

Sámedikki dievasčoahkkin

Čoahkkingirji 02/09

Ávjuvárgaaidnu 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Áigi: 26.05.09 - 29.05.09

Báiki: Kárášjogas

Áššelistu

Saksnr.	Sakstittel
013/09	Vuodđudeapmi
014/09	Sámediggeráđđi doaibmadiedahus
015/09	Gažaldagat Sámediggeráđđái
016/09	Ođđa áššiid dieđiheapmi
017/09	Doaibmaplána sihkkarastin ja ovddidan dihtii sámi giliid – ságastallanášši
018/09	Sámediggeráđi dieđáhus sámi boazodoalu birra
019/09	Sámedikki guovttegielalašvuodadoarjja suohkaniidda ja fylkkasuohkaniidda evalueren - ságastallanášši
020/09	Sámedikki doarjjastivra raporta 2008
021/09	Sámedikki 2010 čoahkkinplána
022/09	Válmmašteaddji fápmuduslávdegotti välljen
023/09	Sámediggeráđi biras- ja areáladieđáhus
024/09	Sámedikke 2009 reviderejuvvon bušeahtta
025/09	Sámedikki bargoortnega revideren
026/09	Boazodoallokonvenšuvnna šiehtadallamat gaskkal Norgga ja Ruota
027/09	Od.prp. nr. 43 (2008-2009) Stuorradikkis meannudeapmi Minerálahka

Čoahkkináiggat

Áigi		Ášši	Siidu
26.05.09	dii. 09.10 - 09.30	013/09	4
	dii. 09.30 - 12.20	014/09	7
	dii. 13.30 - 14.35	015/09	34
	dii. 14.35 - 15.45	016/09	43
	dii. 15.45 - 18.00	017/09	50
27.05.09	dii. 08.35 - 10.20	018/09	58
	dii. 10.20 - 12.00	019/09	70
	dii. 13.35 - 14.35	020/09	76
28.05.09	dii. 13.40 - 15.15	023/09	84
	dii. 15.50 -17.30	024/09	90
29.05.09	dii. 09.05 - 09.15	024/09 joatka	90
	dii. 09.15 - 09.45	025/09	113
	dii. 09.45 - 10.10	026/09	118
	dii. 10.10 - 10.15	021/09	80
	dii. 10.15 - 10.20	022/09	82
	dii. 10.20 - 11.15	027/09	121

Ášši 13/09 Čoahkkima vuodđudeapmi

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 26.05.09 dii. 09.10

Áirasat

Čuovvovaš áirasat ledje vuodđudeamis:

1. Magnhild Mathisen	23. Tor Mikalsen
2. Gunn-Britt Retter	24. Hilde Anita Nyvoll
3. Knut Store	25. Randi A. Skum
4. Marianne Balto	26. Ranveig Matheussen
5. Jánoš Trosten	27. Per-Bjørn Lakselvnes (<i>Lene Hansen ovdas</i>)
6. <i>Ii várrelabtu Per-Ivar Henriksen ovdas</i>	28. Nanna Thomassen (<i>Ann-Mari Thomassen ovdas</i>)
7. Egil Olli	29. Henrik Eriksen (<i>Berit Oskal Eira ovdas</i>)
8. Terje Tretnes	30. Susanne Amalie Andersen
9. Egil Utsi (<i>Synnøve Solbakken-Härkönen ovdas</i>)	31. Kjersti Myrnes Balto
10. Marie Therese N. Aslaksen	32. Vibeke Larsen
11. Aili Keskitalo	33. Roger Pedersen
12. Per Andersen Bæhr	34. Tone Finnesen
13. Isak Mathis O. Hætta (<i>Bodii dii.11.00</i>)	35. <i>Ii várrelabtu Anders Urheim ovdas</i>
14. Klemet Erland Hætta	36. Miriam Paulsen
15. Edvard Pedersen (<i>Tone Merete O. Olsen ovdas</i>)	37. Jarle Jonassen
16. Olaf Eliassen	38. <i>Ii várrelabtu Sten Erling Jønsson ovdas</i>
17. Wiebke Synnøve Slåtveen	39. Kirsten Appfjell-Eira
18. Per Edvind Varsi	40. Rita-Alise Porsanger
19. John Harald Skum	41. Jørn Are Gaski
20. <i>Ii várrelabtu Toril Bakken ovdas</i>	42. Johan Mikkel Sara
21. <i>Ii várrelabtu Inger Jørstad ovdas</i>	43. Kirsti Guvsám
22. Willy Ørnebakk	

Juolluvuvvon permišuvnnat

Permišuvnnat olles dievasčoahkkimis

Áirras nr. 06 Per-Ivar Henriksen

Áirras nr. 09 Synnøve Solbakken Härkönen

Áirras nr. 15 Tone Merete Orti Olsen

Áirras nr. 20 Toril Bakken Kåven

Áirras nr. 21 Inger Jørstad

Áirras nr. 27 Lene Hansen

Áirras nr. 28 Ann-Mari Thomassen

Áirras nr. 29 Berit Oskal Eira

Áirras nr. 35 Anders Urheim

Áirras nr. 38 Sten Erling Jønsson

Permišuvnnat osiid dievasčoahkkimis

Áirras nr. 17 Wiebke Synnøve Slåtsveen 25. - 26.05.09

Áirras nr. 25 Randi A. Skum 26.05.09

Áirras nr. 14 Klemet Erland Hætta 28.05.09

Áirras nr. 5 Jánoš Trosten 27.05.09

Áirras nr. 3 Knut Store 28. - 29.05.09

Várrelahtut

Egil Utsi lei čoahkkimis áirasa nr. 09 Synnøve Solbakken Härkönen ovddas

Edvard Pedersen lei čoahkkimis áirasa nr. 15 Tone Merete O. Olsen ovddas

Per-Bjørn Lakselvnes lei čoahkkimis áirasa nr. 27 Lene Hansen ovddas

Nanna Thomassen lei čoahkkimis áirasa nr. 28 Ann-Mari Thomassen ovddas

Henrik Eriksen lei čoahkkimis áirasa nr. 29 Berit Oskal Eira ovddas

I Áššebáhpirat

30.04.09 beaiváduvvon gohččun ja áššelistu.

II Evttohusat ja mearkkašumit

Čoahkkinjodihangotti árvalus Sámediggái:

30.04.09 beaiváduvvon gohččun ja áššelistu dohkkehuvvo.

Áirras Aili Keskitalo NSR sámediggejoavku evttohus:

Ođđa ášši áššelistui: Ođđa minerálahka

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 35 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Čoahkkinjodihangotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Aili Keskitalo evttohus mearriduvvui 33 jienain 2 jiena vuostá.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
	Terje Tretnes, čeahkinortnegii	
	Jánoš Trosten, čeahkinortnegii	
1	Aili Kesitalo	
2	Jánoš Trosten	
3	Willy Ørnebakk	
4	Terje Tretnes	
5	Johan Mikkel Sara	
6	Per Andersen Bæhr	
7	Olaf Eliassen	

VI Sámedikki mearrádus

30.04.09 beaiváduvvon gohččun oktan áššelistuin dohkkehuvvo.

Odđa ášši 27/09 áššelistui: Odđa minerálahka. Meannuduvvo maŋemuš áššin.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 26.05.09 dii. 09.30

Vuodđogiella: *

Ášši 14/09 Sámediggeráđi doaibmadieđáhus

Arkiiva

Arkiiváššennr.

SF-

09/2154

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 26.05.09 dii. 09.30

I Mildosat

Nr	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1			Čoahkkimat ja ovddastusat, geahča www.samediggi.no
2			Rehketdoallu 08.05.09 muttus
3			Ášši 04/09 Ođđa áššiid dieđiheapmi
4			Stáhtusraporta Finnmarkku fylkkagiella ja Sámedikki gaskasaš ovttasbargošiehtadussii
5			Stáhtusraporta Sámedikki ja máttasámi guovllu fylkkagielladaid gaskasaš ovttasbargošiehtadussii

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi árvalus Sámediggái

Sámediggi váldá Sámediggeráđi doaibmadieđáhusa áigodagas 06.02.09 - 08.05.09 diehtun.

1 Álggahus

Dieđáhus guoská Sámediggeráđi politihkalaš ja hálddašandoaimmaide áigodagas 06.02.09 rájes gitta 08.05.09 rádjai. Dieđáhusas válddahalloyuvvo movt váikkuhangaskaoamit leat geavahuvvon ja movt ráđđi lea čuovvolan sierralágan strategiijaid bušehtas. Dát lea Sámedikki mearrádusa čuovvoleapmi jagi 2008 jahkedieđáhusa oktavuodas ahte jahkedieđáhusa hápmi ođastuvvo jagi 2009 rájes. Ággan ráđi dieđáhusa rievdeapmái lea dárbu oazžut lávgadet oktavuodas Sámedikki bušehta, Sámediggeráđi dieđáhusa ja jahkedieđáhusa gaskka.

Dieđáhus lea stáhtusraporta Sámediggeráđi olahuvvon bohtosiin áigodagas 06.02.09 - 08.05.09 ja váikkuhangaskaomiin 08.05.09 muttus.

Dán áigodagas lea Sámediggeráđi doallan 5 čoahkkima ja lea meannudan 24 ášši. Čujuhit čoahkkingirjiide 02/09, 03/09, 04/09, 05/09 ja 06/09.

Nugo oidno geahčastagas www.sametinget.no de lea ráđđi lassin searvan ollu čoahkkimiidda ja lea ovddastan Sámedikki sierra oktavuodain go lea leamaš bovdejuvvon.

Dieđáhusa mildosat:

1. Rehketdoallu 08.05.09 nammii
2. Ášši 04/09 Ođđa áššiid dieđiheapmi
3. Stáhtusraporta Finnmarkku fylkkagiella ja Sámedikki gaskasaš ovttasbargošiehtadussii
4. Stáhtusraporta Sámedikki ja máttasámi guovllu fylkkagielladaid gaskasaš ovttasbargošiehtadussii

2 Oahpahus

Váldomihttomearri

Sámi álbmogis galgá leat máhtolašvuohta, gelbbolašvuohta ja gálggat mat dárbbasuvvojit sámi servodaga ovddideamis.

Oassemihttomearri

- Nannet ja ovddidit sámi mánáid ja nuoraid giela, kultuvrra ja identitehta
- Sámi álbmogis galgá leat duohta vuoigatvuohta oahpahussii sámegeiela ja sámegeilli

Strategiijat

- Gulahallama bokte guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseválddiiguin sihkkarastit buriid rámmaeavttuid sámi mánáidgárddiid, vuoddooahpahusa, alit oahpu ja dutkama váste

Od.prp. nr. 71 (2008-2009) Om lov om endringer i lov om universiteter og høyskoler (universitehta- ja allaskuvlalága rievdadeapmi)

Sámediggi lea 26.02.09 beaváduvvon reivves buktán cealkámuša universitehta- ja allaskuvlalága rievdadusevttohusa gulaskuddamii. Sámediggi lea positiivvalaš daid rievdadusaide maid Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT), nammasaš ásahus evttoha, muhto fuomášuhtta ahte NOKUT lea sorjavaš das ahte das lea gelbbolašvuohta sámegeiela ja sámi kultuvrras ja servodagas, jos galgá sáhttit bearráigeahččat ja veahkehit kvalitehtaovddidanbarggu sámi oahpahusain. Sámediggi dovddahii Máhtdepartemeantta evttohussii go guoská láhkii čatnat dan ahte universitehtain ja allaskuvllain lea ovddasvástádus dárogieala bajásdoallamis ja viidáset ovddideamis fágagiellan, ahte seamma guoská maiddái sámegeilli fágagiellan. Gulaskuddanreivves bivddii Sámediggeráđđi ollislaš dieđuid ášši viidáset jođu birra ja dieđihii ahte čiekkudahtti posišuvnnat ášši birra boadášedje konsultašuvnnain. Od.prp. nr. 71 ovddiduvvui almmá ahte Sámediggái livččii dieđihuvvon dan birra.

Od.prp. nr. 87 (2008-2009) Lov om voksenopplæring (rávisolbmuid oahpahuslága birra)

Čađahuvvojedje konsultašuvnnat ja šattai ovttamielalašvuohta rávisolbmuid odđa oahpahuslága birra maid ráđdehus ovddidii 08.05.09. Sámedikki ja departemeantta gaskka lea ovttamielalašvuohta das ahte čađahuvvojit odđa konsultašuvnnat ovdalgo lánkaásahus kapihttali 2 Oahppolihtut ja kapihttali 3 Neahttaskuvllat odđa lágas sáddejuvvojit gulaskuddamii ja ovdalgo lánkaásahus loahpalaččat mearriduvvo. Dasa lassin oaččui Sámediggi mielde erenoamáš mearkkašumi §:ii 4 e) masa lasihuvvui ahte “herunder bidra til overføring av tradisjonskunnskap mellom generasjonene”, ja §:ii 5 ain dárkileappo mearkkašumi ahte gáibádus doaimma birra miehtá riikka ii guoskka sámi oahppolihtuide. Dasto oaččui Sámediggi mielde rievdadusa §:ii 6 dakko mi guoská sámi oahpporganisašuvnnaid doarjaga lánkaásahussii, ii galgga šat čuožžut “vuoddooarjja muhto “doarjja”. Dán lágan dárkilastin rahpá Sámediggái vejolašvuođa konsulteret sámi organisašuvnnaid doarjaga hárrái viiddit vuoduin go jos livčče dušše vuoddooarjja.

St.died. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning (dutkama birra)

Čađahuvvojedje konsultašuvnnat ja šattai ovttamielalašvuohta doaimbajuid birra dutkandieđáhusas maid ráđdehus ovddidii 24.04.09. Dieđáhusas bohtá ovdan ahte Ráđdehus áigu sámi dutkama ovddideami lánčima várás, konsultašuvnnaid maŋŋá Sámedikkiin bidjat lándegotti čielggadit sámi dutkama ja álgoálbmotdutkama ovdánan dovdomearkkaid, dárbbuid ja mihttomeriid, maiddái rámmaid strategalaš ovttasbargui, ásahus- ja fierpmádathuksemii. Dát lea Sámediggeráđi ásahusdieđáhusa vuoruhuvvon doaimmaid njuolga čuovvoleapmi.

Stuorradiggedieđáhus mánáidgárddiid kvalitehta birra

Čađahuvvojedje konsultašuvnnat stuorradiggedieđáhusa birra kvalitehta birra mánáidgárddiin, ja šattai ovttamielalašvuohta. Sámediggeráđi oaivila mielde ii lean evttohuvvon stuorradiggedieđáhusas doarvái fokus sámi mánáidgárdeperspektiivii. Konsultašuvnnaid maŋŋá šattai ovttamielalašvuohta das ahte departemeanta heiveha sámi mánáidgárddiid birra válddahallama dieđáhusas. Eará fáttát maid birra konsultašuvnnain lei sáhka leat earret eará nátionála vánhenválddegoddi, dutkan, ja sámegeiella mánáidgárddiin. Sámediggi oaččui miehtama dasa ahte dát suorggit válddallojuvvojit stuorradiggedieđáhusas.

Priváhtaskuvlalága lánkaásahus – oahppoplánagáibádus ja oahpahusas luvven

Konsultašuvnnat priváhtaskuvlalága lánkaásahusa rievdademiid hárrái, oahppoplánagáibádus ja oahpahusas luvvema hárrái leat čađahuvvon, ja šattai ovttamielalašvuohta. Sámediggi lea ožžon

miehtama dasa ahte Máhttolokten ja Máhttolokten – sámi leat ovttadássásaččat láhkaásahusas, nu ahte go namahus Máhttolokten geavahuvvo, de geavahuvvo Máhttolokten – sámi bálddalagaid.

Láhkaásahus oahpahuslága kap 17 Gáibádus gielalaš paralellii ja kap 3 ja 4 árvvoštallan Oahpahusdirektoráhta lea sádden evttohusa rievdatit láhkaásahusa oahpahuslága kapihttali 17 - "Kravet om språkleg parallellutgåve" ja kapihttaliidda 3 ja 4 - "Árvvoštallan" gulaskuddamii. Sámediggi lea addán gulaskuddancealkámuša ja lea cealkán čuovvovaččat: Oahpahuslágas § 9-4 eai leat sámi oahpponeavvut namuhuvvon eaige láhkaásahusa rievdadusevttohusas. Láhkaásahusas deattuhuvvo ahte oahppis lea individuála riekti oažžut oahpponeavvuid iežas giellahámiide, muhto láhkaeavsttas dahje láhkaásahusas ii daddjojuvvo mihkkege makkár vuoigatvuohta dain ohppiin geain lea oahpahus davvi-, julev- ja máttasámegillii, lea oahpponeavvuid ektui. Sámediggi čujuha ahte go juo sámegiella lea lága bokte dohkkehuvvon almmolaš giella Norggas, de berre láhkaásahusas válddallojuvvo riekti oažžut oahpponeavvuid sámegillii. Sámediggi evttoha čuovvovaš rievdadusa evttohusii §:s 17-1: Ohppiin lea riekti oažžut oahpponeavvuid dárui giellahámiide ja sámegillii. Sámediggeráđđi lea bivdán konsultašuvnnaid rievdadusevttohusaid birra.

Dutkkus álgoálbmogiid rievtti birra oahpahussii

ON álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanismma jođiheaddji lea bovdén Sámedikki buktit árvalusaid áššedovdimekanismma dutkosii álgoálbmotrievtti birra oahpahussii. Sámediggi lea buktán árvalusaid dutkosii mii galgá leat gárvvis 2009:s. Árvalusa váldočuokkisin lea čuovvovaš; dárui viidáset ovddidit proseassaid stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaska maid vuolggasadi lea álbmotrievttis, siskkáldas rievttis ja konsultašuvdnašiehtadusas, oahpahusriekti sámegielas ja sámegillii ii leat doarvái bures gozihuvvon, doarjjaortnet oahpahussii sámegielas ja sámegillii ii leat doarvái buorre ja hástalusat máhtolašvuođa- ja ášahusovddideami ektui sámi servodaga várás válddallojuvvojit hárve Ráđđehusa bealis dokko gokko livččii galgan leat lunddolaš.

Regionála dutkanfoanda

Sámediggeráđdis lea leamaš čeahkkin joavkkuin mas leat fylkkagiellaidda ja dutkanráđi ovddasteaddjit, mii čielggada háldenlinjaid regionála dutkanfoandda várás. Oktavuohta ášahuvvui sámi dutkanhástalusaid goziheami várás regionála foanddain. Bargujoavku lea ožžon barggus Máhttodepartemeanttas. Sámediggeráđđi áigu bargat dan badjelii ahte oažžu duohta váikkuhanfámu ja mielde-mearrideami regionála dutkanfoanddain mat galget ášahuvvot sámi guovllus. Sámedikki váikkuhanfápmu dutkamii lea deatalaš vai ovddideapmi sámi servodagas sihkarastojuvvo ja ovddiduvvo unnimusat seamma dásis regiovnnaid nana rollain. Regionála dutkanfoanddat galget leat doaimmas 01.01.10 rájes.

Julevsámi oahpahus

Norlánda fylkkamánni, Árran Julevsáme guovdásj – Lulesamisk senter, Norlánda fylkkagiella, Bodáddjo allaskuvla, Sámediggi ja Divttasvuona suohkan leat doallan čeahkkima julevsámi oahpahusa birra. Čuovvovaš fáttáid birra lea ságastallojuvvon: gáiddusoahpahus olles vuodđooahpahusas, nannejuvvon julevsámi oahpaheaddji gelbbolašvuohta ja kvalitehta sámegiella oahpahusas. Šattai ovttamielalašvuohta das ahte Sámediggi miessemánus gohčču beriid sierra čeahkkimii doaimbajuid birra movt buoridit rekrutterema oahpaheaddjiohppui.

Doarjja sámi mánáidgárddiide

Sámediggeráđđi háliida gulahallama ohcciiguin geat ohcet sámi mánáidgárddiid doarjaga, ja lea doallan čeahkkimiid Snoasa, Bodáddjo, Deanu, Gáivuona ja Áltá gielddaiguin. Mii leat oaivadan ja addán rávvagiid sámi mánáidgárddiid doarjaga ja fáldadaga birra mánáidgárddiin. Leat maid galledan muhtun mánáidgárddiid.

- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte nannet máhtolašvuođa ja gelbbolašvuođa sámi servodagas. Geahča vuolábealde ovttaskas váikkuhangaskaopmeortnegiid stáhtusa 08.05.09 nammii.
- Váikkuhit hutkás sámi oahpponeavvobuvttadeapmái

Geahča kapihttala 10 Eará doaibmabijut mat eai leat váikkuhangaskaoamit, ruđat dutkamii ja ovddideapmái, čielggadusaide ja duodaštanprošeavttaide, mat gusket bargojovkui beavttálmahttit oahpponeavvobuvttadeami.

- Sámi oahpponeavvoguovddáža, Sámi oahpponeahta ja ohcanvejolaš oahppouskkádaga olamuddui buktima bokte ja dieđuid addima bokte sámi oahpponeavvuid birra

Oahpponeavvouskkádat

Sámediggi lea álggahan barggu ovddidit ohcanvejolaš oahpponeavvouskkádaga ovttasbargguin Utdanning.no:in. Álggaheaddji ovdaprošeaktii lea ohccojuvvon ruhta Máhttodepartemeanttas, man váldoulbmilin lea geahčadit lagabuidda makkár vejolašvuodát gávdnojit ja čilget dárbbuid ja sávaldagaid.

Oahpponeavvočájáhus

Sámediggi lea lágidan oahpponeavvočájáhusa Sámeráđi ja Boazoolbmuid máilmmekongreassa konferánssa oktavuodas.

- Addit dárbblaš dieđuid ja bagadusa sámi oahpahusa birra mánáidgárddiin ja vuodđooahpahas

Bagadeapmi mánáidgárddiin

Vánhemiidda, mánáidgárddiide ja gielddaide lea bagaduvvon mánáidgárdefálaldaga birra sámi mánáide.

Bagadeapmi vuodđoskuvllain

Áigodagas lea addojuvvon bagadus vánhemiidda, gielddaide, skuvllaide ja eará ovttaskas olbmuide ja ášahusaide oahppoplánaid, fága- ja diibmojuogadeami ja oahpponeavvuid birra. Maiddái lea čilgejuvvon sámi oahpponeavvuid birra oahpahasdepartemeantta ovddasteddjiide Jakutskas.

- Álggahit tearbmaprošeavttaid vuoruhuvvon fágain
- Dát bargu lea álggahuvvon ja tearbmaovddideapmi matematihka várás máttá- ja julevsámegilli lea vuoruhuvvon.

Váikkuhangaskaoamit – oahpahas, ohcanvuđot

Oahpponeavvut

Dábálaš oahpponeavvut vuodđooahpahussii

Bušeahhta 8 975 000 ru. Das geavahuvvon 8 955 000 ru.

Ohcanáigemearmi guovvamánu 1. b. Doarjja lea addojuvvon vida vuoruhuvvon suorggi siskkoalbe.

Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut

Bušeahhta 1 900 000. Das geavahuvvon 1 743 000 ru.

Ohcanáigemearmi guovvamánu 1. b. Doarjja lea addojuvvon golmma vuoruhuvvon suorggi siskkoalbe.

Mánáidgárddiid oahpponeavvut

Bušeahhta 1 000 000 ru. Das geavahuvvon 1 181 000 ru.

Ohcanáigemearmi guovvamánu 1. b. Doarjja lea addojuvvon guovtti vuoruhuvvon suorggi siskkoalbe.

Gelbbolašvuoda bajideapmi

Stipeanda ohppiide geain lea sámegeilla joatkkaskuvlla fágasuorggis

Bušeahhta 2 400 000 ru. Das geavahuvvon 2 400 000 ru.

Ohcanáigemearmi guovvamánu 1. b.

Skuvlajagis 2008/2009 ledje oktiibuot 461 ohcci ja doarjja juohkásii čuovvovaččat:

194 oahppi sámegeilla vuosttašgiellan, máksojuvvon 6 580 ru oahppi nammii

150 oahppi sámegeiella nubbingiellan, máksojuvvon 4 930 ru oahppi nammii
117 oahppi sámegeiella amasgiellan, máksojuvvon 3 280 oahppi nammii

Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi

Bušeahhta 800 000 ru. Ii leat mihkkege geavahuvvon.

Ohcanáigemearri njukčamánu 1. b. Áigemearrái leat joavdan guokte ohcama. Sámedikki doarjjastivra áigu meannudit ohcamiid geassemánus.

Stipeanda alit ohppui

Bušeahhta 1 050 000 ru. Das geavahuvvon 420 000 ru.

Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b. ja golggotmánu 1. b. Doarjja lea doaisttáži addojuvvon guovtti vuoruhuvvon suorggi siskkobealde, ovdaskuvla- ja dábálašoahpaheaddjistudeanttaide geain sámegeiella lea fágasuorggis ja alit ohppui mátta-, julev- ja davvisámegeilain.

Doarjja sámi mánáidgárddiide

Bušeahhta 9 205 000 ru. Das geavahuvvon 9 969 250 ru.

Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. Sámi mánáidgárddiide, rabas ohcanáigemearri golggotmánu 1. b. rádjai sámi mánáid sámegeiella oahpahussii dáža mánáidgárddiin. Sámegeiella oahpahussii lea addojuvvon 1 052 750 ru doarjjan. Sámi mánáidgárddiide lea addojuvvon 8 916 500 ru doarjjan.

Sámediggi mearridii jagi 2009 bušeahhtas bajidit doarjjameriid. Dasa lassin leat dán jagi eanet mánáidgárddit go ovdal mat ožžot doarjaga.

Váikkuhangaskaoamit – doaibmabijut oahpponeavvoráhkadeami nannemii (eai leat ohcanvuđot)

Matematihka oahppogirjiid jorgaleapmi ja heiveheapmi

Bušeahhta 4 000 000 ru. Ii geavahuvvon mihkkege.

Doaibmabidju lea almmuhuvvon almmolaččat Doffinis ja ohcanáigemearri lea borgemánu 10. b. 2009.

Ovddasmanniprošeakta – resursaskuvlla julevsámi guovllus

Bušeahhta 2 000 000 ru. Das geavahuvvon 2 000 000 ru.

Ovddasmanniprošeavtta ulbmilin lea ovddidit Ájluovtta skuvlla resursaskuvlan oahpponeavvuid ovddideami/jorgaleami várás julevsámegeielas ja julevsámegilli. Ovddasmanni prošeakta váldá vuolggasaji Sámedikki oahpponeavvobuvtadeami 2009 – 2012 strategalaš plánas ja das lea stivrenjoavku mas Sámedikkis lea ovddastus. Sámediggi lea 08.05.09 muttus máksán 1 500 000 ru ruđain.

3 Giella

Váldomihttomearri

Buktit oidnosii ja nannet sámegeiella

Oassemihttomearit

- Bisuhit ja viidáset ovddidit dálá arenaid, ja áсахit ođđa arenaid sámegeiella váste.
- Ealáskuhttit sámegeiella dain guovlluin gos giella lea rašis dilis
- Ovddidit ja nannet sámegeielgeavaheami guovlluin gos sámegeiella lea beaivválaš giella

Strategiijat

- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte ovdánahttit sámegeiella geavaheami. Geahča vuolábealde ovttaskas váikkuhangaskaoapmeortnegiid stáhtusa 08.05.09 nammii.
- Háhkát daid buoremus rámmaeavttuid sámegeiella váste gulahallama bokte báikkálaš, regionála ja guovddáš eiseválddiiguin ja eará guoskevaš aktevrraiguin

Sámegiela geavaheapmi girkuin

Sámediggeráđđi lea reivves Kultur- ja girkodepartementii (KGD) dovddahan ahte ipmilbálvalusat erenoamážit sámegiela hálddašanguovllus, galget dollojuvvot sámegillii dahje guovtti gillii. Reivves lea Sámediggeráđđi maiddái diedđihan KGD:ii ahte ášši válđojuvvo ovdan jahkebeallásaš konsultašuvdna-čoahkkimis Sámedikki ja Ráđđehusa gaskka. Dán oktavuoda váldima duogážin lea reive Kultur- ja girkodepartemeanttas Davvi-Hålogalándda bismii mearrádusaid čilgemis 1848 ektui. Departemeanttas lea dat oaidnu ahte boares girkolaš mearrádusaid vuodul ii leat makkárge geatnegasvuohta geavahit sámegiela ipmilbálvalusain hálddašanguovllus. Departemeanta oaivvilda ahte bismagottit dat mearridit sámegiela máhtolašvuoda dárbbu báhpaid virgádemiid oktavuodas.

Aajege - máttasámi diehtujuohkinprošeakta

Mátta-Trøndelága fylkkagiela lei bovden diehtujuohkinčoahkkimii mas Aajege sámi giella- ja gelbbolašvuodaguovddáš čalmustii máttasámi diehtujuohkinprošeavtta evttohusa. Šattai ovttamielalašvuohta das ahte biddjojuvvo joavku mii galgá čielggadit ovdaprošeavtta. Sámediggi searvá bargojvku hálldahusa dásis.

- Nannet ja ovddidit sámegiela sámi tearbmabarggu bokte

Ođđa dohkkehuvvon tearpmat

Sámediggi lea bargan davvisámegiela tearpmalistuiguin, mat leat sáddejuvvon Sámi giellalávdegoddái, ja dan maŋŋá davviriikkalaš tearbmajovkui dohkkeheapmái. Dát tearbmalisttut leat dohkkehuvvon: “Matematihkkatearpmat”- luohkáide 8.-10 oahppogirjjiide, “Luondufágatearpmat”- luohkáide 5.-7. oahppogirjjiide, “Muhtin jurdihkalaš tearpmat” ja “Mediatearpmat”. Dasto lea davviriikkalaš tearbmajoavku meannudan oasi tearbmalisttus “Gielddaid ja fylkkagielddaid bálvalustearpmat” – tearpmat gielddalaš ja fylkkagielddalaš hálddašemi várás, ja loahppaoassi dán tearbmalisttus meannuduvvo ja dohkkehuvvo geassemánus.

Háldennjuolggadusat tearbmabargui

Sámediggeráđđi lea revideremiin tearbmabarggu háldenlinjáid. Háldenlinját tearbmaprošeavttaid várás galget leat juolludaneaktun doarjaga juogadeami oktavuodas.

Diehtujuohkin tearpmaid birra

Sámediggi lea addán rávvagiid sámi sániid, tearpmaid, galbanamahusaid ja ášahusnamahusaid geavaheami birra davvisámegillii. Rávvagat leat addojuvvon earret eará mediaide, gielddaide, almmolaš ášahusaide ja earáide geat geavahit sámegiela beaivválaš barggustaset.

- Nannet, suodjalit ja buktit oidnosii sámegiela sámi báikenammabarggu bokte

Rávvagat sámi báikenamaide

Sámediggi lea addán rávvagiid sámi báikenamaid geavaheami birra, earret eará mediaide, gielddaide ja earáide geat geavahit barggustaset sámi báikenamaid. Journalisttat leat sádden listtaid main sámi namain dárkkistuvvo kvalitehta vai dat geavahuvvojit riehta mediain. Gielddat mearridit movt almmolaš čujuhusat ja čoahkkebáikkiid, gilážiid, gielddaid geainnut, gáhtat ja sullasaččat galget čállojuvvot. Dán áigodagas lea earret eará Roavada giela bivdán rávvagiid movt Roavada giela berre čállojuvvot sámegillii danne go áigot mearridit dán nama sámegillii. Maiddái leat addojuvvon rávvagat dáláš nammavugiide movt daid galgá geavahit ovdamearkka dihte suodjalanhámi oktavuodas, omd. Várnjárgga álbmotmeahcci. Dán oktavuodas lea jerrojuvvon movt genitiiva geavahuvvo ja man ektui. Eará rávvagat dáláš namaide, leat leamaš árvoštallat oasi ovttá báikenamas mii lea Stáhta kárta-doaimmaha registariin, ovdamearkka dihte bogi/boge, nuori/nuore.

Báikenamaid čohkken

Sámediggeráđđi lea dál geahčadeamen báikenammačohkkema háldenlinjáid. Báikenammaprošeavttaid háldenlinját galget maid leat juolludaneaktun doarjaga juogadeami oktavuodas.

- Ovttasbargat Bargo- ja searvadahttindepartemeanttain sámegiela doaibmaplána čadahemiin

Ráđđehusa doaibmaplána sámegeiela várás

Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnat sámegeiela doaibmaplána doaibmabijuid birra. Ráđđehusa bealis ii leat dat doaibmaplána doaisttáži gárvvistuvvon, muhto sámediggeráđdi lea ožžon dieđu ahte dat lea plánejuvvon gárvvistuvvot miessemánus.

Váikkuhangaskaoamit – giella, njuolggá doarjagat

Guovttegielalašvuoda doarjja gielddaide

Bušeahhta 37 650 000 ru. Das geavahuvvon 18 825 000 ru.

Sámediggi lea máksán beali dáin ruđain. Nubbi bealli doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Guovttegielalašvuoda doarjja fylkkagielddaide

Bušeahhta 5 100 000 ru. Das geavahuvvon 2 550 000 ru.

Sámediggi lea máksán beali dáin ruđain. Nubbi bealli doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Sámi giellaguovddážit

Bušeahhta 5 200 000 ru. Das geavahuvvon 2 600 000 ru.

Sámediggi lea máksán beali dáin ruđain. Nubbi bealli doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Váikkuhangaskaoamit – giella, ohcanuđot doarjagat

Giellaprošeavttat sámegeiela hálddašanguovllus

Bušeahhta 2 200 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru.

Ohcanáigemearri njukčamánu 1. b. 24 ohcama leat boahtán maid submi lea oktiibuot 4 271 440 ru.

Ohcamat leat meannuduvvomin ja loahpalaš mearrádusa dahká doarjjastivra geassemánus.

Giellaprošeavttat olggobealde sámegeiela hálddašanguovllu

Bušeahhta 3 810 000 ru. Das geavahuvvon 40 000 ru.

Ohcanáigemearri njukčamánu 1. b. Doarjjastivrra addán fápmudusa vuodul lea hálddahus juolludan doarjaga doaibmabidjui ortnega ulbmila siskkoibealde. Muđui leat 23 ohcama maid submi lea 4 159 025 ru meannuduvvomin. Loahpalaš mearrádusa dahká doarjjastivra geassemánus.

4 Kultuvra

Váldomihttomearri

- Ealli ja mánggabealat sámi dáidda- ja kultureallin

Oassemihttomearri

- Sámi kulturásahusaid ja museaid bisuheapmi ja viidáset ovddideapmi
- Sámi dáiddalaš ovdanbuktimiid girjái vuoda ovddideapmi ja daid gaskkusteami sihkkarastin
- Movttiidahttit ja ovddidit valáštallandoaimmaid sámi álbmogii
- Sihkkarastit ja ovddidit musihkka-, girjjálašvuolta-, filbma- ja revy- ja teáhterdoaimmaid
- Viiddes kulturdoaimmafálaldat sámi mánáide ja nuoraide
- Buorre bibliotekafálaldat sámi geavaheddjiide
- Sihkkarastit ahte sámi museat besset oassálastit museaodastusas

Strategiijat

- Váikkuhit sámi dáidda- ja kultureallima bisuheami ja viidáset ovddideami aktiivvaláš váikkuhangaskaomiid geavaheami bokte
- Váikkuhangaskaomiid aktiivvaláš geavaheami bokte ovddidit oktasaš sámi-kveana kulturdoaimmaid
- Nannet ja ovddidit ovttasbarggu aktevrraiguin mat bargat sámi kulturovddidemiin

Davviálbmogiid guovddáš OS

Sámediggeráđđi lei mielde ásaheamen Davviálbmogiid guovddaža 20.04.09. Guovddáža doaibma lea biddjojuvvon Ája sámi guovddáži Gáivuona suohkanis. Searvvi ulbmilin lea váikkuhit máhtolašvuoda ja fuomášumi buorideami sierra álbmogiid birra davviguovlluin. Fokus galgá leat davviálbmogiidda, ja erenoamážit mearrasámiide. Sámediggi lea okta akšuneara ja lea nammadan Berit Oskal Eira stivralahttun. Eará akšunearat leat Romssa fylkkagiella, Riddu Riddu Searvi, Gáivuona suohkan ja ovddeš oasusoamasteaddjit.

Áarjelhsaemien Teatere

Ráđđelahttu Vibeke Larsen searvvai Áarjelhsaemien Teatere jahkečoahkkimii. Larsen čilgi Sámedikki barggu birra sámi lávdedáidagiin. Áarjelhsaemien Teatere dagai mearrádusa rievdadit organiserema vuodđudussan, ja proseassa dán ektui lea álggahuvvon.

- Bisuhit ja ovddidit dialoga guovddáš, regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen dihte sámi kulturovdáneami rámmaeavttuid
- Sámedikki ja fylkkagielladaid gaskasaš ovttasbargošiehtadusaid bokte vel eanet geatnegahttit ovttas ovddidit sámi dáidda- ja kultureallima
- Dáiddáršiehtadusa bokte lámhit dili sámi dáidaga dahkamii ja gaskkusteapmái

Čáppagirjjálašvuoda ja musihka/luđiid sisaoastinortnet

Bargojoavku mas leat mielde dáiddárganisašuvnnaid lahtut ja Sámediggi lea ožžon mandáhtan árvvoštallat sisaoastinortnega mii buorida vejolašvuoda fitnet almmuhuvvon sámi čáppagirjjálašvuoda ja musihka/luđiid. Dán bargojoavkku vuosttaš čoahkkin dollojuvvui Gironis skábmamánu 2008.

Bargojoavku lea bovden lágádusaid ja skierroserviid mat ovdal leat almmuhan sámi girjjálašvuoda dahje musihka buktit árvalusaid sisaoastinortnegii. Dušše golmmas 30 bovdejuvvon lágádusain/skierroserviin bukte árvalusaid ovdal áigemeari mii lei cuoŋománu 27. b. Maŋimus bargojoavkočoahkkin dollojuvvu Álttás miessemánu 15. b. goas bargojoavku galgá ságastallat ja goarrut oktii raportta ovdalgo dat addojuvvu meannudeapmái geassemánu ráđđečoahkkimii. Sámediggeráđđi áigu sáddet raportta gulaskuddamii.

Govvadáidda ja dáiddaduodji:

Sámediggeráđđi searvvai Sámi dáiddársearvvi (SDS) jahkečoahkkimii go Sámi dáiddárráđđi lei bovden. SDS háliida oážžut dieđuid movt Sámediggi ádde sisaoastinortnega háldenlinjáid mat leat sámi govva-dáidaga ja dáiddaduoji várás. Erenoamážit čuoggá 2.4, sisaoastinlávdegotti birra. SDS lea váldán álgaga ahte ođasmahttit háldenlinjáid, go oaivvildit ahte dáiddakonserváhtora rolla sisaoastinlávdegottis lea veaháš eahpečielggas, dáláš háldenlinjáid mielde.

- Veahkkin ásaht sámi dáiddamusea

Sámi dáiddamusea plánen

Sámediggi lea sádden reivve Stáhta huksenfitnodahkii sámi dáiddamusea doibmiidjamis. Reivves lea Sámediggi bivdán Stáhta huksenfitnodaga jođihit ođđa vistti plánema, ja dárbašlaš reoverema ja dáláš rusttega divodeami. Sámediggi lea juolludan 850 000 ru ovdaprošekteremii. Submi lea addojuvvon Stáhta huksenfitnodaga geavahussii.

- Bargat dan badjelii ahte duohtandahkat ođđa teáhtervistti Beaivváš Sámi Teáhterii
- Bargat vuoruhuvvon sámi kulturviesuid stuoridemiin
- Váikkuhit ahte sámi museat ožžot buriid rámmaeavttuid doaibmamii ja fágalaš ovddideapmái

Ája Sami musea

Ája Sami musea lea ožžon liigejuolludusa 60 000 ru gárvvistit ovdaproševtta museaovddideapmái Ája oktavuodas. Prošeakta lea Sámedikki mearrádusa ássis 06/07 oassečielggadus sámi museadoaimmas Romssas ja Davvi-Norlánddas čuovvoleapmi.

Árran Julevsáme guovdásj

Sámediggeráđđi lea juolludan Árrani ruđaid museadoaimma ásaheapmái bihtánsámi guovllus. Ruhtaohcan doibmii ja investeremiidda meannuduvvui ráđđečoahkkimis njukčamánu. Juolludus lei 641 000 ru doibmii ja 168 000 ru investeremiidda 2009:s. Mearrádusas eaktuduvvui ahte ruhtadeapmi čovdojuvvošii ovtta Norlándda fylkkagiiddain. Ekonomalaš hástalusaid ektui museadoaimma ásaheamis bihtánsámi guvlui dollojuvui čoahkkinn Sámedikki ja Norlándda fylkkagiidda gaskka. Dien oktavuodas álggahuvvui proseassa mii guoská museadoaimma ollásit ruhtadeapmái, mas ulbmilin lea ahte fylkkagiidda maid galggašii addit doaimmaruđaid. Go doaimma lea ollásit ruhtaduvvon, lea Árran dohkkehuvvon sierra museasiidan mas lea museaovdasvástádus julev- ja bihtánsámi guovllus.

Saemien Sijte

Sámediggeráđđi lea doallan čoahkkima Saemien Sijtein. Čoahkkima fáddán lei huksen ja johtu gárvvisteami guvlui, Saemin Sijte boahpteáiggi ekonomijja ja ovddidanplánat ásahusa várás, earret eará virggiid lasiheapmi.

Várdobáiki sámi guovddáš

Sámediggeráđđi lea ožžon museadoaimma ásahan- ja doaimmaplána Várdobáiki sámi guovddáša oktavuodas, mii lea Davvi-Norlándda ja Romssa sámi museadoaimma oassečielggadusa čuovvoleapmi. Plána lea meannuduvvomin ja meannuduvvo ráđđečoahkkimis geassemánu.

Sijti Jarng

Sijti Jarng ovdideami bargojovkku čoahkkinn dollojuvui cuoŋománu, mii lea ásaheapmái čuovvoleapmi.

Sámegiellat Primus

Sámedikkis lea leamaš čoahkkinn ABM-ovddidemiin, KulturIT:in ja RiddoDuottarMuseain sámegiellat Primusa hárrái. Primus lea diehtovuoddu masa registreret dávviriid ja maid ollu museat háliidit geavahišgoahit. Sámi museat dattetge eai leat váldán dan atnui danne go ii leat vejolaš geavahit sámi čálamearkkaid diehtovuoddu. Ovttasbargobeliid čoahkkimis lei ovttaielalašvuotta proševtta hárrái man ulbmilin lea ahte sámi čálamearkkaid galgá leat vejolaš geavahit Primusis ovdal go jahki 2009 lea vássán.

Váikkuhangaskaoamit – kultuvra – njuolggat doarjagat

Sámi kulturviesut

Bušeahhta 8 642 000 ru. Das geavahuvvon 4 321 000 ru.

Sámediggi lea máksán beali dáin ruđain. Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Sámi festiválat

Bušeahhta 2 882 000 ru. Das geavahuvvon 1 441 000 ru.

Sámediggi lea máksán beali dáin ruđain. Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Sámi valástallan

Bušeahhta 1 479 000 ru. Das geavahuvvon 739 500 ru.

Sámediggi lea máksán beali dáin ruđain. Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Sámi teáhter

Bušeahhta 16 519 000 ru. Das geavahuvvon 8 259 500 ru.

Sámediggi lea máksán beali dáin ruđain. Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Sámi prentosat

Bušeahhta 2 571 000 ru. Das geavahuvvon 1 285 500 ru.

Sámediggi lea máksán beali dáin ruđain. Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Girjebusset

Bušeahhta 6 145 000 ru. Das geavahuvvon 3 072 500 ru.

Sámediggi lea máksán beali dán ruđain. Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Museat

Bušeahhta 20 598 000 ru. Das geavahuvvon 10 345 500 ru.

Sámediggi lea máksán beali dán ruđain. Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Váikkuhangaskaoamit – kultuvra – ohcanvuđot doarjagat

Kulturovddideapmi

Girjjálašvuotta

Bušeahhta 2 586 000 ru. Das geavahuvvon 0.

Ohcanáigemearri cuoŋománu 1. b, ohcamat meannuduvvomin.

Musihkkaalmmuheamit

Bušeahhta 1 900 000 ru. Das geavahuvvon 0.

Ohcanáigemearri cuoŋománu 1. b, ohcamat meannuduvvomin.

Kulturdoaimbajut mánáid ja nuoraid várás

Bušeahhta 1 900 000 ru. Das geavahuvvon 441 200 ru.

Rabas ohcanáigemearri čakčamánu 1. b. 08.05.09 rádjai leat boahtán prošeaktaohcamat doaimbajuide mánáid ja nuoraid várás maid ulbmilin lea ovddidit kulturdoaimmaid erenoamážit dán olahusjovkui. Eanaš ohcamat mat leat biehttaluvvon ledje skohtevuodjindoaluide ja eará doaluide mat eai gullan olahusjovkui. Ohcamat main ohccojuvvo doarjja doaimba- ja investerengoluide leat biehttaluvvon go dat eai lean doarjavuoigadahttojuvvon golut.

Eará kulturdoaimbajut

Bušeahhta 2 793 000 ru. Das geavahuvvon 2 013 100 ru.

Rabas ohcanáigemearri čakčamánu 1. b. Bohtet ollu doarjjaohcamat sámi artisttaid artistabálkkážiidda ja eanaš ohcamiidda lea juolluduvvon doarjja. Maiddái vuoruheapmi sámi kulturdoaluide sámi álbmotbeaivvi čalmmusteami oktavuodas leamaš bivnnut. Dán jagi lea juolluduvvon 322 500 ru dán ulbmili. Doaimbajut mat dán rádjai leat ožžon doarjaga leat erenoamážit mátkedoarjja, girjjálašvuoda doaimbajut Norlánda fylkkas, searvan girkolaš álgoálbmotovttasbargui ja oktasaš sámi-kvena kulturdoaluide.

Sámegielat govvasárggusráiddut

Bušeahhta 460 000 ru. Das geavahuvvon 0.

Ohcanáigemearri njukčamánu 1. b. Golbma ohcama maid submi lea oktiibuot 946 300 ru leat meannuduvvomin.

Sámi lágádusat

Bušeahhta 2 682 000 ru. Das geavahuvvon 2 682 000 ru.

Ohcanáigemearri guovvamánu 1. b.

Sámi deaivvadansajit

Bušeahhta 700 000 ru. Das geavahuvvon 700 000 ru.

Ohcanáigemearri guovvamánu 1. b.

Sámi dáiddáršiehtadus

Bušeahhta 5 150 000 ru. Sámi dáiddárráđđi ja RidduDuottarMuseat hálldašit dán ruđa

dáiddáršiehtadusa vuodul. Šiehtadallančoahkkin 2010-gáibádusa ektui lea maŋiduvvon geassemánnui.

5 Ealáhusat

Váldomihttomearri

- Nana ja ealli servodagat stabiila ássamiin ja juohkelágan ealáhusaiguin

Oassemihttomearri

- Bisuhit ja ovddidit ealáhuseallima sámi guovlluin
- Suodjalit ja ovddidit mariidnaealáhusaid ávnnaslaš vuodđun ássamiin ja barggolašvuhtii sámi guovlluin
- Bisuhit eanadoalu deatlaš kulturguoddin ja barggaheaddjin sámi guovlluin
- Ovddidit ealáhuslaš duoji mas lea gánnáhahttivuohta ja mii vuovdá iešráhkaduvvon gálvvuid
- Ekologalaččat, ekonomalaččat ja kultuvrralaččat ceavzilis boazodoallu ja meahcásteapmi.

Strategiijat

- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte váikkuhit juohkelágan ealáhusaid ja doarjjaruđaid buori juohkima sohkelabeliid gaskka. Geahča vuolábealde ovttaskas váikkuhangaskaopmeortnegiid stáhtusa 08.05.09 nammii.
- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte addit nuorra ášaheddjiide vejolašvuoda álggahit iežaset doaimma. Geahča vuolábealde ovttaskas váikkuhangaskaopmeortnegiid stáhtusa 08.05.09 nammii.
- Oktiiortnet váikkuhangaskaomiid ovttrasráđiid báikkálaš ja regionála eiseválddiiguin.
- Bisuhit ja viidáset ovddidit gulahallama guovddáš ja regionála eiseválddiiguin nannen dihte rámmaeavttuid sámi ealáhusovddideapmái

Riddoguolástanlávdegoddi

Sámediggeráđđi lea áigodagas aktiivvalaččat čuovvolan Riddoguolástanlávdegotti evttohusa finnmárkkuguolástanláhkan ja Sámedikki prinsihppamearrádusa áššis. Sámediggeráđis lea leamaš čoahkkinn Guolástan- ja riddodepartemeanttain gos bealit šadde ovttaoavilii ahte bargat áššiin viidáseappot hálldahusa dásis ráhkkanan dihte viidáset konsultašuvnnaide. Dán ráđjai leat dollojuvvon guokte dákkár hálldahuslaš čoahkkima. Sámediggeráđđái lea leamaš deatlaš deattuhit ahte ferte gávdat čovdosa mii čielgasit lea álbmotrievttálaš rámmaid siskkobealde mii mearkkaša dan ahte lága bokte dohkkehuvvo bivdoriekti, ja ahte sisdoallu dán lágan rievttis konkretiserejuvvo, ja ahte lea hálldašanortnet mii sihkarastá sámi mioldemearrideami resursahálldašeamis. Sámediggeráđđi vuoruhá dán ášši bajás barggustis mearrasámiid vuogatvuodaid dohkkeheami ja nannema oktavuodas.

Mearraluossabivdu

Sámediggeráđđi lea áigodagas bargan mihtomeriin ahte sámi mearraluossabivdu galgá bisuhuvvot dáláš hámis, ja lea bargan dan badjelii ahte eastadit Birasgáhttendepartemeantta váldimis atnui mearraluossabivddu konsešuvdnaortnega, ja vai mearraluossabivddu reguleren šattašii fas nu movt dat lei 2007:s. Sámediggeráđis leat earret eará leamaš konsultašuvnnat Luondduhálldašan direktoráhtain ja Birasgáhttendepartemeanttain mearraluossabivddu birra jagi 2009 ektui. Duogázin lei dat go reguleren jagis 2009 lei menddo garas. Sámediggeráđđi lea áigodagas čállán reivve Birasgáhttendepartementii dan plánejuvvon konsešuvdnaortnega birra mearraluossabivddu várás mii galgá váldojuvvot atnui 2010:s. Sámediggeráđđi lea aktiivvalaččat searvan almmolaš ságastallamiidda jagi 2009 regulereamiid birra ja konsešuvdnaortnega atnui váldima birra. Dáin áššiin lea sámediggeráđis seamma oaidnu go mearrasámiid mearraluossabivdiin.

Eanadoallošiehtadallamat

Dievasčoahkkima mearrádusa vuodul attii sámediggeráđđi árvalusaid eanadoallošiehtadallamiidda čoahkkimis eanadoallominstariin. Stáhta fálaldagas lea Sámediggi ožžon muhtun muddui miediheami mielkeeri lasiheapmái miljon lihtera ektui. Dát lassimielkeeri lea dattetge ráddjejuvvon Finnmárkui. Šiehtadusbealit eanadoalus leat ovttamielalaččat das ahte lea seammalágan doarjjamáksomearri

areálaide badjel 200 dekára. Dát mearkkaša dan ahte okta boanda Finnmárkkus oažžu 268 ru juohke dekára ovddas leaš dat areála badjel dahje vuollel 200 dekára. Otne lea unnit máksomearri areálaide badjel 200 dekára. Ráđđi ii leat duhtavaš danne go dát ortnegat eai guoskka sámi eanandollui Romssas ja Norlánddas, ja áigu bargat dan badjeli ahte maiddá dát guokte fylkka galget searvvahuvvot dain ortnegiin maidda Sámediggi lea ožžon miehtama.

Smávvaldoaluid bisuheapmi

Sámediggeráđđi lea Innovašuvdna Norggain ja fylkkamanni eanandoalloossodagain plánen álggahit prošeavtta man áigumuš lea sihkkarastit eanandoalu Porsáנגgu, Kárásjogas ja Guovdageainnus. Dilli mielkebuvttadeami ektui dán guovllus lea fuolastuhtti go ollu doalut leat heaittihuvvon. Ráđđi oaivvilda ahte gielddain galgá leat ovddasvástádus čadahit prošeavtta, muhto ahte Sámediggi veahkeha gelbbolašvuodain ja oasseruhtademiin.

Njuorjjobivdu

Sámediggeráđđi lea ovttasbargguin Billávuona mearrasámi gelbbolašvuodaguovddážiin, álggahan prošeavtta njuorjjobivdu lasiheami ektui Porsáנגguvuonas, Lágesvuonas- ja Deanuvuonas. Prošeakta galgá bistit golbma jagi. Okta prošeavtta mihttomeriin lea unnidit vahágiid vuotnabivdu ektui. Nubbi eará mihttomearri lea fas buoridit kvalitehta vuotnaguoliin dan bokte ahte unnidit parasihitaid njoammunvára njurjuin. Dán prošeavttas áigu ráđđi maiddá váldit mielde njuorjjobuktagiid viidáset nálástuhttima duodjebuvttadeamis.

Árvoháhkkanprográmma

Fágalaš forumis ja ovddidanforumis lei oktasaščoahkkinn guovvamánus. Doppe meannuduvvui prográmma johtu ja árvoháhkkanprográmma prográmmačilgehusa revideren. Oasseváldit besse buktit maiddá árvalusaid ođđa doaimbaidjun árvoháhkkanprográmmii 2009:s ja 2010:s. Vásihusat oktasaščoahkkima hárrái leat buorit ja oktasaščoahkkimiiguin jotkojuvvo 2010:s. Dat doaimmá maiddá diehtujuohkinarenan sámi mátkeealáhusaid ja almmolaš váikkuhangaskaopmeapparáhta gaska.

Meahcástanealáhusat

Sámediggeráđis leat leamaš čoahkkimat Sámi bivdo- ja meahcástanservviin ja Guovdageainnu suohkaniin meahcástanealáhusaid ovddideami hárrái mas erenoamážit deattuhuvvo sáivačáhcebivdu Guovdageainnus. Ráđđi oaidná ahte leat stuorra hástalusat go galgá oažžut álggahuvvot ođđa doaimmaid meahcástanealáhusas. Dattetge lea nu ahte ealáhus dat ieš ferte vuolggahit ođđa doaimbaidjuid. Sámedikki geavahusas leat dárbbaslaš doarjagat dán lágan doaimbaidjuid ruhtadeapmái.

- Láhčit gelbbolašvuodaovddideami ja innovašuvnna ovttasbarggu bokte gelbbolašvuoda- ja máhtolašvuodabirrasiguin

Meahcástanealáhusaid gelbbolašvuodaguovddáš

Sámediggeráđđi lea ovttasbargguin Asplan Viak:in álgán árvoštallat livččii go dárbu meahcástanealáhusaid gelbbolašvuodaguovddáži. Bargu gárvvásmuvvá čakčat oktii.

Álggahanskuvla

Sámediggeráđđi lea ovttasbargguin Asplan Viak:in ja Finnmárkku allaskuvllain čadahán álggahanskuvlla ođđaásaheddjiide mii loahpahuuvvui njukčamánu. Leavnnjas, Deanus ja Kárásjogas dollojuvvojedje golbma čoagganeami. Oktii buot 18-19 ásaheaddji Finnmárkkus ja Gáivuonas ledje mielde. Beroštupmi searvat lei ollu stuorát bušeahta ektui. Ráđđi áiggošii joatkit dáinna fálddagain guovlluin olggobealde Finnmárkku 2009:s.

- Ovttasbarggu bokte relevánta aktevráiguin váikkuhit dan ahte ealáhusovddidanbargu šaddá enet boahteáiggiiváikkuheaddjin ja ahte vuoddeaddjit čuovvovuvvojit buorebut
- Eará

Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma

Sámediggeráddi lea revideren lotnolasealáhusaid ja sámi mátkeealáhusaid prográmmačilgehusa. Rievdadusat eai leat ollu ja leat siskkobealde dan rámma maid dievasčoahkkin lea mearridan áššis 10/08 árvoháhkkanprográmma. Prográmmačilgehusas lea jagi 2009 bušeahtta mielde. Dasa lassin leat muhtun doaibmabijut rievdaduvvon oažžun dihte buoret olámattu ortnegis. Ráđi mielas lea dárbu árvvoštallat prográmmačilgehusa jeavddalaččat juste heivehan dihte ovdáneami ealáhuseallimis ja bušeahttamearrádusain.

Duodjeinstituhtta

Sámediggeráddi lea álggahan barggu árvvoštallat makkár váikkuhusat livčče jos nammadivččii ovttalahtu Duodjeinstituhtta stivrui – dát guoská Sámedikki nammadeapmái ja Duojáriid ealáhusearvái. Bargui lea ráhkaduvvon mandáhta. Sihke Sámediggi ja Duodjeinstituhtta leat mielde dán barggus. Jos manná stivralahttun, de ferte árvvoštallat makkár geatnegasvuodát das bohtet sihke ekonomii ja Duodjeinstituhtta doaimma dáfus.

Duojáriid doaibmadoarjjaortnet

Sámediggeráddi lea álggahan proseassaid evalueren dihte duojáriid doaibmadoarjjaortnega. Dán barggus galgá maiddái árvvoštallojuvvot movt eará fitnodagat go ovttaskas olbmot sáhttet válđojuvvot duodjeregistarii ja makkár eavttut galget gustot sisaváldimii.

Váikkkuhangaskaoamit – ealáhusat – njuolgga doarjagat

Duodjeásahusat

Bušeahtta 2 509 000 ru. Das geavahuvvon 1 254 500 ru.

Sámediggi lea máksán beali ruđain. Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo juolludaneavttuid mielde.

Váikkkuhangaskaoamit – ealáhusat – ohcanvuđot doarjagat

Ealáhusovddideapmi

Juohkelágan ealáhusat - oktiibuot

Bušeahtta 6 017 000 ru. Das geavahuvvon 3 168 000 ru.

Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b, cuoŋománu 1. b, čakčamánu 1. b.

Juohkelágan ealáhusat

Bušeahtta 4 017 000 ru. Das geavahuvvon 3 068 000 ru.

Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b, cuoŋománu 1. b, čakčamánu 1. b.

Meahcceealáhusat

Bušeahtta 1 000 000 ru. Das geavahuvvon 100 000 ru.

Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b, cuoŋománu 1. b, čakčamánu 1. b.

Duodji ealáhusšiehtadusa olggobealde

Bušeahtta 1 000 000 ru. Das geavahuvvon 0.

Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b, cuoŋománu 1. b, čakčamánu 1. b.

Mariidnaealáhusat

Bušeahtta 4 165 000 ru. Das geavahuvvon 1 644 000 ru.

Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b, cuoŋománu 1. b, čakčamánu 1. b.

Eanandoallu

Bušeahtta 4 799 000 ru. Das geavahuvvon 1 436 500 ru.

Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b, cuoŋománu 1. b, čakčamánu 1. b. Odđahuksema ja doaibmavisttiid viidát divodeapmi, 1 203 500 ru. Mášinnat ja bargoreaidut eanandoalus ovttaskas ohcciide ja reaidoserviide, 233 000 ru.

Álggahanstipeanda

Bušeahtta 1 500 000 ru. Das geavahuvvon 0.

Ohcanáigemeari cuoŋománu 1. b, ohcamat leat meannuduvvomin.

Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma

Bušeahhta 6 000 000 ru. Das geavahuvvon 701 000 ru.

Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b, cuoŋománu 1. b, čakčamánu 1. b.

Duoji ealáhusšiehtadus

Bušeahhta 9 210 000 ru. Das geavahuvvon 1 511 973 ru.

Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b, cuoŋománu 1. b, čakčamánu 1. b. ja golggotmánu 25. b.

6 Birasgáhtten ja kultursuodjalus

Váldomihttomearri

- Sihkkarastit sámi kultuvrra luondduvuđđosa ja suodjalit sámi kulturmuittuid ja kulturbirrašiid

Oassemihttomearit

- Duođastit ja gaskkustit sámi kulturmuittuid ja kulturbirrašiid
- Oainnusin dahkat sámi árbedieđu

Strategiijat

- Árijalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte nannet sámi árbedieđuid ja sámi kulturmuittuid fuolaheami ja suodjaleami vuđđosa
Juohke ovttaskas váikkuhangaskaoapmeortnega vuolde lea stáhtus 08.05.09 muttus válddahallojuvvon.
- Bisuhit ja viidáseappot ovddidit gulahallama ja ovttasbarggu guovddáš, regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin ja eará oassálastiiguin, nannen dihtii sámi kultursuodjaleami ja birasgáhttema rámmaeavttuid

Ovttasbargu Riikkaantikvárain

Sámedikkis lea leamaš čoačkkin Riikkaantikvárain. Áššit maid birra lei diehtujuohkin ja mat ságaškuššojuvvojedje ledje earret eará Ceavccageađggi oččodeapmi UNESCO máilmmiárbelistui, Nuortalaššiid Njávdamis, Leavvajoga kulturmuitoášši, eanadoalu nationála kultureanadat ja ráđđehusa doaibmabidjopáhkka. Sámediggeráđđi lea ovttas Riikkaantikvárain rávven juohkit 2 miljon ruvno sámi kulturmuítódoaimbajuide Ráđđehusa doaibmabidjopáhkka.

Riikkarevišuvnna iskkadeapmi das mo Birasgáhttentdepartemeanta lea fuolahat nationála ovddasvástádusa ráfáidahttojuvvon ja gáhttenárvosas virstiin

Riikkarevišuvnna lea čađahan hálldašanrevišuvnna das mo Birasgáhttentdepartemeanta lea fuolahat nationála ovddasvástádusa ráfáidahttojuvvon ja gáhttenárvosas virstiin. Riikkarevišuvnna raporta deattasta ahte Birasgáhttentdepartemeantas eai leat doarvái stivrendieđut vistesuodjalansuorggis. Sámediggeráđđi lea addán cealkámušaid sihke gaskaboddasaš raportii ja Riikkarevišuvnna mearkkašumiide. Sámediggeráđđi 03.04.09 cealkámuš lea ollásit almmuhuvvon loahpparaporttas. Sámediggeráđđi lea erenoamážit čujuhan dasa ahte eai leat addojuvvon lassi hálldašuslaš resurssat sámi kulturmuítóhálldašepmái 1999 rájes.

Sámediggeráđđi váldá dán revišuvnna duođas ja áigu álggahit doaibmabijuid mat njulgešedje daid headjuvuodaid maidda Riikkarevišuvnna lea čujuhan. Sámediggeráđđi oaidná dán dan barggu oktavuodas mii dál lea čađahuvvomin ahte oččodit doaibmi mihtto- ja boadusstivrenvuogádaga Sámediggái. Lea deatlaš ahte Sámediggái oazžu doarvái ekonomalaš resurssaid vai sáhtá buori láchkai hálldašit ráfáidahttojuvvon sámi virstiid ja ahte Sámedikki hálldašanváldi sámi kulturmuittuid oktavuodas šaddá bastevas ortnegin.

Ceavccageađgi UNESCO máilmmiárbelistui

Presideanta Egil Olli lea doallan čoačkima Unjárgga sátnejođiheaddjiin dan oktavuodas ahte oazžut Ceavccageađgi UNESCO máilmmiárbelistui. Presideanta dieđihii gildii barggu stáhtusa birra, ja ahte Riikkaantikvára, Unjárgga gieldda ja Sámedikki gaskasaš bargjoavku galgá vuodđuduvvot ja joatkit barggu.

Minerálaláhka

Ráđđehus ovddidii 20.03.09 St.prp. nr. 43 (2008-2009) Minerálaláhka. Láhka ii váldán vuhtii Sámedikki mearrádusa áššis 47/08. Sámedikki presideanta sáddii reivve Stuorradikki ealáhuslávdegotti lahtuide mas Sámedikki mearrádus áššis čilgejuvvui, ja guđe konkrehta bealit fertejit leat sajis vai láhka galgá ollašuhhtit Stáhta álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid sápmelaččaid ektui. Sámedikki presideanta ja NSRa joavkojodiheadji leigga čoahkkimis ealáhuslávdegottiin 27.04.09. Čuoahkkinn čuoovolvuvui 29.04.09 beaiváduvvon reivviin mas evttohuvvojit áibbas konkrehta muddemat mat fertejit fárrui láhkii vai álbmotrievtti uhcimusstandárda fuolahuvvo, seammás go dat ii ovddalgihtii mearrit Sámi vuoigatvuodálávdegotti čielggadeami.

24.04.09 beaiváduvvon reivves sáddejuvvojedje lassedieđut Ráđđehusa minerálaevttohusa birra ILOii, ONa álgoálbmogiid erenoamášraporterejeaddjái ja ONa áššedovdimekanismii. Lassedieđut čujuhit Sámedikki birrajohtolas raportii ILOii mearriduvvon áššis 26/08. Lassedieđut gieđahallet láhkaproseassa ja lánkaevttohusa ILO 169, SP, ja álgoálbmotjulggaštusa ektui. Lassedieđut lea seammás kommeanta ONa álgoálbmogiid erenoamášraporterejeaddji 18.12.08 oktavuodáváldimii gažaldagain Ráđđehusa lánkaevttohusa birra álgoálbmotrievtti ektui.

Gulaskuddancealkámuš Finnmarkkuopmodaga njuolggadusevttohussii eanaeaiggádaga minerálaid geavaheami birra

Sámediggeráđdi lea addán cealkámuša Finnmarkkuopmodaga gulaskuddanevttohussii njuolggadusaid birra mo eanaeaiggádaga minerálat Finnmarkkuopmodaga eatnamiin galget stivrejuvvot ja hálddašuvvot. Cealkámušas deattuhuvvo ahte Finnmarkkuopmodaga evttohan njuolggadusaid ferte árvvoštallat ođđa minerálalága evttohusa ektui. Viidáseappot lea deattuhuvvon ahte eanaeaiggáda minerálaid iskkadeapmi ja roggan sáhtta dáhpáhuvvat dušše dallego lea dahkkojuvvon šiehtadus eanaeaiggádiin dahje maŋŋá bággolotnuma. Iskkadanšiehtadus ferte árvvoštallojuvvot finnmárkkulága §§4 ja 10 vuodul (njuolggadusat rievdaduvvon meahcceávkástallama vuodul ja rievdaduvvon meahcceávkástallama áššiid vuodul) ja minerálalánkaevttohusa § 40 vuodul (erenomáš deastta vuodul sámi kulturvrii bággolotnuma oktavuodas). Cealkámušas dovddahuvvo ahte Sámediggi áinnas searvá viidáset gulahallamii Finnmarkkuopmodagain njuolggadusaid ráhkadeami oktavuodas.

Gulaskuddancealkámuš mearraenergiijalánkaevttohussii

Cealkámuš lea addojuvvon Oljo- ja energijadepartemeantta gulaskuddannotáhtii mearraenergiijalága birra (láhka dakkár ođasmuvvi energijabuvttadeami birra go bieggá- ja bárrofámu). Lánkaevttohusa duogáš lea dat go dál ii leat dievaslaš lánkačoahkki dakkár energijabuvttadeami várás vuodđolinjá olggobealde. Cealkámuš čujuha dan dárbut ahte lánkaevttohus ferte 1) váldit vuhtii sámi kultuvrra dán áigumušas, 2) das ferte leat mearrádus gaskavuodá birra álbmotriektái, 3) sihkkarastit konsultašuvdnageatnegasvuodá, 4) das ferte leat mearrádus ahte deasta sámi kultuvrii deattuhuvvo ja 5) ja mearridusat ahte oassi voittus galgá mannat njuolggá guoskevaš sápmelaččaide ja báikegottiide. Bivdojuvvo ahte Sámedikkiin váldojuvvo oktavuoha konsultašuvnnaid birra lánkaevttohusa viidáset meannudeamis.

Sámi vuoigatvuodálávdegoddi II - viidáset čuoovvoleapmi

Sámediggeráđdi lea bovden álbmotčoahkkimii Árbordii, Snoasai ja Rørosii 23. vahkus. Álbmot-čoahkkimat dollojuvvojit jotkkolaččat Nordlánddas ja Romssas. Čoahkkimiid ulbmil lea čohkket báikkálaš evttohusaid ja ovdanbuktit Sámedikki politihka Sámi vuoigatvuodálávdegotti II viidáset barggus. Sámediggeráđdi lea bovden stuorámuš opposišuvdnabellodaga searvat álbmotčoahkkimiidda.

Energijija ja bieggafápmu

Sámediggi ja Norgga čázádat- ja energijadirektoráhta (NČE) vuolláičáliiga njukčamánu 31. b. šiehtadusa konsultašuvdnačadáhemiid birra energijaaššiin. Šiehtadus lea hálddahaslaš dásis.

NČE lea Oljo- ja energijadepartemeantta vuollásaš orgána ja das lea ovddasvástádus Norgga čáhce- ja energijaresurssaid hálddašeamis. NČE ráhkkanahhtá ja meannuda buot konsešuvdnaáššiid mat gusket huksemiidda energijalága vuodul. Danne deaivvada Sámediggi dávjá NČE:in huksen- ja areálaáššiid oktavuodas dan ovddasvástádussuorggi geažil, ja stáhta eiseváldin lea NČE čadnojuvvon Sámedikki ja

stáhta eiseválddiid bajimus konsultašuvdnašiehtadussii. Ovttasbargošiehtadus lea Sámedikki ja stáhta eiseválddiid bajimus konsultašuvdnašiehtadusa aiddostus.

132 kV fápmolinjá huksen Máttá-Helgelándii

Sámediggi lea ožžon jearaldaga Oljo- ja energijadepartemeanttas (OED) háliida go Sámediggi konsultašuvnnaid namuhuvvon fápmolinjá huksema oktavuodas. Fápmolinnjá lea plánejuvvon Tangviikkas Vevelstada suohkanis Tilremii Brønnøya Suohkanis. Válljejuvvon spáitu lea hálbimus molssaeaktu, muhto šaddá maiddá riidovuložin mánga vuodjelangeinnodahkii ja jođáhahkii Jillen-Njaarke božooroagas masa huksen guoská. Spáitu guoská maiddá buot jagiáiggiid guohtumiidda ja sáhtta maiddá šaddat riidovuložin sámi kulturmuittuid ektui. Danne lea Sámediggeráđđi gávnahan ahte Sámediggi háliida konsultašuvnnaid OED:in ovdalگو mearrádus dahkkojuvvo. Njuolggá guoskkahuvvon orohat Jillen-Njaarke galgá maid konsulteret OED:in dán áššis. OED lea miehtan min sávaldahkii oažžut dollojuvvot konsultašuvnnaid ja hálddahaslaš konsultašuvnnaid dollojuvvojit geassemánu álgogeahčen.

Kalvatnan bieggafápmorusttega husken

Sámediggi lea ožžon dieđu okta váikkuhusčielggadanprográmmain Kalvatnan bieggafápmorusttega huksema birra Binttá suohkanis Nordlánddas. Plánejuvvon huksen guoská sihke luonddu- ja kulturbirrasii. Huksemis leat maid negatiiva váikkuhusat sihke sámi kulturmuittuide ja guovllu boazodollui. Danne lea Sámediggeráđđi bivdán konsultašuvnnaid Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtain (NČE) ovdalگو váikkuhusčielggadanprográmma mearriduvvo loahpalaččat.

Bieggafápmu ja fápmolinját Fosenis

Norgga čázádat- ja energijadirektoráhta (NČE) almmuhii njukčamánu loahpageahčen ahte čuovvovaš njeallje bieggafápmoproševtta vuoruhuvvojit loahppameannudeami oktavuodas:

Oksbásheia/Sørmarksfjellet, Roan, Kvenndalsfjellet ja Storheia. Dáin orru leamen nu ahte Storheias livččii stuorámu negatiiva váikkuhus sámi beroštusaide. Innvordfjellet, Breivikfjellet, Jektheia ja Bláheia bieggafápmoproševttaiguin vurdojuvvo eai ge dat loahppameannuduvvo dál. Dáin sáhttet Jektheias ja Bláheias leat negatiiva váikkuhusat sámi beroštusaide. Viidáseappot rávve NČE ahte vel 11 bieggafápmoproševtta plánen loahpahuvvo ja ahte proševttat formálalaččat gessojuvvojit ruovttoluotta, gulaskuddancealkámušaid geažil. Buohkanassii orru sámi beroštusaide dilli Fosenis dál buoret go ovdal. Ii oro leamen nu ahte bieggafápmorusttegiid huksen šaddá nu stuoris go álggos orui. Dát lea Sámediggeráđi mielas buorre go geahččá sámi čalmmiiguin. Muhto ain leat muhtun proševttat main sáhttet leat negatiiva váikkuhusat sámi beroštusaide ja sámi kultuvrii. Danne áigu Sámediggeráđđi dárkilit gozihit mii viidáseappot dáhpáhuvá Fosenis.

Fápmolinjáid oktavuodas lea boahtán lasseohcan plánejuvvon fápmolinnjái Namsosa ja Roana gaskkas. Iskkadangeatnegasvuoda kulturmuittolága § 9 vuodul ii sáhte ollislaččat adnit ollašuttujuvvon ohccojuvvon fápmolinnjái. 2009 gieddeáigodagas leat plánejuvvon iskkadeamit. Eará sámi beroštusaide oktavuodas oaivvilda Sámediggeráđđi ahte ohccojuvvon fápmolinjás sáhttet leat negatiiva váikkuhusat sámi beroštusaide Fosenis. Sámediggeráđđi lea fuomášuhtán NČE ahte konsultašuvnnaid ferte čađahit.

Goliat-guovllu huksen ja doaimmaheapmi Barentsábis

17.04.09 lea dollojuvvon konsultašuvdna Oljo- ja energijadepartemeanttain Goliat birra.

Konsultašuvnnaid jotke oktilaččat čálalaš teavsttaid lonohallama bokte e-poasttas 30.04.09, go bealit gávnahedje ahte Sámedikkis ja Oljo- ja energijadepartemeanttas ii lean vuoddu boahtit ovttamielalašvuhtii áššis. Sámedikki oaidnu lea gal bájuhuvvon 4. Kapihttalis St.proposišuvnna nr. 64 (2008-2009) Goliat-guovllu huksen ja doaimmaheapmi: ”Det ble ikke oppnådd enighet mellom partene om et urfolksfond i forbindelse med petroleumsvirksomheten eller hvorvidt samene har særlige rettigheter til petroleumssressursene. Sametinget står fast på prinsippet om at det samiske folk etter folkeretten har rettigheter til petroleumssressursene i Barentshavet. Sametinget mener at urfolksperspektivet må gjenspeile hvordan avkastningen fra petroleumsvirksomhet i Barentshavet fordeles, og foreslår at en del av nytteverdien avsettes i et urfolksfond som virkemiddel for ringvirkninger i nord til samfunns- og næringsutvikling. På bakgrunn av uenigheten er det

Sametingets samlede vurdering at det ikke foreligger et tilstrækkelig grundlag i utkastet til proposition for å gi tilslutning til utbygging og drift av Goliatfeltet.”

(Bealit eai šaddan ovttamielalašžžan ášahit álgoálbmotfoandda petroleadoaimma oktavuodas dahje das, abte leat go sápmelaččain sierra vuoigatvuodát petrolearesurssaide. Sámediggi čuoččuha dan prinsihpa abte sámi álbmogis álbmotrievtti vuodul leat vuoigatvuodát Barentsábi petrolearesurssaide. Sámediggi oainvilda abte álgoálbmotperspektiiva ferte dávstít Barentsábi petroleadoaimmaid vuoittu juogadeapmái, ja evttoha abte oassi dán árvvus biddjojuvvo álgoálbmotfondii váikkuhangaskaopmin servodat- ja ealáhusovddideapmái davvin. Sierramielalašvuoda geažil lea Sámedikki ollislaš árvvoštallan dat abte ii leat doarvái vuoddu proposišuvdnaevttobusas miedibit Goliatguovllu buksēmii ja doaimmabeapmái.)

Viidáseappot lea sihke Sámedikki mearrádusa sisdollui ja Sámediggeráđi mearrádusevttohussii vástiduvvon Stuorradiggeproposišuvnna mildosis.

Dálkkádatrievdamat

Dálkkádatrievdamat ja álgoálbmogat lei okta mángga fáttás mat ságaškuššojuvvojedje go ONa Álgoálbmogiid Bistevaš Foruma (UNPFII) lahtut dolle ovdačoahkkima Kárášjogas áigodagas njukčamánu 16.- 20. b. Sámedikkiin ja Ruošša beale ovddasteaddjiin ledje sierra čoahkkimat UNPFII:in. Dan lassin lei rabasčoahkkin sámi organisašuvnnaiguin ja ášahusaiguin. Máilmmibánku bođii váseidin Kárášjohkii digaštallat dálkkádatdoaimbajuid UNPFII:in rabasčoahkkimis, das maiddái Norgga vuovdeálgga vuolidit dálkkádatgássa luoitima vuovdečuohppama ja vuovdevarránahttima oktavuodas trohpalaš vuovderiikkain (REDD). Sámediggi ja Sámediggeráđi oassálaste riikkaidgaskasaš álgoálbmotčoahkkimii dálkkádatrievdamiid birra Anchorages Alaskas. Vášáhusat, gulahallanoctavuodát, ja raporta ja julggaštus Anchorage-čoahkkimis leat deatalaččat dan bargui ahte oazžut čađahuvvot álgoálbmotposišuvnnaid dálkkádatkonvenšuvnna njunušoahkkimis Københavnas juovlamánus 2009. Anchorage-julggaštus lea jorgaluvvon dárogillii ja sámegillii.

Sámediggi lea oassálastán oassečielggademiid oktasašoahkkimii Árktalaš ráđi dálkkádatprošeavtta, "Arctic Climate Impact Assessment, ACIA" Norgga čuovvoleami oktavuodas. NorACIA (2005-2009) galgá leat mielde ovddideamen, čohkket buohtastahttima dihtii ja gaskkustit máhtu dálkkádatrievdamiid birra – váikkuhusaid ja heivehusaid – Árktisa Norgga oasis. Sámediggi oassálastá fáddájoavkkus, man fáddán lea heivehusat dálkkádatrievdamiidda ja váidudeaddji doaimbajut, ja veahkeha maiddái dan fáddájoavkku, man fáddán lea olbmot ja servodagat.

Árktalaš Ráđi

Presideanta Egil Olli deattuhii searvevuodaperspektiivva gaskal stáhta ja álgoálbmogiid iežas dearvvuohtasártnis ministtarčoahkkimis Árktalaš Ráđis Romssas. Presideanta deattuhii ahte searvevuohhta ferte ciekkaduvvot giehtaráhpát politihkkii, lágaide ja geavadii. Ministtarčoahkkima Romssa- julggaštus dovddasta álgoálbmogiid vuoigatvuodaid ja bidjá deattu álgoálbmogiid ángiruššamii mii guoská adresseremii sirkumpolára hástalusaid. Dát lea historijálaš Árktalaš Ráđi oktavuodas go buot 6 árktalaš stáhta dáinna vugiin dohkkehit álgoálbmotvuoigatvuodaid. Julggaštus dovddaha viidáseappot doarjaga álgoálbmotčállingodái, IPS Københavnas ja ávžžuha mielláhttostáhtaid ain buoridit Árktalaš Ráđi bistevaš álgoálbmotoassálastiid oassálastima.

Biologalaš šláddjivuoda konvenšuvdna

Sámediggi lea oassálastán Norgga delegašuvdnii čihččet bargujoavkočoahkkimis genaresurssaid birra biologalaš šláddjivuoda konvenšuvnna Parisas. Šiehtadallamat riikkaidgaskasaš ráđđenvuogis genaresurssaid olahannuoddui ja vuoiggalaš juogadeapmái lea gáibidahkes ja váttis. Bargujoavkku 7. čoahkkimis čájehuvvui čielgasit ahte bealit leat guhkkinn eret nubbi nuppis. Váldofáttát čoahkkimis ledje ráđđenvuogi mihttomearri ja doaimbajuovlu, doahhtaleapmi, gánnihanjuogadeapmi ja genaresurssaid olahannuoddu. Norga buvttii ovdan luonddusuodjalanlága mearrádusaid genaresurssaid birra čoahkkimis, ja konsultašuvnna Sámedikkiin lálkaárvalusa birra leat namuhuvvon bargujoavkočoahkkima raporttas.

Ođđa hálddašanmáillet suodjeguovlluide

Leat čađahuvvon konsultašuvnna gaskal Sámedikki ja Birasgáhttendepartemeantta ođđa hálddašanmáillem birra dálá ja ođđa suodjeguovlluide. Lea olahuvvon ovttamielalašvuohhta beliid gaskka

čállosii mii guoská suodjeguovlohálddašeapmái, muhto orru dego Ráđđehus ii geargga meannudit dán ášši dán stuoradiggeáigodagas. Departemeanta ja Sámediggi leaba ovttaoaivilis dasa ahte stuorát suodjalanguovlluide ásahuvvojit suodjalanguovlostivrrat maidda guoski suohkanat, fylkkasuohkan ja Sámediggi nammadit áirasiid.

Gáhtten soames guovlluin Finnmárkkus guohtumiid vuostá

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta (EBD) lea álggahan dan láhkaásahusa ođasmahttima mii guoská gáhttemii soames guovlluid Finnmárkkus boazoguohtumiid vuostá. Dál leat čađahuvvon guokte konsultašuvnna áššis hálddahušlaš dásis. Sámediggeráđđi áigu konsultašuvnnain ovddidit Sámedikki oainnu mii boahotá ovdan áššis 08/ 09 Ođđa Sámeriekti. Dán mearrádusa duogážiin áigu Sámediggeráđđi geahččalit čoavdit ášši go ráfáiduhttinláhkavuodđu boazodoallolágas doalahuvvo ja ráfáiduhttimat sáhttet heaittihuvvot dušše jus dat eai leat báikkálaš čuoččuhuvvon vuoigatvuodaid vuostá.

- Ovttasbargošiehtadusaid bokte fylkkagielddaiguin nannet sámi kulturमितosudjalusa
- Fuolahit sámi beroštusaid lagaš gulahallama ja ovttasbarggu bokte gielddaiguin kulturमितolága, plána- ja huksenlága ja eará guoskevaš mearrádusaid vuodul
- Gulahallama bokte allaskuvllaiguin, dutkanásahusaiguin ja universitehtaiguin bargat dan ala ahte buoridit sámi kulturमितosudjalusa ja árbedieđuid dutkama
- Sierra biras- ja dálkkádatdieđáhusain čalmmustuhttit sámi árbevirolaš geavaheami hástalusaid. Sámediggeráđđi bidjá ovdan biras- ja areáladieđáhusas áššis 23/09 dán dievasčoahkkimis.

Váikkuhangaskaoamit – Sámi birasgáhtten ja kultursudjalus – Njuolggdoarjagat

Dutkan- ja duođaštandoaimmat Divttasvuona rádjelovssaid birra

Bušeatta 0 ru

Rámmašiehtadusa vuodul lea Sámediggi geatnegahttojuvvon ruhtadit proševtta 3 jagi badjel 1 000 000 ruvdnosaš jahkásaš juolludemiin. Loahppa 1 000 000 ru lea evttohuvvon juolluduvvot Sámedikki 2009 reviderejuvvon bušeattas.

Váikkuhangaskaoamit – birasgáhtten ja kultursudjalus – Ohcanvuodot doarjagat

Sámi kulturमितosudjalus

Bušeatta 2 000 000 ru. Das geavahuvvon 1 784 100 ru.

Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1.b.

Tabealla: Kulturमितosudjalusa juolludeamit fylkkaid mielde

	Viste- sudjalus Vuo 1	antall	Ovddešteapmi Sihkkarastin Vuo 2	lohku	Sum	%
Finnmárku	182 000	3	461 000	4	643 000	36
Romsa	126 000	3	202 000	2	328 000	18
Nordlándá	98 000	2	406	4	504 000	28
Davvi-Trøndelága	28 000	1	145		173 000	10
Earát		1	136	1		8
Submi	1 607 000	19	820 000	9	1 784 000	100

7 Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Váldomihttomearri

Dássásaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat sámi álbmogii, nugo muđui álbmogis leat

Oassemihttomearri

Dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus mas lea vuodđun sámi giella ja kultuvra

Sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoha dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš bargiin buot dásiin

Strategiijat

- Gulahallamiin ja ovttasbargguin guovddáš eiseválddiiguin ja gullelaš oassálastiiguin sihkkarastit Sámediggái váikkuhanfámu sámi álbmoga dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldaga hábmemis ja čađaheamis

Ovttasdoaimanodastus

Sámediggeráđdi lea doallan čoahkkima Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttain (DFD) ovttasdoaimanodastusa birra. Ovttasdoaimanodastusa ulbmil lea oččodit buoret ovttasdoaimama vuoddo- ja spesialistadearvvašvuodabálvalusa gaskkas. Dán čoahkkimii lei Sámediggeráđdi bovden ášahusaid main lea erenoamáš ovddasvástáduš dahje gelbbolašvuoha sámi álbmoga dearvvašvuodabálvalusain. Čoahkkimis buvttii DFD ovdan dieđuid ovttasdoaimanodastusa birra, ja sámi dearvvašvuodabargit besse ovddidit ruovttoluottadieđuid plánejuvvon odastussii. Stuorradiggedieđáhus Ovttasdoaimanodastusa birra ovddiduvvo geassemánuš 2009.

Láhkaásahus medisiinnalaš ja dearvvašvuodafágalaš dutkama organiserema birra, ja evttohus rievdadit registtarláhkaásahusaid ja hálddahusláhkaásahus

Gulaskuddamii medisiinnalaš ja dearvvašvuodafágalaš dutkama organiserema birra, ja evttohussii rievdadit registtarláhkaásahusaid ja hálddahusláhkaásahusa, lea vástiduvvon. Gulaskuddanvástáduš lea čállojuvvon ovttas Sámi dearvvašvuodadutkamiid guovddážiin. Sámediggi lea evttohan lasáhusa dan dearvvašvuodadutkamiid, masa álgoálbmogat ja eará minoritehtajoavkkut oassálastet. Evttohus lea dat ahte dat dearvvašvuodadutkanprošeavttat, masa álgoálbmogat ja eará minoritehtajoavkkut oassálastet, ja erenoamážit Norgga sámi álbmot, feritejtt vuodđuduvvot ovddasvástideaddji dutkanásahusaid ja oassálastiid goabbatbeallásaš luohhtámuššii ja árvvusatnimii. Dan lassin eaktuduvvo ahte dutkama vuodđun lea goabbatbeallásaš áddejupmi das mii dat áigumuš lea ja das mo dutkama boadus attáši buoret áddejumi, ovdáneami ja máhtu ruovttoluotta fievrreami oassálasti servodagaide.

Evttohusa áigumuš lea sihkkarastit ahte sámi álbmogis Norggas lea mearridanváldi, oktan mielmearrideimiin ja mearrideaddji válddiin, dain dutkanprošeavttain mat gusket persovnnalaš beliide ja lagašservodagaide sámi álbmoga guovdu.

- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte veahkkin heivehit dakkár dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusa mii lea vuodđuduvvon sámi giella- ja kulturáddejupmái buot dásiin Juohke ovttaskaš váikkuhangaskaopmeortnega vuolde lea stáhtus 08.05.09 muttus válddahallojuvvon.

Váikkuhangaskaommit – dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan – ohcanvuodot doarjagat

Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat

Bušeahhta 3 250 000 ru. Das geavahuvvon 2 632 000 ru. Ohcanáigemearri guovvamánu 1. b.

Doarjagat juohkásit ná: prošeavttat mat ovddidit sámegeiel máhtu ja sámi kulturamáhtu dálá dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldagas – 1 719 000 ru, prošeavttat main leat konkrehta doaimabijut bastevaš láchimii – 260 000 ru, ovddidit dakkár dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš girjjálašvuoda buohcciid várás, man vuolggasadji lea sámi giella ja kultuvra – 300 000 ru, ovdaprošeavttat ovddidit dutkanjurdagiid ja prošeaktasárggastusaid – 353 000 ru.

8 Sámi organisašuvnnat

Váldomihttomearri

- Girjás sámi organisašuvdnaeallima bisuheapmi

Strategiija

- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte lámhčit diliid girjás organisašuvdnaeallimii Juohke ovttaskas váikkuhangaskaoapmeortnega vuolde lea stáhtus 08.05.09 muttus válddahaljojuvvon.

Váikkuhangaskaoamit – sámi organisašuvnnat – ohcanvuđot doarjagat

Sámi organisašuvnnat

Sámi váldoorganisašuvnnat

Bušeahhta 2 451 000 ru. Das geavahuvvon 2 452 000 ru.

Ohcanáigemearri guovvamánu 1. b. Norgga Sámiid Riikkasearvi ožžon 1 272 000 jahkái 2009.

Sámiid Álbmotlihttu ožžon 1 180 000 ru doarjjan jahkái 2009.

Sámepolitihkalaš bellodagat

Bušeahhta 250 000 ru. Das geavahuvvon 250 000 ru.

Ohcanáigemearri guovvamánu 1. b. Sámeálbmotbellodat ožžon 250 000 ru doarjjan jagi 2009 várás.

Sámi rádjerasttideaddji organisašuvnnat

Bušeahhta 350 000 ru. Das geavahuvvon 350 000 ru.

Ohcanáigemearri guovvamánu 1. b. Sámiráđđi – Norgga juogus ožžon 350 000 ru doarjjan jagi 2009 várás.

Sámi kulturorganisašuvnnat

Bušeahhta 350 000 ru. Das geavahuvvon 0.

Ohcanáigemearri njukčamánu 1. b., ohcamat leat meannuduvvomin.

Sámi ealáhusorganisašuvnnat

Bušeahhta 500 000 ru. Das geavahuvvon 500 338 ru.

Ohcanáigemearri guovvamánu 1. b.

Sámi dásseárvoorganisašuvnnat

Bušeahhta 300 000 ru. Das geavahuvvon 301 000 ru.

Ohcanáigemearri guovvamánu 1. b. Sámi NissonForum ožžon 145 000 ru doarjjan jagi 2009 várás.

Norgga Sáráhkka ožžon 156 000 ru doarjjan jagi 2009 várás.

Sámi organisašuvnnat mat barget nuppi máilmmisoađi geažil oahpu massán olbmuid áššiiguin

Bušeahhta 200 000 ru. Das geavahuvvon 0.

Ohcanáigemearri njukčamánu 1. b.

9 Eará váikkuhangaskaoamit

Váikkuhangaskaoamit sámediggeráđi geavahussii

Regionála ovddideapmi

Bušeahhta 3 150 000 ru. Das geavahuvvon 1 618 750 ru.

Ovttasbargošiehtadus Finnmárkku fylkkagielddain

Sámedikki presideanta Egil Olli doalai 22.04.09 čoahkkima fylkkasátnejodiheaddjiin Runar Sjøstad:in mas Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagieldda 2008 ovttasbargošiehtadusa stáhtusraporteren dohkkehuvvui. Raporta lea mielddusin dán dieđáhussii. Ovttasbargošiehtadus Finnmárkku fylkkagielddain.

Ovttasbargošiehtadus máttasámeguovllu fylkkasuohkaniiguin

Beliid ovttasbargošiehtadus lea ođasmahttojuvvomin ja ođđa šiehtadus vuolláičállojuvvo ovdal borgemánu 2009. Beliid gaskasaš ovttasbarggu stáhtusraporta áigodagas 2007 miessemánu rájes 2008 juovlamánu lohppii lea mielddusin dán dieđáhussii.

Ovttasbargošiehtadus Romssa fylkkasuohkaniin ja Ovttasbargošiehtadus Nordlándda fylkkasuohkaniin Sámedikki ja Romssa ja Nordlándda fylkkasuohkaniid 2008 ovttasbargošiehtadusaid raporterenbargu lea iešguđet sivaid geažil maŋŋonan, muhto álggahuvvo dál fargga.

Ovttasbargošiehtadus Opplándda fylkkasuohkaniin

Maŋimus jagiid leat registrerejuvvon ovdahistorjjálaš máttasámi kulturmuittut Opplánddas. Jáhkkinis lea ahte Opplánddas leat mealgat eanet sámi kulturmuittut go dan maid mii dál diehtit. Sámediggi ja Opplándda fylkkasuohkan barget ollu seamma bargamušaiiguin kulturmuittuid oktavuodas, ja atnet stuorra ávkki ja positiivva beavttu das ahte oktiordnet strategiijaid ja bargamušaid sámi kulturmuittuid oktavuodas Opplánddas. Bealit áigot čállit ovttasbargošiehtadusa man ulbmil lea čalmmustahttit sámi kulturmuittuid Opplánddas, dainna bokte ahte láhčit dilálašvuoda eanet registreremiidda, dutkamii ja gaskkusteapmái. Šiehtadus galgá vuolláičállojuvvot ja miessemánu dievasčoahkkima oktavuodas galgá lágiduvvot semináraš Opplándda sámi kulturmuittuid birra.

Ovttasbargošiehtadus Oslo gielddain

Sámediggeráđdi lea maŋŋitčavčča 2008 háleštišgoahtán vejolašvuodaid birra oazžut ovttasbargošiehtadusa Oslo gielddain.

Bargu lea čuovvuluvvomin.

Čoahkkin stáhtaráđiin Dag Terje Andersen:in ja Gielddaid guovddášlihtuin

Sámediggerádis lea leamaš čoahkkin stáhtaráđiin Dag Terje Andersen:in ja Gielddaid guovddášlihtuin (GG:in) daid dárbbuid ja hástalusaid birra mat čatnasit dasa mo gielddat/fylkkagielddat galget ráhkkanit sámi áššiid meannudeapmái. Bargu- ja searvadahttindepartemeanta lea St.dieđáhusas nr. 28 (2007-2008) Sámeapolitiikka dadjan ahte departemeanta áigu bovdet GG ja Sámedikki lagat ovttasbargui gielddaid bargguide gielddaid bargguid oktavuodas sámi áššiiguin. Sámediggeráđdi lea positiiva GG ja BSD gaskasaš ovttasbargui gielddaid ja fylkkagielddaid rolla ja ovddasvástádusa birra sámi áššiin.

Fáddán njukčamánu 3. b. čoahkkimis ledje earret eará sámegeiela hálddašanguovllu gielddaid hástalusat guovttegielalašvuoda oktavuodas, Sámedikki 13.2.08 gulaskuddancealkámuš Sørheim-lávdegotti raportii gielddaid sisabohtovuogádaga birra, Sámedikki ovttasbargošiehtadusat fylkkagielddaiguin, ja hálddašanođastus. Sámediggeráđi mielas lea lagat gulahallan Sámedikki ja GG gaskkas miellagiddevaš.

Friija váikkuhangaskaoomit

Bušeahhta 550 000 ru. Das geavahuvvon 171 000 ru.

Riikkaidgaskasaš doaimbajut

Bušeahhta 1 100 000 ru. Das geavahuvvon 434 000 ru.

Jahkebeallásaš gulahallančoahkkin Olgoriikkadepartemeanttain

Sámediggeráđdi doalai gulahallančoahkkima Olgoriikkadepartemeantta stáhtačállin Elisabeth Walaas:in. Čoahkkima fáddán lei davveguovlopolitiikka, dás maiddá “Ođđa huksengeađggit davvin. Ráđdehusa davveguovlostrategiija boahhte lávki”, Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna, Norgga-Ruota boazoguohtunšiehtadallamiid bohtosat, ja maiddá barentsovttasbargu ja árkatalaš ovttasbargu. Dan lassin ságaškušojuvvui Sámedikki riikkaidgaskasaš barggu rámmadoarjja.

Olgoriikkadepartemeantta ja Sámedikki gaskasaš rámmašiehtadus

Olgoriikkadepartemeanta ja Sámediggi leat soahpan ruđalaš veahki rámmašiehtadusa Sámedikki riikkaidgaskasaš doaimmaide. Šiehtadus vuolláičállojuvvui cuoŋománu 29. b. 2009. Ieš šiehtadus lea fámus 2009 rájes 2014 rádjai, muhto válddahallojuvvon ángirusšansurggiid jahkásaš ruhtasturrodát, čk. 3 – ONa ja eará mánggaidgaskasaš organisašuvnnaid álgoálbmotáššit ja čk. 4 – oassálastin Árkatalaš Ráđđái ja Barentsráđđái, ja galgá muddejuvvot árjja ja goluid vuodul. 2009 rámma lea 1 miljon ruvnno.

Ohcanvuđot ruhtadandoarjja 5. čuoggá vuodul lea čadnojuvvon konkrehta prošeavttaide ja danne ii leat submi mearriduvvon.

ONa Álgoálbmotáššiid Bistevaš Foruma (UNPFII) ovdačoahkkinn

ONa Álgoálbmotáššiid Bistevaš Forum doallá juohke jagi 2 vahkkosaš sešuvnna New Yorkas, dábálaččat miessemánus. Ovdal sešuvnna deaivvada Forum ovdačoahkkimii. Forum doalai iežas jagi 2009 ovdačoahkkima Kárášjogas áigodagas njukčamánu 16.-20. b. 2009, Olgoriikkadepartemeantta ja Sámedikki bovdejumi vuodul.

Álgoálbmotseminára Mexicos

Kruvnnaprinsapára almmolaš galledeami oktavuodas Mexicos 12. vahkus lágiduvvui seminára mii čalmmustahtii álgoálbmotvuoigatvuođaid. Ráđđelahttu Jørn Are Gaski ossálasttii ja doalai sáhkavuoru.

Álgoálbmotgulahallan kanadalaš Váldoguvernevrra stáhtagalledeami oktavuodas Romssas

Sámedikki presideanta Egil Olli álggahii 30.04.09 álgoálbmotgulahallama Norgga ja Kanada álgoálbmotguovlluid servodateallima ja kultuvrra birra. Olli deattuhii dan ahte álgoálbmogiid mielmearrideapmi, vuoigatvuođagažaldagat, gelbolašvuohta ja kapasitehta buoredeapmi, ja dakkár ovddideapmi mas ealáhus, kultuvra ja servodat gehččojuvvo oktan, lea deatalaš boahhteáiggi nana, ceavzilis álgoálbmotservodagaide. Olli deattuhii viidáseappot ahte dat rolla ja ávki mii álgoálbmogiid árbedieđuin lea, ferte dahkkojuvvo guoskevažžan ođđa oktavuodain; nugo dutkamis, ođđaáiggi oahpahusas, ceavzilis resursaávkástallamis ja almmolaš hálddašeamis.

Doarjja vuovdaleapmái ja fierpmádathuksemii sámi mátkeealáhusaid oktavuodas

Bušeahhta 300 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru.

Váikkuhangaskaoamit čoahkkinjodihangotti geavahussii

Sámedikki politihkalaš joavkkut

Bušeahhta 1 872 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru

Čoahkkinjodihangoddi lea máksimin ruđaid politihkalaš joavkkuide. Dáid beivviid sáddejuvvo reive daidda joavkkuide, mat leat addán čoahkkinjodihangoddi rehketdoalu 2007 ja 2008 duodášusa.

Opposišuvnna bargoeavttut

Bušeahhta 988 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru

Čoahkkinjodihangoddi lea máksimin ruđaid opposišuvnna bargoeavttuide. Dáid beivviid sáddejuvvo reive daidda joavkkuide, mat leat addán čoahkkinjodihangoddi rehketdoalu 2007 ja 2008 duodášusa.

Listtaide 2009 sámediggeválgga oktavuodas

Bušeahhta 2 000 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru.

Doarjja máksojuvvo dohkkehuvvon listtaide maŋŋá geassemánu 1. b.

10 Eará doaimabijut mat eai leat váikkuhangaskaoamit

Sámedikki lágidan konferánsat

Bušeahhta 1 150 000 ru. Das geavahuvvon 4 698 ru

Mánáidgárde- ja skuvlakonferánssa

Sámediggeráđdi lea ovttas Finnmárkku, Romssa ja Nordlándda fylkkamánniiguin ja Sámi allskuvllain plánemin sámi mánáidgárde- ja skuvlakonferánssa.

Nuoraidkonferánssa

SNPL lea plánemin Sámedikki nuoraidkonferánssa. Konferánssa fáddá lea čadnojuvvon (alit) ohppui ja plánejuvvo lágiduvvot golggotmánus, jáhkkinis máttasámi guovllus.

Konferánssa giełddaiguin ja fylkkagiełddaiguin

Sámediggeráđdi lea bures jođus konferánssa plánemiin. Dat galgá lágiduvvot geassemánus. Fáddán galgá leat finánsakriisa ja dan váikkuhus sámi guovlluid ealáhuseallimii. Ráđdi áigu maid čalmmustahttit ealáhushutkama ja mo dat sáhtá ovddidit ođđa ealáhusaid.

Bálkkašumiid ja stipeanddaid juohkin

Bušeahhta 200 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru

Sámediggi juohká dán jagi nuoraid valáštallanstipeandda ja giellamovttiidahttinbálkkašumi.

Valáštallanstipeanda lea almmuhuvvon ohcanáigemeriin 27.05.09, ja giellamovttiidahttinbálkkašupmi juhkkuojuvvo čakčii ja geigejuvvo Sámedikki skábmamánu dievasčoahkkimis.

Ruđat dutkamii ja ovddideapmái, čielggadusaide ja duodaštanprošeavttaide

Bušeahhta 2 650 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru

Máttasámi mediafálaldat

Sámediggeráđđi lea čielggadišgoahtán máttasámi mediafálaldaga. Čielggadus galgá čájehit dálá mediafálaldagaid máttasámi guovllus, ja evttohit doaibmabijuid maiguin buoridit dán fálaldaga. Čielggadus galgá leat gárvvis borgemánus.

Bargojoavku beaktilis oahpponeavvovráhkadeami várás

Sámedikkis ja Máhttodepartemeanttas lea ovttamielalášvuohta das ahte Sámediggi čielggada boahhtevaš beaktilis oahpponeavvovráhkadeami áigodaga 2009 – 2012 oahpponeavvovráhkadeami strátegalaš pláνας, ja departemeantta bargujoavkkut oahpponeavvovráhkadeami várás St.dieđáhusas nr. 28 ja stáhtaráđi Solhjell reivves, oktiordnejuvvojit oktan bargujoavkun. Čoahkkimis departemeanttain lea mearriduvvon ahte stáhtaráđi reive ii gáržžit bargujoavkku friijavuoda árvoštallat ja evttohit boahhtevaš čovdosiid. Sohppojuvvui maiddái ahte Sámediggi evttoha bargujoavkku mandáhta ja čoahkádusa. Sámediggeráđđi lea 05.05.09 beaiváduvvon reivves evttohan ahte bargujoavkkus galget leat Sámedikki, Máhttodepartemeantta ja Oahpahusdirektoráhta lahtut hálddahušlaš dásis, ja ahte mandáhtan galgá leat árvoštallat dálá ortnega vuodđun rievvadusevttohussii mii sáhtta beavttálmahttit oahpponeavvovráhkadeami. Bargujoavkkus galgá leat gulahallan gullelaš oassálastiiguin ja dat galgá háhkat dieđuid buohtastahtti riikkaidgaskasaš diliid birra.

Evalueremat

Bušeahhta 500 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru

Sámediggeráđđi áigu fargga evalueregoahtit doarjjaruđaid kulturovddideapmái, geahča doarjjaruđaid evaluerema ođasmahttinplána.

11 Sámeálbmotfoanda

Giellaovddideapmi - sámeálbmotfoanda

Bušeahhta 4 000 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru. Ohcanáigemearri njukčamánu 1. b. 19 ohcama leat meannuduvvomin, maid submi buohkanassii lea 5 456 496 ru. Loahpalaš mearrádusa dahká doarjjastivra geassemánus.

Árbediehtu – Duodašteapmi ja gaskkusteapmi - Sámeálbmotfoanda

Bušeahhta 1 600 000 ru. Das geavahuvvon 0. Ohcanáigemearri njukčamánu 1. b. Ohcamat leat vuostáiváldojuvvon ja leat meannuduvvomin nu ahte doarjjastivra sáhtta dahkat mearrádusa geassemánus.

Girjjálašvuohta - Sámeálbmotfoanda

Bušeahhta 4 000 000 ru. Das geavahuvvon 0. Ohcanáigemearri cuoŋománu 1. b. Ohcamat leat meannuduvvomin. Loahpalaš mearrádusa dahká doarjjastivra geassemánus.

Giellaprográmma

Bušeahhta 3 000 000 ru. Das geavahuvvon 120 000 ru.

Doarjja lea addojuvvo lohkat korrektuvrra dárú – máttasámi sátnegirjjis.

Sámediggeráđis lea šiehtadus Sámi allaskuvllain ovddidit ja čadahit oahppofálaldaga daidda rávesolbmuide mat eai máhte sámeagiela. Fálaldat bistá 5 jagi, ja galgá čadahuvvot lagaš ovttasbarggus báikkálaš giellaguovddážiiguin ja giellabirrasiguin.

Sámediggeráđđi lea addán doarjaga ruhtadit kampánja oččodit eanet dábálašoahpaheaddji- ja ovdaskuvlaoahpaheaddjistudeantaid, ovttas Finnmarkku fylkkamánniin, Sámi allaskuvllain, Finnmarkku allaskuvllain ja Máhttodepartemeanttain. Bedriftskompetanse VINN AS lea čađahan árjjalaš rekruterema gitta alit oahppui ohcanáigemeari lohppii mii lei cuoŋománu 15. b.

Ovddasmanniprošeakta Árbedieđuid, kártema, suodjaleami ja geavaheami hárrái
Bušeahtta 650 000 ru. Das geavahuvvon 0.

Sámi allaskuvla lea Sámedikki ovddas ovddidan ovttasbarggu gaskal Sámi allaskuvlla, guoskevaš sámi ášahusaid ja sámi báikegottiid mii galgá kártet ja duođastit árbedieđuid. Bargun lea leamaš lágidit álggahan- ja bargosemináraid árbediehtobarggu birra, lágidit álbmotčoahkkimiid Snoasas, Siskkit-Billávuonas ja Jáhkovuonas ja áсахit sierra neahttasiiddu árbediehtobargui. Dán barggu loahpalaš raporta lea geigejuvvon Sámediggái.

Registara ovddideapmi árbedieđuid hálddašeami várás
Bušeahtta 950 000 ru. Das geavahuvvon 0.

Sámedikki bálkáheami vuodul lea Sámi allaskuvla ráhkadan raportta árbedieđu hálddašeami vuoddu birra. Raporta lea buorre vuoddu viidáset bargui duođastuvvon árbedieđuid hálddašanortnegiin. Earret eará dán raportta vuodul joatká Sámediggeráđđi ráhkadit diehtoregistarara duođastuvvon árbevieru systemáhtalaččat ja etihkalaččat dohkálaš hálddašeapmái. Dát bargu dahkkojuvvon oktavuodas guoskevaš sámi ášahusaiguin ja organisašuvnnaiguin.

12 Politihkalaš dási doaibmagolut

Bušeahtta 20 575 000 ru. Das geavahuvvon 8 224 147 ru

13 Hálldahusdási doaibmagolut

Hálldahusa doaibmagolut

Bušeahtta 78 510 000 ru. Das geavahuvvon 25 295 438 ru

Háhkamat 2 700 000. Das geavahuvvon 0 ru

Hálldahusa doaibmagolut leat hálldahuslaš golut áššiid čuovvoleapmái, politihkalaš áššemeannudeapmái ja áššemeannudeapmái Sámedikki váikkuhagaskaomiid hálddašeami oktavuodas.

Iešguđet váldosurggiid strategiijaid stáhtus dieđáhusa áigodagas boahrá ovdan juohke kapihttalis. Dan lassin válddahalloyuvvo hálldahusdási doaibmagoluid kapihttalis, daid fágasurggiid stáhtus mat eai gula lunddolaččat ovttage ovddabeale váldokapihttalii.

Ášahusdieđáhusa čuovvoleapmi - Sámi allaskuvla, Gáldu ja ICR

Čoahkkín lea dollojuvvon Gálduin ja Sámi allaskuvllain boahnteavaš organiserema birra.

Sámediggeráđđi čilgii ášahusdieđáhusa vuoruhemiid birra ja ášahusat čilgejedje John Bernhard Henriksen (JBR Consulting) raportta birra mas árvoštallojuvvo Gáldu vejolaš čatnaseapmi Sámi allaskuvlii. Raportta leid Sámi allaskuvla dingon Gáldu mieđihemiin dan 12.06.08 beaiváduvvon reivve čuovvoleapmin maid Máhttodepartemeantta sáddii Sámi allaskuvlii ja mas sii bivdojuvvojit árvoštallat hálldahuslaš ovttahttima Gálduin. JBR Consulting gávnnahe ahte ii leat fágalaš ii ge hálldahuslaš njuolga ovdu hálldahuslaš ovttaorganiseremis. Raporta rávve ahte Gáldu oazžu stuorat mandáhta mas sii maid ožžot stáhtusa álgoálbmogiid olmmošvuoigatvuodaid nátionála ášahussan.

Sámediggeráđdis ii leat dán rádjai leamaš čoahkkín International Centre of Reindeer Husbandry:in (ICR). Dakkár čoahkkima maŋŋá árvoštallá sámediggeráđđi galgá go váldit oktavuodá guoskevaš departemeanttain oazžun dihtii ollislaš proseassa Gáldu ja ICR boahnteavaš čatnaseami birra Sámi allaskuvlii. Ii Sámi allaskuvllas ii ge Gáldus leat vuosteháhku dakkár oktavuodaváldimii.

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi
SNPL lea doallan 1 fysihkalaš čoahkkima ja 2 telefončoahkkima áigodagas

SNPL lea ohcama vuodul ožžon 184 000 ruvdnosaš doarjaga Gielda- ja guovlodepartemeanttas kampanjii mii galgá oazžut eanet nuoraid čálihit iežaset Sámedikki jienastuslohkui ja jienastit Sámediggeválggas. SNPL lea čadaheamen kampánja vuosttaš oasi, ja juohkán dieđuid ja sisačálihanskoviid mángga oktavuodas.

SNPL lea oassálastán ONa Álgoálbmot Bistevaš Foruma čoahkkimii ja doalln sáhkavuoru doppe dan ovdačoahkkima oktavuodas Kárášjogas.

Dásseárvu

Sámediggerádis lea leamaš čoahkkin Davvi Nissonuniversitehtain proševtta birra "Regionalt senter for likestilling og mangfold". Regionála dásseárvoguoovddážat galget doaibmat vuojheaddjin, čadaheaddjin ja bagadeaddjin ovttadássásašvuoda- ja mánggabealatvuodabarggus, čatnasemiin nationála ja regionála politihkkii. Guovddážat galget bargat lagaš oktavuodas servodat- ja bargoeallima nationála, regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin, doaimmaiguin ja organisašuvnnaiguin. Čoahkkin Sámedikkiin lei goabbatbeallasaš diehtujuohkinčoahkkin. Sámediggeráđđi mitalii iežas dásseárvobarggu birra ja sámi servodagaid hástalusaid birra dásseárvvu oktavuodas.

Erenoamáš proševttat

Buoret bálvalus geavaheddjiide

Bušeahhta 1 000 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru

Kvalitehta buorideapmi vuodđooahpahusas - oahppoplána

Bušeahhta 2 200 000 ru. Das geavahuvvon 196 161 ru

Oahppoplánat duojs

Máhtodepartemeanta lea 02.04.2009 beaiváduvvon reivves ja 15.04.2009 e-poasttas dohkkehan Jo3/ fitnodatoahpahus juohkima čuovvovaš viđa fágan; tekstiiladuodji, čuoldin- ja godđinduodji, náhkke-duodji, muorraduodji, čoarve-, dákte- ja metálladuodji. Sámediggeráđđi oaivvilda ahte ferte dahkkojuvvot ollisalaš árvoštallan davviriikkalaš oahppoplánaid ektui duojs, ja ahte Jo3/ fitnodatoahpahusa duodjefágaid oahppoplánaid ferte ráhkadit Máhttoloktema/Máhttoloktema – Sámi vuodul ja daid rámmaid sikkobealde, maid Norgga Máhtodepartemeanta lea mearridan. Sámediggeráđđi lea čohkkemin ja nammadeamen vihtta oahppoplánajoavkku oahpahuslága § 12-5 vuodul.

Vistesuodjalanproševttat

Bušeahhta 300 000 ru. Das geavahuvvon 0 ru

Proševttat leat plánejuvvomin nu ahte sáhttet čadahuvvot 2009 geasseáigodagas.

Árvoháhkkanprográmma

Bušeahhta 150 000 ru. Das geavahuvvon 20 697 ru

Njávdamá ortodoksa hávdesadji nuortalašsiiddas

Bušeahhta 1 500 000 ru. Das geavahuvvon 1 532 884 ru

Nuortalašsiida Njávdamis

Nuortalašsiidda gohttensaji vuovdi lea ollašuttán šiehtadusa ahte sirdit gohttenbarttaid. Sámediggi, vuovdi, Nuortasámi musea ja Máttá-Várjjaga gielda leat geahčadan báikki. Vuovdi galgá čorget eret daid geađejuolgguid mat leat báhcán gohttenbarttaid maŋis ja čorget gohttensaji. Viidáseappot galgá náveha ja láđu almmolaš gaikunfálaldat vižžojuvvot. Gaikun galgá gozihuvvot arkeologalaččat amas vejolaš hávddit guoskevaš guovllus biliduvvot. Geassemánu 2. b. lágiduvvo álbmotčoahkkin Njávdamis man váldofáddán galgá leat odđasis hávdádeapmi.

Kvalitehta buorideapmi mánáidgárddiin

Bušeahhta 1 000 000 ru. Das geavahuvvon 17 971 ru

Fierpmádatčoahkkimat

Sámediggeráđđi lea doallan fierpmádatčoahkkimiid mánáidgárdejođiheadjiide ja almmáiolbmuide geat barget mánáidgárddiin main leat sámi mánát. Dáid čoahkkimiid fáddán ledje eará mánáidgárdedoarjagat, olgodoaimmat, váhnemiid vuordámušat mánáidgárddiide ja vásáhuslonohallan.

Sámediggeválgga 2009

Bušeahhta 2 900 000 ru. Das geavahuvvon 379 792 ru

Jienastuslohkokampánja

Sámediggeráđđi lea dál čađaheamen kampánja ožžodit eanebuid čálihit iežaset Sámedikki jienastuslohkui. Dat lea riikkaviidosas almmuhusráidu man ulbmil lea fuomášuhttit olbmuid ahte dán jagi lea sámediggeválgga, ahte ferte leat čálihuvvon Sámedikki jienastuslohkui jus galgá leat jienastanvuoigatvuohta ja ahte jienastuslohkui čáliheami áigemearri lea geassemánu 30. b.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui miessemánu 2. b. 2006 dii. 09.30

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 31 čoahkis. Dán áššis ii jienastuvvon.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Egil Olli, áššejođiheadji	Tor Mikalsen
		Kirsti Guvsám
		Susanne Amalie Andersen
	Egil Olli	
2	Aili Keskitalo	Egil Olli
		Willy Ørnebakk
		Marianne Balto
	Aili Keskitalo	
3	Willy Ørnebakk	Kirsti Guvsám
		Terje Tretnes
		Johan Mikkel Sara
	Willy Ørnebakk	
4	Olaf Eliassen	Per Edvin Varsi
	Olaf Eliassen	
5	Terje Tretnes	Miriam Paulsen
		Egil Olli
		Vibeke Larsen
	Terje Tretnes	
6	Jánoš Trosten	Olaf Eliassen
		Terje Tretnes
		Willy Ørnebakk
	Jánoš Trosten	
7	Kirsten Appfjell-Eira	
8	Per Andersen Bæhr	
9	Johan Mikkel Sara	
10	Ranveig Matheussen	
11	John Harald Skum	
12	Hilde Anita Nyvoll	
13	Henrik Eriksen	

14	Tor Mikalsen	
15	Magnhild Mathisen	
16	Vibeke Larsen	
17	Isak Mathis O. Hætta	
18	Nanna Thomassen	
19	Jørn Are Gaski	
20	Miriam Paulsen	
21	Egil Utsi	
22	Gunn-Britt Retter	
23	Knut Store	
24	Marie Therese Nordsletta	
25	Aili Keskitalo	
	Egil Olli	
26	Egil Olli	
27	Aili Keskitalo	
28	Terje Tretnes	
29	Jørn Are Gaski	
30	Terje Tretnes	
	Egil Olli	
31	Aili Keskitalo	

VI Sámedikki mearrádus

- Sámediggi váldá Sámediggeráđi doaibmadieđáhusa áigodagas 06.02.09 - 08.05.09 diehtun.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 26.05.09 dii.12.20

Vuodđogiella: *

Ášši 15/09

Gažaldagat Sámedikkeráđđái Sámedikki čeahkinortnega § 11 vuodul

Arkiiva

Arkiiváššennr.

SF-

09/2155

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 26.05.09 dii. 13.35

I Mildosat

Nr	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1		Sámedikki árras Olaf Eliassen, Árja	Sámi guovlluid ráfáduhttin Finnmárkkus
2		Sámedikki árras Aili Keskitalo, NSRa sámidiggejoavku	Sámeálbmotfoandda hálddašeapmi
3		Sámedikki árras Aili Keskitalo, NSRa sámidiggejoavku	Nuvttá oahpponeavvuid juogadeami
4		Sámedikki árras Aili Keskitalo, NSRa sámidiggejoavku	Privátha mánáidgárddiid ruhtadeapmi
5		Sámedikki árras Terje Tretnes, SáB	Viiddidit Bajit Anárjoga álbmotmeahci
6		Sámedikki árras Jánoš Trosten, ČSJ	Skuvlaovttasbargu Sirpmá skuvlla ja Ohcejoganjálmmi skuvlla gaskka
7		Sámedikki árras Gunn-Britt Retter, NSRa sámidiggejoavku	Oastinortnega sámi girjjálašvuoda ja musihka várás

II Gažaldat ja vástádus

Gažaldat 1, árras Olaf Eliassen, Árja

Sámi guovlluid ráfáduhttin Finnmárkkus

Finnmárkku fylkkamanni bargá go Luondduhálddašan direktoráhta lea sihtan, Anárjoga álbmotmeahci vejolaš viiddidemiin ja ođđa álbmotmeahci ásaheamiin Goahteluobbalis. Dasa lassinn bargojuvvo plánaiguin miehtá Finnmárkku dan ektui ahte suodjalit jeaggeatnamiid viidát. Dego dás ii livččii doarvi, de plánejuvvojit ásaheavvot mariidna suodjalanguovllut sámi riddo- ja vuotnaguovlluin. Jos dát guovllut suodjaluvvojit de dagahit suodjalanmearrádušat oppalaččat hui stuorra negatiivvalaš váikkuhusaid guovlluid sámi geavaheapmái, danne go stuorrafuoddo- ja smávva fuoddobivdu, meahcásteapmi ja guolásteapmi ja eará doaimmat guovlluin juogo gildojuvvojit dahje daid lea veadjemeahtun čađahit dan geažil go ii leat lohpi mohtorfievrruiguin vánddardit ja muđui eará gáržžidemiid geažil. Árja lea fuolastuvvan go báikki olbmuid johtaleapmi sin árbevirolaš ávkkástallanguovlluin ja daid geavaheapmi áitojuvvo dáid guovlluid ráfáduhttinmearrádusa geažil. Sámediggi lea mearridan háldelinjaid dasa movt suodjalanproseassat sámi guovlluin galget čađahuvvot, ja máŋga bargojoavkku leat dál árvoštallagohtán makkár váikkuhusat suodjaleamis leat báikegottiid olbmuid geavaheapmái. Dat maid dán rádjai leat gullan váikkuhančielggadusain, bargojoavkkuin ja álbmotčeahkinortnega mat leat dollojuvvon, de leat hui ollugat báikegottiin vuostá suodjaleami. Sámi bivdo- ja meahcástansearvi lea hui negatiivvalaš dáid suodjalanplánaide ja oaiivildit ahte dát lea ođđalágan koloniseren sámi guovlluin. Nasionála mihttomearri mü Norgga eiseválddiin lea dat ahte 13-14% Norgga nannámis galgá suodjaluvvot. Finnmárkku fylkkamanni loguid mielde lea nasionála mihttomearri juo olahuvvon, go 14% Norgga nannámis lea suodjaluvvon ovdalگو eanet guovllut Finnmárkkus suodjaluvvojit. Vásihusat earret eará Rávttošnjárgga álbmotmeahci oktavuodas Porsáŋggus čájehit ahte sámi geavaheapmi suodjalanguovlluin lea sakka gáržžiduvvon maŋŋá go guovllut suodjaluvvojedje.

Árja oaiivilda ahte suodjalanproseassaid bokte vigget stáhta eiseválddit njágaldahttit alcceseaset eanavuoigatvuodaid, danne go stáhta dat váldá badjelasas suodjaluvvon guovlluid hálddašeami ja

FeFos ii dan maŋŋá leat šat mihkkege dadjamušaid. Doarju go Sámediggeráđđi dan ahte vel ain eanet sámi geavahusguovllut galget suodjaluvvot nu ahte báikki olbmuid johtaleapmi ja geavaheapmi gáržžiduvvo ja ahte stáhta galgá hálddašit guovlluid? Oaivvilda go ráđđi ahte lea jierpmálaš suodjalit guovlluid ovdalگو Finnmarkku kommišuvdna lea identifiseren makkár riekteoamasteddjiide guoská sierra guovlluid suodjaleapmi? Áigu go Sámediggeráđđi álggahit evaluerema das makkár váikkuhusat suodjaleamis leat sámi luonddudollui dain guovlluin mat juo leat suodjaluvvon? Suodjalanplána proseassaid hálđenlinjáid mielde maid Sámediggi lea dohkkehan, galgá Sámediggi konsulterejuvvot buot dásiin dákkár suodjalanproseassain. Árja oaivvilda ahte Sámediggi lea geatnegahttojuvvon bealušit báikegottiid olbmuid ja vuostálastit ráfáiduhhtimiid main leat nu stuorra negatiivvaláš váikkuhusat báikegottiid olbmuid nugo dain plánain Finnmarkkus leat. Áigu go Sámediggeráđđi vuostálastit plánaid Anárjoga álbmotmeahci viiddideamis, Gohteluobbala álbmotmeahci ásaheamis ja deatlaš jeaggeatnamiid suodjaleamis gos báikegottiid olbmot čuđiid jagiid leat ávkkástallan luondduin, dál go čielgasit diehtit ahte olbmot báikegottiin vuostálastet sakka dáid plánaid?

Sámediggeráđi vástáduš 1. gažaldahkii

Lea govtolašvuolta ahte oallut sápmelaččat leat kritihkalaččat stáhtalaš suddjenproseassaide dan sivas go maŋimus jagiid lea leamaš ollu sáhka suddjemiid birra sámi guovlluin. Dát lea miellidubbuktán sihke stuora ráfehivuođa ja duhtameahtunvuođa maŋgga sámi báikkálaš servodagas. Sámediggeráđđi oaivvilda ahte sáhtá bidjat gažaldaga guovlluid välljemis gosa evttohuvvo suodjaleapmi. Dán välljema vuodđun lea vuostazettiin Stuuradiggedieđáhus nr. 62 (1991- 1992) “Ođđa riikkaplána álbmotmeahciide ja eará stuorát suddjenguovllut Norggas” gos Sámediggi gal buvtii gulaskuddancealkámuša, muhto mas sámi árvvut ja veardádallamat eai goasse lean eaktun välljemiidda. Go dát lea daddjon, de oaivvilda Sámediggeráđđi ahte fertejit dahkkot konkrehta guorahallamat suodjalandár bui sihke áittaveardádallamis ja suodjalanárvoveardádallamis juohke sierra áššis. Juste dákkár oktavuodain šaddá suodjalanproseassa ja sámi oassálastin mearrideaddjin. Sámediggeráđđi oaivvilda ahte dál lea vuodđu dákkár oassálastimii go šiehtadus dahkko suodjalanbargguid njuolggadusaide sámi guovlluin, go ođđa luonddusuodjalanláhka mearriduvvo ja doaimbagoahtá ja go šaddá ovttamielalašvuolta hálddašanmodellii sihkkarastit báikkálaš hálddašeami dálá ja ođđa suodjalanguovlluin. Dát prinsihpat eai lean dalle doaimmas go omd Rávtošvuomi álbmotmeahcci viiddiduvvui 2002:s.

Sámediggeráđđi áigu viidáset čujuhit dasa ahte riikkaidgaskasaš geatnegasvuodát ON:a konvenšuvnna vuolde biologalaš välljivuoda birra ja Máilmmi luonddugáhttenuniovna lohka ahte unnimusat 15 % buot luonddušlájain galget suddjejuvvot. Álbmotmeahceplána čađaheapmi sihkkarastá lahka 15 % Norggas. Sámediggeráđđi atná dehálažžan ahte stáhtat devdet iežaset riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid, sihke álgoálbmogiid vuoigatvuodaid dihtii ja seailluheami ja bistevaš luondduvuođu geavaheami ektui.

Viidáset gažaldagaid vástádusaide:

Sámediggeráđđi atná dehálažžan ahte olahuvvo ovttamielalašvuolta gaskkal sámi báikkálaš servodaga, Sámedikki ja stáhtalaš eiseválddiid ovdal mearrádušat dahkkojuvvot álbmotmeahciid ja eará guovlogáhttemiid hárrái. Sámediggeráđđi lea aiddobáliid soahpan Birasgáhttendepartemeanttain ođđa hálddašanmodeallas dálá ja ođđa suddjenguovlluin mat sihkkarastet sámi oassálastima hálddašeamis sámi guovlluin. Stuurát suodjeguovlluide áigu hálddašaneiseváldi biddjot báikkálaš suodjeguovlostivrraide ovdalii stáhtii fylkkamánni bokte. Báikkálaš suodjeguovlostivrraide nammadit guoskevaš suohkanat, fylkkasuohkan ja Sámediggi áirasiid.

Sámediggeráđđi lea čielggas dasa ahte suddjen ii galgga leat finnmárkolága vuostá. Sámediggi oaččui siva sihkarvuodaevttu gonagaslaš resolušuvnna Várnjargga ja Sievju álbmotmeahciide mi deattuha ahte go eai gáđuššan- ja geavahanvuoigatvuodát leat čielggaduvvon de galgá suddjen gahččat eret dahje ášši ođđasit meannuduvvot. Maid ahte buhtadus galgá mannat Finnmarkkuopmodahkii dahje vejolaččat sidjiide geat ožžot oamastanrievtti duopmostuolu dahje kommišuvnna meannudeami bokte.

Sámediggerádis eai leat plánat bidjat johtui árvoštallama suddjema váikkuhusain sámi luonddugeavaheapmái. Dákkár bargu fertte dahkkot ovddasvástideaddji suddjeneiseválddi bokte mii lea Birasgáhttendepartemeanta. Dát sáhtta goitge leat cealkámuššan boahtte jahkásaš ovttasbargočoahkkimiidda gaskkal Birasgáhttendepartemeantta ja Sámediggepresideantta. Boahtte čoahkkin lea boahtte Sámedigge- ja Stuoradiggeáigodagas.

Sámediggeráđđi ii mearrit lea go mielas vai vuostá Anárjoga álbmotmeahci viiddideapmái, Goahteluoppal álbmotmeahci ásaheapmái ja jagge- ja njuoskaeanasuodjaleapmái ovdal go oaidnit sisdoalu suodjalanláhkaásahusa evttohusa maŋŋelis meannudanproseassas. Dalle áigut mii hábmet iežamet posišuvnnaid mii guoská dasa mii orro leame dehálaš sámiid vuoigatvuođaid ja beroštumiid ektui áššiin. Dát lea dábalaš bargovuohki eanaš konsulterenáššiin. Dáin áššiin áigut mii bidjat Bargolávdegotti barggu bohtosa vuodđun dasa movt posišuvnnat hábmejuvvojit. Gáhttenplánaid njuolggadusaid mielde sámi guovlluin sáhtta eanetlohku bargolávdegotti sámi áirasii bidjat iežaset árvalusa ovdan iežaset gulaskuddanevttohusa gulaskuddamii mii čuovvu ášši čađat gitta loahpalaš mearrideapmái ráđdehusas. Sámediggeráđđi atná diehttelas dehálažžan maid báikkálaš sámi áirasat bargolávdegottis oaiuvildit suodjalanplánaid birra, ja galgá ollu ovdal otná Sámediggeráđđi garrasit manná vuostá báikkálaš áirasiiid vuodđooainnu. Konsultašuvdnasoahpamuša ulbmila mielde gaskkal stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki galget bealálaččat geahččalit olahit soabalašvuođa doaimmain main sáhtta leat váikkuhus njuolga sámi beroštumiide. Dan sivas ii leat jierpmálaš Sámediggerádis dál juo čatnat iežas dihto oaiivilidda, ná árrat proseassas. Lea oppalaš sisdoallu gáhttemis mii mearrida leat go mii vuostá vai mielde suodjalanpláni, ja dat mearráduš ii váldo dál, muhto maŋŋil ollislaš guorahallama loahpas konsultašuvnnain.

Gažaldat 2, áirras Aili Keskitalo, NSRa sámediggejoavku

Sámeálbmotfoandda hálddašeapmi

Áššis 59/07 Sámeálbmotfoanda – áigodaga 2008-2009 vuoruheamit ja ángiruššansuorggit bohtá ovdan ahte Sámedikki dievasčoahkkin háliidii almmuhit álbmogii mo Sámedigge geavaha dáid ruđaid. Dát lea deatalaš danne go Sámedigge lea ožžon dáid ruđaid sámeálbmoga bealis, oktasaš buhtadussan dáruiduhttinpolitihka vaháigiid ovddas.

Mo lea Sámediggeráđđi sihkarastán ahte sihke doarjjaoažžut, oassálastit ja almmolašvuohta muđui ožžot dieđu goas Sámeálbmotfoandda ruđat geavahuvvojit?

Sámedikki mearrádusa vuodul áššis 59/07 lea Sámedigge álggahan giellaovddidanprošeavtta ovttas Sámi allaskuvllain. Mediaid bokte lea čuočuhuvvon ahte dát prošeakta ii lean almmuhuvvon almmolaš oastimiid njuolggadusaid vuodul. Lea šallošahtti go dákkár iešalddis buorre ášši oažžu heajos beaggima. Lea go duohta ahte bargovuogit eai leat čuvvojuvvon ja leat go das váikkuhusat Sámediggái dahje prošeaktii?

Sámediggeráđi vástáduš 2. gažaldahkii

Sámedigge lea almmuhan ruđaid mat leat várrejuvvon Sámeálbmotfondii dábalaš ládje, beaivepreassaid bokte ja interneahda badjel. Dán jagáš bušehtas lei 4 miljovna ruvdno várrejuvvon giellaprošeavttaide, 4 miljovna ruvdno girjjálašvuhtii ja 1,6 miljovna ruvdno árbevirolaš máhttui. Mii leat ožžon ohcamiid badjel 5,4 miljovna ruvdno ovddas giellaprošeavttaide ja 7,7 miljovna ruvdno ovddas girjjálašvuhtii. Sámediggeráđđi oaiuvilda ahte dát čájeha ahte sámi álbmot diehtá ahte Sámedigge hálddaša ruđaid sámeálbmotfoanddas earret eará giellaovddideapmái ja girjjálašvuhtii.

Sámedigge lea bivdán Sámi allaskuvlla álggahit máŋgga jagáš prošeavtta mas ulbmilin lea addit oahpahusfálaldaga sámegeielas sidjiide geain ii leat leamaš vejolašvuohta oahppat iežas giela. Sámedigge veardádalai galgá go prošeakta almmuhuvvot, muhto mearridii dán áššis jearrat Sámi allaskuvllas almmá fálaldatgilvvu almmuheamis. Sivvan dasa lei ahte go Sámedigge ovdal lea bivdán fálaldagaid ovdánahttit giellaprográmma, de ii sádden oktage aktevera geain leimmet jearran, fálaldaga.

Doaimma viidodat lea dakkár ahte doaimmaheaddji ferte leat dakkár ahte nákke čađahit buot beliid prošeavttas buoremus lági mielde. Sámi allaskuvllas lea našuvnnalaš ovddasvástádus sámi oahpaheaddjeohppui Norggas, ja lea Stuoradiggedieđáhusa nr. 28 (2007- 2008) mielde áidna sámegeielat institušuvdna alit oahpu dásis ja dutkamis, mas lea erenoamáš ovddasvástádus ovdánahttit sámi giela. Sámediggeráđdi lea dan sivas veardádallan ahte sii leat instánsa mii buoremusat sáhtta čađahit doaimma ja kvalitehtalaččat addit dan fáldadaga olahusjovkui mii lea sávahahtii.

Láhkaásahusas almmolaš sisaoastimii § 1-3, nuppi lađđasis g bustávas nannejuvvo ahte “ dutkan- ja ovdánahttindoaimmain, go bargoaddi ii ollásit ruhtat dahje doaibma ii oallásit boađe bargoaddái ávkin sin doaimmaheamis, de dát ii boađe dán láhkaásahusa mearrádusaid vuollai. Sámediggi dulko dán láhkaásahusa nu ahte dasto dát doaibma ii boađe láhkaásahusa vuollai go doaibma maid Sámediggi oastá, ii boađe ávkin Sámediggái, muhto sámi álbmogii geat ovdal eai leat ožžon vejolašvuoda oahppat iežaset giela. Dasa lassin lea doaibma maid mii leat dingon, seamma láhkaásahusa mielde “ ii-vuoruhuvvon doaibma”. Ii vuoruhuvvon doaimmat mearkkaša earret eará oahpahus ja fidnooahppu, gč. mielddus 6 láhkaásahusas almmolaš sisaoastimiidda.

KOFA (váiddaorgána almmolaš sisaoastimiidda) lea ožžon váidaga ABC- company:s namuhuvvon prošeavtta oktavuodas. Sámediggi lea miessemánu 15. b. 2009 vástidan sidjiide vuosttaš gažaldagaide maid KOFA lea sádden midjiide. Dás maŋás vuordit mii váiddameannudeami, ja prošeakta jotkojuvvo nu go ovdal jurddašuvvon.

Gažaldat 3, áirras Aili Keskitalo, NSRa sámediggejoavku

Dan oktavuodas go Sámedikki reviderejuvvon bušeahhta meannuduvvui Plána- ja finánsalávdegottis dieđihuvvui ahte ii vel ge leat ovttamielalašvuohhta Sámedikki ja Sálasa gaskka das movt eavttut ja golut galget leat nuvttá oahpponeavvuid juogadeami odđa ortnegis. Dát áššičuolbma ovddiduvvui sihke strategalaš oahpponeavvoplána meannudeami oktavuodas, ja ovddiduvvui fas Sámedikki bušeahhta meannudeami oktavuodas jahkebealli dás ovdal.

Ráđđelahttu Gaski dáhkidi ahte das eai šatta váikkuhusat bušehttii. Gaski muitalii ahte maŋŋá lávdegoddečoahkkima áigo doallat odđa čoahkkima Sálasiin.

Lea go dán čoahkkima oktavuodas dahkkojuvvon šiehtadus mii čilge ovddasvástádusa ja juogadeami oahppogirijiid ektui, ja jos lea šiehtadus, de mii lea dan sisdoallu?

Goazaha go dát eahpesihkarvuohhta oahpponeavvuid ráhkadeami?

Sámediggeráđi vástádus 3. gažaldahkii

Sámediggeráđdi čálii 15.05.09 vuollái šiehtadusa SÁLASIIN ahte juohkit nuvttá oahpponeavvuid doarjagiid vuodul mai Sámediggi lea juolludan 2009:s, ja ahte lágádusat galget juohkit oahpponeavvuid skuvllaide. Guhkesáiggi šiehtadus galgá čuovvolit dán šiehtadusa.

Leat vel báhcán moadde čuoggá digaštallamii nuvttá oahpponeavvuid buvttadeami ja juohkima birra, muhto eaktu lea ahte dat ii galgga ájijahttit oahpponeavvobuvttadeami. Ulbmil lea hábmet čovdosa mii easttada ahte girjelánat čoahkkanit, sihkkarastá jođánis oahpponeavvobuvttadeami ja sihkkarastá ahte oahppit ožžot oahpponeavvuid geavahussii.

Šiehtadusas mielddisbuktá ahte ii galgga rasttidit Sámedikki oahpponeavvobušeahhta 2009.

Gažaldat 4, áirras Aili Keskitalo, NSRa sámediggejoavku

Ráđdehus evttoha rievdadit priváhta mánáidgárddiid ruhtadeami, dainna lágiin ahte sihkkut dan láhkaparagráfa mii geatnegahtta suohkaniid addit doarjaga priváhta mánáidgárddiide seamma dásis go suohkaniid mánáidgárddiide ge. Hui ollu dálá sámi mánáidgárddiin leat álggahuvvon priváhta mánáidgárdin – danne go almmolašvuohhta ii leat háliidan váldit badjelasas ovddasvástádusa fáldadagain sámi mánáide.

Lea go Sámediggeráđđi árvvoštallan dákkár evttohusa váikkuhusaid – ja manne ii leat Sámediggeráđđi cealkán maidege dáidda čuolbamčilgehusaide gulaskuddama oktavuodas go mánáidgárdeláhka galggai rievdaduvvot?

Sáhhtá go dán láhkarievdadeami geažil boahit dan dillái ahte suohkanat biehttalit addimis doaimbadoarjaga ođđa priváhta sámi mánáidgárddiide, dainna ákkain ahte leat doarvái sajít dárogielat mánáidgárddiin?

Sámediggeráđi vástáduš 4. gažaldahkii

Duogáš mánáidgárdelága rievdadanevttohusaide mánáidgárddiid ruhtadeami birra mat eai gula suohkaniidda, lea rámmaruhtadeami geavahišgoahhtin mánáidgárdesuorggis. Evttohussii gullet priváhta, fylkasuohkaniid ja stáhta mánáidgárddiide (mánáidgárddit mat eai gula suohkaniidda). Ruhtadeami njuolggadusaid mánáidgárddiide mat eai gula suohkaniidda ferte heivehit rámmaruhtadeapmái mánáidgárdesuorggis. Ođđa ruhtadanortnet ii gustogoade ovdal geavahišgoahhtin áiggi (2011).

Sihkkarastin dihte mánáidgárddiid, mat eai gula suohkaniidda, viidásit doaimbama, árvaluvvo evttohusas ahte suohkaniin galgá leat ruhtadangeatnegasvuohhta dálá mánáidgárddiide mat eai gula suohkaniidda (ásahuvvo ovdal juovlamánu 31.b. 2010).

Sámediggeráđđi čujuha mánáidgárdeláhkii ja mánáidgárddi rámmaplánii. Mánáidgárdelága § 8 čuožžu ahte suohkaniin lea ovddasvástáduš sámi mánáid mánáidgárdefálaldahkii, nu ahte eai sáhte hilgut addimis doaimbadoarjaga ođđa priváhta mánáidgárddiide, dainna ákkain ahte leat doarvái sajít dárogielat mánáidgárddiin. Suohkanat fertejit maiddá lága bokte vuhtiiváldit mánáid agiid, doaimbandásiid, sohkaelliid, sosiála, etnalaš ja kultuvrralaš duogážiid, ja das maiddá sámi mánáid giela ja kultuvrra. Danne eai sáhte suohkanat lága vuodul hilgut iežaset ovddasvástádusa sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga ektui.

Dan vuodul ii oaidnán Sámediggeráđđi dárbbaslažžan buktit mearkašumiid dan čuoggái gulaskuddancealkámušas.

Láhkaevttohusas leat maiddá mearrádušat rievtti birra oažžut mánáidgárdesaji. Sámediggeráđđi deattuhii gulaskuddancealkámušas man mávssolaš lea ahte sámi mánáin lea riekti oažžut mánáidgárdefálaldaga heivehuvvon iežaset gillii ja kultuvrii. Dat berre guoskat buot suohkaniidda, iige dušše sáme giela hálddašanguovllu suohkaniidda.

Gažaldat 5, áirras Terje Tretnes, Sámeálbmotbellodat

Finnmárkku fylkkamánni bargá dainna áigumušain ahte viiddidit Bajit Anárjoga álbmotmeahci. Álggahandiedáhus ja čielggadanprográmma lea dál gulaskuddamis gulaskuddanáigemeiriin geassemánu 30. b.

Fylkkamánni lea Luondduhálddašandirektoráhta ovddas čielggadišgoahhtán Bajit Anárjoga álbmotmeahci vejolaš viiddideami. Čielggadanguvlui gullet stuorra oasis Goššjohkleagis, ja Anárjohkleagis Goššjohknjálmmi máttabealde, guovlu mii lea badjel 642 km² viiddis.

Karášjogas lea dollojuvvon álbmotčoahkkin, ja doppe bođii ovdan ahte ollugat dain geat ledje boahhtán čoahkkimii, eai dorjon Anárjoga álbmotmeahci viiddideami. Presideanta Egil Olli finai maiddá sárdnestuolus ja dovddahit iežas (dahje ráđi) oainnu dán áššis.

1. Doarju go Sámediggeráđđi Anárjoga álbmotmeahci viiddideami nie mo álggahandiedáhus lea hábmejuvvon?
2. Áigu go Sámediggeráđđi, vaikke vel ii leat gea ovddidan dán dievasčoahkkimii, geiget gulaskuddancealkámuša ovdal geassemánu 30. b?
3. Sámediggi galgá konsulterejuvot dán áššis maŋŋá. Mii lea Sámediggeráđi oaidnu Sámedikki bealis dákkár áššiin mat gusket sámi guovlluide, ležžet dal suodjalanguovllut, ráfáiduhhtinguovllut vai álbmotmeahcit? Lea go vuot nu ahte Sámediggi easkka maŋit áiggis oažžu dieđu konsultašuvnnaid birra ii ge dievasčoahkkin beasa addit iežas oainnu ovddalgihtii?

Sámediggeráđi vástáduš 5. gažaldahkii

1.

Sámediggeráđi ii veardit vuos lea go mielde vai vuostá viiddidit Anárjoga álbmotmeahci ovdal go mii oaidnit gáhttenláhkaásahusa sisdoalu árvalusa maŋjelis meannudanproseassas. De mii hábmet iežamet posišuvnna dan mielde mii orru dehálaš sámi vuoigatvuodaid ja beroštumiid ektui áššis. Dát lea dábálaš bargovuohki eanaš konsulterenáššiin. Dán hávi áigut mii bidjat Bargolávdegotti Anárjoga álbmotmeahci viiddideami plánaid bohtosa vuodđun dáid posišuvnnaid hábmemii. Gáhttenplánaid njuolggadusaid mielde sámi guovlluin sáhtta eanetlohku bargolávdegotti sámi áirasiin bidjat iežaset árvalusa ovdan iežaset gulaskuddanevttohusa gulaskuddamii mii čuovvu ášši čađat gitta loahpalaš mearrideapmái ráđdehusas. Sámediggeráđi atná diehttelas dehálažžan maid báikkálaš sámi áirasat bargolávdegottis oavvildit dákkár álbmotmehciid birra, ja galgá ollu ovdal otná Sámediggeráđi garrasit manná vuostá báikkálaš áirasiid vuodđooainnu vuostá. Konsultašuvdnasoahpamuša ulbmila mielde gaskkal stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki galget bealálaččat geahččalit olahit soabalašvuoda doaimmain main sáhtta leat váikkuhus njuolga sámi beroštumiide. Dan sivas ii leat jierpmálaš Sámediggeráđis dál juo čatnat iežas dihto oavviliidda, ná árrat proseassas. Lea oppalaš sisdoallu gáhttemis mii mearrida leat go mii vuostá vai mielde álbmotmeahcigáhttemii, ja dat mearráduš ii váldo dál, muhto maŋgil ollislaš guorahallama loahpas konsultašuvnnain.

2.

Namuhuvvon duogážiin ii oainne Sámediggeráđi dárbbu addit cealkámuša álggahandiedáhussii vejolaš viiddideapmái Anárjoga álbmotmeahcis. Mii leat ovttaoavvilis stáhtalaš eiseválddiiguin konsulterenprosessii. Jus áššemeannudeapmi gáibida dan, de sáhttit almmáge buktit cealkámuša mii ráddjejuvvo evttohussan guorahallanprográmmii váikkuhusčielggadeamis.

3.

Sámediggeráđi doalaha prinsihppamearrádusa Sámedikki áššis 12/ 03 Álbmotmehciid ja suodjemehciid ásaheapmi ja viiddideapmi. Dán mearrádusas čuožžu earret eará ná: “ Sámediggi oavvilda ahte gáhtten sámi guovlluin sáhtta buktit várjaleami materiálalaš eavttuid sámi kultuvrra doalaheapmái ja viidásetfievrrideapmái. Dát eaktuda goitge ovttaoavvildis oassálastima gáhttenproseassas, gáhttenisdoalu ja hálldašanstivrraid mat eai amasmuhte, muhto nannejit sámi kultuvrra ealáhusaiguin ja servodateallimiin”. Mii guoská konsultašuvdnaáššiid bohtosiidda, galget go dat dohkkehuvvot Sámedikki dievasčoahkkimis, de lea ášši sisdoallu mii dan mearrida. Stuora ja dehálaš prinsihpalaš áššiin dego guovddáš lágain ja doaimmain mat váikkuhit njuolga sámi beroštumiide, lea mis dáhpin ahte dát meannuduvvojit dievasčoahkkimis sihke ovdal ja maŋgil konsultašuvnnaid. Ovdamearkan dákkár áššiin leat finnmárkoláhka, minerálalahka, boazodoalloláhka, mearraresursalahka, luonddusuodjalanláhka, Riddoguoalástuslávdegotti guorahallan ja Sámi vuoigatvuodálávdegoddi. Mis leat viidáset ovdamearkkat dasa ahte njuolggadusat gáhttenplánaproseassain sámi guovlluin ja konkrehta álbmotmehciin nugo Sievju ja Várnjárga leat guovtti vuorus meannuduvvon dievasčoahkkimis. Mii guoská unnit konsultašuvnnaide bođu áššiin guovlogáhttema ektui, hálldašánváldái, Čázádat- ja el- fápmoáššiid ja huksenáššiid, de lea dábálaš ahte diedihuvvo dáid birra ráđi diedáhusas.

Gažaldat 6, áirras Jánoš Trosten, Čielga Sámi Jietna

Skuvlaovttasbargu Sirpmá skuvlla ja Ohcejoganjálmmi skuvlla gaska.

Stuorradiggediedáhusas 28 (2007-2008) lea Ráđdehus namahan rájárastá skuvlaovttasbarggu birra gaskal Sirpmá ja Ohcejoganjálmmi skuvlla. Go dát ovttasbargu namuhuvvo stuorradiggediedáhusas, de lea dat čielga signála das ahte dát skuvlaovttasbargu lea fuomášuvvon ja ahte lea vejolaš oažžut dán ovttasbargu bissovaš ortnegin stáhta ruhtademiin bajimuš dásis. Muhto dat eaktuda dan ahte Sámediggi bargá áššiin ja čuovvola aktiivvalaččat Stuorradiggediedáhusa.

Stuorradiggediedáhusa čuoggás 11.4.1 ovttasbargu rájaid rastá, čuožžu ná: “Ovttasbargu Suomain lea vuosttažettiin leamaš dat lagaš skuvlaovttasbargu mii lea Sirpmá ja Ohcejoga skuvllaid gaskkas leamaš 1999 rájes. Dán ovttasbarggu ákkastallamiin leat deattuhan ahte háliidit seailluhit ja ovddidit

sámegiela, kultuvrra ja iešvuoda. Skuvllain lea oktasaš oahpahus guovtti geardde vahkus dárogielas, suomagielas, sámegielas, engelasgielas ja matematihkas. Oahppit čuvvot iežaset riikka oahppoplánaid ja leat hálddahušlaš čadnon iežaset riikka skuvlii. Sirpmá ja Ohcejoga skuvllat lonohallet oahpaheddjiid muhtun diimmuid. Oahpaheaddjit leat virgáibiddjon iežaset suohkaniin. Dáid skuvllaid ovttasbargu lea dehálaš bargu sámegiela ja kultuvrra nannemis dien guovtti gilis.”

Mun válden ovdan dán ášši Sámi parlamentáralaš ráđi čoahkkimis Roavvenjárggas golggotmánus 2008 ja daláš SPR presideanta Egil Olli lohpidii aktiivvalaččat bargat áššiin vai dat šaddá vuđolaččat politihkalaččat čuovvoluvvot. Maŋŋá lean mun jearran Ollis mii lea dahkkojuvvon áššis, de ii sáhttán vástidit maidege. Sámedikki dievasčoahkkimis 22. vahkus áiggun mun jearrat Ollis ođđasis ášši birra, ja vuorddán dál ahte Olli buktá vástádusa mii dávista SPR buori vuigŋii ja dáhttui dalle go mun válden ovdan ášši Roavvenjárggas.

Mus leat čuovvovaš gažaldagat Sámediggeráđđái:

- Maid lea Sámediggeráđđi bargan áššiin ja leago Sámediggeráđđi čuovvolan Stuorradiggedieđáhusa nr 28 (2007-2008) ja mainna lágiin?

- Jos Sámediggeráđis lea leamaš oktavuoha Ráđdehusain dán ášši birra, de lea mus čuovvovaš čuovvolangažaldat: gosa leat dát dieđut arkiverjuvvon dahje gos gávdnojit dieđut oktavuoda birra?

- Jos Sámediggeráđis ii leat leamaš oktavuoha ráđdehusain ášši birra, de manne ii leat Sámediggeráđi mielas dát nu deatalaš ášši, ahte dat livččii loktejuvvon ráđdehusdássái go dát skuvlaovttasbargu lea namahuvvon deatalažžan stuorradiggedieđáhusas nr 28 (2007-2008)?

- Sámedikki presideanta Egil Olli dajai almmolaččat, maŋimuštá miessemánu 15. b. 2009, ahte dát ášši ii leat dakkár ášši mii gulašii sámedigái, muhto dat ášši gullá Sámi parlamentáralaš ráđđái. Oaivvilda go Sámediggeráđdi ahte skuvlaáššit ja rájárastá skuvlaovttasbargu eai gula Sámedigái ja leago dát Sámediggeráđi almmolaš oaidnu?

- Maid áigu Sámediggeráđdi oanehis áiggis dahkat vai dát ášši loktejuvvošii alimus politihkalaš dássái ja áigu go Sámediggeráđdi lagaš boahteáiggis loktet dán ášši ráđdehusdássái?

Sámediggeráđi vástáduš 6. gažaldahkii

Skuvlaovttasbargu gaska! Sirpmá skuvlla ja Ohcejoganjálmmi skuvlla.

Sámi parlamentáralaš ráđis lea ovddasvástáduš bidjat johtui ja čuovvolit rájjiidrastideaddji ovttasbarggu. Dat guoská maiddái oahpahusa/oahpu suorgái. Sin vuoruhansuorggit leat čállojuvvon 01.11.08 – 31.12.10 áigodaga doaibmapláni. SPR ráhkadii 2006:s raportta Davviriekkaid vuodđoskuvllaid sámi oahpahusa birra. Okta doaibmabidju doaibmaplána lea čuovvolit dan raportta. Dan oktavuodas mearridii SPR áššis S 06/08 ahte SPR áigu bivdit ministariid main lea ovddasvástáduš sámi áššiin Suomas, Ruotas ja Norggas čuovvolit barggu ráhkadit oktasaš mihttomeriid gullevaš riikkaid oahpahussii.

Norgga Sámedikkis lea ovddasvástáduš čuovvolit doaibmaplána doaibmabijuid oahpahusa/oahpu suorggis. Sámediggeráđdi ovddidii čuovvolanevttohusaid SPR stivračoahkkimii ođđajagimánus 2009, muhto stivra ii mearridan maidege. Sámediggeráđdi áigu čuovvolit ášši.

Go guoská ovttasbargui Suomain, de čuoččaldahhte Suoma ja Norgga stáhtaministarat prošeavtta Grenselost i nord (davviguovlu rájjiid haga) 2002:s. Prošeavtta váldomihttomearri lei buoridit dan guovtti riikka ovttasbarggu dan bokte ahte identifiseret ja geahččalit notkat struktuvrralaš hehttehusaid rájjiidrastideaddji ovttasbarggus. Sámediggi lei 2005:s mielde bargojoavkkus, ovttas earret eará Oahpahusdirektoráhtain ja Finnmárkku fylkkamánniin, mii galggai čuovvolit oahpahusa/oahpu prošeavtta.

Finnmárkku fylkkamánnis lea bajimus ovddasvástáduš čuoovvolit ja joatkkihit ovttasbarggu. Sii leat 2008 čavčča juolludan oktiibuot 8 prošehtii doarjaga, ja okta dain lea ovdánahttit oktasá škuvlavuoruheami Sirpmás ja Ohcejogas. Sámi allaskuvla lea ožžon doarjaga dutkat ja bagadallat dan proševtta oktavuodas.

Gažaldat 7, áirras Gunn-Britt Retter, NSRa sámediggejoavku

NSRa Sámediggejoavku diehtá ahte Sámi dáiddárráđđi ja Sámediggi 2009 dáiddárráđi bokte leat vuodđudan bargojoavkku mii galgá čielggadit sierra oastinortnega sámi girjjálašvuoda ja musihka várás. Dát lea dahkkojuvvon dan čuoggá vuodul dáiddáršiehtadusas mii gieđahallá ortnega sámi girjjálašvuoda ja sámi musihka ja juigosiid ja eará beliid dainna ulbmilin ahte sihkkarastit ahte almmuhuvvon sámi čáppagirjjálašvuoda ja musihka/juigosat leat fidnemis.

St.dieđáhusas. nr. 7 (2006-2007) Sámedikki 2005 doaimma birra daddjojuvvo kapihttalis 2.10.2 Dáiddáršiehtadus ja sámi lágádušat:

" Sámediggi lea dál bargamin oččodit oastinortnega čáppagirjjálašvuoda várás ja bissovaš doarjaortnega fágagirjjálašvuoda buvttadeapmái. Dáid doaimmabijuid olláshuhtin lea dan duohken ahte oázžut eanet bissovaš ekonomalaš juolludemiid girjjálašvuotii."

Lea go sámi fágagirjjálašvuoda doarjaortnet oasis dan čielggadusas mainna bargojoavku sámi girjjálašvuoda ja musihka várás lea bargamin, dahje leat go eará doarjaortnegat ráhkaduvvomin sámi fágagirjjálašvuoda almmuheami várás?

Sámediggeráđi vástáduš 7. gažaldahkii

Guorahallan sisaoastinortnegis sámi čáppagirjjálašvuotii ja luohtái/ musihkkii lea oassin dáiddašiehtadusas muhto mii ii sisttisdoala sámi fágagirjjálašvuoda dán vuorus. Sámediggeráđđi lea posiitiiva dasa ahte gávdno sierra sisaoastinortnet maiddái sámi fágagirjjálašvuotii, dás mielde maid áššeprosat ja fágagirjjálašvuoda mánáide ja nuoraide.

Dárbu sierra sisaoastinortnegii sámi fágagirjjálašvuotii ferte maid mihtiduvvot jearahallamiid ja olggosaddiid logu vuostá. Sámediggi lea 2009 bušeahtas girjjálašvuoda doarjagiid poastta vuolde (6.3.1.1 Girjjálašvuoda), vuoruhán fágagirjjálašvuoda main lea originálamanus sámegilli ja fágagirjjálašvuoda mii lea jorgaluvvon sámegilli, ohcanáigemearri lei cuoŋománu 1. b. 2009. Ohcamat leat meannudeami vuolde ja váldojuvvojit bajás áššin doarjjastivrras loahpageahčen geassemánu. Áššemeannudeapmi dain áššiin muitala makkár girjjit leat plánejuvvon ráhkaduvvot boahhte guokte jagi.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 27 čoahkis. Dán áššis ii jienastuvvon.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Olaf Eliassen	
	Vibeke Larsen	
	Olaf Eliassen, čeahkinortnegii	
	Vibeke Larsen	
	Olaf Eliassen	
	Vibeke Larsen	
2	Aili Keskitalo	
	Marianne Balto	
	Aili Keskitalo	
	Marianne Balto	
3	Aili Keskitalo	
	Jørn Are Gaski	
	Aili Keskitalo	
	Jørn Are Gaski	
4	Aili Keskitalo	
	Jørn Are Gaski	
	Aili Keskitalo	
	Jørn Are Gaski	
5	Terje Tretnes	
	Vibeke Larsen	
	Terje Tretnes	
	Vibeke Larsen	
6	Jánoš Trosten	
	Jørn Are Gaski	
	Jánoš Trosten	
	Jørn Are Gaski	
7	Gunn-Britt Retter	
	Vibeke Larsen	
	Gunn-Britt Retter	
	Vibeke Larsen	

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 26.05.09 dii. 14.35.

Vuodđogiella: *

Ášši 16/09 Ođđa áššiid dieđiheapmi

Arkiiva

Arkiiváššennr.

SF-

09/2156

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 26.05.09 dii. 14.35

I Mildosat

Nr	Beaivi	Geas/Geasa	Namahas
1	25.05.09	Áirras Jánoš Trosten, Čielga sámi jietna	5 kilomehter ráđji olgoriikkalaččaide ferte fas váldojuvvot atnui.
2	25.05.09	Áirras Egil Utsi, NSRa sámediggejoavku	Sámi nationala oahppan. Ja dáidan gelbbolašvuodáguovddáš (S-LMS)
3	25.05.09	Áirras Kirsten Appfjell-Eira, Áarjel Læstoe	Vuvddiid suodjaleapmi Statskoga eatnamiin Helgeláanddas
4	25.05.09	Áirras Kjersti Myrnes Balto, NSRa sámediggejoavku	Molssaeavttut sámegiel hálddašánmállen
5	25.05.09	Áirras Klemet Erland Hætta, NSRa sámediggejoavku	Heargevuodjinbáanat
6	25.05.09	Áirras Tor Mikalsen, NSRa sámediggejoavku	Ásahit sámi viesu Romsii
7	25.05.09	Áirras Aili Keskitalo, NSRa sámediggejoavku	Eanet sámi mánáid- tv!
8	25.05.09	Áirras Nanna Thomassen, NSRa sámediggejoavku	Fuolahusviesut márkogiliide Skániin/ Evenášis
9	25.05.09	Áirras Nanna Thomassen, NSRa sámediggejoavku	Giellalávgunbajásšaddanguovddáš Loabáhis
10	25.05.09	Áirras Gunn-Britt Retter, NSRa sámediggejoavku	Sámi giellaguovddaža ásaheapmi Máttá-Várjjat gielddas

II Evttohusat

Evttohus 1, áirras Jánoš Trosten, Čielga sámi jietna

5 kilomehter ráđji olgoriikkalaččaide ferte fas váldojuvvot atnui.

Finnmárkkuoopmodat lea váldán atnui ođđa praksisa mii addá olgoriikkalaččaide lobi bivdit guliid olggobealde ovdalaš 5 kilomehter ráđji. Sámediggi ferte veardádallat lea go dát riekti vuoigatvuodasirdin báikegottiid ektui ja báikkálaš álbmoga ektui mat guoskkahuvvojit dán ođđa praksisis. Oanehaččat dadjat: Leat go earát, olgoriikkalaččat, ožžon rievtti mii sis ii goasse leat leamaš ja leat go báikkálaš olbmot ožžon ráddjejuvvo iežaset vuoigatvuodaid váikkuhussan olgoriikkalaččaid ođđa rievttis bivdit guliid olggobealde 5 kilomehter ráđji.

Finnmárkkulága 4. § mielde, Sámedikki njuolggadusain geavahit meahci eará ládje, lea áigequovdilis gažaldat ahte lea go dát ođđa praksis eará láhkái geavaheapmi meahcis.

Eahpitkeahhtá lea ahte Finnmarkkuopmodaga stivra lea addán olgoriikkalaččaide rievtti mii sis ii goasse leat leamaš, ja dát ii lean várra ulbmil finnmárkolágain. Olgoriikkalaččaid riekti bivdit guliid olggobealde ovdalaš 5 km ráđji, lea sihkkarit lága 4. § vuostá ja lea mielddisbuktán eará ládje meahci geavaheami mii lea vahágin sámi kultuvrii, meahcásteapmái ja eará kulturdoaimmaheapmái.

Sámediggi ferte oaivila dahkat dán áššis, ja dan sáhtá dahkat guovtti ládje:

1. Sámediggi čilge dievasčoahkkima mearrádusain, Sámedikki ipmárdusa olgoriikkalaččaid ođđa rievttis bivdit guliid olggobealde 5 km ráđji ja lea go dát ođđa riekti finnmárkolága 4. § vuostá
2. Sámediggi bivdá Sámediggeráđi bargat áššiin ja juridihkalaš vehkiin guorahallat lea go dát ođđa riekti finnmárkolága ulbmiliid vuostá ja erenoamážit finnmárkolága 4. § vuostá.

Lea dehálaš ahte Sámediggi meannuda dán ássi ođđa áššin dievasčoahkkimis, ja váikkuhussan das movt Sámediggi dulko ja ipmirda lága ulbmila olgoriikkalaččaid guollebivddu ektui olggobealde 5 km ráji.

Evttohus 2, áirras Egil Utsi, NSR:a sámediggejoavku

Sámi nationála oahppan- ja dáidin gelbbolašvuodaguovddáš (S-LMS)

Guhkálmas buozalmasvuodát nugo váibmodávddat/váibmovigit, sohkkardávda ja KOLS/astma lassánit, maiddáí sámi álbmoga gaskkas. Sámi pasieanttain geain lea guhkálmas buozalmasvuolta váilu dál diehtujuohkinfálaldat sin iežaset gillii sin buozalmasvuolta birra, mii sáhtá dagahit dorvvuhisvuolta, boasttu áddejumiid ja fuonit eallinkvalitehta dearvvašvuolta dáfus. Lassána maiddáí vejolašvuolta gártat dárbbasmeahttumit ja guhká leat buohcciviesus diehtemeahttunvuolta ja váilevaš dikšuma čuovvoleami geažil pasieantta beales. Dasa man deatalaš lea buoridit pasieanttaid iežaset dáidima guhkálmas buozalmasvuolta oktavuodas lea maŋimus jagiin biddjojuvvon stuorát deaddu ja lea oassin LMS guovddážiid deatalaš barggus. Dattetge leat dasa movt pasieanttat birgehallet ja áddejit iežaset dávdada kultuvrralaš sivat, ja sámi pasieanttain dát sáhtá spiehkastit das mii lea dábálaš pasieanttain geain lea dáža kulturduogáš. Otnáš beaivvi nammii ii gávdno makkárga LMS mii erenoamážit gozihivččii sámi pasieanttaid oahppan ja dáidin dárbbu. Dasto galgá LMS doaimmat pasieanttaide deaivvadansadjin, gos sii sáhttet lonohallat vásihusaid earáiguin geat leat seamma dilis. Otnáš beaivvi nammii váilu sámi pasieanttain dákkár deaivvadansadji mii gielalaččat ja kultuvrralaččat livččii láchčojuvvon oktavuodá várás earáiguin geain lea seamma buozalmasvuolta. Dat diehtujuohkin- ja oahpahasfálaldagat mat dán rádjai leat áshuvvon norgalaš buohcciviesuin, eai nagot áktánasat gozihit sámevuodá – eai kultuvrralaččat eige gielalaččat, Sámi doavtteseavvi čielggadusraportta mielde. Dát guoská sihke Hámmarfeastta, Girkonjárdga buohcciviesuide ja Davvi-Norgga universitehtabuohccivissui. Vásihusat čájehit ahte diehtujuohkin dárogielat dearvvašvuolta bargiid bokte buohcciviesus dárogielat, gávpotlaš birrasiin lea fuones čoavddus sámegielat pasieanttaide.

Oahpahasdoaimbajuid lassin pasieanttaide, lea stuorra dárbu buoridit gelbbolašvuolta sihke sáme- ja dárogielat dearvvašvuolta bargiid gaskkas go guoská máhtolašvuolta gaskkusteapmái pasieanttaide ja oapmahaččaide. Erenoamáš dárbu lea buoridit gelbbolašvuolta kultuvrralaččat heivehuvvon oahpahasvugiid ovddideamis sámi pasieanttaid várás. Odne gávdnojit hui unnán sámegielat oahpahasávdnasat ja diehtujuohkinveahkkeneavvut sierra guhkálmas dávdadaid birra – eai gávdno gihppagat, videot eige dieđut internehtas. Dás lea ollu bargu boahteáiggis.

Oppalaččat ferte konkluderet ahte sámi pasieanttaide ja sin oapmahaččaide ii dál gávdno dásseárvosaš fálaldat muđui álbmoga ektui pasieantaoahpahasas, nugo spesialistadearvvašvuodafálaldagaid lága mielde gáibiduvvo. Danne ávžžuha NSR ahte áshuvvošii sámi nationála oahppan- ja dáidin gelbbolašvuolta guovddáš guhkálmas dávdadaid (LMS) várás, láchčojuvvon sámi geavaheddjiide kultuvrralaččat ja gielalaččat, ja mii organisatuvrralaččat čatnasa Kárásjoga spesialistaguovddáži. Poliklinihka spesialisttat, ja eará sámegielat fágaolbmot, geavahuvvošedje dalle pasieanttaid oahpaheapmái ja bagadeapmái.

Guovddáža doaimman dán ovttadagas livččii lágidit gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon oahppan- ja dáidinkurssaid sámi pasieanttaide ja oapmahaččaide. Eará gelbbolašvuodaguovddáš-doaimmat livčče: bagadeapmi/ráđdeaddin sámi guhkálmas buhcciide ja sin oapmahaččaide beroškeahhtá gos riikkas orrot; bagadeapmi/oahpahas eará LMS-guovddážiidda Norggas mat bálvalit sápmelaččaid; diehtujuohkin doaimma sámegillii guhkálmas buozalmasvuodaid birra, (sáme- ja guovttegielat gihppagiid, videoid, diehtujuohkinsiiddu ráhkadeapmi internehtas jna); Sámi ja dáža fágaolbmuid gelbbolašvuolta buorideapmi pasieantaoahpahas heivehuvvon sámi kultuvrii; ja dutkan/fágoovddideapmi. Jurddašit málle mas gelbbolašvuodaguovddáš ovttasbarggašii fierpmádagas eará LMS:in ja gielddaid gaskasaš guovddážiiguin, nugo Várdebáikki sámi guovddáš Skániin/Evenáššis.

Evttohus 3, áirras Kirsten Appfjell-Eira, Áarjel Læstoe

Vuvddiid suodjaleapmi Statskoga eatnamiin Helgelánda

Nordlándda fylkkamánni lea Luondduhálddašandirektoráhta ovddas bargan odđa suodjalanplánain Helgelánda vuvddiid várás. Muhto evttohuvvon suodjalanguovllut leat bohciidahtán garra reakšuvnnaid buohkain Helgelánda.

Suodjalanplána lánkaásahusat gohččot buohkaid geat vádjolit suodjaluvvon guovllus ohcat lobi dakkár johtaleapmái, maiddái guovllu boazodoalu.

Fylkkamánni oavvilda ahte lea váttis ráhkadit dakkár lánkaásahusaid mat čovdet boazodoalu/sámi beroštusaid ohcangeatnegasvuodas gustovaš njuolggadusaid geažil. Fylkkamánni oavvilda dattetge ahte bajimus eiseválddit berrejit árvoštallat berre go boazodoallu leat čielgaset oassi áigumušas go dan maid dat dál lea ja ahte sii, go leat oassin áigumušas, eai galgga gáržžiduvvot lánkaásahusain muđui.

Guovllu boazoorohat oavvilda ahte evttohuvvon vuovdesuodjalusas leat stuorra váikkuhusat beaivválaš doibmii. 13.05. 09 konsultašuvnnain Nordlándda fylkkamánniin čujuhuvvui dasa ahte boazodoallu galgá beassat doaimmahit árbevirolaš boazodoalu suodjalanguovllus seammalánkaai go guovlluin mat lea olggobealde. Viidáseappot čujuhuvvui dasa ahte nu mo suodjalanlánkaásahusat dál leat evttohuvvon, de dat mielddisbuktá ahte boazodoalu doaimmaheapmi galgá vuodđiduvvot sierralobiide suodjalanlánkaásahusain, mii gáržžida boazodoalu beaivválaš doaimmaheami. Dan vuosttalda Helgelánda boazodoallu garrasit.

Daid dieđuid vuodul mat boazodoalus leat evttohuvvon guovlluid birra, de ii leat boazodoalu geavaheapmi dakkár ahte dat galggašii bohciidahttit riidduid dahje njeaidit árvvu, muhto boazodoalu doaimmaheapmi lea baicce dagahan ahte guovlluin dál leat uhccán sisabahkkemat dahje eai leat sisabahkkemat obanassiige. Ii ge boazodoalus leat vuosteháhku dasa, jus boazodoallu vahágahtášii suodjalanguovlluid, ahte leat mielde ráddjemín dahje digaštallamin doaimmabijuid mat ráddješedje vahágiid suodjalanguovllus.

ONa konvenšuvnnas siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid birra, 27. artihkkala vuodul, lea sápmelaččaid vuoigatvuodát suodjaluvvon go dat lea čearddalaš álbmot. Dáid vuoigatvuodáide ii gula dušše “álgovuolggalaš” árbevirolaš ealáhusdoaimmahanvuohki, muhto maiddái eanet odđááigásaš vuohki doaimmahit dakkár ealáhusaid. Ii ge 27. artihkkala kulturdoahpagii gula dušše ávnnaslaš kulturdoaimmaheapmi, muhto maiddái dán kulturdoaimmaheami ávnnaslaš vuodđu. Dat mearkkaša ahte maiddái dat eatnamat ja luondduresurssat maid sápmelaččat leat geavahan ja geavahit vuodđun eallimii, leat suodjaluvvon. Dat ahte mearrádus suodjala sihke ávnnaslaš kulturdoaimmaheami ja daid eatnamiid gos kultuvra doaimmahuvvo, mearkkaša earret eará ahte stáhta konsešuvdnaorgánat eai sáhte eambo addit lobi dasa ahte čađahuvvojit sisabahkkemat sámi geavahanguovlluide jus sisabahkkemat leat nu stuorrát dahje dat leat dakkárat ahte ovttaskas sámiin dahje sápmelaš joavkkuin, ovdamearkka dihtii orohaga siiddas, váldojuvvo eret vuoigatvuohka ávnnaslaš kulturdoaimmaheapmái.

Helgelánda boazoorohagaid mielas lea unohas go boazodoalu guovllugeavaheapmi sáhtta gáržžiduvvot suodjalanguovlluid ja lánkaásahusaid ásahemiin. Danne háliidit orohagat viidáset konsultašuvnnaid vuovdesuodjaleami birra Statskoga eatnamiin Helgelánda. Dáidda konsultašuvnnaide berrejit orohagat, NBR ja Sámediggi oassálastit.

Áarjel Læstoe bivdá Sámedikki farggamusat váikkuhit viidáset konsultašuvnnaide vuovdesuodjaleami birra Státskoga eatnamiin Helgelánda.

Evttohus 4, áirras Kjersti Myrnes Balto, NSRa sámediggejoavku

Molssaeavttut sámegiela hálddašánmállen

Odne leat 8 gieldda mielde sámegiela hálddašanguovllus. Gielddat mat leat mielde sámegiela hálddašanguovllus dagahit dan ahte sámegiella ja sámi kultuvra nannejuvvo.

Sámi servodat ii leat ovttalágan. Mánngga guovllus juohká gieldda rádjá sámi giliid guovtti sadjái. Go gránnjá gieldda lea mielde sámegiela hálddašanguovllus de dagaha dát stuorra erohusaid das mo sámegiella hálddašuvvo gilis.

NSR dáhttu Sámedikki čielggadit molssaeavttuid heivehuvvon hálddašánmállen, omd málle mii addá vejolašvuoda eanet gielddaide ovttasbargat vai dat gáibádusat ollašuvašedje mat gáibiduvvojit gielddain mat leat mielde sámegiela hálddašanguovllus.

Evttohus 5, áirras Klemet Erland Hætta, NSRa sámediggejoavku

Heargevuodjinbáanat

Heargevuodjin lea sámi faláštallansuorgi mii lea ovdáneame, ja odne mis lea stuora aktiivvalaš biras gos leat oassálastit juohke agis. Odne ii gávdno makkárge fásta heargevuodjinbána gos sáhtta hárhjehallat ja lágideat gilvvuid. Ollu návccat biddjojit ráhkadit ja duolbmut geidnosiid ovdal juohke gilvvohallama.

Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) bivdá Sámediggeráđi guorahallat vejolašvuoda ásahtit ovttá dahje eanet heargevuodjinbánaid, báikádit omd. Guovdageidnui ja/ dahje Kárášjohkii. Dát buvttášii bures ánsásášuvvon movtta olles heargevuodjinbirrasii.

Evttohus 6, áirras Tor Mikalsen, NSRa sámediggejoavku

Ásahtit sámi viesu Romsii

Stuora oassi Romssa álbmogis leat sápmelaččat, ja gávpot gohčoduvvo dávjá álgoálbmotgávpogin. Sápmelaččat leat oidnosis mánngga stuorát lágideamis, nu go ovdamearkka dihte sámi vahkkus ja konferánsain. Gávdnojit dattetge olu evttohusat sámi kulturdoaimmaide gávpogis. Muhto váttisvuolta lea ahte dakkár lágideamiid šaddet bidjat gaskaboddosaš visttiide, dahje eai oba sáhte ge lágideat go eai gávdno vuogas visttit.

NSR sámediggejoavku oaivvilda ahte dál livččii áigi Romsii oažžut sierra Sámi viesu. Viesus galggašedje leat kurssat, čoahkkimat, gáfedeaivvadeamit ja buot lágan sámi kulturdoaimmat ja maiddáid doaimmat deaivvadanbáikin gávpoga sámi mánáide, nuoraide ja boarrásiidda.

Romssa Sámiid searvi hábmii 2002:s Romsa riikkaidgaskasaš álgoálbmotgávpogin- nammasaš ovdaproševtta (“Tromsø som internasjonal urfolksby”). Romssa suohkan ruhtadii ovdaproševtta, ja okta doaimma doaimbaplánas lei ásahtit Sámi kulturviesu/Álgoálbmotguovddáža. Raporttas ovddiduvvojit olu doaimbabiijut, ee. makkár sisdoallu dakkáraš viesus galggašii leat. Danne livččii raporta dehálaš vuodđoávnas dakkár ásaheapmái.

NSR bivdá Sámedikki álggahit doaimma vai ásahtuvvošii Sámi viesu Romsii. Lea lunddolaš ahte plánat ásahtit Sámi viesu Romsii implementerejuvvojit Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana ovttasbargošiehtadussii. Lea maid lunddolaš oažžut Romssa suohkana mielde ruhtadit oasi Sámi viesu ásaheamis Romsii.

Evttohus 7, áirras Aili Keskitalo, NSRa sámediggejoavku

Eanet sámi mánáid- tv!

Sámi mediafálaldat mánáid ja nuoraid várás lea dađi bahábut hui vánis. Lihkus lea NRK Sámi Radio ráhkadan ođđa nuoraidprográmma tv:ii, muhto nuoramusaide eai leat bohtán ođđa fálaldagat moatti

jahká. Dál ferte fas Sámediggi hommágoahtit oažžut NRK buoridit fáldalaga sámi mánáide, sihke filmmaid maid ieža leat ráhkadan ja filmmaid ja prográmmaid main leat jienaid jorgalan sámegilli.

Mediafálaldat sámi gillii lea hui dehálaš sámi mánáid giellaovdáneapmái, giela stahstusii ja oinnolašvuhtii servodagas. Sámi giellaarenat olggobealde oahpahušvuogádagaide leat dehálaš doarjjan giellabargguide mat dahkkojit ruovttuin, mánáidgárddiin ja skuvllain. Maiddái sámi mánáide leat eanet ja eanet mediafálaldagat olahannuttus, sihke TV ja interneahtha bokte, ja sámegiel- fálaldat heavvana daid sisa. Ođđa teknologijja ja eanet tv- kanálat berrejit dahkat álkibun luvvet sáddenáiggi sámi sáddagiidda. Mánáid-tv fálaldat dárogielat mánáide lassánni ollu go NRK álggahii ođđa digítála tv- kanála NRK Super. Maiddái sámi mánát berrešedje beassat ávkkástallat NRK:a lassá sáddenávccain.

Sámediggi berre dán váldit bajás NRK Sámi Radioin ja guovddáš NRK, ulbmilin oažžut ođđa viiddiduvvon mánáid- tv sáddagiid sámi mánáide. Mihttun ferte leat oažžut lasihuvvot sáddenáiggi nu ahte sámi mánát besset beaivválaččat geahččat sámi mánáid-tv sáddagiid. Maiddái Kommersiella tv- kanálat berrešedje hástalluvvot buoridit sin sáddenfálaldaga sámi mánáide.

Evttohus 8, áirras Nanna Thomassen, NSRa sámediggejoavku

Fuolahusviesut márkogilliide Skániin/ Evenášis

Iešguđet lágan resursaolbmot Sániin ja Evenášis leat guhká bargan buoridit dearvvašvuodafálaldaga erenoamážit boarrásit geardá márkogilliin. Ođđasit áiggi lea leamaš ovttasbargu gaskkal Skániid ja Evenášši suohkaniid plánet/ ovdánahttit heivehuvvon dearvvašvuodafálaldaga sámi boarrásit geardá márkogilliin Skániin ja Evenášis. Suohkanat barget márkogilliide ásahit fuolahusviesuid mat leat heivehuvvon boarrásit sámi geavaheddjiide, ja earáide geain lea fuolahusdárbu.

Stuoradiggedieđáhusas nr. 28 (2007- 2008) Sámepolitihkas čuožžu: “ Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta áigu veahkehit dasa ahte ruhtadit ovdánahttindoaimmaid ja institušuvnnaid main lea sámegiela gelbbolašvuoha dearvvašvuodabálvalusas. Erenoamážit guovlluin gos sámit leat unnitlogus sáhtta maid leat áigeovdil hukset doaimmaid sámi kulturguovddážiidda jna, gč. Várdobáiki Skániin.”

NSR sámediggejoavku bivdá Sámedikki veahkehit doarjut suohkaniid Skánit ja Evenášši sin barggus ásahit fuolahusviesuid márkogilliide buoremussan boarrásit sámi gearddi dárbbuide dearvvašvuodafálaldahkii mii lea huksejuvvon sámi giela ja kultuvrra nala, muhto maid mii lea buoremus earáide geat orrot márkogilliin ja geain lea fuolahusdárbu.

NSR bivdá maid Sámedikki ovddidit dán ášši, ovttasráđiid Skánit ja Evenášši suohkaniiguin, iežas konsultašuvnnain dearvvašvuodadepartementii, nu go lea čállojuvvon Stuoradiggedieđáhusas nr. 28 Sámepolitihkka.

Evttohus 9, áirras Nanna Thomassen, NSRa sámediggejoavku

Giellalávgunbajásšaddanguovddáš Loabáhis

Loabát suohkanis leat kárten vejolašvuodaid ásahit ođđa ja buorebut oahpahušmodealla sámegielas mánáide ja nuoraide gaskal 1 ja 15 jagi. Bargojoavku mas ledje váhnemat, oahpaheaddjit, Sámi allaskuvla ja politihkkarat lea geahččalan gávdnat čovdosa dasa. Sin bargu biddjui ovdan sámi konferánsas Loabáhis cuoŋománu 28. b. 2009. Joavku govvidii regiounnalaš giellalávgunbajásšaddanguovddáža, gos galgá maiddái fállat oahpahušsámegeielas ja sámegilli mánáide ja nuoraide olggobealde Loabát suohkana. Loahpalaš konklusuvdna ii leat vel gávnnavuvvon ja áššis ii leat vel dahkon mearráduš.

Loabát suohkan šaddá golggotmánu 1. b. 2009 rájes oassin sámi hálddašanguovllus, ja NSR lea hui ilus dainna. Lea hui mávssolaš guovllu sámegilli šaddat oassin hálddašanguovllus, ja dan oktavuodas oavvilda NSR ahte giellalávgunbajásšaddanguovddáš galggašii jodánit ásahuvvot.

Sámediggi ferte váikkuhit dasa ahte dakkár guovddáš ášahuvvošii, vai beassat sihkkarastit mánáide ja nuoraide Loabáhis ja Loabáha regiovnas buori ja einnostahtti sámegeoloahpahusa.

Evttohus 10, áirras Gunn-Britt Retter, NSRa sámediggejoavku

Sámi giellaguovddaža ásaheapmi Máttá-Várjjat gielddas

Beroštupmi sámegeilli ja sámi kultuvrii lea lassánan maŋimuš jagiid Máttá-Várjjaga gielddas. Ollu oahppit leat válljen sámegeoloahpahusa skuvllas. Dán posiitiiva ovdáneami olis maid Máttá-Várjjat lea vásihan, lea ášahuvvon sámi ossodat ovttá gieldda mánáidgárddiin. Sámegeola oahpahus rávis olbmuide lea fálojuvvon dáláš oahppoinstitušuvnnaid bokte, muhto ii leamaš bastevaš fállaldat uige čuovvoleapmi kurssaid oassálastiide. Dát mielddisbukta earret eará dan ahte oassi Máttá-Várjjaga sámi álbmogis, geat eai leat sámegeiel hállit, eai sáhte geavahišgoahtit giela, ja nu bohtet váikkuhusat mánáide geain lea sámegeiella mánáidgárddis dahje skuvllas. Sámegeiella gáržžiduvvo vieris giellan, mii dušše geavahuvvo skuvllas (dahje mánáidgárddis). Giellaarena ásaheapmi Máttá-Várjjagis lea hui dehálaš vai sámegeiella ja sámi kultuvra seailluhuvvo ja viidásat ovddiduvvo.

Giellaarenat maid mii dovdat ovddežis leat sámi giellaguovddážat. Sámi giellaguovddaža ásaheapmi Máttá-Várjjagis čohkkešii dán guovllu sámegeiella fágamáhtu. Vásáhusat eará sámi giellaguovddážiin čájehit, ahte giellaguovddáš sáhtta maid doaimmat čohkkinnbáikin ja kulturguovddážiin sámiide.

Máttá-Várjjaga giella lea luomus giella gos Girkonjára lea gávpotguovddáš, birra leat sámi gilit stuorra geográfalaš guovllus Reaisavuonas ja Njávdamis oarjjabealde, Ruovdevutni nuorttabealde ja Báhcaveadjái máttabealde. Go ovttá gilis lea sámegeiel fállaldat ja/dahje sámi kulturfállaldat, de dat ii govčča olles gieldda ássiid dárbbu.

Sámediggi ferte váldit ovddasvástádusa sihkkarastit ja ovdánahttit dán posiitiiva sámegeiella ovdáneami mii lea Máttá-Várjjagis. NSR/SáB sámediggejoavku oavvilda ahte berre ášahuvvot sámi giellaguovddáš Máttá-Várjjaga gildii. Dán sáhtašii dahkat ovdamearkkadihttiid dan láhkai ahte nanne Isak Saba guovddáš Unjárggas ja ášahit dan regionála giellaguovddážiin Várjjagis. Das viidásat sáhtašii bidjat johtui ovdaprošeavtta ášahan dihte Sámi giellaguovddaža Máttá-Várjjagii ja vejolaš eará gielddaide Várjjaga guovllus.

Čohkkinnjodihangotti árvalus:

Buot evttohusat 1 - 10 sáddejuvvojit Sámediggeráđđái viidásit gieđahallamii.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 27 čohkis.

- Čohkkinnjodihangotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Jánoš Trosten	Egil Olli
	Jánoš Trosten	
2	Egil Utsi	Jørn Are Gaski
	Egil Utsi	
3	Kirsten Appfjell-Eira	Johan Mikkel Sara
	Kirsten Appfjell-Eira	
4	Kjersti Myrnes Balto	Marianne Balto
5	Klemet Erland Hætta	Egil Olli
		Per Andersen Bæhr
	Klemet Erland Hætta	
6	Tor Mikalsen	Vibeke Larsen
	Tor Mikalsen	
7	Aili Keskitalo	
8	Nanna Thomassen	Vibeke Larsen
	Nanna Thomassen	
9	Gunn-Britt Retter	Marianne Balto
		Jánoš Trosten

VI Sámedikki mearrádus

Buot evttohusat 1 - 10 sáddejuvvojit Sámediggeráddái viidasit meannudeapmái.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 26.05.09 dii. 15.45.

Vuodđogiella: *

Ášši 17/09

Doaibmaplána sihkkarastin ja ovddidan dihtii sámi giliid – ságastallanášši

Arkiiva

Arkiivaáššennr.

SF-

08/5016

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 26.05.09 dii. 15.45

I Mildosat

Nr	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus

Áššečilgehus

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii áššis 51/08 ahte ” Sámediggeráddi alggaha barggu rahkadit ollislaš doaibmaplana sami giliid sihkkarastin ja ovddidan dihtii.”.

Ášši duogáš lea ahte sámi giliin fárrejit ollugat eret ja olmmošlohku njiedjá. Sivvan lea go uhcco vejolašvuohta fidnet resurssaid ja sisabohtovuodđu njiedjá, ja erenoamážit hedjona árbevirolaš sámi meahcceávkástallan. Go maiddá suohkanaid ekonomii ja hedjona, de dat čuohcá smávva báikegottiid dárbbalaš fáladagaide, nu go skuvllaide, mánáidgárddiide ja boarrásiidfuolahussii. Sámi gilit leat maid deatalaččat sámegeiela gáhttemii.

Sámi giliid doaibmabidjoplána lea viiddes bargu mii guoská ollu servodatsurggiide. Danne ovddida Sámediggeráddi ášši viidáset digaštallamii dán dievasčoahkkimis čielggadan dihtii Sámedikki rolla sámi giliid sihkkarastimis ja ovddideamis, ja čielggadan dihtii viidáset barggu rámmaid.

Árvvoštallan

Árvovuodđu

Almmolaš digaštallamis giliid ja guovlluid birra lea dávjá negatiiva vuolggasadji. Fuomášupmi biddjojuvvo dávjá eretfárremii ja dasa mii giliin ii leat. Hárve deattuhuvvo eallima kvalitehta giliin, ja dat manne olbmot válljejit ássat dáppe. Eretfárren lea stuorra váttisvuohta maiddá sámi giliin ja dan ferte váldit duodas. Dattetge háliida sámediggeráddi čalmmustahttit maiddá sin geat báhcet ja oidnet vearan ássat sámi giliide ja ássanguovlluide. Dat galgá čielggasmahttit min barggu vuođu.

Buot lokaliseringaštallamis lei bargo- ja dienasvejolašvuohta deataleamos ágga. Dál lea govva mánggabealat. Olbmui ágga ássat sámi giliin čatnasa dieđusge bargo- ja dienasvejolašvuhtii, muhto dat ii leat áidna sivva manne válljet gili ja ruovttubáikki ássanbáikin. Čatnaseapmi vuodđoealáhusaide; eanadollui, boazodollui, guolásteapmái ja meahccealáhusaide leat ain deatalaččat ollugiidda gili álbmogis. Dan lassin lea čatnaseapmi giliid birasareálaid luonddu- ja resursavuodđosii sihke eatnamiin ja mearas ja máhtolašvuohta dan birra, leamaš deatalaččat go olbmot ásaiduvve smávva servodagaide mat leat olggobealde daid stuorra ássanguovddážiid mat leat ihttán maŋŋá maŋimus soađi.

Olbmuid vejolašvuohta ávkástallat mehciin, nu mo sii leat dahkan mánggaid buolvvaid, lea nanus sámi ássanguovlluin. Mii fertet fuomášit daid ođđa ortnegiid mat sáhttet leat mielde gáržžideamen dán ávkástallama. Erenoamžit danne go almmolaš statistihkain ii adnojuvvo sámi árbediehtu ekonomalaš árvun.

Dan lassin dárbbášuvvo dakkár bures ovddiduvvon vuodđostruktuvra go mánáidgárddit, skuvllat, bargosajit, ja bures ovddiduvvon dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldat. Buot dát árvvut čatnet olbmuid báikái, hábmejit sin identitehta ja nu addet vuoddu válljet gili ássanbáikin.

Dál vásihit maiddáa ahte olbmot geat leat leamaš eret, gazzan oahpu ja bargan muhtun áiggi eará báikkiin, fárrejit ruovttoluotta sámi ássanguovlluide. Ággan dakkár ruovttoluotta fárremii geavahuvvo dávjá dat ahte sii háliidit lagat oktavuoda iežaset kultuvrii ja historjái, ja ahte sii háliidit addit mánáidasaset vejolašvuoda bajásšaddat dakkár servodaga mas sámegeiella ja sámi kultuvra lea nanus. Sámegeiella lea ge nannoseamos sámi giliin. Ollugat válljejit ássat dakkár báikkiide gos sii besset hállat eatnigielaset beaivválaččat ja gos lea álkit láchčit dasa ahte boahktevaš buolvvat ožžot sámegeielat birrasa. Eará bealli ruovttoluottafárremis lea ahte kommunikašuvdna ja teknologalaš vuodđostruktuvra sáhtta addit nuorat buolvvaide vejolašvuoda fidnet birgejumi teknologiija vuodul ja ovttatit dan gili ovdduiguin ja eallinárvvuiguin.

Čatnaseapmi olbmuide geavahuvvo maiddáa ággan válljet ruovttubáikki ássanbáikin, ja dalle erenoamážit iežas bearrašii. Nana sohkaoktavuođat ja geatnegasvuohta ja fuolla iežas fulkkiide leat deatalaš sámi árvvut. Dat lea maiddáa lagaš oktavuoha lundui ja dan árvvusatnin, ja maiddáa dávgás ja heivehannávccalaš guottut dasa mii ii leat vurdojuvvon. Dát árvvut leat veahkehan olbmuid birget garra dálkkádagain. Dat leat maid bidjan, ja bidjet ain, sosiála organiserema, oahppama ja máhttogaskusteami rámmaid. Ja sáhttet leat mearrideaddjin go olbmot válljejit gos orrut.

Sámediggeráđdi lea ovdanbuktá sámi árvovuoda dakkár dieđáhusaid bokte, go eanadoallo-, boazodoallo-, ja biras- ja areáladieđáhusa, dásseárvvu doaibmaplána ja eará politihkalaš oaiviliid bokte. Dáid dokumeantaid ja mearrádusaid árvovuoddu čájeha árbevirolaš, sámi árvvuid, muhto maiddáa dáid árvvuid rievdamiid. Otná ja ihtá hástalusat dahket dárbbášlažžan árvvoštallat kritihkalaččat vássánaiggi ja dan árvvuid, ja heivehit iežas otná hástalusaid. Obmot geat ássat giliin, háliidit čuovvut odđáiiggi ja doallat oktavuoda birrašiin, ovdamearkka dihti álkes mátkkoštanvejolašvuodaiguin ja bures láchčojuvvon govdebáddefierpmádagain. Dat sáhtta maid mearkkašit sirdolaččaid dohkkeheapmi.

Sámediggi giliovdideaddjin

Ii leat álki čilget maid doaba sámi gilit sistisdoallá. Álkimusat dát lea Finnmárkkus ja muhtumassii maiddáa Romssas, gos olles gilit ja báikegottit sáhttet oažžut dákkár namahusa go gilis historjjálaččat ja dál lea eanaš sámi álbmot. Máddeleappos sámi ássanguovllus lea sámi álbmot dávjá unnitlogus gilis dahje báikegottis. Sámediggeráđdi lea seamma deatalaš sihkkarastit dáid sáme ássanguovlluid ássama ja ealáhusovdaneami go davvin. Sámediggeráđi bargu ii dahkkojuvvo sámi ássanguovlluid etnisitehta vuodul, muhto min bargu galgá fátmastit buot ássiid guovllus. Dat mearkkaša ahte guovlluvuoigatvuoddat galget suodjaluvvot ja sihkkarastojuvvot sidjiide geat áiggi áigái ássat giliin.

Sámedikki beaivválaš bargun lea sihkkarastit ja ovddidit buriid ássan- ja eallineavttuid sámi ássanguovlluin. Dát dahkkojuvvo iešguđet surggiin ja iešguđet forain, sihke vuoigatvuodabarggus ja biraspolitihkas ja giellaovddideamis. Dainna lágii láchčá Sámediggi dasa ahte sámi giella, kultuvra ja servodateallin sihkkarastojuvvo ja ovddiduvvo, maiddáa sámi giliin. Sámediggi lea maiddáa mielde sámi giliid servodatovddideamis. Dakkár deatalaš gaskaomiiguin go plánaiguin, politihkalaš mearrádusaiguin ja erenoamážit váikkuhangaskaoapmepolitihkainis doarju Sámediggi sávvojuvvon báikkálaš politihka, ja sáhtta leat veahkkin go báikkálaš gaskaoamit váilot.

Sámedikkis ii leat dattege váldoovddasvástádus sámi giliid sihkkarastimis ja ovddideames. Dat ovddasvástádus gullá Stuorradiggái, ráđdehussii, fylkii ja ovttaskas suohkani main ferte leat váldoovddasvástádus giliid ja ássamiid sihkkarastimis ja ovddideames. Riikkalaš eiseválddit háldejit ja láchčat vejolašvuodaid báikkálaš ássan- ja ealáhusovddideapmái politihkalaš mearrádusaid, lágaid ja láchkaásahusaid ja ekonomalaš politihka bokte. Danne lea hui deatalaš ahte regionála ja báikkálaš eiseválddit ja oassálastit barget dan ala ahte hábmet ja stivret dakkár ássan- ja ealáhusovddideami, mii movttidahtta ássama ja álggaheami giliin.

Sámedikki formálalaš rolla ii leat čielggaduvvon eai ge Sámedikkis leat vel duohta bušeahhtašiehtadallamat stáhtain. 2007:s geigii bargujoavku mas ledje Sámedikki ja Bargo- ja searvadahtindepartemeantta ovddasteaddjit, čielggadusa ođđa bušeahttabargovugiid ásaheami birra ja Sámedikki formálalaš sajádaga birra stáhta ektui.

Stáhtusčielgehus – Sámedikki bargu sámi servodagaid sihkkarastimin ja ovddideamen Sámediggi bargá mángga láhkai sámi giliid ovddideami sihkkarastimiin. Sámediggeráđdi váldá das ovdan iešguđet politihkkasurggiid main Sámediggi lea bidjan eavttuid sámi giliid sihkkarastimii ja ovddideapmái ja daid váikkuhangaskaomiid mat leat geavahuvvon dán barggus.

Sámi guovlluid ássanmálla

Sámi ássanguovlu lea viiddis ja váttis meroštallat dárkilit. Oktasaččat lea dattetge dat ahte sámi álbmot árbevirolaččat lea leamaš boaittoheale álbmot mii orru dakkár guovlluin main lea stuorra eretfárren. Dáid guovlluid veahkadatovdáneapmi lea sullii seammalágan go ovdáneapmi guovllu-Norggas muđui. Guovduluvvan dagaha ahte smávva sámi báikegottit heaitásit ja stuorát ja stuorát oassi sámi álbmogis ássá čeahkkebáikkiin ja urbána guovlluin. Dakkár dilis oaidná sámediggeráđdi dárbbu bargat guovtti iešguđet suorggis; sihkkarastit buriid ássan- ja eallineavttuid sihke árbevirolaš sámi giliserviin ja nannet sámi kultuvrra maiddá ođđa guovddážiin.

Dán lea sámediggeráđdi dadjan ná biras- ja areáladiedáhugas:

Bargat dainna ulbmiliin ahte oažžut dakkár vuoigatvuođa- ja ealáhuspolitihka, mii lea mielde bisuheamen stádis ássama maiddá sámi guovddážiid olggobealde.

Sihkkarastit dássedis veahkadatvuođu agi, sohkaheali ja fidnogullevašvuođa dáfus.

Searvat árrjalaččat suohkana plánaproseassaide sihkkarastin dihtii sámi beroštusaid go areálaid ja resurssaid geavaheapmi ja suodjaleapmi plánejuvvo almmolaččat.

Nannet ja árrjalaččat geavahit iežas váikkuhangaskaompolitihka sihkkarastin dihtii dássedis ássanovdáneami sámi guovlluin.

Ovddidit ja nannet sámi identitehta ođđa guovddážiin ja ássanguovlluin.

Dát vuoruheamit leat biddjojuvvon vuodđun sámediggeráđi bargui vuoigatvuođaiguin, resursahálddašemiin ja ođđa ealáhusaid ovddideamiin sámi ássanguovlluin. Go dan lassin lea árrjalaš politihka sámi giellaovddideami, fuolahusa ja oahpahusa várás, de dat lea mielde nannemin sámi servodagaid.

Resursavuođu, vuoigatvuođat ja ođđa ealáhusdoaimmat

Sámediggeráđi resursapolitihka vuodđun lea árbevirolaš, sámi árvovuođu. Dát mearkkaša maiddá ahte sámediggeráđdi áigu duođastit ja nannet árbedieđu mii čatnasa biras- ja resursageavaheapmái, ja čalmmustahttit nissonolbmuid máhtu ja árbevieruid meahcceresurssaid geavaheami oktavuodas.

Árbevirolaš sámi oaidnu lea leamaš ahte luondu ja dan resurssat galget geavahuvvot buoremusat ávkin olbmuide, almmá ahte dat bilida luonddu iežas buvttadanvuođu ja ođasmahttinnávccaid.

Sámediggeráđdi áigu bargat dan ala ahte árbevirolaš sámi luondduáddejupmi biddjojuvvo vuodđun sámi guovlluid resursa- ja eanahálddašepmái. Iešguđet oktavuodain lea sámediggeráđdi deattuhan ahte dát mearkkaša sihke luonddu ja luondduriggodagaid geavaheami ja suodjaleami. Ovttas earáiguin háliida Sámediggi ásahtit vuolgaheaddji vuođu ođđa ealáhusdoaimmaide, mat galget bohtit olles sámi servodahki buorrin. Dát lea vuodđun sámediggeráđi oidnu oljo- ja gássaávkkestallamii Finnmárkku rittus. Seamma oaidnu lea maid vuodđun ruoná energiija (bieggafámu, mearra- ja čáhcefápmoenergiija) árvvoštallamii, ii ge dat bija makkárga láidestusaid bohttevaš minerálabohkanássiide.

Sámediggi háliida ođđa ealáhusdoaimmaid sámi ássanguovlluide, muhto áigu seammás sihkkarastit ahte sámi servodagas, ássiin ja fitnodagain lea doarvái máhtolašvuohta sáhttit ávkkestallat olggobeale lassánan beroštumiin.

Árbevirolaš ja ođđa ealáhusaid ovddideapmi sámi giliin

Árbevirolaš sámi ássanguovllut sorjájit nana vuodđoealáhusain. Ollugiidda sámi servodagain lea fidnoválljen nannosit čadnojuvvon dasa ahte oažžut báikkálaš čatnaseami giliin.

Sámediggeráđđi dovddaha ođđa boazodoalldiedáhusas ahte boazodoalu árbevirolaš doallomálla galgá bisuhuvvot. Vuoruhuvvon bargamuššan lea sihkkarastit eanasuodjaleami.

Eanadoallu lea okta sámi servodaga cakkiin, lea deatalaš ollislaš borramušbuvttadeamis ja hui deatalaš ássamii. Eanadoallu lea maid deatalaš kultureanadagaid ja biologalaš šláddjivuoda suodjaleamis. Go eanadoalloareálat geavahuvvojit ja uhcit bargojuvvon eatnamat geavahuvvojit huksemiid oktavuodas, de sihkkarastojuvvojit maiddái árvvolaš kultureatnamat.

Riikkaidgaskasaš šiehtadusat ja nana ekonomalaš beroštusat stivrejit dán guolástuspolitihka stuorra osiid. Dán hálddašanválddis lea váttis oažžut ovdan báikegotteolbmuid beroštusaid. Boađusin lea ahte resursat eai boade báikegotteolbmuid buorin. Dán dili juogada sámi álbmot eará davviguovlluidd álbmogiiguin. Guolástuspolitihkastis lea Sámediggi evttohan ávkkástallat mariidnaresurssaiguin biras seasti láhkai, uhcit fossiila boaldámuša geavahemiin ja dakkár guolástushálddašanmáliin, mii dahká vejolažžan ávkkástallat resurssaiguin ja daid viidáset buvttadit báikkálaččat. Sámediggi lea miehta Riddoguolástuslávdegotti evttohussii ahte galgá leat eanet beassat báikkálaččat hálddašit lagaš riddoguovlluidd guollesurssaidd. Dakkár resursahálddašeapmi addá eanet báikkálaš árvobuvttadeami ja barggaheami, ja dainna lágiin sáhtta ássan bisuhuvvot.

Mearradoallu ealáhussan lea nannen ollu sámi riddoservodagaid ássama ja ealáhuseallima.

Guollebiebman lea boahteáigásaš ealáhus, muhto buvttadeami bearráigeahčču ferte nannejuvvot, ii ge ealáhus galgga duvdi eret árbevirolaš vuotnabivddu. Viidáseappot lea nana gáibáduš ahte biraslaš váikkuhusat luodulussii ja báikkálaš birrasii čielggaduvvot ovdalguo báikkiid sáhtta ášahit dahje boares báikkiid viiddidit. Sámediggeráđđi áigu maiddái oččodit stuorát báikkálaš eaiggáduššama ealáhusas.

Meahccealáhus lea hui uhca ealáhusaš eará sámi ealáhusaid ektui. Viiddes eatnamat ja váttisvuodát beassat resurssaide dahket váttisin geavahit mohtorfievrruid ávkkástallamis meahcceresurssaiguin. Muđui leat uhccán nuoskkideamit dahje birasbillisteamit meahcceávkástallamis.

Lotnolasealáhusain lea nana árbevierru sámi guovlluin. Otná ja boahteáiggi lotnolasealáhusat eai leat iešguđet vuodđoealáhusaid ovtastusat, muhto árbevirolaš ja ođđa ealáhusaid ovtastusat. Doaimmain mat leat čadnojuvvon gulahallanteknologiijii, mátkeealáhusas ja duktanprošeavttain meahccegeavaheami ja sámi kultuvrra oktavuodas, leat stuorra vejolašvuodát sámi giliin. Sámi ássanguovlluin leat ollu luondduresursat, sihke ođasmuvvi ja eahpeođasmuvvi. Sámediggeráđđi oaidná deatalažžan ávkkástallat dáid resurssaiguin ceavzilis vuogi mielde, báikegottiide buorin.

Sámediggi lea váikkuhangaskaoapmepolitihkainis nannen sámi ealáhusaid, ja dakko bokte váikkuhan dássidis ássanovddideapmái. Sámediggeráđđi áigu joatkit dán váikkuhanpolitihka.

Sámi vuodđoealáhusain boazodoalus, meahcceávkástallamis, eanadoalus ja guolástusas lea nissonolbmuid rolla uhcon dađistaga. Strukturadoaibmabijut ja muddemat ealáhusain lea mielddisbuktán ahte nissonolbmuid bargu ii boade doarvái bures oidnosii. Seammás leat čálgoortnegat lágiduvvon nu ahte almmáiolbmot vuodđoealáhusain sáhttet leat fuolaheaddjin. Danne áigu Sámediggi bargat dan ala ahte nissonolbmuid riektedilli ja sajádat vuodđoealáhusain nannejuvvo ja boahatá oidnosii seammás go čálgoortnegat ealáhusain heivehuvvojit goappašiid sohkašielde.

Sámi guovlluidd ealáhuseallin lea juogaduvvon sohkašielde gaskkas. Iskkadeamit čájehit ahte nissonolbmot álggahit doaimmaid duojis, bálvalusas ja gávppašeamis, ja kultuvra/eaktodáhtolaš suorggi, ja almmáiolbmot fas mátkeealáhusas, boazodoalus ja guolástusas. Eaktun nana ealáhuseallimii lea ahte huksejuvvojit mánggabeallásaš bargomárkanat main leat mánggalágan doaimmat.

Nissonolbmot geain lea all oahpu berrejit searvvahuvvot eanet innovašuvdnii ja hutkamii. Earret eará lea deatalaš ášahit máhtto- ja kulturbargosajiid main leat viiddes márkanat ja mat eai sorjá almmolaš searvamis.

Odda dáhta- ja gulahallateknologiija njeaidá muhtun muddui dakkár eastagiid go gaskkaid ja dan ahte sajušteapmi ii lea guovddážiis. Bures ovdánan gulahallanfierpmádat, mas leat sihke fanasruvttut ja govdbáttit, dahket vejolažžan ášahit odda ealáhusaid giliide. Sámediggeráđđi áigu doarjut dákkár ášahemiid. Sámediggeráđđi oavvilda ahte almmolašvuohta ferte ruhtadit govdbáddečatnasemiid smávit báikegottiide ja gilážiidda.

Sámegiela sihkkarastin ja ovddideapmi

Vejolašvuohta sáhttit geavahit sámi giela beaivválaš eallimis ja dat athe lea ealli sámegielat bajásšaddanbiras mánáide, leat dehálaš eavttut ásaiduvvat sámi guovlluide.

Sámegiella ja dárogiella leat ovttadássásaš gielat Norggas. Norgga stáhta lea iešguđet lágaid ja lálkaásahusaid bokte geatnegahtton váldit ovddasvástádusa sámi gielas. Sámelága § 3- 12 Sámi giellabarggu organiseren mielde galgá Sámediggi bargat dan nala ahte gáhttet ja viidáset ovddidit sámi giela Norggas. Dán ovddasvástádusa goziha Sámediggi earret eará aktiivvalaš váikkuhangaskaomiid geavahemiin.

Sámediggi juolluda jahkásaččat bušeahhtarudaid mat juolluduvvot iešguđege lágan doaimmaide mat nannejit ja ovddidit sámi giela Norggas. Jahkái 2009 lea várrejuvvon vuollelaš 60 miljovna ruvno. Ruđat mannet suohkaniidda ja fylkkasuohkaniidda sámi giela hálldašanguovlluin, giellaguovddážiidda ja iešguđetlágan ohcanvuđot giellaovddidandoaimmaide. 2008 rájis váldojuvvojedje Sámeálbmotfoandda reanttut atnui giellaovddidandoaimmaide. Sámi giella nannejuvvo maid váikkuhangaskaomiiguin iešguđetlágan kulturdoaimmaide nu go earret eará sámi teáhteriidda, doarjja girjjálašvuhtii, prentosiidda ja musihkkii.

Skuvllat ja mánáidgárddit leat dehálaš giellaarenat mánáide. Sámi giela ja kulturárbbi gaskkusteapmi lea eanet ja eanet sirdojuvvon oahppoinstitušuvnnaide, juoga mii lea mielddisbuktán sidjiide stuora ovddasvástádusa sealluhit ja ovddidit sámi giela ja kultuvrra. Sámediggi lea sámi oahppoplánaid bargguid oktavuodas váikkuhan dasa ahte nannet sámi giela ja kultuvrra skuvllain. Leat suohkanat ja fylkkasuohkanat geain lea ovddasvástádus almmolaš skuvlahámadahkii. Sámediggi ii sáhte addit gohččuma movt skuvlahámádat galgá leat suohkaniin ja fylkkasuohkaniin.

Nana sámi ášahusat

Buot servodagat leat huksejuvvon mángga lágan institušuvnnaiguin, daiguin variašuvnnaiguin maid dat sisttisetdollet. Institušuvnnat leat dan sivas guovddáš gaskaoamit olahit nana, doaimbi ja ovdánahtti servodaga. Dát guoská maid sámi servodagaide. Huksen ja ovdáneapmi sámi servodagas gáibida dáhtu ja návccaid ášahit ja viidáset ovdánahttit iežas institušuvnnaid.

Sámediggeráđi institušuvnnapolitihkalaš ulbmil lea nu movt lea čujuhuvvon institušuvdnadieđáhusas, lálčit dili nu ahte sámi institušuvnnat galget leat guovddáš oassálastit ja premissadahkkit sámi servodat- ja demokratiijaovdáneapmái. Sámi institušuvdnaovdáneami čađa lea sámi siviila almmolašvuođas buoret bearráigeahčču ja stivrenvejolašvuohta iežaset giela-, kultuvra- ja servodatovdáneamis. Sámediggeráđđi oaidná institušuvdnaovdáneami dehálaš oassin vuoddostruktuvrra ásaheamis sámi guovlluin.

Institušuvdnadieđáhusa čađa lea Sámediggeráđđi bidjan vuodtu viidáset nannemii ja ovdáneapmái sámi institušuvnnaid bargguin sámi demokratiijain, gelbbolašvuođain ja návccaiguin sámi servodagas ja servodahkii.

Eavttut institušuvdnapolitihkkii leat maid Sámedikki váikkuhangaskaoapmeortnegat. Sámedikki bušeahta čađa addojuvvojit fásta doaibmadoarjagat soames institušuvnnaide. Mihttojoavkkut Sámedikki ohcanvuđot doarjjaortnegiidda leat sámi institušuvnna.

Sámediggeráđi viidáset bargu ovddidemiin sámi giliid

Sámi giliin leat stuorra erohusat, ja gáibidit iešguđetlágan doaibmabijuid vai sáhttet ovdánit. Doaibmabidjopála oktavuodas sámi giliid várás oaidná sámediggeráđdi deatalažžan čalmmustahttit olles sámi ássanguovllu. Dás leat stuorra erohusat veahkadatvuodus ja čoahkádusas, ássanmálles ja ealáhusovddideamis. Maiddái eavttuin sámi giela ja kultuvrra ovddideamis leat stuorra erohusat.

Sámediggi ii sáhte, ii ge galgga ráhkadit makkárge ollislaš plána giliovddideami várás. Dakkár plána ferte leat vuodđuduvvon báikkálaččat, dat ferte leat čilgasit ráddjejuvvon ja ferte čalmmustahttit erenoamáš, báikkálaš hástalusaid. Báikágottit dovdet buoremusat ieža daid hástalusaid mat sis leat, ja nu sáhttet evttohit čovdosiid. Buot vásáhusat čájehit ahte ceavzileamos gilit leat dat gilit mat leat hutkáii ja ieža dustejit iežaset hástalusaid.

Muhto Sámedikkis lea dieđusge deatalaš rolla sámi giliid ovddideamis. Dat galgá leat sihke lágideaddji ja oktiordnejeaddji, ja maiddái ekonomalaš doarjjaaddi. Lágideaddjin háliida sámediggeráđdi čalmmustahttit čuovvovš áššesurggiid boahteáigái: nannet sámi giela ja kultuvrra ovttaska báikegottiin ja nannet ja ovddidit árbevirolaš sámi ealáhusaid. Dát vuoruheamit čatnasit nannosit olbmuid ákkaide ássat sámi giliin. Dat ahte beassat geavahit sáme giela ja oassálastit sámi kultuvrii, ja beassat háhkat ulbmillaš birgejumi mas sáhtta ovttaštit árbevieruid ođđáiggi doaimmaiguin, čilge manne olbmot válljejit gili ássanbáikin.

Sáme giela nannen

Giela ja kultuvrra nannet dáhpáhuvvá ollu surggiin, mánáidgárddis, skuvllas ja eará ásašusain. Sámedikki váikkuhangaskaoapmeortnegat leat deatalaččat sáme giela nannemii. Lea erenoamáš deatalaš ahte Sámediggi dahká čielggasin ahte guovttegielalašvuodarudat galget leat mielde nannemin sáme giela.

Eaktodáhtolaš organisašuvdnabargu

Sámediggi háliida deattuhit báikkálaš, eaktodáhtolaš árjja deatalašvuoda. Sámi valástallan mearkkaša ollu loaktimii, dat searvvaha mánáid ja nuoraide ja lea deatalaš sámi identitehta nannemii. Seamma deatalaččat leat mánggabealat kulturdoaimmat mánáide ja nuoraide. Sámedikkis leat váikkuhangaskaoamit sámi valástallamii, mánáide ja nuoraide, ja sámi kulturorganisašuvnnaide mat dorjot eaktodáhtolaš organisašuvnnaid doaimmaid ja proševttaid.

Sihkkarastit eallineavttuid ja dearvvašvuoda, vuodđuduvvon sámi árvvuide

Ollislaš ja ovttáárvošas dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldat olles eallimis lea oassin buriid eallineavttuid vuđđosis. Máhtolašvuolta sámi gielas ja kultuvrras ja mánggakultuvrralaš áddejupmi lea dárbbaslaš eaktun dasa ahte dat galgá guoskat maiddái sámi álbmogii. Dát ferte válđojuvvot mielde ja ovddiduvvot suohkanaid dalá dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalussii. Sámediggi sáhtta leat mielde láchčit dilálašvuoda dasa gulahallama bokte ovddasvástideaddji eiseválddiiguin ja ulbmillaš ja árjjalaš váikkuhangaskaoapmegeavahemiin.

Nannet báikkálaš ealáhusovddideami

Árbevirolaš ealáhusaid nannen ja ovddideapmi lea leamaš guovddázis Sámedikki barggus. Ekonomalaš doarjagiiguin eanadollui, guolástussii ja duodjái lea Sámediggi leamaš mielde bisuheamen ja ovddideamen sámi giliid ássama. Sámi giliid boahteáiggi ealáhusat eai leat dat seammát go vássanáiggi, dan eai leat vuodđoealáhusat ge. Lea deatalaš doarjot hutkkálaš doaibmabijuid, doaibmabijuid mat sáhttet ovttaštit árbevieruid ja ođđáiggi doaimmaid ceavzilis láchkai. Sámediggeráđdi áigu, árjjalaš ja ulbmillaš doarjapolitihkain váikkuhit dákkár doaibmabijuid ovddideapmái.

Ovttasbargu eará ovddideaddjiiguin

Sierra politihkalaš vuoruhemiid bokte ja ovttasbarggu bokte eará almmolaš oassálastiiguin, nu go fylkkasuohkanaiguin ja suohkanaiguin, áigu sámediggeráđđi leat mielde nannemin sámi báikegottiid. Ovttasbargošiehtadusat NČEin ja Innovašuvdna Norggain, ja oassálastin Finnmárkku fylkka energiijastrategiijaid fylkkasuohkanalaš referánsajoavkkus leat ovdamearkan dakkár doaibmabijuide mat sihkkarastet ealáhusvuđđosa ja addet sámi servodagaide stuorát einnostuvvivođa. Viidáseamos fáttmasteaddji ovttasbargošiehtadusat lea fylkkasuohkanaid ja Sámedikki gaskasaš šiehtadusat. Dál gullet dohko ovttasbargošiehtadusat Finnmárkku fylkkasuohkanain, Romssa fylkkasuohkaniin, Nordlándda fylkkasuohkaniin ja máttasámi guovllu fylkkasuohkaniiguin. Sámediggeráđđi áigu váikkuhit dasa ahte ovddiduvvojit arenat ovttasbarggu ja báikkálaš ovddideami várás.

Doaibmabijut giliovddideami várás sámi guovlluin – jurdda- ja movttiidahttinseminára Sámediggeráđđi áigu leat mielde čuovvoleamen sámi giliovddideami jurdaga, ja bidjat fáttá áššelistui, maiddá Sámedikki dievasčoahkkima olggobealde. Dakkár čuovvoleapmi lea maiddá ođđa stuorradiggediedáhusa guovllu- ja regionálapolitiikka birra čuovvoleapmi. Dán digaštallama sáhtta váldit ovdan semináras dahje konferánsas man válđoáigumuš lea čuvget daid hástalusaid ja vejolašvuđaid mat leat sámi giliseruviin. Sámediggeráđđi áigu ovddidit dán jurdaga suohkanakonferánsas Kárašjogas 23. vahkus.

Oanehis čoahkkáigeassu

Vástáduš hástalusii ahte sihkkarastit ja suodjalit sámi giliid ii leat dušše ovttá dokumeanttas, dahje ovttá plánaš, muhto gávdno iešguđet diedáhusain ja bargamušain maid sámediggeráđđi lea čalmustuhtán. Sámedikkis leat maid ollu váikkuhanortnegat mat veahkehit áimmahuššat giliid sámi árvvuid. Dán láchkai láchčá Sámediggi dasa ahte nannet ja ovddidit sámi giliid, ja doarju báikkálaš álgagiid. Sámediggeráđđi áigu vuoruhit dan barggu ahte oččodit stuorát ekonomalaš rámmaid doaibmabijuid várás sámi giliin. Ovttasbarggu eará almmolaš oassálastiiguin áigu sámediggeráđđi bargat dan ala ahte lágat, láchkaásahusat ja eará mearrádušat leat mielde láchčimin ássamii ja ealáhusovddideapmái, ja dainna lágiin nanne sámediggeráđđi iežas rolla lágideaddjin. Čadaheaddjirolla lea, ja galgá leat báikkálaš dahje regionála ovddasvástáduš.

II Mearkkašumit

Mearkkašupmi 1, NSRa sámediggejoavku, áirasa Klemet Erland Hætta bokte

Áššái 39/ Ođđa áššiid diediheapmi, ovddidii áirras Olaf Eliassen (GB) evttohusa ođđa áššin ahte ráhkadit doaibmaplána sihkkarastin ja ovddidan dihtii sámi giliid. Sámedikki dievasčoahkkin mearridii ovddidit dán ášši sierra áššin bearjadaga 28.11.08.

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii ahte Sámediggeráđđi galgá álggahit barggu hábmet ollisalaš doaibmabidjoplána sihkkarastin ja ovddidan dihtii sámi giliid.

Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) lea beahttašuvvan go doaibmaplánabargu ii leat joavdan guhkelebbui go ságastallandássái. Sámedikki presideanta ja várrepresideanta lohpidieggá sámedikki dievasčoahkkimii ahte sámediggeráđđi galggai vuoruhit ášši. Lohpiduvvui maiddá ahte sámedikki dievasčoahkkin galggai meannudit doaibmabidjoplána, miessemánuš 2009. Dađibahábut ii leat sámediggeráđđi ollašuttán lohpadusaid. Dát mielddisbuktá ahte konkrehta čadahandoaibmabijut eai mearriduvvo sámedikki dievasčoahkkimis dán sámediggeáigodagas, vaikke vel sámediggeráđđi lohpidii dan.

Ain leat stuorra hástalusat sihkkarastimis ja ovddideamis sámi giliid. NSR lei doivon beassat realitehtameannudit ollislaš doaibmabidjoplána 2009 miessemánu dievasčoahkkimis, ja lea beahttašuvvan go sámediggeráđđi ii leat vuoruhan doaibmabidjoplána ráhkadeami dohkálaččat

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 30 čoahkis. Dán áššis ii jienastuvvon.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Egil Olli, áššejođiheaddji	Olaf Eliassen
		Marianne Balto
	Egil Olli	
2	Aili Keskitalo	Olaf Eliassen
	Aili Keskitalo	
3	Olaf Eliassen	
4	Ranveig Matheussen	Olaf Eliassen
5	Susanne Amalie Andersen	Kjersti Myrnes Balto
	Susanne Amalie Andersen	
6	Jánoš Trosten	Olaf Eliassen
	Jánoš Trosten	
7	Per Andersen Bæhr	Henrik Eriksen
		Olaf Eliassen
8	Henrik Eriksen	
9	Johan Mikkel Sara	Olaf Eliassen
	Johan Mikkel Sara	
10	Kjersti Myrnes Balto	Jánoš Trosten
	Kjersti Myrnes Balto	
11	Klemet Erland Hætta	Egil Olli
		Jánoš Trosten
		Willy Ørnebakk
	Klemet Erland Hætta	
12	Terje Tretnes	
13	Magnhild Mathisen	
14	Miriam Paulsen	
15	Per Edvin Varsi	
16	Isak Mathis O. Hætta	
17	Hilde Anita Nyvoll	
18	Gunn-Britt Retter	
19	Marianne Balto	
	Klemet Erland Hætta, čoahkkinnortnegii	
	Egil Olli	

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 26.05.09 dii. 18.00.

Vuodđogiella: *

Ášši 18/09

Sámediggerádi diedáhus sámi boazodoalu birra

Arkiivaáššennr..

0 08/86506 / 25 - 58

Meannudeamit	Beaivi	Áššennr.
Politiikkaš dássi		
Sámediggeráđdi	15.04.09	R 0/09
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	12. – 14.05.09	
Sámedikki dievasčoahkkin	26. – 29.05.09	18/09

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 27.05.09 dii. 08.35.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1			Ášši 063/09 sámediggerádi diedáhus sámi boazodoalu birra
2			sámediggerádi diedáhus sámi boazodoalu birra

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggerádi árvárus:

Sámediggi guorrasa Sámediggerádi diedáhussii sámi boazodoalu birra

Ealáhus- ja kulturlávdegotti árvárus:

Álgu

Sámediggeráđdi lea ovddidan iežas diedáhusa sámi boazodoalu birra. Diedáhus ovddasta ráđi boazodoallopoltiikka, sihke našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš dásis. Dat guoskkaha áššesurggiid main Sámedikkis lea stivrenvejolašvuohta, ja osiid main Sámediggi ovttas earáiguin hábme boazodoallopoltiikka.

Sámi boazodoalu diedáhus lea hábmejuvvon ságaškuššannotáhta vuodul mii lea meannuduvvon Sámedikkis, ja čoahkkimiid vuodul mat leat dollojuvvon buot orohagaiguin Norggas 2008:s. Leat maiddá doallan čoahkkima NBR:in, ja sin mearkkašumit leat deattuhuvvon diedáhusas. Sámediggeráđdi lea maiddá ovddidan biras- ja areáladiedáhusa. Dán diedáhusas lea earenoamážit areáloassi mii deattuhuvvo sámi boazodoalldiedáhusas. Sámedikki ovddit boazodoalldiedáhus lea maiddá adnon vuodđun.

Sámediggerádi boazodoalldiedáhusa váldomihttomearri lea sihkkarastit ceavzi ovdáneami boazodollui, man vuodus lea boazodoallu dehálaš sámi ealáhussan huksejuvvon kultuvrra vuodul.

Mearkkašumit:

Lávdegoddi, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahttu Per-Bjørn Lakselvnes, Randi A. Skum, Mikkell Nils Sara ja Tor Mikalsen, Bargiidbellodaga sámediggejoavkkeku (Bb) lahttu Berit Oskal Eira, Knut Store, Jørn Are Gaski, Rannveig Matheussen, ja Per Edvind Varsi, Sámit Lullinorggas (SLN) lahttu Marie Therese N. Aslaksen, Árvja (Á) lahttu Olaf Eliassen, Áarjel Læstoe (ÁL) lahttu Kirsten Appfjell-Eira ja Jobttisápmelaččaid listtu (JSL) lahttu Per A. Bævr ovddidedje čuovvovaš mearkkašumiid:

Lávdegotti lahtut oidnet man dehálaš lea hábmet ollislaš boazodoallopolitihka mii heiveha ceavzi ovdáneami boazodollui, man vuodus lea boazodoallu dehálaš sámi kulturvuodđuduvvon ealáhussan. Lávdegoddi lea earenoamáš duhtavaš go ráđđi áigu geahččalit oaidnit boazodoalu viiddis perspektiivvas, ja go leat áigumin dan oasi boazodoalus maid gohčodit báikedoallu, nannoseabbo deattuhit boazodoallopolitihkas. Go eambo vuoruha dán beali boazodoalus, de dat mielddisbukta eanet nissonolbmuid ja nuoraid boazodollui, ja dat livččii hui buorre boazodoalloservodahkii.

Lávdegoddi háliida mearkkašahhtit ahte lea dárbu bidjat návccaid dustet daid stuora hástalusaid mat boazodoalus leat, sihke go guoská boazodoalloeatnamiid suddjemii, dálkkádatrievdamiidda ja stuora boraspirevahágiidda. Lávdegoddi lea duhtavaš go Sámediggeráđđi áigu bargat dan ala ahte boraspirehálldašepmi galgá árvvoštallojuvvot olmmošvuoigatvuođaid ja eamiálbmotrievtti ektui.

Lávdegoddi háliida čuvget dárbbu dutkamii ja máhtolašvuođa huksemii. Sápmelaččain lea, álgoálbmogin, riekti ovttadássásaš kvalitehtii iežaset máhtolašvuođaovdáneamis, maiddá sámi boazodoalu dutkansuorggis.

Lávdegoddi oaivvilda ahte berre dutkamis bidjat guovddáži dálkkádatrievdamiid ja servodatrievdamiid, mat sáhttet garrasit váikkuhit álgoálbmogiid birgenlági ja eallinvuogi. Earenoamáš dehálaš lea bidjat guovddáži heivehanstrategiijaid sihke go guoská dálkkádatrievdamiidda ja guohtuneatnamiid sisabahkkemiidda, nu movt Sámi Allaskuvla lea dahkan Ealát-proševttain.

Lea maiddá dárbu dutkat mot olbmot boazodoalus hálldašit hástalusaid mat deaividit servodaga ja luonddu rievdamiid dihte, ja maiddá rievdamemiid dihte maid olbmot leat dagahan. Lávdegotti mielas lea dehálaš ahte dat máhtolašvuođabuvttadeapmi mii dál lea jođus, galgá máhcahuvvot boazosápmelaččaide, ja sihkarasit kvalitehta sihke dutkanvuodot máhtolašvuođas boazodoalu birra, ja máhtolašvuođas mii lea vuodđun boazosápmelaččaid luondduriggodagaid ávkkástallamii ja sosiála organiseremii.

Lávdegotti unnitlohku, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtut Per-Bjørn Lakselvnes, Randi A. Skum, Mikkel Nils Sara og Tor Mikalsen, Áarjel Læstoe (ÁL) lahttu Kirsten Appfjell-Eira ja Johttisámelisttu (JSL) lahttu Per A. Bævr ovdidit čuovvovaš mearkkašumiid:

Čuoggái 1.2 Historihkka:

Vuosttaš mearrádusat boazodoalu ektui bohte 1751:s Lappekodisilla ásaheami bokte. Dat lei lassisiehtadus rádješiehtadussii gaskal dalá Danmárkku/Norgga ja Ruota/Suoma. Guovddášmearrádus lei riekti johtit ealuiguin rastá rájiid dárbbu mielde ja boares vieruid mielde. 1883:s bođii felleslappeloven mii gieđahalai Norgga ja Ruota boazodoalu, ja regulerii boazodoalu Romssas ja lulit guovlluin. Vaikko lágas ledje moadde mearrádusa boazosápmelaččaid árbevirolaš vuoigatvuođaid várás, de lei láhka vuosttažettiin jurddašuvvon várjalit dáloniid vuoigatvuođaid earret eará dan bokte ahte boazodoalus galggai oktasašovddasvástádus vahágiidda. Boazodoallolágas 1933:s daddjui ahte boazodoalu vuoigatvuođaid vuodđun leat árbevierut ja dološ áigge geaveahpmi, muhto ahte ealáhus lei jápmime ja dat fertii ráddjet saji servodatovdáneapmái. Eanandoaldepartemeanta oaivvildii ahte 1883 ja 1933 lágat ledje dievaslaččat regulerejuvvon johttisápmelaččaid vuoigatvuođaid ektui, ja sullii seamma vuoigŋa lei maiddá áššiin maid Alimusriekti celkkii 50-logus. Muhto 1976 boazodoallolága doaibmama bokte oáččui stáhta buoret vejolašvuođa mearridit ja stivret boazodoallopolitihka, ekonomalaš váikkuhangaskaomiid bokte. Šiehtadus lea leamaš buorre báikegottiid infrastruktuurra huksemiid oktavuodas. Maiddá 1978 boazodoallolága barggu oktavuodas ledje boazodoalu vuoigatvuođat fáddán. Boazodoallolágakommišuvdna oaivvildii ahte boazodoalus lea sierra láhkavuodđu mii lea lágas sorjjsmeahtun. Departemeanta oaivvildii ahte boazodoalut vuoigatvuođat ledje dievaslaččat regulerejuvvon boazodoallolágas vrd. ovddit boazodoallolágaid. Dat oaidnu báinnii 1978-lága nu ahte lágas ii ovdanbohtán boazodoalu riektavuodđu.

Dehálaš rievdadus 1978 lágas lei ahte verdde-ortnet heaittihuvvui go dálonat masse vejolašvuoda eaiggádit bohccuid ja atnit iežaset mearkkaid. Dat ortnet lei leamaš dehálaš boazosápmelaččaid ja dáloniid ovttasdoaimmii.

1978 boazodoallolágain bodii maiddá doalloovttadat doaba man ulbmil lei ráddjet ášahemiid ealáhusas ja boazologu. Doalloovttadat vuogádat vuolggahuvvui eanandoalu vuogádaga vuodul. Doalloovttadatortnet rievdatii bearašdoalu garrasit. 1996 lága ovdabargguin nannejuvvui ahte boazodoalus lea riektivuoddu mii lea lágas sorjjasmeahtun. Vaikko Sámediggi ja NBR oaivvildedje ahte dat galggašii čállojuvvot láhkatekstii, de departemeanta meinii ahte dat ii leat dárbbášlaš. Finnmárkkulágas (2005) lea čállojuvnon ahte boazodoalus lea sierra riektivuoddu mii lea lágas sorjjasmeahtun, ja dat váldui maŋgel boazodoalloláhkii 2007:s.

Lea maiddá ulbmiláš čujuhit Stuoradiggedieđáhussii nr. 28 (1991-92) ceavzi boazodoalu birra. Dieđáhus biddjot earret eará ovdan sihkkarastin dihte luondduresurssaide ekologalaš nanaguoddevaš hálddašeami, ja eaktun lei suddjet sámi kultuvrra luondduvuoddu. 1991 rájes otnáži lea boazodoalu resursavuoddu rievdan sakka, ja danne lea dehálaš hábmet ođđa stuoradiggedieđáhusa dán fáddái.

2. kapihttalii Boazodoalu riektedilli:

Boazodoallu lea sierra sámi ealáhus ja kulturvuohki. Boazodoalu vuoigatvuoddat leat viiddis ja ovttaštahttojuvnon geavahanriekti mii gusto beroškeahtá gii eaiggáda eatnama. Boazodoalloriekti ii dušše atte vuoigatvuodaid guohtumiidda, johtingeainnuide ja rusttegiidda, muhto maiddá vuoigatvuoda bivdit ja viežžat muoraid. Ja go boazodoallu ain ovdána, de sáhttet dan geažil ilbmat ođđa geavahanvuogit.

Boazodoallu lea areálackstensiiva ealáhus, mii ferte friddja ja hehttehusaid haga beassat johtit daid iešguđetge áigodatguohtumiid gaskkas. Vaikko muhtun guohtumat háreve geavahuvvojit, namalassii nu ahte leat máŋga jagi gaskkas, de dat ii mearkkaš dattetge ahte boazodoalus unnot geavahan- ja eaiggáduššanrievttit dan guvlui. Boazodoallu lea olahan eaiggáduššanrievtti guovlluide mat leat oalle sierra geavahuvvon, ja geavahanvuoigatvuoda guovlluide mat leat geavahuvvon ovttas earáiguin.

Čuoggái 2.1 Dološ áiggi geavaheapmi ja boares vierut:

Boazodoalu riektivuodu vuodus lea boares vierru ja dološ áiggi geavaheapmi. Go boazodoalus lea riektivuoddu mii lea lágas sorjjasmeahtun, de dat dagaha earret eará ahte boazodoalu lága ii sáhte atnit ollislašžan dan ektui ahte makkár vuoigatvuoddat boazodolliin leat. Dat maiddá buktá váttisvuodaid go galgá geahččat makkár lágalaš rievdadusaid lea vejolaš dahkat mat eai hilggo boazodoalu vuoigatvuodaid dološ áiggi geavaheami ja boares vieruid ektui.

Boazodoalus lea bággonistanrievttálaš suodjalus, ja dat mielddisbuktá ahte eaiggáduššanrievtti dahje geavahanrievtti sisabakkemiid ovdas galget oazžut seamma viiddis buhtadusa go eará vuoigatvuodalaččat. Dat mearkkaša ahte geavahanrievttiid rihpama oktavuodas gusto buhtadusriekti beroškeahtá makkár berošteddjiid váste bággonisteapmi dahkko.

Čuoggái 2.2. Álbmotrievttálaš oktavuoddat:

Boazodoalu vuoigatvuoddat leat maiddá suddjejuvnon mearrádusain Vuoddolága § 110 a:s ja álbmotrievttálaš geatnegasvuodain mat čuvvot ILO:s nr. 169 ja ON konvenšuvnnas (1966) siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid hárrái art 27. Daid mearrádusaid bokte leat sápmelaččain, go lea álgoálbmot, ávnnaslaš kultursuodjaleapmi mii mielddisbuktá ahte sápmelaččat sáhttet gáibidit ollašuttit fysalaš ja ekonomalaš eavttuid iežaset kultuvrra doaimmaheamis. Buot sisabakkemat sámi kulturdoaimmahemiide fertejit danne árvoštallojuvvot daid geatnegasvuodaid ektui. Álbmotrievtti mielde lea boazodolliin 1) riekti ain jođihit boazodoalu ovttas earáiguin dan dihte vai bisuhit ja ovddidit sámi kultuvrra ja 2) eaiggáduššan- ja geavahanriekti boazodoalu guovlluide maid árbevirolaččat leat atnán. Dan oktavuodas lea dehálaš mearkkašahtit daid rivttiid kollektiiva beliid. Bisuhan dihte boazodoalu álgoálbmotealáhussan ja sámi kulturguoddin, lea dárbbášlaš gáibidit ahte boazosápmelaččat ožžot rámmaid ja eavttuid vai maiddá boahhteáiggis besset jođihit kulturvuodduvuvvon boazodoalu.

Čuoggái 2.6 Boazodoalloláhka ja sisrievttálaš oktavuodát:

Ođđa boazodoallolága barggus ii lean ovttaoaivilvuoha gaskal Sámedikki ja departemeantta proseassa hárrái, go Sámediggi ii beassan oaidnit lága mearkkašumiid ovdal iežas áššemeannudeami. Dat dagahii áššemeannudeami váttisin Sámediggái, go ovdabargu lea hui dehálaš vuodđu go galgá ipmirdit láhkateavstta. Vaikko Sámedikkis ja departemeanttas mángga suorggis láhkaproseassas lei seamma oaidnu, de lei maid soabatmeahtunvuoha muhtun guovddáš čuoggáin lágas. Dat guoskkai earret eará dan ektui ahte oažžut vuoigaduvvot areálasuodjalusa, oažžut buhtalas álggahanoasi sisa láhkii ja ahte boazodoalu álbmotrievttálaš suodjalus galggašii čielgasit boahtit ovdan lágas.

Boazodoallu lea mánga jagi šaddan vásihit eahpečielggasvuoda siskkáldas riektedili dihte Finnmárkkus. Dat buktá eahpesihkarvuoda ja gičču guohtumiid alde ealáhusas. Finnmárkkus dagahit johtolagaid juogadeamit dakkár hástalusaid ahte garra guohtunpreassa dihte oktasaš guohtuneatnamiin de lea bággu jođánit čielggadit áššiid. Guovlluin lullelis Finnmárkku ihtet vuoigatvuodagažaldagat Boazoguohtunkonvenšuvnna barggu ja Sámi vuoigatvuodálávdegotti II olis. Dan sivas go lea dárbu jođánit čielggadit boazodoalu sisrievttálaš oktavuodaid, de ferte Sámediggi bargat dan ala ahte jođánit ášahuvvošii sierra Vuoigatvuodakommišuvdna boazodoalu váste. Molssaeaktu dasa livččii ahte siskkáldas riektegažaldagat fertejit čovdojuvvot duopmostuoluin, mii mielddisbuvttášii eahpečielga ja hájilassii riektedili. Meannudeami duopmostuoluin buktet dasa lassin orohagaide stuora goluid ja váldet olu áiggi.

Dat beroštusráiddu ja eahpesihkarvuoha boahttevaš dili ektui boazodoalus sáhttet dagahit stuora váikkuhusaid nuoraid rekruterema hárrái boazodollui. Jus boazodoallu galgá beaggit ealáhussan ja eallingeaidnun mas lea vejolašvuoha ovdánit boahtteáiggis, de lea hui dehálaš čielggadit siskkáldas riektedili. Dan botta go leat vuordime ahte identifiserenbargu galgá čadahuvvot Finnmárkkus, ja dađistaga maiddá guovlluin Romssas ja luksa, de ferte Sámediggi bargat dan ala ahte ii oktage beasa čadahit stuora sisabahkkemiid ovdal go boazodoalu dálá rievttit leat identifiserejuvvon.

Dan oktavuodas go Sámediggeráđđi evttoha nammadit ekspeartalávdegotti mii galgá geahčadit boazodoalu rivttiid sisdoalu, de lea dehálaš maiddá čielggadit boazodoalu kollektiiva vuoigatvuodaid. Dat ferte váldot mielde dán lávdegotti mandáhtti.

Čuoggái 3.1 Siidadoallu ja čuoggái 3.2 Báikedoallu:

Lea buorre go sámi doahpagat dohkkehuvvojit ja váldojit atnui buot ságastallamiin boazodoalu birra. Siidadoallu ja báikedoallu leat integrerejuvvon oasis árbevirolaš boazodoalus, ja daid geavaheapmi viiddida ipmárdusa boazodoalu hárrái ealáhussan ja eallinvuohkin.

Sámi nissonolbmui lea árbevirolaččat leamaš nanu sadi servodagas gos bargujuohku lea leamaš hui mávssolaš bearraša birgejumi ektui. Nissonolbmui ledje dárbblaš doaimmat bearraša várás ja servodaga várás iežaset barggu bokte boazodoalus. Lassin dasa ahte nissonolbmui lei dehálaš rolla praktihkalaš barggus, de sis lea maiddá leamaš dehálaš rolla kulturfievrrideaddjin sihke báikkálaš servodagas ja bearraša siskkobealde.

Teknologalaš ja ekonomalaš ovdáneapmi lea mielddisbuktán stuora rievdadusaid sámi nissoniid rámmaeavttuin. Odne leat 16 % nissonjođiheaddji olles siidaosiid jođiheddjiid gaskkas, muhto olu nissonolbmot leat mielde boazodoalus iežaset mearkkaid ja bohccuid bokte.

Nannen dihte boazodoalu nissonolbmuid saji lea dehálaš lámhit saji rekruteremii. Seamma dehálaš lea lámhit saji lotnolasealáhusaide dahje molssaevttolaš fitnodatvejolašvuodaide nissonolbmuide geat eai beasa dahje eai hálit bargat boazodoalus. Go lámhá saji lotnolasealáhusaide de besset nissonolbmot buorebut gozihit dan dárbblaš fleksibilitehta boazodoalu ektui ja seammás nannet ealáhusa árvoháhkama. Sámediggi berre danne bargat dan ala ahte nissonolbmot geat váikkuhit árvoháhkamii boazodoalus duddjoma bokte, fertejit váldot mielde ja biddjot oidnosii boazodoalu ollislaš rehketoalus.

Vaikko ođđa boazodoallolágas leat dahkkon veahá rievdadusat mat nannejit nissonolbmuid eavttuid, de ii mearkkaš dat goitge ahte nissonolbmuid sadi lea buorránan ollu. Dat guoská ee. siidaosiid

ásahemiide nissonjođiheddjiguin. Ferte bargat dan ala ahte vuoruhit nissonohcciid geat gokčēt boazodoallolága gáibádusaid. 2004:s geigejuvvui raporta nissonolbmuid saji birra boazodoalus. Raportta ráhkadii bargojoavku man Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta jođihii, ja das bohte ovdan máŋga doaimma mat dál ain livčče relevánta ja maid lea dehálaš čuovvolit viidásit barggus. Árbediehtu hábme maiddái vuodu sámi boares vieruide boazodoalu ealáhusdoaimma oktavuodas, ja dasa gullet earret eará boares vierut bivddu, guolásteami, murjema ja eará meahcásteami oktavuodas. Boazodoalu sámi terminologiijas gávdnojit dehálaš dieđut ealáhusa birra ja luonddugeavaheami birra. Dat dieđut leat fievrriiduvvon buolvvas bulvii ja dat leat hui mávssolaččat árbedieđu goziheamis. Dan oktavuodas lea maiddái boazodoalu nissonolbmuid máhttu hui mávssolaš.

Boazodoallonissoniid fitnogullelašvuolta ii leat áidna ášši go guoská nissonolbmuid ja mánáid oassálastimii boazodoalus. Nubbi stuora hástalus dieđuid fievrrideamis buolvvaid gaskkas ja nissonolbmuid ja mánáid oassálastimis praktihkalaš bargguin boazodoalu jahkodatáiggiin, lea oktavuolta dábalaš oahpahušvuogádahkii. Ii leat nu álki váldit mánáid eret skuvllas vai besset searvat iešguđetlágan doaimmaide, danne go mánát masset osiid dábalaš oahpahušas – ja daid sáhtta leat váttis fas duohpat. Seammás ii vuhtiiváldde skuvla dán máhttofievrrideami bures odne. Gozihan dihte sihke mánáid oahpahušovdáneami ja árbevirolaš máhtuid fievrrideami, de árvoštallojuvvo bidjat johtui geahččalanortnega gos fállujuvvo johtioahpahuš boazodoalu mánáide muhtun áigodagaid.

Ođđa čuokkis Divat boazodoalus:

Divatválttisvuodát boazodoalus eai leat vel čovdojuvvon. Sámediggeráđđi berre ásahit strategiija ahte mot galggašii čovdit divatválttisvuoda. Dál eai gávdno makkárga áššálaš ákkat manne boazodoalus eai galgga leat divatortnegat seamma ládje go eará sullásaš ealáhusain leat.

Čuoggái 3.4 Kapasitehta:

Orohagain lea beaivválaš doalu bálddas vel gáibideaddji byråkratiija maid šaddet vuhtiiváldit, earret eará arealahálddašeami ja gulaskuddanáššiid oktavuodas. Dát gáibidit olu resurssaid, ja Sámediggeráđđi ferte dan dihte árijalaččat bargat dan ovdii ahte orohagat ožžot doarvái ekonomalaš resurssaid dustet daid bargguid.

4. kapihttalii Areálasuodjalus:

Areáladilli lea áittan ealáhusii, go beaivválaččat bahkkejit guohtuneatnamiidda. Dutkamat čájehit ahte árbevirolaš boazodoallu jávká 40 – 50 jagi geahčen jus guohtuneatnamiid sisabahkkemat jotket seamma leahtuin go odne dahket. Earenoamáš čuolbman lea dat ahte sisabahkkemat eai árvoštallojuvvo oktan, muhto eaŋkiláššin. Dat dagaha ahte ealáhus massá stuora areálaid, muhto goitge eai oainne leat go rasttidan gierdanrájá. Váikkuhus dasa lea ahte guohtuneatnamiid sisabahkkemat leat joavdan dakkár dássái ahte muhtun guovlluin leat billisteame olles boazodoalu ealáhusvuodu. Dat hilgu garrasit daid álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid mat stáhtas leat boazodoalu ektui álgoálbmogin.

Areáladilli oktavuodas ferte namuhuvvot ahte stivrendásiin lea iešheanálaš ovddasvástádus gozihit boazodoalu beroštusaid seamma ládje go earáid beroštusaid. Sámediggi ferte bearráigeahččat ahte dat duodaid dáhpuhuvvá áššemeannudeamis.

Odne gáržžiduvvojit stuora guovllut iešguđetlágan servodatgeavaheddjiid várás, ee. sierra šiehtadusaid bokte boazodoaluin. Dakkár šiehtadusat eai goitge sihko eret boazodoalu vuoigatvuodaid. Dávjá šaddá čuolbma dakkár oktavuodain go muhtun doaimma heaittihuvvo, ja dasto bohciida gažaldat ahte sáhtta go doaimmaeaiaggát friddja luobahit šihthujuvvon guovllu earáide. Sámedikkis berre leat čielga bargovuohki dat ahte go šihthujuvvon areálaid luhpet ja heaittihit doaimmaid, de galget dat areálat addojuvvo ruovttoluotta boazodollui.

Okta čuolbma mii maŋemus áiggiid lea leamaš hui áigeguovdil, lea go suodjalus heaittiha iežas doaimmaid boazoguohtuneatnamiin. Eanas rustteget ja gullelaš eatnamat, vuvdojuvvojit márkanhaddái ja šaddet bartagillin/turistaráhkadussan. Sámediggi ferte bargat dan ala heaittihuvvon suodjalusguovllut máhccojuvvojit fas boazodollui.

Boazodoallu oázžu dávjá kritihka go vuosttildit areálasisabahkkemiid mat dagahit hehttehusaid boazodollui. Dan oktavuodas lea dehálaš deattuhit ahte boazodoalus ii leat dušše riekti, muhto maiddá geatnegasvuohta sihkkarastit dálá vuoigatvuođaid boahhtevaš buolvvaide. Duohtavuodas ii leat ealáhusas eará váikkuhanfápmu go gulaskuddanrieki daid guovlluid ektui maid boazodoallu geavaha. Danne ferte Sámediggi geahččalit rievdadit dán dili.

Vai oččošeimmet konkrehta gova dán dilis, de berre Sámediggi váikkuhit ahte ráhkaduvvošii ollislaš kárta buot sisabahkkemiin mat leat dahkkon boazoguohtuneatnamiin. Dainna lágiin beasašii boazodoallu bidjat oidnosii buot sisabahkkemiid.

Čuoggái 4.2 Birasáitagat ja -gáhtten:

Birasášsis leat earenoamážit dálkkádatrievdamat áittan boazodollui, ja dat eai dušše váikkut guohtumiidda, muhto maiddá buktet ođđa šaddo- ja nálleslájaid mat ožžot coavcci guohtuneatnamiidda. Dat sáhttet leat šattut, parasihitat ja eallit. Unnán dihtet makkár váikkuhusaid dat sáhtta mielddisbuktit ealáhussii, eaige leat doarvái gergosat dustet dáid hástalusaid. Danne lea dehálaš ahte Sámediggi ráhkada strategiijaid mot dustet daid hástalusaid. Dat sáhtta maiddá guoskat áibmonuoskkidemiide ja eará nuoskkidemiide, earenoamážiid davviguovllu vuoruhemiid oktavuodas mas ee. galget čohkket oljju ja gássa.

Dálkkádatrievdamat dagahit ahte šaddá váttis bargat boazodoaluin. Muohttas dálvvit ja fáhkka dálkerievdamat sáhttet váikkuhit guohtumiidda. Danne fertet leat gergosat dustet dakkár diliid. Okta vejolašvuohta livččii ásahit guovddáš liigefuođđar rádjosa.

Dálkkádatrievdamiid oktavuodas lea dehálaš addit boazodollui rámmaeavttuid ovddidit birasgeahču prográmma. Prográmma sáhtta geahččat sihke nuoskkidemiid, ođđa slájaid ja náliid ja mot dat váikkuhit ealliid ja olbmuid dearvvašvuhtii.

Sámediggi berre maiddá doaladit garra miellaguottuid mehciid mohtorjohtolaga ektui. Viiddis bievlavuodjimat mat eai leat ealáhusa olis, berrejit iešalddis gildojuvvot jus galgat nagodit suddjet eatnamiid boahhtevaš buolvvaide.

Čuoggái 4.3 Boazolohku:

Boazologu heiveheapmi lea fáddá mii ain bohciida, go stáhta eiseválddiit gohččot boazodoalu njuovvat bohccuid guoddevaš lohkodássái. Vuosttažettiin lea dehálaš deattuhit ahte váttisvuohta beare alla boazologuin ii leat oppalaš váttisvuohta boazodoalus, muhto guoská moatti orohagaide oarje- Finnmárkkus. Nuppádassii ferte geahččat boazologuváttisvuođa areálasisabahkkemiid ja boraspireváttisvuođa ektui. Guohtuneatnamiid sisabahkken dagaha ahte eallu mii lei heivehuvvon areálii ovdal sisabahkkema, lea šaddan beare stuorit maŋgel go sisabahkken lea čadahuvvon. Stáhta ii sáhte ovttabealis gohččut unnidit boazologu vai heivehuvvo areálaide mat ain unnot. Danne ferte Sámediggi fuomášuhttit eiseválddiid ahte sis lea ovddasvástáduš boazologuváttisvuođa ektui sihke go guoská areála- ja boraspirepolitihkkii.

5. kapihttalii Boraspiret:

Váttisvuođat birrasa, boraspiriid ja boazologu ektui leat iehčanassii ja ovttas stuora hástalussan boazodollui. Dáid áššiid ferte dárbbuin maid geahččat sisabahkkemiid oktavuodas oázžundihti rievttis gova dan stuora vuorjamis maid boazodoallit vásihit iežaset beaivválaš doaimmaheamis.

Boraspiredilli lea áitta mii mángga guovllus juo lea mielddisbuktan ahte ollu boazodoallit leat massime iežaset vuođu bargat boazodoaluin. Sámedikki bargun eiseválddiid ektui dán áššis ferte vuoruhuvvot, gos vuodđun ferte leat ahte stáhtalaš eiseválddiin duodaid lea ovddasvástáduš gozihit boazodoalu álgoálbmotealáhussan álbmotrievtti mielde. Dát mielddisbukta earret eará ahte boraspirehálddašeapmi ferte dán vuođu doaimmahuvvot.

Mii guoská meahccealliid earrebivdui, de lea dehálaš ahte bargojuvvo dan guvlui ahte boraspiret mat eai báhččojuvvo earis dan jagi, báhččojuvvojit dakkaviide sierra bivvdu vuolde. Dat mearkkaša ahte jus lea báhčán guokte viđa geatkkis, de fertejit dat loahppaearri báhččot seamma jagi. Dán vejolašvuođa haga boahťa boraspirelohku ain leat olggobealde kontrollerejuvvon dási.

Sámediggi ferte ráhkadit strategijaid movt nállegoziheapmi ja buhtadusortnegat sáhttet buoriduvvot. Sámediggi ferte maid bargat dan nala ahte duođašteapmi ložžejuvvo mealgadii. Ođđa dutkamat čájehit ahte boraspiret goddet arvat eanet bohccuid go dat mii buhtaduvvo. Ággan dasa lea váilevaš duođašteapmi. Dan sivas lea dehálaš ahte Sámediggi geavaha dutkanmateriálaid vuodđun iežas čoahkkimiin hálldašaneiseválddiiguin.

Mii guoská duođašteapmái, de ferte bajimuš mihttomearrin leat duođaštit boránávddiid eksisteanssa. Boraspiriid hálldašanplánain čađahuvvo differensieren boraspireguovlluin, gos mihttun lea olahit ja doalahit boraspire- nálleeriid ráddjejuvvon guovlluid siskkobealde. Guovllut main leat garra gáržžidusat vahátelliid bivdimii, sáhttet mielddisbuktit stuora váttisvuodaid boazodollui sivas go dat guovllut máŋgga háve leat dehálaš guohtuneatnamat. Sámediggi ferte dan sivas bargat dan guvlui ahte go hálldašanplánat lonohallojuvvot, de ferte differensieren čađahuvvot ovttrasáđiid boazodoaluin. Luondduhálldašandirektoráhtta lea bárttás dilis go lea guovttebealát, sihke boraspirehálldašeddji ja váiddaásahus boraspire buhtadusáššiin. Sámediggi ferte bargat dan guvlui ahte Luondduhálldašandirektoráhta rolla váiddaásahussan sirdojuvvo eará dássái hálldašanvuogádagas.

Čuoggái 5.5 Boraspirevahágiid easttadeapmi:

Lea dehálaš ahte riidoeasttadeaddji doaimmat dahkkojuvvojit ovttrasáđiid buohkaiguin geaidda dát gusket. Dát guoská earret eará áidecegemiidda mat sáhttet leat vahágin boazodollui.

6. kapihttalii Ođđa ealáhusat:

Ođđa ealáhusaid ektui leat petroleumdoaimmat mat sáhttet leat váttisvuhtan. Petroleumdoaimmat mielddisbuktet eará lihkademiid mat buvttahit areálasisabahkkemiid ja doajástagaid guohtuneatnamiin. Dát sáhttet leat geaidnohuksema, el- fápmolinját, buođut, militeara- ja kommunikašuvdnafálaldagat ja čáhcebohccit. Dasa lassin bohtet dárbbut virkkosmahttinvejolašvuodaide nu go bartahuksen, čuoigan/ čierastallanbáikkat ja golfagiettit. Buot dákkár huksema čađahuvvojit ovdal go leat ollislaččat plánen eananguovllu geavaheami.

Mii guoská oljo- ja gássabohkamiidda, de lea EALÁT- prošeakta “ Reindeer Husbandry and Barents 2030- Impacts of future petroleum development on reindeer husbandry in the Barents region” buktán albmosii makkár váikkuhusat petroleumdoaimmain leat boazodollui. Raporta ferte leat dehálaš vuodđun Sámedikki barggus Ráđđehusa davviguovloáŋgiruššamiin.

Mii guoská Sámedikki mátkeealáhusa áŋgiruššamii, de ferte dát dahkkot ovttrasáđiid boazodoaluin nu ahte šaddet unnimus lági mielde riiddut.

Ođđa čuokkis Árbediehtu ja dutkan:

Mii guoská árbedihtui boazodoalus, de gávdnojit ollu máhtut sámi čanastagain lundui sihke eallinvuogis ja luonddugeavaheamis. Dát leat árbevirolaš máhtut mat leat dehálaš oassin sámi kultuvrras ja identitehtas ja main dan sivas lea dehálaš váldit vára boahhteáiggis. Dát mearkkaša ahte servodat ferte nákcet jođihit dán máhtu sihke hálldašeami ja dutkanulbmila ektui.

On:a álgoálbmotvuogiatvuodaid julggaštusas dovddastuvvo árbevirolaš máhtuid árvvusatnin, gos omd. 31. artihkkalis boahá ovdan ahte álgoálbmogiin lea riekti bisuhit, kontrolleret, gáhttet ja ovdánahttit iežaset kulturmuittuid ja iežaset árbevirolaš máhtuid ja kulturilbmadeami.

Sámedikki deháleamos bargun dán oktavuodas lea bargat norgga eiseválddiid vuostá sihkkarastindihti álgaheami namuhuvvon riikkaidgaskasaš láidestemiid riikkas ja báikkálaččat. Lea maid dehálaš ovdánahttit diehtovuđot vuogádaga duođaštuvvon árbedieđu/ árbevirolaš máhtu hálldašeamis.

Boazodoalodutkan ferte gehččojuvvot sihke nášuvnnalaš ja sirkumpolára perspektiivvas. Lihka dehálaš go dutkan diliid birra boazodoalus Norggas, ferte leat mihttu “dahkat riikkaidgaskasažžan” dutkama, oahpahusa ja máhttojuohkima boazodoalu birra nu ahte davviriikkaide šaddá oktasaš davviriikkaid strategija boazodoalodutkamis. Dát mielddisbuktá ahte máhttu ferte ovdánahttojuvvot doppe gos dat geavahuvvo, juoga mii gáibida ahte dutkamat gusket dieđalaš institušuvnnaide mat dahkkojuvvojit davviguovlluin.

Mii guoská dutkamii našuvnnalaš dásis, de leat dutkit unnán nagodan gaskkustit ealáhusa bohtosiid. Dát mielddisbuktá ahte ealáhus ii beasa ávkástallat dutkanbohtosiiguin nu go livččii sávahahti. Dan sivas berre ásahuvvot vuogádat mii dahká ahte ođđa dutkanprošeavttat, dutkosat mat leat manus ja

válmmas dutkosat šaddet olámuddui ealáhussii. Dán sáhtášii dahkat go ráhkada juogalágan diehtovuodu dahje oavdusbálvalusa gos maid gávdná bivnnutdieđalaš guovdilastimat masa almmolaš ruhta lea juolluduvvon.

Čuoggái 7.2 Hálddašanmálla ja boazodoallolága ođasmahttin:

Sámedikkis ferte leat bajit mihttun oažžut sadjái ollislaš ođasmahttima boazodoallolágas nu jođánit go vejolaš. Dát guoská sihke buhtadusnjuolggadusaide, areálasuodjaleapmái ja stivren- ja hálddašanmállii. Dán proseassa ii ábut mañidit vuorddidettiin Sámi vuoigatvuodálávdegotti II dahje eará stuorit čielggadanbargguid.

Mañimus boazodoallolága ođasmahttima proseassas lei oktasaš ipmárdus gaskkal Sámedikki ja Departemeantta ahte galgá vuodđuduvvot lávdegoddi mas leat ársat sihke NBR:s, Sámedikkis ja Departemeanttas guorahallandihti boazodoalu organiserema boahhteáiggis. Lávdegotti mielláhtut DL:s, NSR:s ja ÁL:s oavivldit ahte ii leat riehta Sámediggeráđis go 7. kapihttalis ovdalgihtii einnostit bohtosiid dán barggus. Sámediggi ferte baicca ángirusšat vuodđudit dán lávdegotti nu ahte bargu sáhtá álggahuvvot nu jođánit go vejolaš. Barggu boadus galgá dasto addit vuodu Sámedikki rolla meannudeapmái boazodoalu ektui.

Ođđa čuokkis Boazodoallu riikkaidgaskasaš perspektiivvas

Lea ain dehálaš nannet rámmaeavttuid ovttasbarggus gaskkal árktalaš boazoálbmogiid. Bargu lea dehálaš nannendihti positiivvalaš ovdáneami fágalaš ja kultuvrralaš ovttasbarggu ektui rastá riikkarájáid.

Hástalussan boazodollui odne lea ahte davviriikkain leat iešguđetlágan njuolggadusat ja lágat, juoga mii mielddisbukta ahte boazodoallu gieđahallojuvvo iešguđet ládje ain gos guhtege bargá bohccuiguin. Dilli odne lea ahte boazodoallu lea garra vuorjama vuolde, mii dagaha ahte lea dehálaš oažžut sadjái ekonomalaš ja ekologalaš bistevaš ealáhusa iešguđege dáin riikkain. Dát guoská earret eará vuoigatvuodaid ektui, boraspiriit hálddašeapmái ja areálageavaheapmái. Sámediggi ferte dan sivas ovttasbarggus Sámedikkiiguin Ruotas ja Suomas álggahit oktasaš barggu ovttastahttit politihkkaguovlluid main lea dadjamaš boazodollui riikkarájáid rastá.

Mearkkašumit:

Lávdegoddi, Árvja (Á) labttu Olaf Eliassen ja Dáloniid listtu (DL) labttu Isak Mathis O. Hætta, oavivildeaba:

ahte dieđáhussii sámi boazodoalu birra berre biddjot čujuhus dasa ahte sámi eanandoallu ja eará sámi eanageavaheapmi maid leat areálagáibideaddjit, ja ferte biddjot vuodđun ahte maiddá sámi eanandoalus, eará sámi ealáhusdoaimmain ja meahcástandoaimmain maid lea vejolašvuhta ávkkástallat meahcis mohtorfievrojohtimiin almmá eanet gáržžidemiiguin.

Ferte maid váldot vuhtii ahte boazodoallu lea soames guovlluin ožžon geavahanvejolašvuoda ovddeš eanandoalloareálaide sivas go oallugat leat heitán sámi eanandoaluin. Sámi eanandoallu ja meahcásteapmi leat maid areálagáibideaddjit ja lea dehálaš háhkat dássedeattu gaskkal iešguđetlágan sámi ealáhusaid ja einnostahtti dili maiddá sámi eanandollui go sihkkarastá dákkár eanandollui viidásat geavahanvejolašvuoda guohtuneatnamiidda nu go eavttuhuvvo Finnmárkolágas § 23 mañimus lađđasis. Dan sivas berrejit areálat mat juo leat gáhttejuvvon boazodoalu vuostá ulbmiliin vára váldit sámi eanandoalus ja/ dahje báikkálaš sámi virolašvuodain, seilluhuvvot. Boazodoallolága mearrádusaid ođasmahttimis berre SVL II evttohus mii guoská boazodoallolága 19. kapihttalii čanastuvvot Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta bargui ođasmahttimis 1985 lánkaásahusas gáhttemis muhtin guovlluin Finnmárkkus boazodoalu vuostá, nu ahte guovllut mat leat gáhttejuvvon sámi eanandoalu dihti ja eará báikkálaš sámi geavaheami dihti, viidásat fievrriduvvojit sierra ortnega mielde boazodoallolágas.

Dát mielláhtut oavivldit maid ahte Sámediggi berre vuoruhit barggu buoridit boazodoallolága njuolggadusaid mánggadoaimmatriiduide nu ahte dát heivejit buorebut sámi árbevirolaš riidočoavdinmálla mielde, ja ahte várrejuvvo ruhta soabadallamiidda ja eará olggobealrievtti doaimmaide go čuožžilit riiddut iešguđetlágan sámi beroštumiid gaskkas. Boazodoallolága ođasmahttima oktavuodas galgá dan sivas Sámediggi vuoruhit riidocastadeaddji doaimmaid omd

nannema bokte boazodoallolága mearrádusain mánggadoaimmatriidduin ja sihkkarastit ruđa dákkár doaimmaide go dás leat namuhuvvon.

Dát mielláhtut eai leat ovttaoaivilis dasa ahte gáhtten sámi geavahanguovlluin dávjá leat ovdamunnin boazodollui ja sámi beroštumiide, lea baicca nuppi ládje; gáhtten dávjjimusat mielddisbukta sávatmeahtun ja dárbbasmeahtun gáržžidemiid sihke boazodollui ja eará sámi meahcástanealáhusaide ja eará geavaheddjiid geavahemiide guovlluin. Sámediggi ferte oažžut guovddáš rolla eatnamiid ja luondduresurssaid hálldašeamis sámi guovlluin, ja maid gáhttejuvvon guovvluid hálldašeamis, nu ahte beassá leat mielde bidjame eavttuid dáid guovvluid geavaheapmái.

Dáloniid listtu (DL) lahttu Isak M.O. Hattas leat čuovvovaš mearkkašumi:

Dokumeantta ii váldde vára sámi servodaga ollislaš politihkas ja dát politihkka lea hehttehussan sámi servodaga ovdánahttimii, dasa lassin lea vel áittan demokratiijai sámi servodagas.

Erenoamážit orru ahte Sámediggi áigu gáržžidit servodatávkkálaš huksehuseid ja bargosajiid ásahemiid mat gáibidit veahá areála, nu go omd meahcástangeavaheapmi, bartahuksemat báikki olbmuid ja nu ain. Viidáset ii leat čuoččuhus riektá mii lohka ahte boazodoallu lea áitojuvvon eará sámi ávkkástallangeavahemiid ektui. Lea šállošahhti go sii geat duođaid leat áitojuvvon eai oaččo doarjaga Sámedikkis dain dokumeanttain, muhto biddjojuvvojit doaresbeallái ja amasin dahkkojuvvojit areálageavaheami ektui.

Dás sáhtta namuhit čuoččuhusa ahte nuppát gearddi areálasisabahkkemat ja reguleremat sámi guovlluin billistit boazodoalu ovddas, de dadjá maid ahte dálolaš sámit leat boazodoalu ovddas. In leat ovttaoaivilis ahte buorre boazodoallopoltiikka Sámedikkis lea lásset eará beroštumiid ja sámiid eret luonddus, erenoamážit go vel galgá nanusmahttit gáhttema guovlluin gos sápmelačcat orrot. Dát mielddisbukta ahte buot ealáhusovdáneapmi olggobealde boazodoalu šaddá veadjemeahtumin, mii fas mielddisbukta ahte olbmot fertejit fárret eret guovddáš sámi guovlluin.

Dokumeanttain maid Sámediggi lea ráhkadan čuožžu boazodoalu areála, ja dát lea boastut go boazodoalus lea dušše guođohanriekti muhtin guovlluin ii ge eaiggádanriekti.

Historjjálaččat

Bivdu, guolásteapmi ja eará ávkkástallan meahcis lea leamaš ja lea eallinvuohki sámi álbmogii, ja dán dokumeanttas orro leame ahte Sámediggi lea vajálduhttan movt olbmot sámi guovlluin ellet, ja man dehálaš meahci ávkkástallan lea sihke vuovdima várás ja iežas atnui. Sámediggi berrešii heivehit boazodoalodieđáhusa árbevirolaš/ historjjálaš geavahusa ektui, ja dás erenoamážit jurddážit ahte boazodoallu berre heivehuvvot bivdo- ja guolástankultuvrii (meahcástankultuvra ovdal ja dál).

Sámediggeráđdi oaivvilda ahte guovllut maid boazodoallu odne disponere eai vástit historjjálaš dillái, ja viidáset ahte lea areálasisabahkken ja ahte eai leat vára váldán boazodoalu areálain doarvá bures. Dán dokumeanttas oaivvilda Sámediggi ahte ii leat sadji earáide go boazodollui dain guovlluin, ja erenoamážit go dulko sin geat eai bargga bohccuiguin sisabahkkejeaddjin dáidda guovlluide, ja seammás hálidit buktit váttisvuodaid sidjiide. Dát čuoččuhus Sámediggerádis čájeha vel čielgaseappot ahte hálidit sáddet meahcástanolbmuid/ báikkálaš olbmuid eret sin guovlluin “luksa”! Sámediggeráđi dokumeantta oaivvilda ahte ferte bissehit báikki olbmuid doaimmaid ovdáneami, ja viidáset oaivvilda Sámediggeráđdi ahte lea dušše boazodoallu mas leat vuoigatvuodát guovlluide dáppe.

Boazodoalu riektedilli

Eiseválddit leat dagahan ahte boazodoallu ii dušše leat ožžon guođohanrievtti, muhto maid rievtti lásset/ bissehit eará doaimmaid, ja dan sivas lea áigi ođasmahttit boazodoallolága. Boazodoalloláhka ii galgga sáhttit bissehit dahje leat hehttehussan dálolaš sámiid dahje báikki olbmuid huksemiidda dahje ovdáneapmái.

Boazodoallu ii galgga oažžut buhtadusortnega guohtunguovvluid ektui, go dát šaddá áittan guovlluide mat leat suddjejuvvon guohtumiid vuostá ja priváhta guovlluide. Mii eat oainne dárbbaslaš buoret gáhttema boazodoalu guohtunrivttiin dahje guohtunguovlluin.

Suodjaleapmi

Viidáset lea šállošahtti go Sámediggeráđđi oaivvilda ahte suddjen guovlluin lea posiitiiva sámi beroštumiide, dása mii eat leat ovttaoavvilis, ja Sámediggi ferte mannat buot suddjemiid vuostá sámi guovlluin. Mii diehtit ahte buot suddjemat leat dagahan árbevirolaš geavaheami ovdii ja erenoamážit dáloniid ealáhusovdáneami ovdii.

Ođđa ealáhusat

Sámedikki oainnu mielde bohtet measta visot ealáhusovdáneamit boazodoalu ovdii, erenoamážit dalle go lea dárbu geavahit meahcceguovvluid, ja Sámediggi ii áiggo bargosajiid jus boazodoallu caggá daid. Lea šállošahtti ahte Sámediggi oaidná buot ođđa ealáhusaid áittan boazodollui, Sámediggi galggašii sávvat buot ođđa doaimmaide buresboahhtima.

Olles dokumeanta manná ovttabealálaččat báikki olbmuid ja ealáhusovdáneami vuostá, ja dan sivas ferte hilgojuvvot ja Sámediggi ferte buktit dokumeantta mas ii duolmmo ja badjelgeahča earáid geat orrot guovlluin gos lea boazodoallu..

Evttohusat

Evttohus JL, AL ja NSR:

Evttohus 1

Sámediggi čuovvola Sámediggeráđi dieđáhusa sámi boazodoalu birra earret čuoggáid 7.2, 5. gitta 7. teakstaosiide.

sámediggi oaivvilda ahte čuoggát 7.2, 5. gitta 7. teakstaosit celket ovdalgihitii guorahallama bohtosa maid lávdegoddi galgá dahkat ja mii galgá addit vuodu boazodoallohálldahussii boahhteáiggis.

Evttohus Dáloniid listtus (DL):

Evttohus 2

Sámediggi hilgu Sámediggeráđi dieđáhusa sámi boazodoalu birra.

Vuođustus:

Dokumeantta ii váldde vára sámi servodaga ollislaš politihkas ja dát politihkka lea hehttehussan sámi servodaga ovdánahttimii, dasa lassin lea vel áittan demokratiijai sámi servodagas.

Erenoamážit orru ahte Sámediggi áigu gáržžidit servodatávkkálaš huksehusaid ja bargosajiid ásaheamiid mat gáibidit veahá areála, nu go omd meahcástangeavaheapmi, bartahuksema báikki olbmuide ja nu ain. Viidáset ii leat čuoččuhus riektá mii lohka ahte boazodoallu lea áitojuvvon eará sámi ávkkástallangeavahemiid ektui. Lea šállošahtti go sii geat duođaid leat áitojuvvon eai oáččo doarjaga Sámedikkis dain dokumeanttain, muhto biddjojuvvojit doaresbeallái ja amasin dahkkojuvvojit areálageavaheami ektui.

Dás sáhtta namuhit čuoččuhusa ahte nuppát gearddi areálasisabahkkemat ja reguleremat sámi guovlluin billistit boazodoalu ovddas, de dadjá maid ahte dálolaš sámit leat boazodoalu ovddas. Ii leat ovttaoavvilis ahte buorre boazodoallopoltiikka Sámedikkis lea lásset eará beroštumiid ja sámiid eret luonddus, erenoamážit go vel galgá nanusmahttit gáhttema guovlluin gos sápmelaččat orrot. Dát mielddisbuktá ahte buot ealáhusovdáneapmi olggobealde boazodoalu šaddá veadjemeahttummin, mii fas mielddisbuktá ahte olbmot fertejit fárret eret guovddáš sámi guovlluin.

Dokumeanttain maid Sámediggi lea ráhkadan čuožžu boazodoalu areála, ja dát lea boastut go boazodoalus lea dušše guohtunriekti muhtin guovlluin ii ge eaiggádanriekti.

Historjjálaččat

Bivdu, guolásteapmi ja eará ávkkástallan meahcis lea leamaš ja lea eallinvuohki sámi álbmogii, ja dán dokumeanttas orro leame ahte Sámediggi lea vajálduhttan movt olbmot sámi guovlluin ellet, ja man dehálaš meahci ávkkástallan lea sihke vuovdima várás ja iežas atnui. Sámediggi berrešii heivehit boazodoalldieđáhusa árbevirolaš/ historjjálaš geavahusa ektui, ja dás erenoamážit jurddášit ahte boazodoallu berre heivehuvvot bivdo- ja guolástankultuvrii (meahcástankultuvra ovdal ja dál). Sámediggeráđđi oaivvilda ahte guovllut maid boazodoallu odne disponere eai vástit historjjálaš dillái, ja viidáset ahte lea areálasisabahkken ja ahte eai leat vára váldán boazodoalu areálain doarvá bures. Dán dokumeanttas oaivvilda Sámediggi ahte ii leat sadi earáide go boazodollui dain guovlluin, ja erenoamážit go dulko sin geat eai bargga bohccuiguin sisabahkkejeaddjin dáidda guovlluide, ja

seammás háliidit buktit váttisvuodaid sidjiide. Dát čuoččuhus Sámediggeráđis čájeha vel čielgaseappot ahte háliidit sáddet meahcástanolbmuid/ báikkálaš olbmuid eret sin guovlluin “luksa”! Sámediggeráđi dokumeantta oavvilda ahte ferte bissehit báikki olbmuid doaimmaid ovdáneami, ja viidáset oavvilda Sámediggeráđi ahte lea dušše boazodoallu mas leat vuoigatvuodát guovlluide dáppe.

Boazodoalu riektedilli

Eiseválddit leat dagahan ahte boazodoallu ii dušše leat ožžon guođohanrievtti, muhto maid rievtti lásset/ bissehit eará doaimmaid, ja dan sivas lea áigi ođasmahttit boazodoallolága. Boazodoalloláhka ii galgga sáhttit bissehit dahje leat hehttehussan dálolaš sámiiid dahje báikki olbmuid huksemiidda dahje ovdáneapmái.

Boazodoallu ii galgga oazžut buhtadusortnega guohtunguovvluid ektui, go dát šaddá áittan guovlluide mat leat suddjejuvvon guohtumiid vuostá ja priváhta guovlluide. Mii eat oainne dárbbaslašžan buoret gáhttema boazodoalu guohtunrivttiin dahje guohtunguovlluin.

Suodjaleapmi

Viidáset lea šállošahti go Sámediggeráđi oavvilda ahte suddjen guovlluin lea posiitiiva sámii beroštumiide, dása mii eat leat ovttaoavivilis, ja Sámediggi ferte mannat buot suddjemiid vuostá sámii guovlluin. Mii diehtit ahte buot suddjemat leat dagahan árbevirolaš geavaheami ovdii ja erenoamážit dáloniid ealáhusovdáneami ovdii.

Ođđa ealáhusat

Sámedikki oainnu mielde bohtet measta visot ealáhusovdáneamit boazodoalu ovdii, erenoamážit dalle go lea dárbu geavahit meahceguovvluid, ja Sámediggi ii áiggo bargosajiid jus boazodoallu caggá daid. Lea šállošahti ahte Sámediggi oaidná buot ođđa ealáhusaid áittan boazodollui, Sámediggi galggašii sávvat buot ođđa doaimmaide buresboahhtima.

Olles dokumeanta manná ovttabealálaččat báikki olbmuid ja ealáhusovdáneami vuostá, ja dan sivas ferte hilgojuvvot ja Sámediggi ferte buktit dokumeantta mas ii duolmmo ja badjelgeahča earáid geat orrot guovlluin gos lea boazodoallu.

Lávdegotti ávžžuhus:

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi evttohusa árvalussii.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 35 čoahtis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- evttohus 1 mearriduvvui 18 jienain 17 jiena vuostá.
- evttohus 2 hilgojuvvui 33 jienain. 2 jienasteigga beali.
- lávdegotti ráva mearriduvvui 34 jienain 1 jiena vuostá.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Per Edvin Varsi, áššejođiheaddji	Egil Olli
2	Randi A. Skum	Egil Olli
	Randi A. Skum	
3	Per Andersen Bæhr	Egil Olli
	Per Andersen Bæhr	
4	Kirsten Appfjell-Eira	
5	Isak Mathis O. Hætta	Randi A. Skum

		Per Andersen Bæhr
	Isak Mathis O. Hætta	
6	Olaf Eliassen	Willy Ørnebakk
		Egil Olli
	Olaf Eliassen	
7	Jarle Jonassen	Olaf Eliassen
	Jarle Jonassen	
8	Johan Mikkel Sara	Egil Olli
		Per Andersen Bæhr
		Isak Mathis O. Hætta
	Johan Mikkel Sara	
9	Knut Store	
10	Egil Olli	
11	Terje Tretnes	
12	Randi A. Skum	
13	Willy Ørnebakk	
14	Isak Mathis O. Hætta	
15	Egil Olli	
16	Aili Keskitalo	
17	Willy Ørnebakk	
18	Klemet Erland Hætta	
	Per Edvin Varsi	
	Isak Mathis O. Hætta, čeahkkinortnegii	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi čuovvola Sámediggeráđi dieđáhusa sámi boazodoalu birra earret čuoggáid 7.2, 5. gitta 7. teakstaosiide.

Sámediggi oaiivvilda ahte čuoggát 7.2, 5. gitta 7. teakstaosait celket ovdalgihtii guorahallama bohtosa maid lávdegoddi galgá dahkat ja mü galgá addit vuodü boazodoallohálddahussii boahhteáiggis.

Sámediggi guorrassa muđui Sámediggeráđi dieđáhussii sámi boazodoalu birra.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 27.05.09 dii. 10.20.

Vuodđogiella: *

Ášši 19/09

Guovttegielatvuoda doarjaga evalueren maid Sámediggi juohká gielddaide ja fylkkagielddaide – guorahallanášši

Arkiiva

Arkiivaášsenr.

SF-544.0

08/2887

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 27.05.09 dii. 10.20

I Mildosat

Nr	Beaivi	Geas/Geasa	Namahas
1			Guovttegielat rapporta-samisk versjon
2		Finnut Consult AS	Rapport. Evaluering av bruken av tospråklighetsmidlene-norsk versjon
3			Sámediggi ráđi mearradus-norsk versjon
4			Sámediggi ráđi mearradus-samisk versjon
5			Sámedikki giellastivra mearradus-norsk versjon
6			Sámedikki giellastivra mearradus-samisk versjon

1. Álggahus:

Sámediggeráđđi ovddida evaluerenraportta guovttegielatvuoda ruđaid geavaheamis Sámedikki dievasčoahkkimii miessemánu 2009. Ášši guovttegielatvuoda ruđaid birra lea viiddis, ja danne háliidit ahte dat guorahallojuvvo Sámedikkis oázžun dihte nu buori vuodu go vejolaš viidáset bargui politihka ovddideapmái dán suorggis ja háldeenlinjaid ráhkadeapmái, ášši meannudeami várás Sámedikkis skábmanánu 2009 dievasčoahkkimis.

Sámediggeráđđi áigu dán guorahallanáššis geahččalit buktit oidnosii guovttegielat ruđaid geavaheami vuolggasajiid, ja dasto čujuhít muhtun váldohástalusaid mat leat ruđaid juohkima ja geavaheami oktavuodas. Sámediggeráđđi lea easka evaluerenproseassas, ja áigu 2009:s geavahit ain dan seamma vuogi mii ovdal lea leamaš go meannuda guovttegielatvuoda ruđaid. Sámediggeráđi ulbmilin lea ahte eambbogat galget geavahit sámegeiela.

Sámedikki 2008 bušehtas lea várrejuvvon 500 000 ru daid guovttegielat ruđaid evalueremii maid Sámediggi juohká gielddaide ja fylkkagielddaide. Sámediggi áigu dán evaluerema vuodul geahččat galggašii go rievdatit guovttegielatdoarjaga juolludaneavttuid jagi 2010 bušehta rájes.

Sámelága giellanjuolggadusat bohte fápmui 1992:s, ja gusket dihto guvlui, mii gohčoduvvo sámegeiela hálddašanguovlun. Go lálhka bođii de gulle hálddašanguovlui Kárašjoga, Guovdageainnu, Deanu, Unjárgga ja Porsáŋgu gielddat Finnmárkku fylkkas, ja Gáivuona suohkan Romssa fylkkas. Muhtun giellanjuolggadusat gusket maiddái fylkkagieldalaš ja stáhtalaš ossodagaide jos dat leat namuhuvvon gielddaid doaimmaguovllus. Danne gusket giellanjuolggadusat maiddái Finnmárkku ja Romssa fylkkagielddaide. Ođđajagimánu 1. b. 2006 rievdaduvvojedje oasit lágas nu ahte hálddašanguovlu ii šat leat meroštallojuvvon ieš lágas. Hálddašanguovllu gielddat eai šat namahuvvo nama mielde lágas, muhto sámegeiela hálddašanguovlun lohkkajuovvot dalle “dat gielddat maid Gonagas lálhkaásahusas lea nannen galget gullat sámegeiela hálddašanguovlui”. Dalle go dát dahkkajuovvui, laktojuvui maid Divttasvuona suohkan giellahlálddašanguovlui. Dát mearkkaša dan ahte maiddái fylkkagieldalaš ja stáhtalaš ossodagain Norlánda fylkkas leat geatnegasvuodát sámelága giellanjuolggadusaid mielde. Ođđajagimánu 1. b. 2008 rájes laktojuvui maiddái Snoasa suohkan sámegeiela hálddašanguovlui. Seammás gustogohte giellanjuolggadusat maiddái Davvi-Trøndelága fylkkagieldii.

Sámediggi lea jagi 1993 rájes juohkán guovttegielatdoarjaga daid gielddaide ja fylkkagielddaide mat dađistaga leat laktojuvvon sámegiela hálddašanguvlui. Dát ruđat leat hui deatalaččat dasa ahte gielddat ja fylkkagielddat galget nagodit ollašuttit sámelága giellagáibádusaid. 2008:s lei guovttegielatdoarjja oktiibuot 42,75 miljon ru.

Sámediggi lea 2000:s, 2004:s ja 2008:s čadahan giellaiskkademiid, muhto ii leat dan rájes go diggi válddii badjelasas gielddaid ja fylkkagielddaid guovttegielatdoarjaga sierra evalueren movt gielddat ja fylkkagielddat leat geavahan guovttegielatdoarjaga.

Finnut Consult AS lea evalueren guovttegielatruđaid go Sámediggi lei bivdán. Evaluerema váldoulbmilin lea leamaš oažžut gova das movt gielddat ja fylkkagielddat leat geavahan guovttegielatdoarjaga, mii lea doaiman dohkálaččat ja mii ii soaitte leat doaiman áigumuša mielde. Deatalaš lea maiddái oažžut ovdan movt juolludaneavttuid livččii ulbmillaš rievdadit boahhteáiggis. Evaluerenaigodahkan leat jagit 2003-2007. Evalueremis leat leamaš mielde Guovdageainnu, Kárásjoga, Unjárgga, Deanu, Porsáŋggu, Gáivuona ja Divttasvuona gielddat. Dasa lassin leat maiddái Finnmárkku, Romssa ja Norlándda fylkkagielddat leamaš mielde.

2 Evaluerema váldočuoggát:

Raporttas problematiserejuvvo dulkon movt guovttegielatruđat galget geavahuvvot, ja das daddjojuvvo ahte jos galgá dulkot Sámelága čavga, de galget guovttegielatruđat geavahuvvot Sámelága gáibádusaid ollašuttimii, muhto ruđaid geavahepmi sihke Sámedikki bealis ja gielddaide/ fylkkagielddaide beales lea ovdánan nu ahte maiddái sámegiela nannen lea guovddázis.

Evaluerema váldočuokkisin lea ahte doarjja lea váikkuhan sámegiela geavaheami ovdánahttima.

Doarjja lea deatalaš, ja ollu oktavuodain áibbas vealtameahttun jos gielddat galget sáhttit fállat bálvalusaid guovtti gillii. Evalueren vuodđuduvvá jearahallamiidda gielddaiguin ja rapportaide maid gielddat leat sádden Sámediggái. Das oaidná erohusaid gielddaide gaskka mat rapportas gohčoduvvojit sámi guovddáš guovlun go buohtastahtá eará gielddaiguin mat rapportas gohčoduvvojit ravdagieldan. Ravdagieldain geavahuvvojit dajaldagat nugo “skapt større forståelse”, gitt okende aksept”, “gjort samisk mer synlig”. Gielddain mat leat sámi guovddáš guovlluin deattuhuvvo eanet dan guovttegielatvuoda viidáset doalvun ja ovddideapmi mii juo lea sajáiduvvan.

Nubbi čuokkis mii boahťa ovdan evalueremis lea ahte gielddat váillahit lávgadet čuovvoleami ja gulahallama Sámedikki bealis ruđaid geavaheami birra. Dat háliidit oažžut vástádusaid rapportaide maid dat sáddejit sisa. Ovdan boahťa maiddái dat ahte muhtun oasálaččat háliidit čielgaset háldenlinjaid guovttegielatruđaid geavahepmái. Okta gieldda háliida diehtit masa ruđaid ii sáhte geavahit. Eatnašat dovddahit ahte sii váillahit raporteremála čielga čuovvoleamiin Sámedikki bealis. Go guoská rehketdollui, de oidno rapportas ahte gielddat viehka ollu vuostálastet dan go galgá buktit rehketdoalu ruđaid geavaheamis. Dasto konkluderejuvvo rapportas ahte várra livččii ovdamunni jos Sámediggi ráhkadivččii ja mearridivččii guhkes áiggi plána guovttegielatvuoda bargui guovttegielatruđaid ektui. Danne vai gielddat/ fylkkagielddat ožžošedje buoret oktilašvuoda ja einnotahttivuoda. Ollu gielddat ohcalit maiddái vuodđodoarjaga man eai dárbbasivčče rapporteret. Rapportas lea maiddái evttohuvvun movt Sámediggi sáhtášii meroštallat guovttegielatdoarjaga. Raporta oaidná das máŋga vejolašvuoda. Gielddat/ fylkkagielddat leat sávvan beassat leat mielde ráhkadeamen ođđa meroštallanmálla.

3. Áššečuolmmat:

Raportta sisdoalu vuodul ferte muhtun áššečuolmmaid birra ságastallat, erenoamážit go guoská konkrehta evttohussii movt vejolaččat buoridit guovttegielatdoarjaga.

3.1 Sámelága rievdadeapmi

Raporttas lea problematiserejuvvo ruđaid geavahepmi Sámelága ektui, ja dat go Sámelágas ii daddjojuvvo mihkkege sámegiela nannema birra, muhto dušše dat ahte ovttaskas olbmui lea vuoigatvuoha oažžut vástádusa sámegillii. Deatalaš livččii maiddái ságastallat galggašii go Sámeláhka rievdaduvvot nu ahte maiddái sámegiela ovddideapmái ja nannemii sáhtťa geavahit guovttegielatdoarjaga nugo rapportas čujuhuvvo ahte ollu ruđat leat geavahuvvun. Evaluerema okta váldočuoggáin lea ahte doarjja lea váikkuhan sámegiela geavaheami ovddideami. Rapportas oidno ahte buot bealit orrot háliideamen rievdadusa danne go ruđat váldoáššis leat geavahuvvun sámegiela nannemii ja ovdánahttimii. Sámediggeráđđi háliida ahte ruđaid galgá sáhttit geavahit sihke olbmuid

bálvaleapmái sámegillii ja sámegiela nannemii ja ovdánahttimii gielddain. Sámelága váldoulbmilin lea olbmuid bálvaleapmi sámegillii gielddain, muhto go galgá sáhttit bálvalit olbmuid sámegillii de ferte gávdnot rivttes gelbbolašvuohta. Almmá nannekeahhtá gieldda almmolaš bargiid gelbbolašvuođa sámegielas ii leat vejolaš ollašuhttit Sámelága gáibádusaid ahte ovttaskas olbmui lea vuoigatvuohta oažžut vástádusa sámegillii. Seammás lea deatalaš ahte sámelága ulbmil ii vajálduva ahte ovttaskas olbmui lea vuoigatvuohta oažžut vástádusa sámegillii hálddašanguovllu almmolaš ášahusain jos Sámelága váldoulbmil galgá rievdaduvvot nu ahte lasihuvvo sámegiela nannema ja ovdánahttima deattuheapmi. Gáibádus sámegiela nannemis ja ovddideamis ođđa ulbmilin sámelágas berre dalle árvvoštallojuvvot seamma dásis ovttaskas olbmuid vuoigatvuođain oažžut vástádusa sámegillii.

3.2 Ruđaid geavaheamis gollostivren vai ulbmilstivren

Sámediggái lea hástalussan oažžut dávggasvuođa vai livččii vejolaš gozihit gielddaid sierraláganvuođaid. Nugo diehtit de lea gielladilis gielddain mat gullet hálddašanguvlui viehka stuorra erohusat. Dasto leat gielddat, nugo ovdamearkka dihte Guovdageaidnu ja Kárášjohka, gos sámegiella lea nanus ja ássit automáhtalaččat ožžot bálvalusaid sámegillii. Eanaš bargit doppe leat juo guovttegielagat ja doppe lea lunddolaš geavahit dan giela maid áššehas ieš háliida geavahit. Dasto gávdnojit gielddat, nugo ovdamearkka dihte Snoasa, gos ii sáhte vuordit ahte bargit hállet sámegiela beaiválaččat. Dákkár gielddas lea deatleamos vuosttaš vuorus oažžut sámevuođa oidnosii, ja nannet ja ovdánahttit dan. Dákkár gielddat fertejit bargat vuosttaš vuorus miellaguottuid duddjomiin sámevuođa ektui ja buoridit gelbbolašvuođa giellakurssaid bokte, ja nu šaddáge váttis vuosttaš vuorus juksat gáibádusa ollislaš guovttegielatvuođa ektui hálldahas.

Raporteren- ja rehketoallovuogádat mii dál lea vuodđuduvvá gollostivremii. Dat mearkkaša dan ahte Sámediggi galgá oažžut raportta ja rehketoalu das movt ruđat leat geavahuvvon. Gažaldahkan lea ahte livččii go buoret válljet ulbmilstivrenmálle man oktavuodas gielddat galget raporteret daid mihtomeriid mat leat biddjojuvvon gielddaide. Mihtomearrin guovttegielatruđaid geavaheamis berre leat gielladili nannen dain gielddain gos lea dárbu. Seammás lea deatalaš jurddašit gielddaid, nugo Kárášjoga ja Guovdageainnu, gos giella lea juo nanus. Doppe ii leat seamma stuorra dárbu buoridit gelbbolašvuođa go galgá sáhttit fállat bálvalusaid sámegillii, muhto várra baicce dat ahte oažžut dáid gielddaid eanet dihtomielalaččat dikšut ja ovddidit giela viidáseappot, maidái boahpte bulvii.

Sámediggeráđđi oaiivilda ahte ulbmilstivrenmálles lea deatalaš ceahkkálastit ruđaid ulbmilstivrema. Deatalaš lea oažžut realisttalaš ulmilla ja maid lea vejolaš čadahit sierra gielddain hálddašanguovllus. Sámediggeráđđi oaidná ahte livččii ulmillaš jos Sámediggi ráhkadivččii guovttegielat doaimaplána, ja dieinna lágiin attášii gielddaide ja fylkkagielddaide dakkár einnotahttivuođa ja dávggasvuođa mii lea sávahahtti guovttegielatruđaid geavaheami oktavuodas.

Evalueremis boahdá ovdan ahte sávvet vuodđodoarjaga. Danne vai gielddat eai dárbbasivčče buktit detáljadási rehketoalu ruđaid geavaheamis vuodđogoluide mat buot gielddain dattetge leat, ja mii gáibida ollu resurssaid duodáštit geavaheami. Sáhtášii dieđusge árvvoštallat vuodđodoarjaga buot gielddaide ja fylkkagielddaide goluid gokčamii mat buot gielddain leat beroškeahhtá ássilogus. Jos galgá árvvoštallat addit vuodđodoarjaga duodášangáibádusa haga, de sáhtá dattetge leat vuogas gáibidit rehketoalu muhtun ruđaid ovddas vai sáhtášii bearráigeahččat ahte ruđat mannet ávkin sámegillii. Go lea sáhka ruđaid geavaheami bearráigeahččamis, de ferte Sámedikkis ain lea dat čielga oaidnu ahte ruđat eai galgga geavahuvvot dábalaš doibmii. Raporttas daddjojuvvo ahte jos galgá leat makkárga ulbmil viidáset fievrridit gáibádusa rehketoalus, buot ruđaid ovddas dahje osiid ovddas, de berre Sámediggi bidjat muhtun čanastagaid movt dát rehketoallu galgá dahkkojuvvot. Sámediggeráđđi váldá dán mielde viidáseappot bargui juolludaneavttuid ovddidemiin.

Go guoská ulbmilstivrenmálle válljemii, de sáhtá jurddašit ovdamearkka dihte málle ulbmilcehkiiguin mas leat sierralágan hálddašanguvlui laktindásit. Áigumuš dákkár málliin lea rievdadit fokusa eret das masa ruđat geavahuvvojit ja baicce fokuseret makkár ulbmiliid ovttaskas gielddat hálddašanguovllus galget juksat. Sáhtá meroštallat makkár bálvalandássi gielddas galgá leat jos galgá oažžut guovttegielatdoarjaga. Dát dávista dasa maid riikarevišuvdna lea evttohan Sámediggái, go dalle eai dárbbasivčče goluid dárkkistit nugo dálá málles ferte dahkat ja sáhtá ráhkadit osiid dego ceahkemállen. Ulbmilstivremis 1 lea ovdamearkka dihte vejolaš ahte buot gielddat sáhttet ieža leat mielde vaikko dain ii leat dárbbaslaš sámegiela gelbbolašvuohta. Dán ceahkis lea deatleamos ulbmil oainnusin dahkat sámegiela gielddas. Galbbaid jorgaleapmi sámegillii, sihke almmolaš visttiin ja

geaidnogalbbain, dihto almmolaš dokumeanttaid jorgaleapmi sámegilli (erenoamážit dakkár dokumeanttaid mat leat olbmuid olámuttus ja oidnosis) ja dasto ahte skuvllain ja mánáidgárddiin galget leat guovttegielat namat, sáhttet leat dakkár gáibádusat maid Sámediggi sáhtta bidjat ceahkis 1. Dasa sáhttet gielddat oazžut vuodđodoarjaga mii galgá geavahuvvot daid liigegoluide mat gielddain leat go jorgalit ja oidnosii buktet sámegiela gielddas. Ceahkis 2 deattuhuvvo makkár giellagelbbolašvuohta lea gieldda bargiin ja man ollu sámegiella lea oidnosis gielddas. Meroštallamiid sáhtta dahkat dan vuodul man ollu almmolaš bargit máhttet sámegiela, man gallis leat ožžon permišuvnna bálkkáin mannat kurssaide ja oahppat sámegiela, man ollu ohppiin lea sámegiella skuvllas. Dáid meroštallamiid vuodul sáhttet gielddat oazžut doarjaga mii lea meroštallojuvvon dáid eavttuid vuodul. Gielddaide ceahkis 2 biddjojuvvojit stuorat gáibádusat go ceahkis 1. Ovdamearkka dihte sáhtta gáibidit ahte ruovttusiiddut galget leat sámegilli ja ahte eanet almmolaš áššebáhpirat jorgaluvvojit sámegilli dahje bohtet guovtti gilli. Ceahkis 3 váldojuvvo vuhtii olles gieldda álbmot laktima oktavuodas. Man stuorra oassi álbmogis máhtta sámegiela, man stuorra oassi almmolaš bargiin máhttet sámegiela njálmmálaččat ja čálalaččat, ja dasto árvoštallojuvvo gieldda ollislaš guovttegielat kapasitehta. Ceahkis 3 biddjojuvvojit garra gáibádusat ja sáhtta vuordit ahte gielddas leat eanet geat máhttet sámegiela go ceahkis 1 ja 2 ja ahte dihto oassi bargiin galgá geavahit sámegiela iežas beaivválaš barggus. Seammás berre bidjat gáibádussan ahte gielddat ceahkis 3 fertejit čađahit giellamiellaguoddokurssaid/ dihtomiellalažžan dahkan kurssaid bargiidasaset geat máhttet sámegiela vai dat guovttegielat gelbbolašvuohta mii gávdno bisuhuvvo ja nannejuvvo. Hálddahas berre sáhttit gáibidit eanet ja bargiin galgá leat earálágan miellaguoddu sámegiela geavaheapmái barggus go daid gielddaid bargiin mat leat ceahkis 1 ja 2. Sáhtta jurddašit ahte doarjagat mat leat lassin vuodđodoarjagii galget dalle geavahuvvot juksat daid mihttomeriid mat leat biddjojuvvon ovttasráđiid Sámedikkiin sámegiela nannema ja ovdánahttima várás ovttaskas gielddas. Dán lágan ulbmilstivrenmáliin šaddá eanet konkretiseret maid gielddat galget olahit vai Sámediggi sáhtta mihtidit bohtosiid ja mihttomeriid. Dákká sáhtta Sámediggi njuolga mitalit makkár ávki lea go ásahuvvo dihtolágan guovttegielat bálvalusdássi gielddas. Mainna lágiin gielddat jukset dáid dásiid lea juohke ovttaskas gieldda duohken ja buot gielddain galgá leat proseassa jođus movt dat áiggošedje juksat guovttegielatvuođa mihttomeari.

Eanaš gielddat háliidit eanet ruđaid, ja muhtun gielddat leat maiddái čoahkkimiin Sámedikkiin dovddahan ahte dat oaivvildit ahte juohkin ii leat rievttalaš. Dat gielddat mat ožžot unnimusat guovttegielatdoarjaga, leat dakkár gielddat main leat stuorámus hástalusat go guoská sámegiela suodjaleapmái, ovdánahttimii ja nannemii. Ja de lea fas ovdamearkka dihte Unjárga mii lea okta dain gielddain mat ožžot unnimusat doarjaga ja gos leat stuorra hástalusat giellanjuolggadusaid ollašuttimis. Gieldda njunnošiid mielas lea guovttegielatvuođa bargu maid hui lossat danne go ollugat hálddahasas hállet aivve dárogela. Dákkár gielddain leat giellaguovddážit ja giellaovddidan prošeavttat hui deatálaččat giellabargui. Ain lea deatalaš sámegiela ektui bargat miellaguottuid duddjojeaddji bargguin ja oazžut eanet dihtomiellalašvuođa sámegiela ektui. Dasto ferte maiddái háhkat sámi arenaid ja bidjat sámi áššiid guovddáži. Guovdageaidnu lea ovdamearkka dihte dadjan ahte guovttegielatvuohta ii leat prošeakta, muhto dábálaš doaima gielddas. Sis leat ollugat geat hállet sámegiela ja giella lea lunddolaš danne go dat lea eatnašiid eatnigiella. Dán ferte geahčadit viidáseappot barggadettiin juohkinmáliin ja raporteremiin. Deatalaš lea gozihit sihke gielddaid mat barget sámegiela geavaheami nannemiin ja daid gielddaid gos giella juo lea nanus. Evaluerenraporttas bohtá ovdan ahte fylkkagielddat ja gielddat háliidit searvat juohkinmálla ráhkadanbargui guovttegielatruđaid várás. Dát iešalddis sáhtta leat mielde bidjamin čanastagaid mii lea deatalaš ovttaskas oasálašži. Lunddolaš lea ahte fylkkagielddat ja gielddat leat mielde barggus ráhkadeamen juohkinmálla ruđaid várás. Sii han dat dovdet hástalusaid ja geavaheddjiid iežaset fylkkain ja gielddain. Maiddái Sámedikki giellastivra lea sávvan beassat leat mielde dán barggus, ja dat orru lunddolaš go juo Sámedikkis lea giellafágalaš orgána.

3.3 Gulahallan Sámedikkiin ja gielddaiguin go guoská guovttegielatruđaid raporteremii ja geavaheapmái

Eanaš gielddat mat serve iskkadeapmái maid Finnut Consult dagai oaivvildit ahte gulahallama Sámedikki, fylkkagielddaid ja gielddaid gaskka ferte buoridit. Sámediggeráđis leat leamaš jahkásas

čoahkkimat gielddaiguin, muhto oaidná ahte lea munni buoridit gulahallama gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin. Raporterenmálas ja čuovvolanplánas guovttegielatruđaid várás livčče ávki buot beliide. Lea lunddolaš ahte dat dávista mihttomeriide mat leat biddjojuvvon ovttaskas gielddaide hálddašeamis. Dalle ii livččii nu moivvas movt geavahit guovttegielatruđaid ja gulahallan buorránivččii beliid gaskka. Dieinna lágiin sáhtášii Sámediggi dárkkistit ahte ruđat geavahuvvojit daid ulbmiliidda maidda Sámediggi lea bidjan čanastagaid ja sáhtta sihkkarastit ahte Sámelága giellanjuolggadusat čuovvoluvvojit. Sámedikki hálldahus lea ráhkadan dán lágan mála ja dat lea vuosttaš gearddi geavahuvvon 2009 ruđaid reporteremis. Gielddat leat dovddahan ahte lea eahpesihkarvuohta das masa ruđaid sáhtta geavahit ja masa ii. Sámediggeráđđi jáhkká ahte ferte leat viehka konkrehta go addá dieđuid dan birra masa ii sáhte geavahit. Jos Sámediggi geavahišgoahtá čavgadet ulbmilstivrenmálle, de ii šatta seamma stuorra dárbu ságastallat detáljadási goluid birra mat čatnasit gielddaid bargui guovttegielalašvuodain. Dieinna lágiin livččii vejolaš vuhtii váldit daid erohusaid mat leat sierra gielddaid gaskka hálddašanguovllus. Jos dattetge fas ain välljejuvvo gollostivrenmálle, de šaddá dárbu eanet detálja dásis meroštallat masa guovttegielatruđat eai galgga geavahuvvot.

Gielddain leat sierralágan vuogit movt dieđihit guovttegielatruđaid geavaheami birra. Gielddat leat viehka ollu vuostá rehketdoalu buktima ruđaid geavaheamis, go oaiivildit ahte dasa fertejit geavahit eahpegorrelaš ollu návccaid. Gielddain ii leat leamaš rehketdoallogeatnegasvuohta Sámediggái movt guovttegielatruđat geavahuvvojit ovdal go 2007:s. Raporttas oidno ahte ovdal dán leat gielddat ieža sáhttán mearridit sihke movt ruđat geavahuvvojit ja goas dat geavahuvvojit. Raporttas oidno maid dat ahte rehketdoalloraporttat mat leat buktojuvvon 2007 reporterema oktavuodas leat hui sierraláganat sihke hámi ja kvalitehta dáfus. Moadde gieldda leat buktán olles gieldda rehketdoalu go fas earát leat ráhkadan rehketdoalu mii addá viehka buori gova das makkár doaibmabijut ja golut leat ruhtaduvvon guovttegielatruđaiguin. Okta gieldda lea fas buktán rehketdoalu kontodásis, muhto das lea váttis oaidnit makkár doaibmabijut leat čadahuvvon. Muhtun eará gielddat fas leat reporteren dušše man ollu ruđat leat geavahuvvon sierra ossodagain, almmá ahte dadjet maidege dan birra masa ruđat konkrehta leat geavahuvvon.

Gielddaid geavahanminstarat leat muđui viehka seammaláganat, muhtun variašuvnnaiguin. Orru ahte iskkaduvvon gielddain/fylkkagielddain leat vuodđogollun bálkka giellakonsuleanttaide, almmuheapmái, dulkomii, giellaoahpahussii, kursagoluide ja jorgaleapmái.

Jos galggaš leat makkárge ulmil rehketdoalu buktimiin, olles ruđaid dahje osiid ovddas, de berre Sámediggi bidjat muhtun čanastagaid movt rehketdoallu galgá ovddiduvvot. Danne vai sáhttit sihkkarastit dan ahte oažžut dieđuid dan birra ahte ruđat leat geavahuvvon ulbmila mielde.

3.4 Čoahkkáigeassu/váldočuoggát ságastallamii

Árvvoštallat ahte sáhtášii go sámelága giellanjuolggadusaid rievdadit nu ahte dat eanet dávistivčče dasa movt ruđat geavahuvvojit

Árvvoštallat dáláš ruđaid geavahannjuolggadusaid seiva gielalaš doaibmabijuid ektui doaibmabijuid vuostá maid ulmilin lea ovdánahttit, nannet ja suodjalit sámegeala

Árvvoštallat galggašii go geavahišgoahtit ulbmilstivrenmálle dáláš gollostivrenmálle sadjai ruđaid reporterema oktavuodas

Árvvoštallat galggašii go biddjojuvvot ovttalágan vuodđodoarjja buot gielddaide ja dasa lassin doarjja mii juogaduvvo golmma ovttárvosaš eavttu mielde

Gulahallat fylkkaiguin ja gielddaiguin movt ođđa juogadanmálle galggašii leat

Čielggasmahttit dan maid Sámediggi oaiivilda das masa gielddat sáhttet ja eai sáhte geavahit guovttegielatruđaid

Árvvoštallat makkár reporterenvugiid sáhtášii geavahit guovttegielatruđaid reporteremii boahhteáiggis

III Jienasteapmi

- 43 áirasis ledje 35 čoahkis. Dán áššis ii jienastuvvon

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Marianne Balto, áššejođiheaddji	
2	Magnhild Mathisen	Marianne Balto
	Magnhild Mathisen	
3	Aili Keskitalo	
4	Ranveig Matheussen	
5	Olaf Eliassen	Marianne Balto
	Olaf Eliassen	
6	John Harald Skum	
7	Terje Tretnes	Marianne Balto
	Terje Tretnes	
8	Klemet Erland Hætta	Marianne Balto
	Klemet Erland Hætta	
9	Willy Ørnebakk	
10	Johan Mikkel Sara	Klemet Erland Hætta
		Tor Mikalsen
		Magnhild Mathisen
	Johan Mikkel Sara	
11	Kjersti Myrnes Balto	
	Marianne Balto	

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 27.05.09 dii. 12.00.

Ášši 20/09 Sámedikki doarjjastivra raporta 2008

Arkiivaáššennr..
09/172306 / 25 - 58

Meannudeamit Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	15.04.09	R 069/09
Bajáššaddan- ja oahppolávdegoddi	12. – 14.05.09	006/09
Sámedikki dievasčoahkkinn	26. – 29.05.09	20/09

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 27.05.09 dii. 13.35.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1			Raportta 2008

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi válda Sámedikki doarjjastivrra raportta váikkuhangaskaomiid geavaheami birra 2008 diehtun.

Bajáššaddan- ja oahppolávdegotti árvalus:

Álgu

Sámedikki doarjjastivrras lea ovddasvástádus dain foanda- ja doarjjaortnegiin maid Sámedikki dievasčoahkkinn lea mearridan bidjat doarjjastivrii. Sámedikki doarjjastivrra 2009 raporta čilge mo dát ruđat leat geavahuvvon.

Mearkkašumit:

Lávdegotti eanetlohku Norgga sámiid riikkasearvi (NSR) labttu Jarle Jonassen, Solvår Knutsen Turi, Tor Dalseng, Ante Javo, Tore Bongo, Kjersti Myrnes Balto ja Susanne A. Andersen ja Čielga sámi jiena (ČSJ) labtu]ánoš Trosten leat eremoamáš ilus Sámeálbmotfoandda juolludemii. Sámediggi válldii atnui Sámeálbmotfoandda vuosttaš gearddi 2008:s, go 5 800 000 várrejuvvui ohcanvuđot dorjjaortnegiidda maid doarjjastivra hálddašii. Foanda lea oktasaš buhtadus sámeálbmogii dáruiduhttinpolitihka váikkuhusaid ovddas. Dáruiduhttinpolitihka lea raššudan sámeagiela ja sámi kulturárbbi, ja foandarudat galget leat mielde muhtun muddui njulget dáid boasttuvuođaid ja danne dat lea lávki rivttes guvlu. Erenoamáš illudahtti lea go sihke giellaovddidandoaibmabijut, árbedieđut ja girjjálašvuohta lea vuoruhuvvon. Seammás moaitá lávdegotti eanetlohku dan go Sámediggi 2009 bušeahtas lea geavahan Sámeálbmotfoandda ruđaid doaibmajodiiheapmái go dat ii leat foandda ulbmil.

Lávdegotti eanetlohku lea duhtavaš stipeandalassánemiin joatkkaskuvlla sámi oahppiide. Maŋŋágo stipeandamearri lassáni olles 1 miljon ruvnnuin 2008 bušeahtameannudeamis, de lea Sámedikki stipeanda daidda oahppiide geain lea sámeagiella fagačoahkis, šaddan eanet go dušše govastatsubmin. Sámeagiela boahhteáigi sorjá das ahte eanegat geavahit giela, ja stipeanda lea mielde movttiidahttimin eanebuid válljet sámeagiela fagan joatkkaskuvllas. Seammás oaidná lávdegotti eanetlohku maiddái dárbašlaš ahte ođđa doaibmabijut árvoštallojuvvojit mat movttiidahttet earáid ge go joatkkaskuvlla ollesáiggeoahppiid, háhkat formálalaš gelbbolašvuođa sámeagielas joatkkaskuvlla dásis. Áigumuššan lea dán láchkai maiddái movttiidahttit eanebuid válljet sámeagiela alit ohapus.

Lea hui deatalaš ahte sámi mánáin, nuorain ja rávesolbmui lea vejolašvuohta geavahit ja gullat sámegeiela juohkebeaivválaš eallimis, maiddá go lea oktavuoha almmolaš ásahusaiguin. Lávdegotti eanetlohku registrere ahte Sámediggi ii leat doarvái deaivil iežas vuoruhemiiguin go guoská giellaproševttaide hálddašanguovllu olggobealde, go bohtá ovdan raporttas ahte ollu ohcamat gártet ulbmiljoavkku ja vuoruhemiid olggobeallái. Stuorra oassi dáin ruđain vuoruhuvvojit oddasis, seammás go duohtavuoha lea dat ahte dárbbášuvvojit eanet doaibmabijut mat buoridivčče sámegeiela dili. Lávdegotti eanetlohku oaidná ahte sáhtá leat dárbu govdadet vuoruhemiide, ja bohte bušeahtameannudemiin berre Sámediggi iskat dárbbuid dainna lágiin ahte váldit oktavuoda guoskevaš birrasiiguin. Eanetlohku oaidná maiddá ahte livččii vuogas bidjat vel ovttá ohcanáigemeari giellarudaide, juoga mii sáhtášii leat mielde čovdimin dan váttisvuoda go ferte oddasis vuoruhit dán poasttas.

Go doarjjastivra bohteáiggis ovddida rapporta, de berre raporttas leat maiddá visogovva mii čájeha ovddit jagiid juolludemiid. Nu mo dili lea dál, de eat oainne ovdáneami jagis jahkái, ii ge dalle sáhte buohtastahttit ja oaidnit ahte váikkuhit go Sámedikki álggahan doaibmabijut nu mo lei sávvojuvvon, earret eará sohkabeali ektui dahje ohcamiid logu ektui.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat eanet mearkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi árvalusevttohusa.

Evttohus 1, áirras Terje Tretnes, Sámeálbmotbellodat (SÁB)

Raporttas bohtá ovdan ahte musihkka almmuheamit ožžot sullii 32 % doarjjaohcamiin. Dat čájeha ahte dán postii leat ollu ohccit. Sámediggi berre bidjat bargojoavkku mas leat mielde 1 lahttu sámi skierroserviin, 1 sámi komponistaserviin, okta sámi juoigansearviin ja vel okta Sámedikki kulturossodagas. Sámediggi galgá doaibmat čállin ja gohččut bargochoahkkimiidda.

Bargojoavkku mandáhtan šaddá geahčadit ja evttohit dievaschoahkkimii oktasaš máksomeriid dán poastta siskkobealde, vai ohcci ohcanáigemeari oktavuodas diehtá makkár máksomearit Sámedikkis leat go guoská studioláiggu diibmohaddái/ beaivehaddái láigohuvvon čuojaheaddjiid j.d. ektui, áksomearit buvttadeaddjai, jienaheiveheapmái ja juohkimii. Dát álkiduhtášii maid áššemeannudeami.

Maŋimuš jagi addojuvvui doarjja 15 ohccái, mii oktiibuot lei 1,9 miljon ru ja mii lea sullii 126 000 prošekti. Go mii diehtit ahte ohcamiin áinnas lea rámma birrasii 300 000 cd nammii, de lea Sámedikki doarjja vuollel 40 %. Dát sáhtá dagahit ahte kvalitehta funniduvvo, dahje juo proševttaid ii leat oppanassiige vejolaš čađahit ekonomii ja oanedemiid geažil. Sámediggi berre sáhttit bidjat ruhtadeami nu ahte dat lea 75% bušehtii biddjojuvvon goluin, muhto ánnas biddjojuvvo bajimuš ráđji.

Sámediggi berre oaidnit vejolašvuoda spiehkastit eará ruhtadeami ektui sámi musihkkaalmmuhemiid siskkobealde. Danne go dát lea hui váttis ja go áibbas unnán eará almmolaš orgánat leat mielas ruhtadit sámi musihkkaalmmuhemiid.

Bargojoavku ovddida barggus sámediggeráđđái 2009 čakčamánu lohppii. Dan maŋja galgá Sámedikki dievaschoahkkin meannudit ášši.

Evttohus 2, áirras Terje Tretnes, Sámeálbmotbellodat (SÁB)

Dievaschoahkkin nammada doarjjastivrra, mii danne raporttere jahkásaččat sierra raporttas dievaschoahkkimii.

Sámediggi bivdá maiddá ahte doarjjastivra ráhkada jahkebeallásaš gaskaboddosaš rapporta/geahčastaga dain ohcanvuđot ruđain mat das leat geavahusas, ja dat ovddiduvvo meannudeapmái ovttas Sámedikki reviderejuvvon bušeahtain.

Dát geahčastat álkiduhtášii Sámedikki go galgá meannudit reviderejuvvon bušeahta, go leat várra máŋga poastta main ohcanáigemearri lea gollan ja ruđat leat báhcán, maid sáhtášii earáláhkai vuoruhit.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 30 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Evttohus 2 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkvuorolistu ja replihkat

	Sáhkvuorru	Replihkka
1	Susanne Amalie Andersen, áššejođiheaddji	
2	Terje Tretnes	Willy Ørnebakk Kirsten Appfjell-Eira Aili Keskitalo
	Terje Tretnes	
3	Kjersti Myrnes Balto	
4	Magnhild Mathisen	
5	Olaf Eliassen	
6	Vibeke Larsen	
7	Marie Therese Nordsletta	
8	Kirsti Guvsám	
9	Jarle Jonassen	
10	Marianne Balto	
11	Kirsten Appfjell-Eira	
12	Willy Ørnebakk	
	Susanne Amalie Andersen	
	Terje Tretnes, čoahkkinortnegii	
	Willy Ørnebakk, čoahkkinortnegii	
	Aili Keskitalo, čoahkkinortnegii	

VI Sámedikki mearrádus

Raporttas boahtá ovdan ahte musihkka almmuheamit ožžot sullii 32 % doarjjaohcamiin. Dat čájeha ahte dán postii leat ollu ohccit. Sámediggi berre bidjat bargojoavkku mas leat mielde 1 lahttu sámi skierroserviin, 1 sámi komponistaserviin, okta sámi juoigansearvi ja vel okta sámedikki kulturossodagas. Sámediggi galgá doaibmat čállin ja gohččut bargočoahkkimiidda.

Bargojoavkku mandáhtan šaddá geahčadit ja evttohit dievasčoahkkimii oktasaš máksomeriid dán poastta siskkobeaide. Danne vai ohcci ohcanáigemeari oktavuodas diehtá makkár máksomearit Sámedikkis leat go guoská studioláiggu diibmohaddái/ beaivehaddái láigohuvvon čuojaheaddjiid j.d. ektui. Máksomearit buvttadeaddjai, jienaheiveheapmái ja juohkimii. Dát álkiduhtášii maid áššemeannudeami.

Maŋimuš jagi addojuvvui doarjja 15 ohccái, mii oktiibuot lei 1,9 miljon ru ja mii lea sullii 126 000 prošekti. Go mii diehtit ahte ohcamiin áinnas lea rámma birrasii 300 000 cd nammii, de lea sámedikki doarjja vuollel 40 %. Dát sáhtta dagahit ahte kvalitehta funiduvvo, dahje juo prošavttaid ii leat oppanassiige vejolaš čadahit ekonomii ja oanedemiid geažil. Sámediggi berre sáhttit bidjat

ruhtadeami nu ahte dat lea 75% bušehtii biddjojuvvon goluin, muhto áinnas biddjojuvvo bajimuš rádji.

Sámediggi berre oaidnit vejolašvuoda spiehkastit eará ruhtadeami ektui sámi musihkkaalmmuhemiid siskkobealde. Danne go dát lea hui váttis ja go áibbas unnán eará almmolaš orgánat leat mielas ruhtadit sámi musihkkaalmmuhemiid.

Bargojoavku ovddida barggus sámediggeráddái 2009 čakčamánu lohppii. Dan maŋŋá galgá Sámedikki dievasčoahkkin meannudit ášši.

Dievasčoahkkin nammada doarjjastivrra, mii danne raportere jahkásaččat sierra raporttas dievasčoahkkimii.

Sámediggi bivdá maiddái ahte doarjjastivrra ráhkada jahkebeallásaš gaskaboddosaš raportta/geahčastaga dain ohcanvuđot ruđain mat das leat geavahusas, ja dat ovddiduvvo meannudeapmái ovttas Sámedikki reviderejuvvon bušeahtain.

Dát geahčastat álkiduhtášii Sámedikki go galgá meannudit reviderejuvvon bušeahta, go leat várra máŋga poastta main ohcanáigemearri lea gollan ja ruđat leat báhcán, maid Sámediggi sáhtášii earáláhkai vuoruhit.

Sámediggi válda Sámedikki doarjjastivrra raportta váikkuhangaskaomiid geavaheami birra 2008 diehtun.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 27.05.09 dii. 14.35

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 21/09 Sámedikki 2010 čoahkkinplána

Arkiivaáššennr..
09/147806 / 25 - 58

Meannudeamit Politiikalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Čoahkkinjođihangoddi	28.04.09	04/09
lávdegoddi	12. - 14.05.09	
Sámedikki dievasčoahkkin	26. - 26.05.09	21/09

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 29.05.09.dii. 10.10.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámedikki čoahkkinjođihangotti mearradusárvalus:
Sámediggi mearrida čuovvovaš čoahkkinplána jahkái 2010:

Sámedikki dievasčoahkkimat 2010:

- 08. vahkus: guovvamánu 22. - 26. b.
- 22. vahkus: miessemánu 31. b. – geassemánu 04. b.
- 39. vahkus: čakčamánu 27. b. – golggotmánu 01. b.
- 48. vahkus: skábmamánu 29. b. – juovlamánu 03. b.

Sámedikki lávdegoddečoahkkimat 2010:

- 06. vahkus: guovvamánu 08. – 12. b.
- 20. vahkus: miessemánu 18. – 21. b. (maŋgebárggas bearjadahkii)
- 37. vahkus: čakčamánu 13. – 17. b.
- 46. vahkus: skábmamánu 15. – 19. b.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 31 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Čoahkkinjođihangotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkvuorolistu ja replihkat

	Sáhkvuorru	Replihkka
1	Jarle Jonassen, áššejođiheaddji	

VI Sámedikki mearrádus

Sámedikki dievasčoahkkimat 2010:

- 08. vahkus: guovvamánu 22. - 26. b.
- 22. vahkus: miessemánu 31. b. – geassemánu 04. b.
- 39. vahkus: čakčamánu 27. b. – golggotmánu 01. b.
- 48. vahkus: skábmamánu 29. b. – juovlamánu 03. b.

Sámedikki lávdegoddečoahkkimat 2010:

- 06. vahkus: guovvamánu 08. – 12. b.
- 20. vahkus: miessemánu 18. – 21. b. (maŋŋebárggas bearjadahkii)
- 37. vahkus čakčamánu 13. – 17. b.
- 46. vahkus skábmamánu 15. – 19. b.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 29.05.09 dii.10.15.

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 22/09

Válmmašteaddji fápmuduslávdegotti välljen

Arkiivaáššennr..

09/127406 / 25 - 58

Meannudeamit Politihkalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Válgalávdegoddi	27.05.09	003/09
Sámediggi dievasčoahkkin	30.05. – 02.06.05	22/09

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 29.05.09 dii. 10.15.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1.			Sámedikki bargoortnet čoahkkinortnet ja vuodđonjuolggadusat
2.	01.06.05		Ášši 36/05 Válmmašteaddji fápmuduslávdegotti välljen

II Evttohusat ja mearkkašumit

Válgalávdegoddi ovddida čuovvovaš árvalusa:

Čuovvovaš olbmot peršovnnalaš várrelahtuiguin namahuvvojit Sámedikki válmmašteaddji fápmuduslávdegoddaí vuodđonjuolggadusaid § 4-2 vuodul:

Lahttun:

1. Tone Finnesen (jodíheaddji)
2. Per Edvind Varsi (nubbinjodíheaddji)
3. Ranveig Matheussen
4. John Harald Skum
5. Kirsten Appfjell-Eira

Peršovnnalaš várrelahttun:

1. Synnøve Solbakken-Härkönen
2. Per-Ivar Henriksen
3. Berit Oskal Eira
4. Roger Pedersen
5. Johan Mikkel Sara

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 34 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Válgalávdegotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Kjersti Myrnes Balto, áššejođiheaddji	

VI Sámedikki mearrádus

Čuovvovoš olbmot peršovnnalaš várrelahtuiguin namahuvvojit Sámedikki válmmašteaddji fápmuduslávdegodđái vuodđonjuolggadusaid § 4-2 vuodul:

Lahttun:

1. Tone Finnesen (jođiheaddji)
2. Per Edvind Varsi (nubbinjođiheaddji)
3. Ranveig Matheussen
4. John Harald Skum
5. Kirsten Appfjell-Eira

Peršovnnalaš várrelahttun:

1. Synnøve Solbakken-Härkönen
2. Per Ivar Henriksen
3. Berit Oskal Eira
4. Roger Pedersen
5. Johan Mikkel Sara

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 29.05.09 dii. 10.20.

Ášši 23/09 Sámediggerádi biras- ja areáladiedáhus

Arkiivaáššennr..
08/386606 / 25 - 58

Meannudeamit Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	15.04.09	R 61/09
Bajásšaddan- ja oahppolávdegoddi	12. – 14.05.09	007/09
Sámedikki dievasčoahkkinn	26. – 29.05.09	23/09

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 28.05.09 dii. 13.40.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	15.04.09	Sámediggeráđdi	Ášši R 061/09
2			Sámediggerádi biras- ja areáladiedáhus

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggerádi mearrádusárvalus:

Sámediggi guorrasa ovddiduvvon diedáhussii; Sámediggerádi biras- ja areáladiedáhus

Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti árvalus:

Álgu

Bajásšaddan- ja oahppolávdegoddi lea meannudan Sámediggerádi biras- ja areáladiedáhusa "Eatnamis eatnama láhkái".

Mearkkašumit:

Lávdegotti eanetlohku Norgga sámiiid riikkasearvvi (NSR) lahtut Jarle Jonassen, Solvår Knutsen Turi, Tor Dalseng, Ante Javo, Tore Bongo, Kjersti Myrnes Balto ja Susanne A. Andersen ja Bargiidbellodaga sámediggejoavkkeu (Bb) lahtut Inger Jørstad, Edvard Pedersen, Else Utsi, Vibeke Larsen ja Marianne Balto ovddidedje čuovvovaš mearkkašumi:

Biras- ja areáladiedáhusas čuožžu ahte Sámedikki vuoigatvuohta ovddidit vuosteákkaid ii gusto boazodoallofágalaš gažaldagaide. Dán berre earuhallat veaháš. Sámedikkis lea vuoigatvuohta ovddidit vuosteákkai go boazodoallu guoskkahuvvo, muhto dat mii boahotá ovdan plána- ja huksenlága paragrafas 5-4, lea ahte boazodoallohálldahus leat boazodoallofágalaš ákkat, ja Sámedikkis leat fas eanet politiikkaš árvoštallamat. Diedusge eai leat čielga erohusat daid gaskkas ja dan ferte dulkot áššis áššái.

Lávdegotti eanetlohku háliida deattuhit ahte Sámedikki vuostaldanváltti dakkár áššiin main lea erenoamáš mearkkašupmi sámii kultuvrii, maiddáii guoská boazodoalu beroštusaide. Dát vuostaldanvejoalášvuohta ii hedjonahte Guovllustivrraid vuostaldanváltti boazodoallolága vuodul. Danne ii leat aiddolaš dadjat diedáhusas ahte Sámedikki vuoigatvuohta ovddidit vuosteákkaid ii gusto boazodoallofágalaš gažaldagaide. Dat mii lea riektá lea ahte Sámediggi vuosteákkaid ovddideami oktavuodas deattuha ollislašvuođa ja politiikkaš árvoštallamiid, ja Guovllustivrrat fas bidjet ealáhuslaš árvoštallamiid vuodđun, gč. mearkkašumiid plána- ja huksenlága § 5-4 goalmát lađđasa.

Lávdegotti eanetlohu oaidná ahte lea ulbmillaš ásahit buori gulahallama Boazodoallohálldahusain das mo vuosttaldaninstituhta galgá árvoštallat ja geavahit go boazodoalu areálaberoštusat galget sihkkarastojuvvot.

Eará eanetlohku, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtut *Jarle Jonassen, Solvår Knutsen Turi, Tor Dalseng, Ánte Javo, Tore Bongo, Kjersti Myrnes Balto ja Susanne A. Andersen, Čielga sámi jiena (ČSJ) lahttu Jánoš Trosten*, ovddidii čuovvovaš mearkkašumi:

Eanan

lea earálágán
go das lea orron
Vánddardan

bivastuvvan
Šuvččagan

Oaidnán beaivvi
Luoitime loktaneame
Láhppome ihtime

Eanan lea earálágán
go diehtá
dáppe

máttut
máddagat

Landet

er annleis
der du har budd
vandra

Sveitta
froše

sett sola
dale stige
kverve og komma att

landet er annleis
når du veit
her er

røter
forfedrar

(Nils-Aslak Valkeapää: “Solen, Min Far, 1990)

Birasášši lea min stuorámus oktasašhástalus. Dát čuočcá garrasepmosit álgoálbmogiidda, ja erenoamážit árktalaš álgoálbmogiidda go jiekŋa polain suddá, dálkkádagat rivdet ja go ferte čadahit dramáhtalaš rievdadusaid rievdan eallineavttuid geažil. Min boahttevaš buolvvat dat fertejit gillát daid stuorra birasmirkkuid váikkuhusaid geažil olbmo biologijii ja dan luondduvuđđosii masa min eallin lea čadnojuvvon.

Birasmirkkot čohkkojit rašis árktalaš lundui ja levvet biepmovidjái, ja dát lea áittan biologalaš šláddjivuhtii ja dássededdui luonddus. Min riggodat ja min resurssat geatnegahttet, ja dát eanetlohku oaidná áibbas dárbbaslašžan garrasit áŋgiruššat dainna ahte ráddjet daid vahágiid mat áitet luonddu ceavilvuoda ja mat leat odđáiiggi olbmuid eallinvuogi boadus.

Árbevirolaš sámi luonddudoallu lea leamaš ceavzil ja lea mielddisbuktán luondduriggodagaid suodjaleami. Sámi ealáhusat leat árbevirolaččat leamaš vuodđuduvvon luondduriggodagaid lotnolasgeavaheapmái; olbmot eai leat leamaš sorjaveččat dušše ovttá resurssas, danne eai leat loaktán ovttá resurssa eai ge leamaš nu hearkkit šlájá lunddolaš molsašumi ektui. Dát dievaslaš resursahálddašanoaidnu dagahii ahte sámi kultuvra ii lean nu hearke luonddu lunddolaš molsašumi ektui.

Árbedieđus lea árvu iešalddis, dakkár vásáhusvuđot máhttu mii gaskkustuvvo buolvvas bulvii. Dat ovdanbuktá min árvovuoda ja luonddu- ja máilmmiáddejumi. Dan sáhtá rádjat ja suodjalit, muhto das lea uhccán árvu jus dat ii geavahuvvo ja gaskkustuvvo. Báikkálaš eaiggáduššan ja áŋgiruššan lea deatalaš go galgá duodaštit árbedieđu. Sámi báikegottiin berrejit leat guovddážit mat sáhttet álggahit dakkár prošeavttaid árbedieđu duodašteami ja hálddašeami oktavuodas. Árbediehtu galgá leat diehtovuodđun min guovlluid ja resurssaid hálddašeamis.

Dutkan lea fápmu meroštallat duohtavuoda. Árbediehtu sáhtá leat vuodđun min dutkamii, dan sáhtá iskat ja dat sáhtá šaddat dieđan – seammaláhkai go eará diehtagat ge. Árbedieđu vuodul mii sáhttit ovddidit dakkár dutkama, mii lea vuodđuduvvon iežamet dárbbuide ja árvovuodui, ja duktanmáhttu galgá leat oassin min mearridanvuodus min birrasa ja min eatnamiid hálddašeamis. Árbediehtu ferte dahkkojuvvot ovttáárvosažžan oarjemáilmmi diehtagiin go dat muddemat, lágat ja lálkaásahusat hábmejuvvojit, mat leat vuodđun biras- ja resursahálddašeapmái. Sámediggi ferte danne bargat dan ala ahte vuoruhuvvo dakkár dutkan ja oahppu, mii čalmmustahtá biras- ja dálkkádatgažaldagaid, ja fuolahit ahte buot mearrádusain válđojuvvojit biras- ja dálkkádatgažaldagat doarvái bures vuhtii. Sámediggi ferte maiddá gozihit ahte ovdáneapmi ii čuoza min boahte buolvvaid eallineavttuide.

Dálkkádatrievdamiin lea eanaš sáhka guovlluid geavaheami rievdadeamis. Go davviguovlluid áhpejiekŋaravda geassáda ruovttoluotta, de šaddá álkit beassat resurssaide. Máilmmiviidosas ovdáneapmi eaneda energiijadárbbu ja rahpá dakkár márkana masa gánnáha viežžat eahpeodasmuvvi resurssaid davviguovlluin. Dálkkádatrievdamat dagahit ahte áhpetemperatuvra goargŋu ja gávppálaš guollešlájat vurdojuvvojit sirdit dakkár mearraguovlluide gos ii leat hálddašvuogádat dál. Fanasjohtolat árktalaš mearraguovlluin lea juo lassáneamen sakka. Dát dahká dárbbaslašžan rievdadit daid guovlluid hálddašeami, gos dál eai leat riikkaidgaskasaš šiehtadusat guolástushálddašeamis.

Oljo- ja gássadoaimmat Barentsábis sáhttet šaddat issoras roassun Barentsábi biologalaš šláddjivuhtii. Barentsáhi lea leamaš áibbas deatalaš resursaguovlun sámi ássamii. Dán mearraguovllu ekologalaš oktavuodas lea álo leamaš njuolgga mearkkašupmi sámi kultuvra ja servodaga ovdáneapmái. Dát eanetlohku vuordá ahte biddjojuvvojit garra birasgáibádušat ja standárddat jus oljodoaimmat Barentsábis viiddiduvvojit, ja ahte biddjojuvvojit rámmat mat suodjalit árvvolaš ja hearckes guovlluid. Oljogearggusvuodas ja eará gearggusvuodaplánain ábis ja rittuguora fertejit leat alimus standárda, ja das fertejit leat erenoamáš čovdosat heivehuvvon ekstrema dálkkádahkii dainna garra buollašiin, neavrresdálkkiin ja skápmaáiggiin.

Sámediggi ferte eará stáhtaid váikkuhemiin bargat árjjalaččat riikkaidgaskasaččat vai fas šaddá ekologalaš dássedeaddu luonddus, erenoamážit máilmmi rikkes riikkaid ektui, vai dat váldet máilmmi

liegganeami duođas ja geatnegahttit konkrehta CO2 ja eará dálkkádatgássaid geahpedeami, ja ovddasvásttolaš dálkkádatpolitihka.

Ođasmuvvi energiija jearru stuorru, ja geahččallettiin geahpedit CO2 luoitima válđojit eará energiijagáldut atnui nu go bieggamillut ja čáhcefápmu, ja go vel atomafápmu ge mii gáibida thoriuma ja urána ávkašumi. Sámi guovllut leat geasuheadđjin ođasmuvvi energiijain ávkkástallama oktavuodas ja dát mielddisbuktá rievdadusa eatnamiid geavaheamis. Dálkkádatrievdamat rievdadit maiddái flora ja fauna, ordarádji sirdása badjelebbui ja šlájat sirdet ođđa guovlluide. Dát sáhtta maid rievdadit areálegeavaheami. Sámi oassálastin lea áibbas dárbbaslaš buot mearrádusain mat dahkkojit dálkkádatrievdama oktavuodas, sihke báikkálaš, nationála ja riikkaidgaskasaš dásis.

Sámediggeráđi dieđáhus ii máinnaš dađe eanet biebmenealáhusa birasváikkuhusaid. Ollu mearrasámi riddo- ja vuotnaguovlluin lea stuorra noađuhus biebmenealáhusa bealis. Eanet ja eanet luossa- ja dápnotbiebmanlobit juhkkovuvvojit, ja mañimus jagiid lea dorskebiebman viidánan. Mearradutkaninstituhta dieđuid mielde leat báhtareapmi ja genehtalaš váikkuheapmi luodumáttodagaide, dávddat ja dakkár eallagat mat leavahit dávddaid, deatalaš birashástalussan biebmama oktavuodas. Jus biebmandoaibma bilida riddoguolástusa ovddas, de dat lea hui bahá dakkár mearrasámi kultuvrii mii lea juo áitojuvvon.

Baikkaid luoitin guollebiebmamis dagaha ahte ollu njivli laská miehtá Norgga rittu. Eiseválddit deattuhit ahte dát ii váikkuot ekovuogádagaide dađi eanet. Dattetge leat guolásteaddjit ja báikegottiid olbmot fuolastuvvan biebmandoaimmaid nuoskkideami geažil. Sámediggi fertte bargat dan ala ahte várrejuvvojit ollu eanet ruđat dutkat biebmánrusttegiid váikkuhusaid ekovuogádagaide ja luodumáttodagaide. Dassážiigo bohtet dakkár dutkanbohtosat mat duođaštut ahte guollebiebman ii vahágahte luoduguoli, de fertte čađahit ovddalgihtii várrugasvuodá prinsihpa. Ii sáhte boahit dan dillái ahte mearrasámi guovlluide árbevirolaš ealáhusat heađuštuvvojit dan geažil go eanet ja eanet biebmánrusttegat ásahuvvojit.

Guollebiebmenealáhus geavaha hui ollu luoduguoli fuođarin. Juohke bibmojuvvon guollekilo nammii mii buvttaduvvo, de golahuvvo su. golvma kilo luoduguolli guollejáffun ja guolleoljun. Guolástusdirektoráhta ja Norgga sallitgávpesearvvi meroštallamat čájehit ahte norgga bibmojuvvon luossa dál borrá eanet guoli go dan mii buvttaduvvo mearraborramuššan buohkanassii olbmuide. Maiddái máilmmi eanadoallu golaha ollu fuođdarguoli, muhto norgga biebmenealáhusas lea fuođdargeavaheapmi lassánan sakka, ja váldá stuorát ja stuorát oasi fuođdarguoli golaheamis.

Guollefuođđara golaheapmi dagaha ahte badjelmearálaččat bivdojuvvot dakkár šlájat go šákkoš ja kolmule nammasaš guolli. Vaikke vel eanaš fuođdarguollešlájat eai vuosttažettiin lohkkovuvvo borramušguollin, de fuolastuhtá daid badjelmearálaš bivdin ekologalaš perspektiivvas. Dát guollešlájat mearkkašit ollu eará guollešlájaid ja mearralottiide. Mearraloddemáttodat miehtá norgga rittu šaddá uhcit ja uhcit, ja šákkoža badjelmeare bivdin lea vejolaš sivva. Jus biebmenealáhus galgá leat ceavzil, de dat ii sáhte leat mielde badjelmeare bivdimin áitojuvvon guollešlájaid.

Sámediggeráđi ii máinnaš ekonomalaš eanadoalu oppanassuige. Ekologalaš eanadoallu lea dábálaččat eanet biras seasti eanadoallu go dábálaš eanadoallu. Earret eará luitojuvvojit uhcit dálkkádatgássat ekologalaš eanadoalus ja doaibmavuohki eaneda šládđjivuodá. Ekologalaš buvttadeapmi lea maid deatalaš korrektiivvan ja ovddasmannin dan bargus ahte dahkat norgga eanadoalu oppalaččat eanet biras seastin.

Ekologalaš biebmá jearahuvvo eanet ja ráđđehusa mihttomearri lea ahte 15 proseanta borramušbuvttadeamis ja borramušgolahas jagis 2015 galgá leat ekologalaš. Dál dát lohku lea su. 4% riikaviidosáččat. Sámi guovlluin lea vejolašvuohka ja dálkkádatlaš eavttut dasa ahte doaibmat ekologalaččat. Sámediggi fertte bargat dan ala ahte ekologalaš eanadoalu oassi galgá leat uhcimusat seamma stuoris sámi guovlluin go riikkas muđui.

Dálkkádatrievdan ja birasnuoskkideamit leat deatalaš gažaldagat mat gusket sámi álbmogii miehtá Sámi badjel riikkarájiid. Dát eanetlohku bivdá ahte Sámediggi Sámi Parlamentáralaš Ráđi bokte hábme bajimus rádjerasttideaddji sámi biras- ja dálkkádatpolitihka.

Lávdegotti unnitlohku, Čielga sámi jiena (ČSJ) lahttu Jánoš Trosten ovddidii čuovvovaš mearkašumi;

Siidu 3: Sitáhta čilgejuvvo

Siidu 8: Sitáhta čilgejuvvo

Evttohus 1, áiras Isak Mathis Hætta, Guovdageainnu Dáloniid listu

Sámediggi hilgu dieđáhusa.

Dán dieđáhusas váldojuvvo unnán vuhtii dat movt olbmot ellet giliin, go dokumeanttas čállojuvvo ahte dušše boazodoallu ja eanadoallu leat sorjavaččat meahcceresursain. Dát ii leat duohta go olbmot sámi guovlluin bivdet ja guolástit ain aktiivvalaččat.

Mii muittuhit ahte meahcástan- ja bivdokultuvra leat dakkár eallinvuogit mat berrejit geavahuvvot vuodđun dieđáhusa ráhkadeapmái birrasa ja areálaid birra. Dát eallinvuohki lea ain eallimin guovddáš sámi guovlluin ja Sámediggi galgá árvvus atnit dan, ja geavahit dán eallinvuogi vuodđun dokumentii.

Dokumeanttas deattuhuvvo maiddá ahte guohtonguovllut leat sakka áitojuvvon, nu soaitá leat muhto eat sáhte dohkkehit dan ahte dološ sámi eallinvuohki, nugo bivdo-, guolástan- ja meahcástankultuvra livččii áittan boazodollui ja eanadollui.

Dasto leat eanet čuoččuhusat mat eai leat riehta sámi ássanguovlluid ektui, ja sin eallinvuogi ektui.

Dieđáhusas livččii galgan dadjat čielgasit ahte galgá sáhttit geavahit areálaid sámi guovlluin sámi servodaga ovddideapmái, ja livčče galgan daddjot ahte báikegottit galget sáhttit geavahit mohtorfievrruid meahcceávkkástallamii ja ealáhusaide. Mohtorjohtolat lea maiddá loaktinfáktor Romssas ja Finnmárkkus, ja dat maid fertešii dohkkehuvvot dieđáhusas.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat eanet mearkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi árvalusevttohusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 34 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 1 hilgojuvvui 33 jienain. 1 jienasti beali.
- Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
	Aili Keskitalo, čoahkkinnortnegii	
	Willy Ørnebakk, čoahkkinnortnegii	
1	Jarle Jonassen, Jarle Jonassen	Marianne Balto
2	Vibeke Larsen	Tor Mikalsen Susanne Amalie Andersen Aili Keskitalo
	Vibeke Larsen	
3	Isak Mathis O. Hætta Isak Mathis O. Hætta	Hilde Anita Nyvoll
4	Tor Mikalsen	
5	Jánoš Trosten	Jarle Jonassen Vibeke Larsen
6	Susanne Amalie Andersen	Johan Mikkel Sara Terje Tretnes Jánoš Trosten
	Susanne Amalie Andersen	
7	Marianne Balto	
8	Gunn-Britt Retter	
9	Randi A. Skum	
10	Kjersti Myrnes Balto	
11	Olaf Eliassen	
12	Terje Tretnes	
13	Johan Mikkel Sara	
14	Willy Ørnebakk	
15	Jánoš Trosten	
16	Marianne Balto	
17	Jarle Jonassen	
	Johan Mikkel Sara, čoahkkinnortnegii	
	Isak Mathis O. Hætta, čoahkkinnortnegii	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi guorrasa ovddiduvvon diedáhussii; Sámediggeráđi biras- ja areáladiedáhus

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 28.05.09 dii. 15.15.

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 24/09 Sámedikke 2009 reviderejuvvon bušeahtta

Arkiivaáššennr..
08/25106 / 25 - 58

Meannudeamit Politihkalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	15.04.09	R 072/09
Plána- ja finánsalávdegoddi	12. – 14.05.09	PFL 005/09
Sámedikki dievasčoahkkinn	26. – 29.05.09	24/09

Ášši meannudeapmi álggahuvvui duorastaga miessemánu 28. b. 2009 dii. 15.50.

Ášši meannudeami álggus bivde čuovvovaš áirasat Sámedikki árvvoštallat leat go sii bealálaččat bušeahta meannudeami oktavuodas.

Magnhild Mathisen
Rita Alice Porsanger
John Harald Skum
Tone Finnesen
Kjersti Myrnes Balto

Jienastuvvui bealálašvuodas. 43 áirasis ledje 29 sajis.

Ovttajienalaš mearráduš:

Magnhild Mathisen – bealálaš Sámedikki 2009 reviderejuvvon bušeahta meannudeames
Rita Alice Porsanger – bealálaš Sámedikke 2009 reviderejuvvon bušeahtta meannudeames
John Harald Skum – bealálaš Sámedikke 2009 reviderejuvvon bušeahtta meannudeames
Tone Finnesen – bealálaš Sámedikke 2009 reviderejuvvon bušeahtta meannudeames
Kjersti Myrnes Balto – bealálaš Sámedikke 2009 reviderejuvvon bušeahtta meannudeames

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádušárvalus:

Sámediggi lea meroštallojuvvon nettobušeahtta doaibman, danne bisuha ja juohká Sámediggi ieš iežas bušeahttabadjelbáhčaga. Vejolaš vuolláibáza válđojuvvo čuovvovaš jagi bušeahtas. Sámediggi láve jahkásaččat revideret bušeahtas miessemánu dievasčoahkkimis, jahkedičáhusa mearráduša vuodul guovvamánu čoahkkimis mas maiddái jagi rehketdoallu láve leat mielde.

Sámediggi sáhtta friija hálddašit departemeanttaid addán ruđaid poasttas 50. Dát ii guoskka várrejuvvon ruđaide mat bohtet eará departemeantapoasttain, nugo poasttain 22 ja 72. Lassi-juolludusat válđojuvvojitt dattetge mielde reviderejuvvon bušeahtas.

Muđui čujuhit Sámedikki jahkerektdollui ja Sámedikki 2008 jahkedičáhussii áššis 007/09.

Sámedikki 2008 rehketdoallu čájeha ahte lea 2 698 957 ru badjelbáza. Sámediggi lea mañimuš jagiin gártadan alccesis iežas kapitála mii lea 8 314 962 ru, das mielde jagi 2008 badjelbáza. Dát boahtá das go leat geavatkeahkes ruđat sierra poasttain, geahča Sámedikki dábálaš ja reviderejuvvon bušeahta. Gártaduvvon badjelbáza dahje iežas kapitála lei 31.12.2007 muttus 5 616 005 ru, ja go Sámedikkis lea 2008 rehketdoalus badjelbáza, de sáhtta Sámediggi jagi 2009 reviderejuvvon bušeahtas ođđasis juogadit oktiibuot 8 314 962 ru.

Liigejuolludusaid juohkin ja ođđasis juogadeapmi 2009 bušeahtas oidno tabeallain vuolábealde ja das leat maiddái ovttaskas poasttat válddallojuvvon.

Juolludusat departemeanttain

Kap.Poasta	Válddahallan	Bušeahta -09	Liigejuoludeapmi	Ođđasisjuog. buš	Rev.buš-09
680.50	Bargo-ja searvadahttindepartemeanta - BSD	203 735 000	0	0	203 735 000
206.50	Máhttodepartemeanta - MD	33 290 000	0	0	33 290 000
226.21	Máhttodepartemeanta - MD	4 300 000	0	0	4 300 000
231.50	Máhttodepartemeanta - MD	12 925 000	0	0	12 925 000
1429.50	Birasdepartemeanta - BD	3 000 000	0	0	3 000 000
320.53	Kultur- ja girkodepartementa - KGD	61 993 000	0	0	61 993 000
724.21	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta DFD	6 400 000	100 000	0	6 500 000
1147.50	Eanadoalodepartemeanta - ED	2 000 000	0	0	2 000 000
1147.50	Eanadoalodepartemeanta - ED	2 000 000	0	0	2 000 000
Juolluduvvon buohkanassii I		329 643 000	100 000	0	329 743 000
540.54	Gielda- ja guovludepartementa - GGD	4 700 000	0	0	4 700 000
Juolluduvvon buohkanassii II		334 343 000	100 000	0	334 443 000

a) Jagi 2009 juolludus Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttas (DFD) ii lean válddallojuvvon DFD 2009 stáhtabušeahta evttohusas Sámediggái. Sámediggi lea iežas 2009 bušeahtas bidjan 6 400 000 ru. Jagi 2009 juolludusreivves lei juolludus 6 500 000 ru, mii mearkkaša 100 000 ru eanet go maid Sámediggi lei eaktudan

Sámedikki 2009 bušeahta lea oktiibuot 329 643 000 ru, mas eai leat mielde Sámeálbmotfoandda reanttut 4 700 000 ru. Jagi 2009 juolludus Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttas (DFD) ii lean válddallojuvvon DFD jagi 2009 stáhtabušeahtaevttohusas Sámediggái. Sámediggi lea iežas jagi 2009 bušeahtas bidjan 6 400 000 ru. Jagi 2009 juolludusreivves lei juolludus 6 500 000 ru, mii mearkkaša 100 000 ru eanet go maid Sámediggi lei eaktudan.

Sámedikki sisaboadut ja golut oktiibuot

	Bušeahhta -09	Liigejuoludeapmi	Oddasisjuog. buš	Rev.buš-09
Doaibmaboaduid				
Departemeanttaid juolludusat	329 643 000	100 000	0	329 743 000
Sámeálbmotfoanda	16 000 000	0	0	16 000 000
Doaibmaboaduid submi	345 643 000	100 000	0	345 743 000
Váikkuhangaskaomit				
Oahpahus	31 330 000	0	300 000	31 630 000
Giella	53 960 000	0	0	53 960 000
Kultuvra	77 007 000	0	300 000	77 307 000
Ealáhus	34 200 000	0	2 500 000	36 700 000
Birasgáhtten ja kultursuodjalus	2 000 000	0	1 000 000	3 000 000
Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	3 250 000	100 000	0	3 350 000
Sámi organisašuvnnat	4 401 000	0	0	4 401 000
Eará váikkuhangaskaomit	9 960 000	0	1 650 000	11 610 000
Sámeálbmotfoanda	14 200 000	0	0	14 200 000
Eará tiltak	4 500 000	0	0	4 500 000
Váikkuhangaskaomiid submi	234 808 000	100 000	5 750 000	240 658 000
DOAIBMABOADUID - VÁIKKUHANGASKAOMIID SI	110 835 000	0	-5 750 000	105 085 000
Doaibmagolut				
Politiikkalaš dási doaibma	20 575 000	0	1 132 000	21 707 000
Hálddahusa doaibma	81 210 000	0	450 000	81 660 000
Erenoamáš doaibmagolut	9 050 000	0	982 962	10 032 962
Doaibmagoluid submi	110 835 000	0	2 564 962	113 399 962
JAHKEBOADUS	0	0	-8 314 962	-8 314 962

Coahkketabealla - Sámegeiel oahpahus

Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta 100 000 ruvdnosaš juolludus.	25 630 000	0	300 000	25 630 000
Doaibmabijut nannen dihtii oahpponeavvovráhkaideami	6 000 000	0	0	6 000 000
Submi	31 330 000	0	300 000	31 630 000

Ohcanvuodot doarjagat - Sámegeiel oahpahus

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
100	Oahpponeavvut	11 875 000	0	0	11 875 000
101	Gelbbolašvuodalokten	4 250 000	0	300 000	4 550 000
102	Mánáidgárdit	9 205 000	0	0	9 205 000
Submi		25 330 000	0	300 000	25 630 000

Ohcavvuodot doarjagat - Gelbbolašvuodalokten

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
10100	Stipeanda sámi joatkkaskuvlaoahppiide	2 400 000	0	0	2 400 000
10101	Fálgalaš gelbbolašvuodalokten	800 000	0	0	800 000
10102	Stipeanddat alitohppui	1 050 000	0	300 000	1 350 000
Submi		4 250 000	0	300 000	4 550 000

Stipeanda alit ohppui

Postii 10102 stipeanda alit ohppui lasihuvvo 300 000 ru dábálaš bušeahhta ektui. Ruđat galget geavahuvvot stipeandan ovdaskuvla- ja dábálašoahpaheaddji studeanttaide geain sámegeiella lea fágasuorggis. Čujuhít ahte Sámediggi ovttas earáiguin galgá ovttasbargat kampánjain “Drømmejobben – Gollevirgi” oččodan dihte studeanttaid váldit oahpaheaddjioahpu. Dábálaš bušeahhtas lei várrejuvvon 300 000 ru dán ulbmili. Dán ortnegis leat guokte ohcanáigemeari, ja várrejuvvon submi

lea geavahuvvon vuosttaš ohcanáigemeari oktavuodas. Danne lea dárbu lasihit ruðaid dán postii daid ohcamiid várás maid vuordit boahtit čakčat.

Kultuvra

Čoahkketabealla - Sámi kultuvra

Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
Njuolggá doarjagat	58 836 000	0	0	58 836 000
Ohcanvuđot doarjja	13 021 000	0	300 000	13 321 000
Sámi dáiddáršiehtadus	5 150 000	0	0	5 150 000
Submi	77 007 000	0	300 000	77 307 000

Ohcanvuđot doarjja - Sámi kultuvra

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
200	Kulturovddideapmi	9 639 000	0	300 000	9 939 000
201	Sámi lágádusat	2 682 000	0	0	2 682 000
213	Sámi deavvadansajit	700 000	0	0	700 000
Submi		13 021 000	0	300 000	13 321 000

Eará kulturdoaimbajut

Ohcanvuđot doarjagat - Eará kulturdoaimbajuide

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
20050	Eará kulturdoaimbajut	2 793 000	0	300 000	3 093 000
Submi		2 793 000	0	300 000	3 093 000

Postii 20050 Eará kulturdoaimbajut lasihuvvo 300 000 ru dábalaš bušeahhta ektui. Dan geažil go ortnegii leat ollu ohccit.

Dasa lassin evttohuvvo čuovvovaš lasáhus čuoggás 6.3.1.4 Eará kulturdoaimbajut

Vuoruheamit 2009:

Ođđa kuvlačuokkis

Duodjekursa kulturgaskkusteddjiide

- Duodjebagadanbálvalussii julev- ja bihtánsámi guovllus

Ealáhusat

Čoahkketabealla - Sámi ealáhusat

Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
Njuolggá doarjagat	2 509 000	0	0	2 509 000
Ohcanvuđot doarjja	16 481 000	0	2 500 000	18 981 000
Árvoháhkkanprográmma	6 000 000	0	0	6 000 000
Duodješiehtadus	9 210 000	0	0	9 210 000
Submi	34 200 000	0	2 500 000	36 700 000

Ohcanvuđot doarjja - Sámi ealáhusat

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
300	Ealáhusovddideapmi	16 481 000	0	2 500 000	18 981 000
Submi		16 481 000	0	2 500 000	18 981 000

Juohkelágan ealáhusat

Ohcanvuđot doarjagat - Juohkelágan ealáhusat

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
30030	Juohkelágan ealáhusat	6 017 000	0	2 500 000	8 517 000
Submi		6 017 000	0	2 500 000	8 517 000

Postii 30030 Juohkelágan ealáhusat lasihuvvo 2 500 000 ru dábálaš bušeahhta ektui. Dan geažil go Sámediggi háliida nannet ealáhusaid giliservodagain ja go leat ollu ohccit ortnegii.

Eanandoallu

Ohcanvuđot doarjaga ealáhusovddideapmái poastta eanandoallu, gáibádusa válldahallan.

Sámedikki dievasčoahkkimis bušeahhta meannudettiin ovddiduvvui čuovvovaš evttohus postii 7.3.1.3 Eanandoallu ahte 350 000 ru várrejuvvo stáhtalaš mielkeeriid oastimii. Dan vuodul lea dárbu válldahallat dán ortnega.

Evttohuuvvo čuovvovaš lasáhus čuoggái 7.3.1.3 Eanandoallu:

Ulbmilolahusa eavttut:

Ođđa kuvlačuokkis:

- Man ollu gusamielke- ja gáicamielkebuvttadeaddjit ožžot doarjaga

Vuoruheamit 2009:s

Ođđa kuvlačuokkis

- 350 000 ru várrejuvvo stáhtalaš mielkeeriid oastimii. Ovttaskas doalut galget vuoruhuvvot doarjjaohcamiid oktavuodas oastit stáhtalaš mielkeeriid. Jos bohtet ollu ohccit, de vuoruhuvvojit sii geain lea unnimus earri.

Juolludaneavttut:

Ođđa kuvlačuokkis

- Vuolimus doarjjarádjji lea 5 000 ru stáhtalaš mielkeeriid oastimii. Doarjjaohcamat mat leat vuollel 5 000 ru sáddejuvvojit ruovttoluotta almmá realitehta meannudeami haga.

Máksineavttut:

Ođđa mañimus cealkka vuosttaš kuvlačuoggái

Sullasaš gusto stáhtalaš mielkeeriid oastima oktavuodas.

Ođđa kuvlačuokkis:

- Ávžžuhus máksit doarjaga stáhtalaš mielkeeriid oastimii ferte leat sáddejuvvon Sámediggái ovdal 01.12.09. Jos máksinávžžuhus ii leat sáddejuvvon áiggil, de sihkkjuuvvo doarjja almmá ovdagihtii dieđiheami haga.

Meroštallannjuolggadusat:

Ođđa kuvlačuokkis:

- Doarjja sáhtta addjuvovot gitta 1 ru rádjai mielkelihhtera nammii stáhtalaš mielkeeriid oastimii. Eanemus almmolaš doarjja ii sáhte leat eanet go 50% (kr 1,75 lihtera nammii).

Árvoháhkkanprográmma

Sámedikki 2009 bušeahtras leat biddjuuvvon eavttut buot váikkuhangaskaoapmeortnegiidda.

Árvoháhkkanprográmmii lea lasihuvvon ruhta, 6,5 miljon ruvnus 2008:s 8,5 miljon ruvdnui 2009:s.

Jahkerehketdoalus oidno ahte 1,9 miljon ru leat geavatkeahttä árvoháhkkanprográmmas. Olahusjoavku nugo dat lea meroštallojuvvon ráddje árvoháhkkanprográmma áigumušaid. Amas gártat seamma dillái

2009:s go 2008:s, de berre olahusjoavkkuid rievdadit poasttas 7.4.1 ja dasa lassin rievdadit meroštallannjuolggadusaid poasttas 7.4.2.

Čuovvovaš rievdadusat evttohuvvojit čuoggái 7.4.1 Lotnolasealáhusat:

Doarjjaortnega olahusjoavku rievdaduvvo leat ná:

- Mátkealáhusodoaibma ja smávtilágan biebmobuvttadusa doallit ja doallit geat háliidit bargat lotnolagaid vuodđoealáhusaiguin ja eará ealáhusaiguin
- Meahcásteaddjit

Čuovvovaš rievdadusat evttohuvvojit čuoggái 7.4.2 Duodji - fidnooahppiortnet:

Meroštallannjuolggadusat rievdaduvvojit leat ná:

- Juohke fidnooahppi ovddas addojuvvo fidnooahppifitnodahkii 100 000 ru doarjjan fidnooahppi bálkái. Oktiibuot sáhttet leat 10 fidnooahppi 2009:s
- Fidnooahppiortnega administreremii addojuvvo 500 000 ru.

Rievdadusat gustojit odđajagimánu 1. b. 2009 rájes.

Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Čoahkketabealla - Sámi birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
Njuolga doarjagat	0	0	1 000 000	1 000 000
Ohcanvuđot doarjja	2 000 000	0	0	2 000 000
Submi	2 000 000	0	1 000 000	3 000 000

Dutkan ja duodašteapmi rádjalovsajohtalusa birra

Njuolga doarjagat - Sámi rádjalovsajohtalus nuppi máilmmisoađi áiggi - dutkan ja duodaštus

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
402	Rádjalovsajohtolaš - dutkan ja duodaštus	0	0	1 000 000	1 000 000
Submi		0	0	1 000 000	1 000 000

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ásahit ja čađahit dutkan- ja duodaštandoaimma rádjalovsajohtalusa birra nuppi máilme soađi áigge

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Árran Julevsame guovddasj/lulesamisk senter

Ulbmilolahusa eavttut:

- Doaibma dahkkojuvvo dan šiehtadusa mielde mii lea Sámedikki ja Árran julevsame guovdasj gaskka ja dohkkehuvvon čálalaš bargoplána ja jahkásaš aktivitehtaplána ektui.

Juolludaneavttut:

- Doarjaga lagat eavttut bohtet ovdan sierra doarjjareivves

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida doarjaga juohkima Árran Julevsame guovddasjii/lulesamisk senter

Sámediggeráđđi hálldaša ortnega.

Várrejuvvo 1 000 000 ru dutkan- ja duodaštandoaimma ásaheapmái Divttasvuonas rádjalojssaid birra Sámedikki 2009 reviderejuvvo bušehtas.

Dearvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Čoahkketabealla - Sámi dearvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Poasta	Čilgehus	Bušehtta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
450	Dearvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	3 250 000	100 000	0	3 350 000
Submi		3 250 000	100 000	0	3 350 000

Jagi 2009 juolludus Dearvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttas (DFD) ii lean válddallojuvvo DFD jagi 2009 stáhtabušehttaevttohusas Sámediggái. Sámediggi lea iežas jagi 2009 bušehtas bidjan 6 400 000 ru. Jagi 2009 juolludusreivves lei juolludus 6 500 000 ru, mii mearkkaša 100 000 ru enet go maid Sámediggi lei eaktudan. Danne lasihuvvo doarjjaortnegii 100 000 ru jahkái 2009.

Eará váikkuhangaskaoamit

Čoahkketabealla - Eará váikkuhangaskaoamit

Čilgehus	Bušehtta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
Váikkuhangaskaoamit maid Sámediggeráđdi hálldaša	5 100 000	0	1 650 000	6 750 000
Váikkuhangaskaoamit maid Čoahkkinjodihangoddi hálde	4 860 000	0	0	4 860 000
Submi	9 960 000	0	1 650 000	11 610 000

Váikkuhangaskaoamit maid sámediggeráđdi hálldaša

Poasta	Čilgehus	Bušehtta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
500	Regionála ovddideami ruđat	3 150 000	0	650 000	3 800 000
501	Friija váikkuhangaskaoamit	550 000	0	0	550 000
505	Riikkaidgaskasaš doaibmabijut	1 100 000	0	0	1 100 000
506	Doarjja sámi mátkéaláhusaid	300 000	0	0	300 000
507	Ásahusdieđáhusa čuovvleapmái	0	0	1 000 000	1 000 000
Submi		5 100 000	0	1 650 000	5 750 000

Regionála ovddidanruđat

Postii 50000 regionála ovddidanruđat lasihuvvo 650 000 ru dábalaš bušehta ektui. Lasáhus bohtá das go dárbbášuvvo ruhta ovttasbargošiehtadusaide Opplánda fylkkagielddain ja ruhta Finnmarkku kulturmuitaláni. Dasa lassin dárbbášuvvo ruhta Bihtánsámi viesu divodeapmái dan oktavuodas go ásahuvvo museadoaibma bihtánsámi guovllus. Dát prošeakta ruhtaduvvo ovttas Norlánda fylkkagielddain.

Ođđa poasta 507:

Ásahusdieđáhusa čuovvleapmi

Várrejuvvo 1 000 000 ru ásahusdieđáhusa čuovvleapmái 2009 reviderejuvvo bušehtas. Ruđat galget vuoruhuvvot Áltta siidii ja Ája sámi guovddáži ja Riddu Riđđu ođđasis organiseremii. Dan ođđa searvvi mii lea vuodđuduvvo oamastit Sámediggi, Ája sámi guovddáš, Riddu Riđđu searvi, Gáivuona suohkan ja Romssa fylkkasuohkan. Searvvi namma lea Senter for nordlige folk AS/Davvi álbmogiid guovddáš OS.

Sámediggeráđdi hálldaša ortnega.

Sámeálbmotfoanda

Poasta 60201 rievdaduvvo njuolgo doarjjan Sámi allaskuvlii, dahkkojuvvo šiehtadusa geažil gaskal Sámedikki ja Sámi allaskuvlla.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Metodalaš vuodu ovddideapmi árbedieđuid vuogádatlaččat kártemii

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi Allaskuvla/Samisk høgskole

Ulbmilolahusa eavttut:

- Doaibma oktasáš prošeaktačilgehusa ektui Sámi allaskuvlla ja Sámedikki gaskka.
- Ovttasbargu relevánta fágabirrasiiiguin, sámi giella- ja kulturguoovddáziiguin, ja sámi árbedieđuid guddiiguin.

Juolludaneavttut:

- Lagat doarjjaeavttut bohtet ovdan sierra doarjareivves.

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida doarjaga juohkima Sámi Allaskuvlii/Samisk høgskole

Ortnega hálddaša Sámediggeráđđi.

- Jahkái 2009 várrejuvvo 650 000 ru Sámi allaskuvlii/Samisk høgskole.

Politiikkalaš dási doaibmagolud

Poasta 01	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
1010	Sámedikki dievasčoahkkin	9 300 000	0	0	9 300 000
1110	Sámedikki čoahkkinjodihangoddi	1 200 000	0	52 000	1 252 000
1120	Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	200 000	0	0	200 000
1310	Sámi parlamentáralaš ráđđi	500 000	0	0	500 000
1410	Sámedikki doarjastivra	1 000 000	0	0	1 000 000
1510	Sámediggeráđđi	7 200 000	0	1 080 000	8 280 000
1610	Sámedikki giellastivra	350 000	0	0	350 000
1620	Sámi giellalávdegoddi	500 000	0	0	500 000
1910	Sámedikki nuoraidpolitiikkalaš lávdegoddi (SNPL)	325 000	0	0	325 000
Submi		20 575 000	0	1 132 000	21 707 000

Politiikkalaš dási doaibmagoluide lasihuvvo 1 132 000 ru 2009 reviderejuvvon bušehtas. Dát lasáhus galgá geavahuvvot bargoadi penšunoassin stáhta penšunkássii jagis 2009. Sámediggeáirasiid penšonortnega lálkaásahusas čuožžu (nr. 1323 2003-07) § 8 ahte golud penšuvnnaide ja penšonortnega hálddašepmái galget válđojuvvot gessojuvvon penšunosiin. Oassi penšungoluin mat eai gessojuvvo 2%:in ollesáigepolitiikkáriid báلكkái galgá válđojuvvot Sámedikki bušehtas. Dát golud eai lean vuhtii válđojuvvon dábaláš bušehtas.

Hálddahaslaš dási doaibmagolud

Poasta 01	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
-	Hálddahaslaš doaibmagolud	81 210 000	0	450 000	81 660 000
-	Erenoamáš proševttat	9 050 000	0	982 962	10 032 962
Submi		90 260 000	0	1 432 962	91 692 962

Hálddahusa doaimmagolut

Sáhkavuorrostivren- ja jienastanrusttega ođasteapmi

Jagi 2008 várrejuvvui 1 200 000 ru sáhkavuorro- ja jienastanrusttega ođasteapmái dievasčoahkkinsálas. Čájeha ahte dát šaddá máksit gitta 1 500 000 ru. Danne lea dárbu lasihit dán postii 300 000 ru jagi 2009 reviderejuvvon bušehtas.

Kulturmuittuid registreren Rago álbmotmeahcis

Jagi 2009 reviderejuvvon bušehtas várrejuvvo 150 000 ru kulturmuittuid registreremii Rago álbmotmeahcis. Dát prošeakta ruhtaduvvo ovttas Norlándda fylkkamanniin.

Erenoamáš prošeavttat

801	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
-	Buoret bálvalus geavaheaddjiide	1 000 000	0	0	1 000 000
-	Kvalitehtaovddideapmi vuodđooahpahas - oahppoplá	2 200 000	0	0	2 200 000
-	Vistesuodjalanprošeavttat	300 000	0	0	300 000
-	Árvoháhkkanprográmma	150 000	0	0	150 000
-	Njávdáma Ortodoksa hávdesadji nuortasámisiiddas	1 500 000	0	720 000	2 220 000
-	Kvalitehtaovddideapmi sámi mánáidgárddiin	1 000 000	0	0	1 000 000
-	2009 válga	2 900 000	0	262 962	3 162 962
Submi		9 050 000	0	982 962	10 032 962

Njávdáma ortodoksa hávdesadji nuortasámisiiddas

Jagi 2009 dábaláš bušehtas várrejuvvui 1 500 000 ru gohttensaji oastimii. Čájeha ahte dán ulbmili dárbbasuvvo eanet ruhta. Jagi 2009 reviderejuvvon bušehtas várrejuvvo 500 000 ru Njávdáma ortodoksa hávdesaji oastimii nuortasámisiiddas.

Dasto lea dárbu várret 220 000 ru arkeologalaš iskkademiide Njávdáma nuortasámisiiddas reviderejuvvon bušehtas 2009. Dát prošeakta ruhtaduvvo ovttas Riikaantikvárain. Čađahuvvo georadaiikkadeapmi mii lea hui deatlaš reaidu/metoda go galgá oazžut nu ollislaš go vejolaš geahčastaga go oppage lea vejolaš oazžut, go galgá iskat man ollu hávddit leat báhcán Nuortasámisiiddas, ja dieinna lágiin buoremus vuogi mielde hehttet guoskkaheamis hávddiid plánejuvvon dákterigevávdnasiid ođđasis hávdádeami oktavuodas Njávdamis.

Válga 2009 – jienastuslohkui oččodankampánja

Postii sámediggeválga 2009 lea dárbu lasihit 262 962 ru dábaláš bušehta ektui. Lasáhus boahdá das go Sámediggi háliida oazžut fuomášumi Sámedikki jienastuslohkui dieđiheami ektui dan bokte ahte čađahuvvo riikaviidosaš almmuhanráidu. Oasi goluin dán oktavuodas sáhtta ruhtadit daiguin ruđaiguin mat juo leat jagi 2009 bušehtas, muhto dárbu lea lasihit ruđa dán postii. Ruđat galget geavahuvvot almmuhemiide, mátkegoluide ja konsuleantaid geavaheapmái ieš kampánja oktavuodas.

Plána- ja finánsalávdegotti evttohus:

Álggahus

Sámediggeráđđi lea ovddidan reviderejuvvon bušehta 2009. Sámedikkis lei 2008 rehketoalus badjelbáza 2 698 957,- ru. Gártaduvvon badjelbáza dahje ieškapitála 31.12.07 muttus lei 5 616 005 ru, ja go Sámedikkis 2008 rehketoalus lei badjelbáza, de sáhtta dat 2009:s juohkit oktiibuot 8 314 962 ru reviderejuvvon bušehtas.

Evttohus:

Evttohus *Norgga sámiid riikasearvvi (NSR) lahtuin* Roger Pedersen, Aili Keskitalo, Kirsti Guvsám, Miriam Paulsen, Nanna Thomassen ja Gunn Britt Retter (NSR/SáB), *Bargiidbellodaga sámediggejoavkkeku (Bb) lahtuin* Magnhild Mathisen, Hilde Anita Nyvoll, Agnar Mikkelsen, Sten Erling Jønsson, Willy Ørnebakk ja Egil Olli, ja *Sámeálbmotbellodaga (SáB) lahtus* Terje Tretnes:

Evttohus 1

1.

a. Lasáhusat

poasta	tabealla		ruvnnut
10000	4.2.1.1	Dábálaš oahpponeavvut vuodđooahpahussii	1 000 000
20207	6.2.1	Bihtánsámi viessu	270 000
20010	6.3.1.2	Musihkkaalmmuheamit	250 000
20501	6.2.3	Sámi spábbačiekčanlihttu (várrejuvvo sámi nissonspábbačiekčansearvá)	150 000
500	11.1	Regionála ovddidanruđat (300 000 várrejuvvo Etnomusihkkaguovddáza ovdaprošektii)	
		Submi	1 670 000

1 000 000 ru várrejuvvo juolluduvvon oahpponeavvoproševttaid gárvvisteapmái, juogadeapmái ja vuovdimii. Eaktuduvvo ahte Sámediggi ja lágadásat šaddet ovttaoaivilii oahpponeavvuid juogadeami ja vuovdima eavttuin go lea mearriduvvon ahte dat galget leat nuvttá skuvllaide.

b. Ruhtadeapmi

Poasta 30039	Duodji earret duodješiehtadus	- unniduvvo ruvdnui	500 000	(500 000)
Poasta 30038	Meahccealáhusat	- unniduvvo ruvdnui	0	(1 000 000)
Poasta 30030	Juohkelágan ealáhusat	- unniduvvo ruvdnui	6 347 000	(170 000)
		Submi	6 847 000	(1 670 000)

2. Rievdadus teavsttas: "Ásahusdieđáhusa čuovvoleapmi"

(odđa poasta 507)

Várrejuvvo 1 000 000 ru ásahusdieđáhusa čuovvoleapmái 2009 reviderejuvvon bušeahtas. Ruđat galget vuoruhuvvot Áltta siidda/Sámi giellaguovddáza oktiioorganiseremii, ja ... (nugo ovdal).

Kuvlačuokkis 5 sihkkojuvvo oasis 7.3.1.1 Juohkelágan ealáhusat, jagi 2009 vuoruheamit, mii álgá ná: Buvttaovddideapmi ja investeremat meahccealáhusas

Kuvlačuokkis 6 oasis 7.3.1.1 Juohkelágan ealáhusat, jagi 2009 vuoruheamit nu ahte submi šaddá 500 000 ru.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat eará mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit ná:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi evttohusárvalusa.

Mearkkašupmi, Guovdageainnu Dáloniid listu, áiras Isak Mathis Hætta bokte

Plána- ja finánsalávdegottis leaba NSR ja Bargiiddbellodat buktán evttohusa eret váldit buot doarjagiid sámi meahcástanealáhusaide, ja doarjagiid mánggabealat ealáhusaide. Dán áiggi go lea finánsaroassu, ja goas ealáhusat rahčēt, de lea dehálaš ahte doalaha doarjagiid ealáhusovdáneapmái. Mun lean maid bidjan mearkkašupmái ahte Sámeálbmotbellodaga Terje Tretnes lea NSR ja BB beali ja doarju dán oktasaševttohusa.

BB sávvá heaittihit Sámedikki, NSR ja Bargiiddbellodat sávvaba meahcástanealáhusaid heaittihuvvot ja mánggabealat ealáhusaid go sihkkuba doarjagiid meahcástanealáhusaide. Dákkáriid ii áiggo Dáloniid listu dohkkehít.

Sámediggi manná vuodđolága ja álbmotrievtti mearrádusaid vuostá go ii láže dili nu ahte dálu olbmuin sáhtta leat ovdánanvejolašvuohta kultuvrra, ealáhusaid, giela ja muđui servodatinnovašuvnna ektui.

Lea stuora áittan ahte NSR ja Bargiidbellodat Sámedikkis sihkkuba eret meahcástanealáhusa dáinna lágiin. Meahcástanealáhus lea deháleamos kulturguoddi sámi guovlluin, ja dasa lassin boahká dás leat stuora váikkuhus meahci geavaheami riektái.

Dan ovdii go sihkkut eret ruđaid mat leat várrejuvvon bušeahtas meahcásteapmái, de livččii riektá doallat dan 1,2 miljovna ja ásahtit ealáhusšiehtadusaid meahcástanealáhussii, ja nannet ealáhusaid sámi guovlluin. Sámi guovlluin lea stuora dárbu riskaruhtii. Sámediggi berre ráhkadit njuolggadusaid ja doarjjaortnegiid mat jokset geavaheddjiid.

Dáloniid listu mii lea ovddimus jietna ja dáhkideaddji dáloniid vuoigatvuođaide reagere eahpádusain dán evttohussii, ja bivdá jienasteddjiid fuomášit ahte leaba go NSR ja bargiidbellodat luohtehahti bellodagat maid jienastat?? Vai sámi dálonat suddjejuvvojit dákkár doaresbealde evttohusaid vuostá, de lea dehálaš ahte dáloniid listu lea sajis, ja cuiggoda dákkár duođalaš badjelduolbmamiid, ja suddje dáloniid vuoigatvuođaid.

Dáloniid listu veardádallá bivdit ILO ekspeartajoavkku guorahallat lea go dát oktasaševttohus álbmotrievtti njuolggadusaid vuostá mii guoská dasa ahte álgoálbmogat galget meannuduvvot ovttá ládje ja sis ii galgga dahkkot vealla go álgoálbmogiid ovddasteaddjit, dego dás Bargiidbellodat ja NSR dahkaba oktasaš mearrádusain vuoruhit soames joavkkuid ja ealáhusaid sámi servodagas ja eret vuoruhit eará joavkkuid servodagas, dán háve sámi meahcástanealáhusdoaimmaheddjiid.

Evttohus 1, áiras Kirsten Appfjell-Eira, Oarjel Læstoe

Kapihtal 5.3.2 Giellaproševttat sámegeiela hálddašanguovllu olggobealde

Ođđa juolludaneavttut

Ođđa ohcanáigemearri čakčamánu 1. b.

Kapihtal 6.2.7 Museat

Poasta 21008 RiddoDuottar musea

200 000 ruvdnosaš lassejuolludus mii galgá mannat Álttá/Guovdageainnu-ášši duođastanguovddáza ovdaprošektii.

Gokčojuvvo ná: poasta 30030 vuoliduvvo 200 000 ruvnnuin

Kapihtal 10.2.7 Sámi organisašuvnnat mat barget nuppi máilmmisoađi geažil massán oahpu gažaldagaiguin

Juolludaneavttuid rievdadeapmi

Ođđa ohcanáigemearri borgemánu 1. b.

Evttohus 2, áirasat Isak Mathis Hætta, Janoš Trosten, Johan Mikkel Sara, Marie Therese Aslaksen, Guovdageainnu Dáloniid listu, Čielga sámi jietna, Sámit Máttá-Norggas
Mii eat sáhte dohkkehit ahte ruđat mat leat várrejuvvon meahcástanealáhusaide ja mánggabealat ealáhusaide válđojuvvojit eret, finánsaroasu dihte.

Evttohus:

Lasáhus vuoddoohpahusa oahpponeavvuide 1 000 000 ru

Musihkkaalmmuheamit 250 000 ru

Bihtánsámi viessu 250 000 ru

Sámi valástallanlihttu	150 000 ru
Doarjja olbmuide geat leat massán skuvlavázzima	200 000 ru
Doarjja giellaoahpahussii olggobealde hálddašanguovllu	200 000 ru
Duodjeásahemiide Lulli-Norggas	200 000 ru
Finánsa	
Sámeálbmotfoanda	800 000 ru
Hálddahus	300 000 ru
Sámediggeráđđi	100 000 ru
Ásahusdieđáhusa čuovvoleapmái	1 000 000 ru

Notáhta bušhtti; regionála ovddidanruđat 300 000 ru etnomusihkkaguovddáža ovdaprošektii.

Dan sadjái go váldit ruđaid mat leat biddjojuvvon meahcástanealáhusaide, livččii riekta bisuhit 1,2 miljon ru mat lea ealáhusšiehtadusaid ásaheapmái meahcástanealáhussii, ja nannet ealáhusaid sámi guovlluin. Go juo sámi servodagas lea stuorra dárbu riskakapitalii. Ruđat berre geavahit meahcástanealáhusaid siskkobealde, ja Sámediggi berre geahččalit juohkit dieđuid dáid ruđaid birra sámi guovlluin. Boahtteáiggis berre Sámediggi ráhkadit njuolggadusaid ja dakkár doarjjaortnegiid mat leat deavilat geavaheddjiid ektui.

Sámediggi bivdá ahte doarjjastivra geavaha ruđaid mat leat várrejuvvon meahcástanealáhusaide proševttaide meahcásteami oktavuodas.

Poasta 5.3.2 Giellaproševttat olggobealde sámegeiela hálddašanguovllu, 200 000 ru várrejuvvojit gielladoaimbajuide Mátta-Norggas.

Evttohus 3, áiras Per A. Bæhr, Johtti Sápmelaččaid Listu

Árvoháhkánprográmmas vuoruhuvvo 1 miljon ru meahcceealáhusdoaimmaide.

Ohcan- ja juolludaneavttut leat dat seammá mat ledje poasttas 30038 Meahcceealáhusat.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 32 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Evttohus 3 gáibidii 2/3 oasi eanetlogu dan geažil go dat ovddiduvvui áššemeannudeami oktavuodas. Evttohus hilgojuvvui 13 jienain. 19 jienastedje beali.
- Evttohus 2 hilgojuvvui 25 jienain. 7 jienastedje beali.
- Evttohus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat
- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 1 mearriduvvui 29 jienain 3 jiena vuostá.
- Plána- ja finánsalávdegotti ráva mearriduvvui 29 jienain 3 jiena vuostá.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Willy Ørnebakk, áššejođiheaddji	Kirsti Guvsám
		Miriam Paulsen
		Hilde Anita Nyvoll
2	Isak Mathis O. Hætta	Marianne Balto
		Terje Tretnes
		Willy Ørnebakk
	Isak Mathis O. Hætta	
3	Jánoš Trosten	Marianne Balto
		Willy Ørnebakk
		Isak Mathis O. Hætta
	Jánoš Trosten	
4	Kirsten Appfjell-Eira	Gunn-Britt Retter
		Willy Ørnebakk
		Vibeke Larsen
5	Terje Tretnes	Vibeke Larsen
		Isak Mathis O. Hætta
	Terje Tretnes	
6	Johan Mikkel Sara	
7	Olaf Eliassen	
8	Willy Ørnebakk	
	Jánoš Trosten, čeahkinortnegii	
9	Gunn-Britt Retter	
10	Roger Pedersen	
11	Hilde Anita Nyvoll	
12	Marie Therese Aslaksen	
13	Isak Mathis O. Hætta	
14	Miriam Paulsen	
15	Kirsten Appfjell-Eira	
16	Per Andersen Bæhr	
17	Willy Ørnebakk	
	Terje Tretnes, čeahkinortnegii	
18	Roger Pedersen	
19	Aili Keskitalo	
20	Marianne Balto	
21	Jørn Are Gaski	
22	Vibeke Larsen	
23	Per Andersen Bæhr	
	Willy Ørnebakk, áššejođiheaddji	
	Willy Ørnebakk, čeahkinortnegii	
	Per Andersen Bæhr, čeahkinortnegii	
	Willy Ørnebakk, čeahkinortnegii	
	Terje Tretnes, čeahkinortnegii	
	Jánoš Trosten, čeahkinortnegii	
	Jánoš Trosten, čeahkinortnegii	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi lea meroštallojuvvon nettobušeahhta doaibman, danne bisuha ja juohká Sámediggi ieš iežas bušeahttabadjelbáhcaga. Vejolaš vuolláibáza váldojuvvo čuovvovaš jagi bušeahhtas. Sámediggi láve jahkásaččat revideret bušeahhtas miessemánu dievasčoahkkimis, jahkedieđáhusa mearrádusa vuodul guovvamánu čoahkkimis mas maiddái jagi rehketdoallu láve leat mielde.

Sámediggi sáhtá friija hálldašit departemeanttaid addán ruđaid poasttas 50. Dát ii guoskka várrejuvvon ruđaide mat bohtet eará departemeantapoasttain, nugo poasttain 22 ja 72. Lassi-juolludusat váldojuvvojit dattetge mielde reviderejuvvon bušeahhtas.

Muđui čujuhit Sámedikki jahkerektdollui ja Sámedikki 2008 jahkedieđáhusii áššis 007/09.

Sámedikki 2008 rehketdoallu čájeha ahte lea 2 698 957 ru badjelbáza. Sámediggi lea mañimuš jagiin gártadan alccesis iežas kapitála mii lea 8 314 962 ru, das mielde jagi 2008 badjelbáza. Dát bohtá das go leat geavatkeahhtes ruđat sierra poasttain, geahča Sámedikki dábálaš ja reviderejuvvon bušeahhta. Gártaduvvon badjelbáza dahje iežas kapitála lei 31.12.2007 muttus 5 616 005 ru, ja go Sámedikkis lea 2008 rehketdoalus badjelbáza, de sáhtá Sámediggi jagi 2009 reviderejuvvon bušeahhtas ođđasis juogadit oktiibuot 8 314 962 ru.

Liigejuolludusaid juohkin ja ođđasis juogadeapmi 2009 bušeahhtas oidno tabeallain vuolábealde ja das leat maiddái ovttaskas poasttat válddahallojuvvon.

Juolludusat departemeanttain

Buohkanastabealla Sámedikki boadut buohkanassii -reviderejuvvon bušeahhta 2009

Kap.Poasta	Válddahallassan	Bušeahhta -09	Liigejuoludeapmi	Ođđasisjuog. buš	Rev.buš-09
680.50	Bargo- ja searvadahttindepartemeanta - BSD	203 735 000	0	0	203 735 000
206.50	Máhtodepartemeanta - MD	33 290 000	0	0	33 290 000
226.21	Máhtodepartemeanta - MD	4 300 000	0	0	4 300 000
231.50	Máhtodepartemeanta - MD	12 925 000	0	0	12 925 000
1429.50	Birasdepartemeanta - BD	3 000 000	0	0	3 000 000
320.53	Kultur- ja girkodepartementa - KGD	61 993 000	0	0	61 993 000
724.21	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta DFD	6 400 000	100 000	0	6 500 000
1147.50	Eanadoalodepartemeanta - ED	2 000 000	0	0	2 000 000
1147.50	Eanadoalodepartemeanta - ED	2 000 000	0	0	2 000 000
Juolluduvvon buohkanassii I		329 643 000	100 000	0	329 743 000
540.54	BSD - Reantoboadut Sámeálbmotfoanda	4 700 000	0	0	4 700 000
Juolluduvvon buohkanassii II		334 343 000	100 000	0	334 443 000

a) Jagi 2009 juolludus Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttas (DFD) ii lean válddahallojuvvon DFD 2009 stáhtabušeahhta evttohusas Sámediggái. Sámediggi lea iežas 2009 bušeahhtas bidjan 6 400 000 ru. Jagi 2009 juolludusreivves lei juolludus 6 500 000 ru, mii mearkkaša 100 000 ru eanet go maid Sámediggi lei eaktudan

Sámedikki 2009 bušeahhta lea oktiibuot 329 643 000 ru, mas eai leat mielde Sámeálbmotfoandda reanttat 4 700 000 ru. Jagi 2009 juolludus Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttas (DFD) ii lean válddahallojuvvon DFD jagi 2009 stáhtabušeahhtaevttohusas Sámediggái. Sámediggi lea iežas jagi 2009 bušeahhtas bidjan 6 400 000 ru. Jagi 2009 juolludusreivves lei juolludus 6 500 000 ru, mii mearkkaša 100 000 ru eanet go maid Sámediggi lei eaktudan.

Sámedikki sisaboadut ja golut oktiibuot

Sámedikki boadut ja golut buohkanassii

	Bušeahhta -09	Liigejuoludeapmi	Oddasisjuog. buš	Rev.buš-09
Doaibmaboaduid				
Departemeanttaid juolludusat	329 643 000	100 000	0	329 743 000
Sámeálbmotfoanda	16 000 000	0	0	16 000 000
Doaibmaboaduid submi	345 643 000	100 000	0	345 743 000
Váikkuhangaskaomit				
Oahpahas	31 330 000	0	1 300 000	32 630 000
Giella	53 960 000	0	0	53 960 000
Kultuvra	77 007 000	0	1 170 000	78 177 000
Ealáhus	34 200 000	0	630 000	34 830 000
Birasgáhtten ja kultursuodjalus	2 000 000	0	1 000 000	3 000 000
Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	3 250 000	100 000	0	3 350 000
Sámi organisašuvnnat	4 401 000	0	0	4 401 000
Eará váikkuhangaskaomit	9 960 000	0	1 650 000	11 610 000
Sámeálbmotfoanda	14 200 000	0	0	14 200 000
Eará tiltak	4 500 000	0	0	4 500 000
Váikkuhangaskaomiid submi	234 808 000	100 000	5 750 000	240 658 000
DOAIBMABOADUID - VÁIKKUHANGASKAOMI	110 835 000	0	-5 750 000	105 085 000
Doaibmagolut				
Politiikkalaš dási doaibma	20 575 000	0	1 132 000	21 707 000
Hálddahusa doaibma	81 210 000	0	450 000	81 660 000
Erenoamáš doaibmagolut	9 050 000	0	982 962	10 032 962
Doaibmagoluid submi	110 835 000	0	2 564 962	113 399 962
JAHKEBOADUS	0	0	-8 314 962	-8 314 962

Badjelbáhcaga juohkin ja liigejuolludus

Tabellain vuolábealde oidno movt 8 314 962 ruvdnosaš badjelbáza lea juogaduvvon, ja dasto Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta 100 000 ruvdnosaš juolludus.

Oahpahas

Čoahkketabealla - Sámegiel oahpahas

Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
Njuolggá doarjagat	25 330 000	0	1 300 000	26 630 000
Doaibmabijut nannen dihtii oahpponeavvovráhkadeami	6 000 000	0	0	6 000 000
Submi	31 330 000	0	1 300 000	32 630 000

Ohcanvuodot doarjagat - Sámegiel oahpahas

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
100	Oahpponeavvut	11 875 000	0	1 000 000	12 875 000
101	Gelbbolašvuodalokten	4 250 000	0	300 000	4 550 000
102	Mánáidgárdit	9 205 000	0	0	9 205 000
Submi		25 330 000	0	1 300 000	26 630 000

Ohcabuđot doarjagat - Oahpponeavvut

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
1000	Dábálaš oahpponeavvut vuodđoohpahussii	8 975 000	0	1 000 000	9 975 000
10001	Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut	1 900 000	0	0	1 900 000
10004	Oahpponeavvut mánáidgárddiide	1 000 000	0	0	1 000 000
Submi		11 875 000	0	1 000 000	12 875 000

Ohcabuđot doarjagat - Gelbbolašvuodalokten

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
10100	Stipeanda sámi joatkkaskuvlaoahppiide	2 400 000	0	0	2 400 000
10101	Fálgalaš gelbbolašvuodalokten	800 000	0	0	800 000
10102	Stipeanddat alitohppui	1 050 000	0	300 000	1 350 000
Submi		4 250 000	0	300 000	4 550 000

Oahpponeavvut

1 000 000 ru várrejuvvo juolluduvvon oahpponeavvoproševttaid gárvvisteapmái, juogadeapmái ja vuovdimii. Eaktuduvvo ahte Sámediggi ja lágadásat šaddet ovttaoavilii oahpponeavvuid juogadeami ja vuovdima eavttuin go lea mearriduvvon ahte dat galget leat nuvtá skuvllaide.

Stipeanda alit ohppui

Postii 10102 stipeanda alit ohppui lasihuvvo 300 000 ru dábálaš bušehta ektui. Ruđat galget geavahuvvot stipeandan ovdaskuvla- ja dábálašoahpaheaddji studeanttaide geain sámegeiella lea fágasuorggis. Čujuhít ahte Sámediggi ovttas earáiguin galgá ovttasbargat kampánjain “Drømmejobben – Gollevirgi” oččodan dihte studeanttaid váldit oahpaheaddjioahpu. Dábálaš bušehtas lei várrejuvvon 300 000 ru dán ulbmilii. Dán ortnegis leat guokte ohcanáigemeari, ja várrejuvvon submi lea geavahuvvon vuosttaš ohcanáigemeari oktavuodas. Danne lea dárbu lasihit ruđaid dán postii daid ohcamiid várás maid vuordit boahtit čakčat.

Giella

Giellaproševttat olggobealde sámegeiella hálddašanguovllu

Juolludaneavttut:

Ođđa ohcanáigemearri čakčamánu 1. b. 2009.

Kultuvra

Čoahkketabealla - Sámi kultuvra

Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
Njuolgga doarjagat	58 836 000	0	620 000	59 456 000
Ohcabuđot doarjja	13 021 000	0	550 000	13 571 000
Sámi dáiddársiehtadus	5 150 000	0	0	5 150 000
Submi	77 007 000	0	1 170 000	78 177 000

Njuolgga doarjagat

Njuolgga doarjagat - Sámi kultuvra

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
202	Sámi kulturviesut	8 642 000	0	270 000	8 912 000
204	Sámi festiválat	2 882 000	0	0	2 882 000
205	Sámi valáštallan	1 479 000	0	150 000	1 629 000
206	Sámi teáhter	16 519 000	0	0	16 519 000
208	Sámi prentosat	2 571 000	0	0	2 571 000
209	Mobiila girjerádjjobálvalusat	6 145 000	0	0	6 145 000
210	Museat	20 598 000	0	200 000	20 798 000
Submi		58 836 000	0	620 000	59 456 000

Sámi kulturviesut

Njuolggá doarjagat - Sámi kulturviesut

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
20200	Árran Julevsame Guovdasj, Divtasvuodna	1 551 000	0	0	1 551 000
20201	Sámi Dáiddaguovddáš, Kárásjohka	2 504 000	0	0	2 504 000
20202	Ája Samisk Senter, Gáivuotna	1 138 000	0	0	1 138 000
20203	Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáš, Billávuotna	500 000	0	0	500 000
20204	Sijti Jarne, Aarborte	1 284 000	0	0	1 284 000
20205	Várdobáiki, Evenášši/Skánit	723 000	0	0	723 000
20206	Gamtofta, Ráisavuotna	59 000	0	0	59 000
20207	Pihtásámi viessu	169 000	0	270 000	439 000
20208	Sámi viessu Oslos	240 000	0	0	240 000
20209	Vilgesvárre	48 000	0	0	48 000
20210	Lásságámmi	240 000	0	0	240 000
20211	Sáččá sámi viessu	186 000	0	0	186 000
Submi		8 642 000	0	270 000	8 912 000

Sámi valáštallan

Njuolggá doarjagat - Sámi valáštallan

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
20500	Sámi Valáštallan Lihttu - Norga (SVL-N)	1 004 000	0	0	1 004 000
20501	Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL)-Samisk fotballforbund	325 000	0	150 000	475 000
20502	Sámi Valáštallan Lihttu (SVL-N)-Arctic Winter Games	150 000	0	0	150 000
Submi		1 479 000	0	150 000	1 629 000

Juolludaneavttut:

Doarjagis Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL) - Samisk fotballforbund várrejuvvo ru 150 000 sámi nissonspábbačiekčansearvái

Museat

Njuolggá doarjagat - Museat

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
21000	Várjjat Sámi Musea	0	0	0	0
21001	Deanu Musea	0	0	0	0
21002	Gállogietti musea	93 000	0	0	93 000
21003	Árran Julevsame guovddasj/lulesamisk senter	3 009 000	0	0	3 009 000
21004	Saemien Sítje	2 312 000	0	0	2 312 000
21005	Savio musea	0	0	0	0
21006	Nuortasámi musea	0	0	0	0
21007	Museaodastus	1 800 000	0	0	1 800 000
21008	RidduDuottar musea	7 602 000	0	200 000	7 802 000
21009	Deanu ja Várjjat mueumssiida	5 782 000	0	0	5 782 000
Submi		20 598 000	0	200 000	20 798 000

Juolludaneavttut:

Doarjagis RidduDuottar museum galgá ru 200 000 mannat Álttá/Guovdageainnu-ášši duodaštanguovddáža ovdaprošektii.

Ohcanvuodot doarjagat

Ohcanvuodot doarjja - Sámi kultuvra

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
200	Kulturovddideapmi	9 639 000	0	550 000	10 189 000
201	Sámi lágádusat	2 682 000	0	0	2 682 000
213	Sámi deaivvadansajit	700 000	0	0	700 000
Submi		13 021 000	0	550 000	13 571 000

Musihkkaalmmuheamit

Ohcanvuđot doarjagat - Doarjja sámi musihka ovddideapmái

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
20010	Musihkkaalmmuheamit	1 900 000	0	250 000	2 150 000
Submi		1 900 000	0	250 000	2 150 000

Eará kulturdoaimbajut

Ohcanvuđot doarjagat - Eará kulturdoaimbajuide

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
20050	Eará kulturdoaimbajut	2 793 000	0	300 000	3 093 000
Submi		2 793 000	0	300 000	3 093 000

Postii 20050 Eará kulturdoaimbajut lasihuvvo 300 000 ru dábalaš bušeahhta ektui. Dan geažil go ortnegii leat ollu ohccit.

Dasa lassin evttohuvvo čuovvovaš lasáhus čuoggás 6.3.1.4 Eará kulturdoaimbajut

Vuoruheamit 2009:

Ođđa kuvlačuokkis

- Duodjekursa kulturgaskkusteddjüide
- Duodjebagadanbálvalussii julev- ja bihtánsámi guovllus

Ealáhusat

Čoahkketabealla - Sámi ealáhusat

Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
Njuolggá doarjagat	2 509 000	0	0	2 509 000
Ohcanvuđot doarjja	16 481 000	0	630 000	17 111 000
Árvoháhkkanprográmma	6 000 000	0	0	6 000 000
Duodješiehtadus	9 210 000	0	0	9 210 000
Submi	34 200 000	0	630 000	34 830 000

Ohcanvuđot doarjja - Sámi ealáhusat

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
300	Ealáhusovddideapmi	16 481 000	0	630 000	17 111 000
Submi		16 481 000	0	630 000	17 111 000

Juohkelágan ealáhusat

Ohcanvuđot doarjagat - Juohkelágan ealáhusat

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
30030	Juohkelágan ealáhusat	4 017 000	0	2 130 000	6 147 000
30038	Meahccealáhus	1 000 000	0	-1 000 000	0
30039	Duodji olggobealde ealáhusšiehtadusa	1 000 000	0	-500 000	500 000
Submi		6 017 000	0	630 000	6 647 000

Postii 30030 Juohkelágan ealáhusat lasihuvvo 2 130 000 ru dábalaš bušeahhta ektui. Dan geažil go Sámediggi háliida nannet ealáhusaid giliservodagain ja go leat ollu ohccit ortnegii.

Vuorueamit 2009:s

Kuvlačuokkis 5 sihkkovuvvo – ”Buvttaovddideapmi ja investeremat meahcceealáhusas sin varas geat báhcet olggobeallai juo ásahuvvon doaibmadoarjjaortnegiid - 1 000 000 ru (sáivačáhcebivdu, muorje-, urtasiid- ja guobbariid čoaggin, muorrabuvttadeapmi ja eará meahccevuođot ealáhusat main eai leat doarjjaortnegat boazodoalu, duoji ja eanadoalu bokte)”.

Kuvlačuokkis 6 rievdaduvvo leat ná ”Doaibmadoarjja duojáriidda mat báhcet olggobeallai duodjeealáhusšiehtadusa. - 500 000 ru. Muđui galget evtvtut mat gusket duodješiehtadussii čuvvojuvot.”

Eanandoallu

Ohcanvuođot doarjaga ealáhusovddideapmái poastta eanandoallu, gáibádusa válldahallan.

Sámedikki dievasčoahkkimis bušehta meannudettiin ovddiduvvui čuovvovaš evttohus postii 7.3.1.3 Eanandoallu ahte 350 000 ru várrejuvvo stáhtalaš mielkeeriid oastimii. Dan vuodul lea dárbu válldahallat dán ortnega.

Evttohuuvvo čuovvovaš lasáhus čuoggái 7.3.1.3 Eanandoallu:

Ulbmilolahusa evtvtut:

Ođđa kuvlačuokkis:

- Man ollu gusamielke- ja gáicamielkebuvttadeaddjit ožžot doarjaga

Vuorueamit 2009:s

Ođđa kuvlačuokkis

- 350 000 ru várrejuvvo stáhtalaš mielkeeriid oastimii. Ovttaskas doalut galget vuoruhuvvot doarjjaohcamiid oktavuodas oastit stáhtalaš mielkeeriid. Jos bohtet ollu ohccit, de vuoruhuvvojit sii geain lea unnimus earri.

Juolludanevtvtut:

Ođđa kuvlačuokkis

- Vuolimus doarjjaráđji lea 5 000 ru stáhtalaš mielkeeriid oastimii. Doarjjaohcamat mat leat vuollel 5 000 ru sáddejuvvojit ruovttoluotta almmá realitehta meannudeami haga.

Máksinevtvtut:

Ođđa mañimus cealkka vuosttaš kuvlačuoggái

Sullasaš gusto stáhtalaš mielkeeriid oastima oktavuodas.

Ođđa kuvlačuokkis:

- Ávžžuhus máksit doarjaga stáhtalaš mielkeeriid oastimii ferte leat sáddejuvvon Sámediggái ovdal 01.12.09. Jos máksinávžžuhus ii leat sáddejuvvon áiggil, de sihkkovuvvo doarjja almmá ovdagihtii dieđiheami haga.

Meroštallannjuolggadusat:

Ođđa kuvlačuokkis:

- Doarjja sáhtta addojuvvot gitta 1 ru ráđjai mielkelihhtera nammii stáhtalaš mielkeeriid oastimii. Eanemus almmolaš doarjja ii sáhte leat eanet go 50% (kr 1,75 lihtera nammii).

Árvoháhkkanprográmma

Sámedikki 2009 bušehtas leat biddjojuvvon evtvtut buot váikkuhangaskaoapmeortnegiidda.

Árvoháhkkanprográmmii lea lasihuvvon ruhta, 6,5 miljon ruvnnus 2008:s 8,5 miljon ruvndui 2009:s.

Jáhkeretkehtalus oidno ahte 1,9 miljon ru leat geavatkeahhtá árvoháhkkanprográmmas. Olahusjoavku nugo dat lea meroštallojuvvon ráđdje árvoháhkkanprográmma áigumušaid. Amas gártat seamma dillái 2009:s go 2008:s, de berre olahusjoavkkuid rievdadit poasttas 7.4.1 ja dasa lassin rievdadit meroštallannjuolggadusaid poasttas 7.4.2.

Čuovvovaš rievdadusat evttohuvvojit čuoggái 7.4.1 Lotnolasealáhusat:

Doarjjaortnega olahusjoavku rievdaduvvo leat ná:

- Mátkealáhusodoaibma ja smávítlágan biebmobuvttadusa doallit ja doallit geat háliidit bargat lotnolagaid vuodđoaláhusaiguin ja eará ealáhusaiguin
- Meahcásteaddjit

Čuovvovaš rievdadusat evttohuvvojit čuoggái 7.4.2 Duodji - fidnooahppiortnet:

Meroštallannjuolggadusat rievdaduvvojit leat ná:

- Juohke fidnooahppi ovddas addojuvvo fidnooahppifitnodahkii 100 000 ru doarjjan fidnooahppi bálkái. Oktüibuot sáhttet leat 10 fidnooahppi 2009:s
- Fidnooahppiortnega administreremii addojuvvo 500 000 ru.

Rievdadusat gustojit odđajagimánu 1. b. 2009 rájes.

Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Čoahkketabealla - Sámi birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
Njuolgga doarjagat	0	0	1 000 000	1 000 000
Ohcanvuđot doarjja	2 000 000	0	0	2 000 000
Submi	2 000 000	0	1 000 000	3 000 000

Dutkan ja duodašteapmi rádjalošsajohtalusa birra

Njuolgga doarjagat - Sámi rádjalošsajohtalus nuppi máilmmisoađi áiggi - dutkan ja duodaštus

Poasta	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
402	Rádjalošsajohtolaš - dutkan ja duodaštus	0	0	1 000 000	1 000 000
Submi		0	0	1 000 000	1 000 000

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ásahit ja čađahit dutkan- ja duodaštandoaimma rádjalošsajohtalusa birra nuppi máilmmi soađi áigge

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Árran Julevsame guovddasj/lulesamisk senter

Ulbmilolahusa eavttut:

- Doaibma dahkkojuvvo dan šiehtadusa mielde mii lea Sámedikki ja Árran julevsame guovdasj gaskka ja dohkkehuvvon čálalaš bargoplána ja jahkásaš aktivitehtaplána ektui.

Juolludaneavttut:

- Doarjaga lagat eavttut bohtet ovdan sierra doarjjareivves

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida doarjaga juohkima Árran Julevsame guovddasji/lulesamisk senter

Sámediggeráđđi hálddaša ortnega.

Várrejuvvo 1 000 000 ru dutkan- ja duođaštandoaimma ásaheapmái Divttasvuonas rádjalovssaid birra Sámedikki 2009 reviderejuvvon bušehtas.

Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Čoahkketabealla - Sámi dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Poasta	Čilgehus	Bušehtta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
450	Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	3 250 000	100 000	0	3 350 000
Submi		3 250 000	100 000	0	3 350 000

Jagi 2009 juolludus Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttas (DFD) ii lean válddahalloyuvvon DFD jagi 2009 stáhtabušehttaevttohusas Sámediggái. Sámediggi lea iežas jagi 2009 bušehtas bidjan 6 400 000 ru. Jagi 2009 juolludusreivves lei juolludus 6 500 000 ru, mii mearkkaša 100 000 ru enet go maid Sámediggi lei eaktudan. Danne lasihuvvo doarjjaortnegii 100 000 ru jahkái 2009.

Sámi organisašuvnnat

Sámi organisašuvnnat mat barget nuppi máilme soadi geažil oahpu massán olbmuid áššiiguin Juolludaneavttut:

Ođđa ohcanáigemearri borgemánu 1. b. 2009.

Eará váikkuhangaskaoamit

Čoahkketabealla - Eará váikkuhangaskaoamit

Čilgehus	Bušehtta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
Váikkuhangaskaoamit maid Sámediggeráddi hálddaša	5 100 000	0	1 650 000	6 750 000
Váikkuhangaskaoamit maid Čoahkkinjodihangoddi hálddaša	4 860 000	0	0	4 860 000
Submi	9 960 000	0	1 650 000	11 610 000

Váikkuhangaskaoamit maid sámediggeráddi hálddaša

Poasta	Čilgehus	Bušehtta -09	Liigejuolud.	Oddasisj. buš	Rev.buš-09
500	Regionála ovddideami ruđat	3 150 000	0	650 000	3 800 000
501	Friija váikkuhangaskaoamit	550 000	0	0	550 000
505	Riikkaidgaskasaš doaibmajut	1 100 000	0	0	1 100 000
506	Doarjja sámi mátkecaláhusaid	300 000	0	0	300 000
507	Ásahusdieđáhusa čuovvleapmái	0	0	1 000 000	1 000 000
Submi		5 100 000	0	1 650 000	5 750 000

Regionála ovddidanruđat

Postii 50000 regionála ovddidanruđat lasihuvvo 650 000 ru dábalaš bušehta ektui. Lasáhus boahdá das go dárbbasuvvo ruhta ovttasbargošiehtadusaide Opplánda fylkkagielddain ja ruhta Finnmárkku kulturmuittoplánii. Dasa lassin dárbbasuvvo ruhta Bihtánsámi viesu divodeapmái dan oktavuodas go ásavuvvo museadoaibma bihtánsámi guovllus. Dát proseakta ruhtaduvvo ovttas Norlánda fylkkagielddain.

Doarjagis regionála ovddidanruđain várrejuvvo 300 000 ru Etnomusihkkaguovddázá ovdaprošektii.

Ođđa poasta 507:

Ásahusdieđáhusa čuovvleapmi

Várrejuvvo 1 000 000 ru ásahusdieđáhusa čuovvleapmái 2009 reviderejuvvon bušehtas. Ruđat galget vuoruhuvvot Áltta siidii ja Ája sámi guovddázii ja Riddu Riddu ođđasis organiseremii. Dan ođđa searvvi mii lea vuodđuduvvon oamastit Sámediggi, Ája sámi guovddáš, Riddu Riddu searvi, Gáivuona suohkan ja Romssa fylkkasuohkan. Searvvi namma lea Senter for nordlige folk AS/Davvi álbmogiid guovddáš OS.

Sámediggeráđđi hálldaša ortnega.

Sámeálbmotfoanda

Poasta 60201 rievdaduvvo njuolggó doarjjan Sámi allaskuvlii, dahkkojuvvon šiehtadusa geažil gaskal Sámedikki ja Sámi allaskuvlla.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Metodalaš vuodu ovddideapmi árbedieđuid vuogádatlaččat kártemii

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi Allaskuvla/Samisk høgskole

Ulbmilolahusa eavttut:

- Doaibma oktasaš prošeaktačilgehusa ektui Sámi allaskuvlla ja Sámedikki gaskka.
- Ovttasbargu relevánta fágabirrasiiiguin, sámi giella- ja kulturguoovddážiiguin, ja sámi árbedieđuid guddiiiguin.

Juolludaneavttut:

- Lagat doarjjaeavttut bohtet ovdan sierra doarjjareivves.

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida doarjaga juohkima Sámi Allaskuvlii/Samisk høgskole

Ortnega hálldaša Sámediggeráđđi.

- Jahkái 2009 várrejuvvo 650 000 ru Sámi allaskuvlii/Samisk høgskole.

Politiikkalaš dási doaibmagolut

Doaibmagolut politiikkalaš jodiheapmi

Poasta 01	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
1010	Sámedikki dievasčoahkkin	9 300 000	0	0	9 300 000
1110	Sámedikki čoahkkinjodihangoddi	1 200 000	0	52 000	1 252 000
1120	Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	200 000	0	0	200 000
1310	Sámi parlamentáralaš ráđđi	500 000	0	0	500 000
1410	Sámedikki doarjjastivra	1 000 000	0	0	1 000 000
1510	Sámediggeráđđi	7 200 000	0	1 080 000	8 280 000
1610	Sámedikki giellastivra	350 000	0	0	350 000
1620	Sámi giellalávdegoddi	500 000	0	0	500 000
1910	Sámedikki nuoraidpolitiikkalaš lávdegoddi (SNPL)	325 000	0	0	325 000
Submi		20 575 000	0	1 132 000	21 707 000

Politiikkalaš dási doaibmagoluide lasihuvvo 1 132 000 ru 2009 reviderejuvvon bušehtas. Dát lasáhus galgá geavahuvvot bargoaddi pensunoassin stáhta pensunkássii jagis 2009. Sámediggeáirasiid pensonortnega lálkaásahas čuožžu (nr. 1323 2003-07) § 8 ahte golut pensuvnnaide ja pensonortnega hálldašcapmái galget váldojuvvot gessojuvvon pensunosiin. Oassi pensungoluin mat eai gessojuvvo 2%:in ollesáigepolitiikkáriid báلكkáin galgá váldojuvvot Sámedikki bušehtas. Dát golut eai lean vuhtii váldojuvvon dábaláš bušehtas.

Hálddahuslaš dási doaibmagolut

Hálddahusa doaibmagolut

Poasta 01	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
-	Hálddahusa doaibmagolut	81 210 000	0	450 000	81 660 000
-	Erenoamáš proševttat	9 050 000	0	982 962	10 032 962
Submi		90 260 000	0	1 432 962	91 692 962

Hálddahusa doaibmagolut

Sáhkavuorrostivren- ja jienastanrusttega ođasteapmi

Jagi 2008 várrejuvvui 1 200 000 ru sáhkavuorro- ja jienastanrusttega ođasteapmái dievasčoahkkinsálas. Čájeha ahte dát šaddá máksit gitta 1 500 000 ru. Danne lea dárbu lasihit dán postii 300 000 ru jagi 2009 reviderejuvvon bušeahas.

Kulturmuittuid registreren Rago álbmotmeahcis

Jagi 2009 reviderejuvvon bušeahas várrejuvvu 150 000 ru kulturmuittuid registreremii Rago álbmotmeahcis. Dát prošekta ruhtaduvvo ovtta Norlánda fylkkamanniin.

Erenoamáš proševttat

Erenoamáš proševttat

801	Čilgehus	Bušeahhta -09	Liigejuolud.	Ođđasisj. buš	Rev.buš-09
-	Buoret bálvalus geavaheaddjiide	1 000 000	0	0	1 000 000
-	Kvalitehtaovddideapmi vuodđoahpahas - oahppoplánat	2 200 000	0	0	2 200 000
-	Vistesuodjalanproševttat	300 000	0	0	300 000
-	Árvoháhkkanprográmma	150 000	0	0	150 000
-	Njávdáma Ortodoksa hávdesadji nuortasámisiiddas	1 500 000	0	720 000	2 220 000
-	Kvalitehtaovddideapmi sámi mánáidgárddiin	1 000 000	0	0	1 000 000
-	2009 válga	2 900 000	0	262 962	3 162 962
Submi		9 050 000	0	982 962	10 032 962

Njávdáma ortodoksa hávdesadji nuortasámisiiddas

Jagi 2009 dábaláš bušeahas várrejuvvui 1 500 000 ru gohtensaji oastimii. Čájeha ahte dán ulbmiliin dárbbasuvvo eanet ruhta. Jagi 2009 reviderejuvvon bušeahas várrejuvvu 500 000 ru Njávdáma ortodoksa hávdesaji oastimii nuortasámisiiddas.

Dasto lea dárbu várret 220 000 ru arkeologalaš iskkademiide Njávdáma nuortasámisiiddas reviderejuvvon bušeahas 2009. Dát prošekta ruhtaduvvo ovtta Riikaantikvárain. Čađahuvvo georadaiškadeapmi mii lea hui deahtalaš reaidu/metoda go galgá oazžut nu ollislaš go vejolaš geahčastaga go oppage lea vejolaš oazžut, go galgá iskat man ollu hávdit leat báhcán Nuortasámisiiddas, ja dieinna lágiin buoremus vuogi mielde hehttet guoskkaheamis hávdit plánejuvvon dáktteriggeávdnasiid ođđasis hávdádeami oktavuodas Njávdamis.

Válga 2009 - jienastuslohkui oččodankampánja

Postii sámediggeválga 2009 lea dárbu lasihit 262 962 ru dábaláš bušeahas ektui. Lasáhus boahká das go Sámediggi háliida oazžut fuomášumi Sámedikki jienastuslohkui dieđiheami ektui dan bokte ahte čađahuvvo riikaviidosaš almmuhanráidu. Oasi goluin dán oktavuodas sáhtá ruhtadit daiguin ruđaiguin mat juo leat jagi 2009 bušeahas, muhto dárbu lea lasihit ruđa dán postii. Ruđat galget geavahuvvot almmuhemiide, mátkegoluide ja konsuleantaid geavaheapmái ieš kampánja oktavuodas.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 29.05.09 dii. 09.15.

Ášši 25/09 Sámedikki bargoortnega revideren

Arkiivaáššennr..
09/126506 / 25 - 58

Meannudeamit Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Čoahkkinjodihangoddi	28.04.09	05/09
Plána- ja finánsalávdegoddi	12. – 14.05.09	PFL 006/09
Sámedikki dievasčoahkkinn	26. – 29.05.09	25/09

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 29.05.09 dii. 09.15.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	28.04.09		Ášši 05/09 Sámedikki bargoortnega revideren

II Evttohusat ja mearkkašumi

Čoahkkinjodihanjgotti mearrádusárvalus:

SÁMEDIKKI VUODĐONJUOLGGADUSAT

§ 1 Sámedikki orgánat

Sámedikki bajimus orgána lea Sámedikki dievasčoahkkinn. Sámediggi vällje sámediggeráđđi ja dievasčoahkkinjodiheami. Sámediggi mearrida eará organiserema iežas čoahkkinnortnegis.

§ 2 Vuosttaš dábálaš dievasčoahkkinn

Sámedikki vuosttamuš dábálaš dievasčoahkkinn maŋŋá sámediggeválgga dollojuvvo ovdal golggotmánu loahpa válgajagis, ii dattetge árat go golggotmánu vuosttaš beaivvi. Sámedikki dievasčoahkkima galgá dábálaš bures ja buori áiggis gulahit almmuhusaiguin.

§ 3 Gaskaboddosaš jodiheapmi

Sámedikki vuosttamuš dábálaš dievasčoahkkima maŋŋá válgga almmuha ja jodiha ovddit Sámedikki dievasčoahkkinjodiheaddji dassá go odđa Sámedikki dievasčoahkkinjodiheaddji lea välljejuvvon. Jos dievasčoahkkinjodiheaddji ii sáhte boahit, de doaibmá dievasčoahkkinjodiheami nubbinjodiheaddji. Čoahkkima jodiheaddji čuorvu namaid ja vuostáiváldá áirasiid ja sadjásaš áirasiid fápmudusaid.

§ 4 Fápmuduslávdegoddi

Sámediggi vällje iežas áirasiin viđa olbmo lávdegotti mü iská odđa Sámedikki áirasiid ja várreáirasiid fápmudusaid. Seammás Sámediggi vällje lávdegotti jodiheaddji ja nubbinjodiheaddji.

§ 5 Fápmudusaid dohkkeheapmi

Áirasiid fápmudusat dohkkehuvvojit jienastemiin. Áirasat eai searvva iežaset fápmudusaid dohkkehanjienasteapmái.

Jos váilot dárbbášlaš dieđut áirasa fápmudusa dohkkeheamis, de sáhtá dan áirasa fápmudusa dohkkehit gaskaígásaččat dassá go lea vejolaš dan mearridit loahpalaččat.

§ 6 Mearridanváldi

Sámedikki dievasčoahkkima ii sáhte vuodđudit ovdal go unnimusat bealli áirasiin leat sajis. Sámedikkis lea mearridanváldi go unnimusat bealli áirasiin leat mielde jienasteamis.

Jienasteamis go Sámedikki vuodđonjuolggadusat leat evttohuvvon rievdaduvvot, lea Sámedikkis mearridanváldi go unnimusat guokte-goalmmás áirasiin leat mielde jienasteamis. Dákkár evttohusaid ii sáhte Sámediggi meannudišgoahit ovdal go unnimusat guokte-goalmmás áirasiin leat sajiineaset dievasčoahkkinlanjas.

§ 7 Jietnadan- ja evttohanvuoigatvuohta

Dušše čoahkkimii boahán áirasiin lea vuoigatvuohta buktit evttohusaid Sámedikki ráđđádallamiin. Čoahkkimii boahán áirasiin ja Sámediggeráđi miellahtuin lea jietnadanvuoigatvuohta Sámedikki ráđđádallamiin.

§§ 8 Čoahkkinallmolašvuohta

Sametingets plenumsmøter holdes for åpne dører. I særlige tilfeller kan dog tinget med to-tredjedels flertall vedta at en sak skal behandles for lukkede dører.

Sámedikki dievasčoahkkimat dollojit rabas uvssaid. Dattetge Sámediggi sáhtá guokte-goalmmásássi eanetloguin mearridit meannudit ášši giddejuvvon uvssaid duohken.

§ 9 Válmmašteaddji fápmuduslávdegoddi

Válgaáigodaga maŋimus dievasčoahkkimis vállje Sámediggi iežas áirasiid gaskkas lávdegotti mas leat vihtta lahtu seamma mađe várrelahtuiguin ođđa Sámedikki áirasiid ja várreáirasiid fápmudusaid gaskaboddosaš iskamii. Seammás válljejuvvo jođiheaddji ja nubbinjođiheaddji. Lávdegoddi galgá, nu guhkás go lea dárbu, geahčadit ja oazžut čielgasa dain áššebáhpiriin mat gusket válgii ja buot dain váidalusain ja ákkain mat leat sáddejuvvon rivttes áigái, jos dat mearkkašit maidege fápmudusmearrádusaide. Lávdegottis lea Sámedikki bealis fápmudus háhkat buot dieđuid maid ieš gávnnaha dárbbaslažžan dán oktavuodas.

§ 10 Čoahkkinortnet

Sámediggi mearrida sierra čoahkkinortnega mas leat mearrádusat Sámedikki organiserema, ráđđádallamiid ja áššemeannudeami birra.

§ 11 Vuodđonjuolggadusaid rievdadeapmi

Vuodđonjuolggadusaid rievdadusevttohusaid galget guokte maŋgálas sámedikki meannudit. Rievdadusmearrádusa ii sáhte bidjat doibmii ovdal go lea mearriduvvon goappašiid maŋgálas sámedikkiin. Vuodđonjuolggadusaid rievdadusmearrádus dahkko eanetlogu jienastuvvon jienastagaiguin.

Vuosttaš lađđasa mearrádusat eai gusto vejolaš vuodđonjuolggadusrievdadusaid oktavuodas maid sámelága mearrádusrievdadusat dagahit. Dákkár oktavuodain ovddiduvvo ášši Sámediggái dábálaš vuogi mielde.

Plána- ja finánsalávdegotti árvalus:

Álggahus

Lávdegoddi lea meannudan Sámedikki bargoortnega reviderema, maid Sámediggi lea mearridan miessemánu 20. b. 1990 Sámelága § 2-14 vuodul, ja mii maŋimuččat lea rievdaduvvon njukčamánu 1. b. 2006.

Bargoortnegis leat guokte oasi, čoahkkinortnet ja vuodđonjuolggadusat ja dat maid lávdegoddi meannuda leat vuodđonjuolggadusat. Vuodđonjuolggadusaid rievdadeapmi gáibida ahte guokte čuovvu Sámedikki leat mearridan rievdadusaid.

Evttohus:

Evttohus *Norgga sámiid riikasearvvi (NSR) lahtuin* Roger Pedersen, Aili Keskitalo, Kirsti Guvsám, Miriam Paulsen, Nanna Thomassen ja Gunn Britt Retter (NSR/SáB), *Bargiidbellodaga sámédiggejoavkke* (Bb) *lahtuin* Magnhild Mathisen, Hilde Anita Nyvoll, Agnar Mikkelsen, Sten Erling Jønsson, Willy Ørnebakk ja Egil Olli, *ja Sámeálbmotbellodaga (SáB) lahtus* Terje Tretnes:

Evttohus 1

Lassi evttohus

§ 1

Sámedikki bajimus orgána lea Sámedikki dievasčoahkkin. Sámediggi vällje Sámedikki áirasiid gaskkas sámédiggeráđi ja dievasčoahkkinjođiheddjiid. Sámediggi mearrida eará organiserema iežas čoahkkinortnegis.

Ođđa § 3 Sámediggeválga

Sámediggi välljejuvvo sámelága mearrádusaid mielde. Olbmot geat leat välljejuvvon Sámedikki lahttun dahje orgánii maid Sámediggi lea välljen, geatnegahttojuvvojit searvat guoskevaš orgána čoahkkinmüdda earret go jos lea dohkálaš ágga dasa ahte ii sáhte searvat.

Sámedikki váldogiella lea sámegiella. Sámedikki dievasčoahkkimiin lea buohkain vuoigatvuohta välljet hálla go sámegiella vai dárogiella.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat eará mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit ná:

Sámediggi doarju muđui čoahkkinjođihangotti evttohusárvalusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 31 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Plána- ja finánsalávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Roger Pedersen, áššejođiheaddji	
2	Willy Ørnebakk	Magnhild Mathisen
3	Gunn-Britt Retter	Tor Mikalsen
4	Olaf Eliassen	Per Edvind Varsi
	Olaf Eliassen	
	Roger Pedersen	

VI Sámedikki mearrádus

SÁMEDIKKI VUOÐDONJUOLGGADUSAT

§ 1 Sámedikki orgánat

Sámedikki bajimus orgána lea Sámedikki dievasčoahkkin. Sámediggi vällje Sámedikki áirasiid gaskkas sámediggeráđi ja dievasčoahkkinjođiheddjiid. Sámediggi mearrida eará organiserema iežas čoahkkinortnegis.

§ 2 Vuosttaš dábálaš dievasčoahkkin

Sámedikki vuosttamuš dábálaš dievasčoahkkin maŋŋá sámediggeválgga dollojuvvo ovdal golggotmánu loahpa válgajagis, ii dattetge árat go golggotmánu vuosttaš beaivvi. Sámedikki dievasčoahkkima galgá dábálaš bures ja buori áiggis gulahit almmuhusaiguin.

§ 3 Sámediggeválgga

Sámediggi välljejuvvo sámelága mearrádusaid mielde. Olbmot geat leat välljejuvvon Sámedikki lahttun dahje orgánii maid Sámediggi lea välljen, geatnegahttojuvvojit searvat guoskevaš orgána čoahkkinmiidda earret go jos lea dohkálaš ágga dasa ahte ii sáhte searvat.

Sámedikki váldogiella lea sámegiella. Sámedikki dievasčoahkkimiin lea buohkain vuoigatvuohta välljet hálla go sámegiella vai dárogiella.

§ 4 Gaskaboddosaš jođiheapmi

Sámedikki vuosttamuš dábálaš dievasčoahkkima maŋŋá válgga almmuha ja jođiha ovddit Sámedikki dievasčoahkkinjođiheaddji dassá go odđa Sámedikki dievasčoahkkinjođiheaddji lea välljejuvvon. Jos dievasčoahkkinjođiheaddji ii sáhte boahit, de doaibmá dievasčoahkkinjođiheami nubbinjođiheaddji. Čoahkkima jođiheaddji čuorvu namaid ja vuostáiváldá áirasiid ja sadjásaš áirasiid fápmudusaid.

§ 5 Fápmuduslávdegoddi

Sámediggi vällje iežas áirasiin viđa olbmo lávdegotti mii iská odđa Sámedikki áirasiid ja várreáirasiid fápmudusaid. Seammás Sámediggi vällje lávdegotti jođiheaddji ja nubbinjođiheaddji.

§ 6 Fápmudusaid dohkkeheapmi

Áirasiid fápmudusat dohkkehuvvojit jienastemiin. Áirasat eai searvva iežaset fápmudusaid dohkkehanjienasteapmái.

Jos váilot dárbašlaš dieđut áirasa fápmudusa dohkkeheamis, de sáhtá dan áirasa fápmudusa dohkkehít gaskaáigásaččat dassá go lea vejolaš dan mearridit loahpalaččat.

§ 7 Mearridanváldi

Sámedikki dievasčoahkkima ii sáhte vuođđudit ovdal go unnimusat bealli áirasiin leat sajis. Sámedikkis lea mearridanváldi go unnimusat bealli áirasiin leat mielde jienasteamis.

Jienasteamis go Sámedikki vuođđonjuolggadusat leat evttohuvvon rievdaduvvot, lea Sámedikkis mearridanváldi go unnimusat guokte-goalmmás áirasiin leat mielde jienasteamis. Dákkár evttohusaid ii sáhte Sámediggi meannudišgoahit ovdal go unnimusat guokte-goalmmás áirasiin leat sajiineaset dievasčoahkkinlanjas.

§ 8 Jietnadan- ja evttohanvuoigatvuohta

Dušše čoahkkinii boahán áirasiin lea vuoigatvuohta buktit evttohusaid Sámedikki ráđđádallamiin. Čoahkkinii boahán áirasiin ja Sámediggeráđi miellahtuin lea jietnadanvuoigatvuohta Sámedikki ráđđádallamiin.

§ 9 Čoahkkinalmmolašvuohta

Sametingets plenumsmøter holdes for åpne dører. I særlige tilfeller kan dog tinget med to-tredjedels flertall vedta at en sak skal behandles for lukkede dører.

Sámedikki dievasčoahkkimat dollojit rabas uvssaid. Dattetge Sámediggi sáhtta guokte-goalmmátoassi eanetloguin mearridit meannudit ášši giddejuvvon uvssaid duohken.

§ 10 Válmmašteaddji fápmuduslávdegoddi

Válgaáigodaga maŋimus dievasčoahkkimis vállje Sámediggi iežas áirasiid gaskkas lávdegotti mas leat vihtta lahtu seamma mađe várrelahtuiguin ođđa Sámedikki áirasiid ja várreáirasiid fápmudusaid gaskaboddosaš iskami. Seammás válljejuvvo jodiheddji ja nubbinjodiheddji. Lávdegoddi galgá, nu guhkás go lea dárbu, geahčadit ja oazžut čielgasa dain áššebáhpiriin mat gusket válgii ja buot dain váidalusain ja ákkain mat leat sáddejuvvon rivttes áigái, jos dat mearkkašit maidege fápmudusmearrádusaide. Lávdegottis lea Sámedikki bealis fápmudus háhkat buot dieđuid maid ieš gávnnaha dárbbaslašžan dán oktavuodas.

§ 11 Čoahkkinortnet

Sámediggi mearrida sierra čoahkkinortnega mas leat mearrádusat Sámedikki organiserema, ráddádallamiid ja áššemeannudeami birra.

§ 12 Vuoddonjuolggadusaid rievdadeapmi

Vuoddonjuolggadusaid rievdadusevttohusaid galget guokte maŋŋálas sámedikki meannudit. Rievdadusmearrádusa ii sáhte bidjat doibmi ovdal go lea mearriduvvon goappašiid maŋŋálas sámedikkiin. Vuoddonjuolggadusaid rievdadusmearrádus dahkko eanetlogu jienastuvvon jienastagaiguin.

Vuosttaš lađđasa mearrádusat eai gusto vejolaš vuoddonjuolggadusrievdadusaid oktavuodas maid sámelága mearrádusrievdadusat dagahit. Dákkár oktavuodain ovddiduvvo ášši Sámediggái dábalaš vuogi mielde.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 29.05.09 dii. 09.45.

Ášši 26/09

Boazodoallokonvenšuvnna šiehtadallamat gaskkal Norgga ja Ruota

Arkiivaáššennr..
07/2584

Meannudeamit Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi		Ášši R
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	12. - 14.05.09	
Sámedikki dievasčoahkkin	26. - 29.05.09	26/09

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 29.05.09 dii. 09.45.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1		Sámediggeráđdi	Ášši R
2			Norgga ja Ruota gaskasaš konvenšuvdna rádjerastideaddji boazodoalu birra
3			Guovlluprotokolla Norgga ja Ruota gaskasaš konvenšuvdnii rádjerastideaddji boazodoalu birra
4			Norgga-Ruota boazoguohtunnammagotti Norgga-Ruota dárkkistannammagotti njuolggadusat
5			Ovddasvástádusa juogadeapmi Norgga ja Ruota gaskkas áiduma ja áiddiid divodeami oktavuodas

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

1. Sámediggi miehtá dasa ahte Norgga ja Ruota gaskasaš konvenšuvdna rádjerastideaddji boazodoalu birra, mii šiehtaduvvui gárvvisin guovvamánu 24. b. 2009, dohkkehuvvo ja vuolláičállojuvvo.

2. Sámediggi lea miehtan dainna eavttuin ahte Norgga ja Ruota stáhta eiseválddit, mat leat dán konvenšuvnna bealit, fuolahit iežaset nana geatnegasvuodáid láchčēt dilálašvuodáid dasa ahte konvenšuvdna sáhtta doaimmat ulbmilis mielde, namalassii ovddidit ovttasbarggu dán guovtti riikka, orohagaid ja čearuid gaskka ja dasto ovttaskas boazodolliid gaskka vai guohtuneatnamat geavahuvvojit nu ahte dat addá vuodtu ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš nana ceavzilis sámi boazodollui goappašii riikkain.

3. Daid orohagaide dahje siidaosiide main leat dálveguohtuneatnamat Ruota bealde, maid sáhtta geavahit dušše dalle go bohccuid fievrriid dohko biillain, galgá sihkkarastojuvvot ekonomalaš fievrriidandorjja. Dán lágan dorjjaortnet berre bisuhuvvot boazodoallošiehtadusas.

Álggahus

Boazodoallu badjel riikkarájaid gaskkal Norgga ja Ruota leat dáhpáhuvvan doloža rájes. Vuosttaš gearddi go dát duodaštuvvui šiehtadusa bokte dáid riikkaid gaskka lei 1751 dan šiehtadusas riikkaráji birra mii dalle dahkkojuvui. Lassišiehtadusas (kodisilla) rádjeguovlluide šattai sámiiid riekti johtit bohccuiguin badjel riikkaráji nuppi riikii ja doppe doaimmahit vuoigatvuodáid dološ virolašvuoda mielde, duodaštuvvot. Kodisilla lea doaimmas ain odne. Dasa leat gal juo 1800- logu rájes boahán konvenšuvnnat lasáhussan mat leat reguleren rájádristideaddji boazodoalu doaimmaheami. Manjimus konvenšuvdna, mii dahkkojuvui 1972, heittii doaimmamis cuoŋománu loahpas 2005. Ovdal go 1972 konvenšuvdna doaimmaígodat nogai vuodđudedje riikkat 1997:s oktasaš boazoguohtunkonvenšuvnna mas lei bargun ráhkkanahhtit šiehtadallamiidda odđa konvenšuvnna

barggus riikkaid gaskka. Boazoguohtunkonvenšuvdna geigii iežas árvalusa 2001. 2003 álge ođđa konvenšuvnna šiehtadallamat. Dát šiehtadallamat loahpahuvvo almmá soabadeami haga. Ođđa šiehtadallamat álggahuvvo juovlamánu 2005.

Šiehtadallamat leat dál guovvamánu 2009 loahpahuvvon go leat olahan soahpamuša konvenšuvnna rájáidrastideaddji boazodoalu doaimmaheamis dáid riikkaid gaskka.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta lea bivdán Sámedikki guorahallat galgá go šiehtaduvvon konvenšuvdnaevttohus dohkkehuvvot ja vuolláičállojuvot

Evttohus:

Lávdegoddi, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) labttut Per-Bjørn Laksehnnes, Randi A. Skum, Mikkel Nils Sara ja Tor Mikalsen, Bargiidbellodaga sámediggejoavkku (Bb) labttut Berit Oskal Eira, Knut Store, Jørn Are Gaski, Ranveig Matheussen, ja Per Edvind Varsi, Sámit lulli-Norggas (SLN) labttu Marie Therese N. Aslaksen, Árija (Á) labttu Olaf Eliassen, Aarjel Læstoe (ÁL) labttu Kirsten Appfjell-Eira ja Jobttisápmelaččaid listtu (JSL) labttu Per A. Bæhr evttohit čuovvovačča:

Evttohus 1

Sámediggeráđi evttohus árvalussii ii váldo mielde muhto sadjái boahtá:

Sámediggi oavvilda ahte lea dehálaš ahte orohagat geaidda guoská besset buktit cealkámuša konvenšuvdnaevttohussii ovdal go dat meannuduvvo Stuoradikkis.

Sámediggi ávžžuha Sámediggeráđi čadahit gulaskuddama mii addá buoret vuodu Sámediggái dahkat mearrádusa áššis. Ášši ovddiduvvo dievasčoahkkimii 2009 čavčča.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 31 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Ealáhus- ja kulturlávdegotti evttohus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Per Andersen Bæhr, áššejođiheaddji	Terje Tretnes
		Willy Ørnebakk
	Per Andersen Bæhr	
	Terje Tretnes, čoahkkinortnegii	
2	Per Edvind Varsi	Terje Tretnes
	Per Edvind Varsi	
3	Olaf Eliassen	
4	Willy Ørnebakk	
	Per Andersen Bæhr, čoahkkinortnegii	
5	Kirsten Appfjell-Eira	
6	Terje Tretnes	
	Per Andersen Bæhr	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi oaivvilda ahte lea dehálaš ahte orohagat geaidda guoská besset buktit cealkámuša konvenšuvdnaevttohussii ovdal go dat meannuduvvo Stuoradikkis.

Sámediggi ávžžuha Sámediggeráđi čađahit gulaskuddama mii addá buoret vuodu Sámediggái dahkat mearrádusa áššis. Ášši ovddiduvvo dievasčoahkkimii 2009 čavčča.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 29.05.09 dii. 10.15

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 27/09

Od.prp. nr. 43 (2008-2009) Stuorradikkis meannudeapmi Minerálaláhka

Arkiivaáššnr..
07/288306 / 25 - 58

Meannudeamit Politiikalaš dássi	Beaivi	Áššnr.
Sámedikki dievasčoahkkinn	26. – 29.05.09	27/09

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 29.05.09 dii. 10.20.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi čujuha Od.prp. nr. 43 (2008-2009) minerálalága birra meannudeapmái mii lea čadáhuvvominn Stuorradikki ealahuskomiteas.

Sámediggi ii leat áššis 47/08 sáhttan miehtat láhkaevttohussii danne go dat lea vuostá álbmotrievtti njuolggadusaid mat gusket eamiálbmogiidda ja minoritehtaide. Sámediggi áigu fas deattuhit dan duodalašvuoda mii áššis lea.

Sámi eamiálbmotvuoigatvuođaid sihkkarastin minerálaressusaid hálldašeami ja geavaheami ektui lea čielggaduvvon ollu gerddiid ja guhkes áiggi. Sámediggi lea välljen leat lojála čielggadanproseassaide odđa láhkaaddima atnui váldima oktavuodas mii galgá sihkkarastit sámiid vuoigatvuođaid. Áibbas odđa lága atnui váldin dál minerálaressusaiguin ávkkástallama ja roggama várás, almma sihkkaraste-keahhtá buot sámiid vuoigatvuođaid lihkahallamiid vuostá, beasakeahhtá searvamis mearrádus-proseassaide ja almmá oazžumis ávkká roggamis lea signála mii buktá fuola dáhtu ektui čuovvolut olmmošvuoigatvuođa rievttálaš standárddaid mat gusket sámide eamiálbmogin.

Sámediggi vällje dorvvastit dasa ahte Stuorradiggi dál oaidná guhkkeli meannudettiinis láhkaevttohusa mii guoská guovddáš sámii beroštusaide ja vuoigatvuođaide, nu ahte politiikka láhččojuvvo viidáset dainna lágiin ahte lea luohhtámuš ja gulahallan stáhta ja eamiálbmoga gaskka.

Sámediggi deattuha ahte ieš, olmmošvuoigatvuođaid vuodul, vuordá konstruktíiva gulahallama eise-válldiiguin, servodataktevrraiguin ja ealahusaiguin posiitiiva servodat- ja ealahusovddideami dihte sámii guovlluin.

Evttohus 1, áirras Aili Keskitalo, NSR sámediggejoavku

Evttohus nr. 1:

Sámediggi čujuha dasa mo Stuorradikki ealahuslávdegoddi lea meannudeamen Ot.prp. nr. 43 (2008-2009) minerálaressusaid oamasteami ja ávkkástallama lága birra.

Sámediggi lea áššis 47/08 gávnahan ahte ii sáhte miehtat láhkaevttohussii go dat rihkku álbmotrievtti njuolggadusaid álgoálbmogiid ja minoritehtaid birra. Sámediggi áigu ohpit deattuhit ášši duodalašvuoda.

Sámiid álgoálbmotvuoigatvuodaid sihkkarastin minerálaressurssaid hálddašemi ja geavaheami oktavuodas lea čielggaduvvon mángii ja hui guhkes áiggi badjel. Sámediggi lea välljen leat oskkáldas dáid čielggadanproseassaide dainna vuolggasajiin ahte ođđa lágat mat muddejit luondduriggodagaid geavaheami, galget sihkkarastit sámi vuoigatvuodaid. Minerálahkaevttohus mudde minerálaressurssaid oamasteami ja ávkástallama, vaikke vel evttohus ii sihkkaraste sápmelaččaid vuoigatvuodaid sisabahkemiid oktavuodas, ii sihkkaraste sápmelaččaid oassálastima mearridanproseassaide ii ge sihkkaraste sápmelaččaide ávkeárvvu roggama oktavuodas. Sámedikki bealis eat sáhte dohkkehit ahte stáhta eiseválddit minerálahka vejolaš mearrideami bokte, eai čuovo daid olmmošrievttálaš standárddaid, mat gustojit sápmelaččaide álgoálbmogin ja maid stáhta lea geatnegahttojuvvon čuovvut.

Sámediggi várre garrasepmosit dan vuostá ahte dohkkehit dakkár minerálahkaevttohusa dan hámis mii das lea dál. Čuovusin šaddá ahte láhka, dan sajis go ovddidit minerálahkaevttohusa, caggá dakkár doaimmaid davvin. Sámediggi ii sáhte dohkkehit dakkár doaimmaid mat muddejuvvojit dakkár lágas, mii ii fuolat sámi vuoigatvuodaid.

Evttohus nr. 2:

Jus Stuorradiggi dohkkeha láhkaevttohusa almmá sámi vuoigatvuodaid fuolaheami haga, de ferte Sámediggi doallat erenoamáš dievasčoahkkima ja digaštallat ášši viidáseappot.

III Jienasteapmi

43 áirasis 34 ledje čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Sámediggeráddi gesii iežas mearrádusárvalusa.
- Evttohus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- NRS sámediggejoavku gesii iežas evttohusa nr. 2 danin go evttohus nr. 1 mearriduvvui.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Egil Olli, áššejođiheaddji	
2	Aili Keskitalo	
3	Willy Ørnebakk	
4	Jánoš Trosten	
5	Terje Tretnes	
6	Aili Keskitalo	
7	Olaf Eliassen	
	Egil Olli	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi čujuha dasa mo Stuorradikki ealáhuslávdegoddi lea meannudeamen Ot.prp. nr. 43 (2008-2009) minerálaressursaid oamasteami ja ávkkástallama lága birra.

Sámediggi lea áššis 47/08 gávnahan ahte ii sáhte miehtat láhkaevttohussii go dat rihkku álbmotrievtti njuolggadusaid álgoálbmogiid ja minoritehtaid birra. Sámediggi áigu ohpit deattuhit ášši duodalašvuoda.

Sámiid álgoálbmotvuoigatvuodaid sihkkarastin minerálaressursaid hálddašemi ja geavaheami oktavuodas lea čielggaduvvon mángii ja hui guhkes áiggi badjel. Sámediggi lea välljen leat oskkáldas dáid čielggadanproseassaide dainna vuolggasajiin ahte ođđa lágat mat muddejit luondduriggodagaid geavaheami, galget sihkkarastit sámi vuoigatvuodaid. Minerálaláhkaevttohus mudde minerálaressursaid oamasteami ja ávkkástallama, vaikke vel evttohus ii sihkkaraste sápmelaččaid vuoigatvuodaid sisabahkkemiid oktavuodas, ii sihkkaraste sápmelaččaid oassálastima mearridanproseassaide ii ge sihkkaraste sápmelaččaide ávkeárvvu roggama oktavuodas. Sámedikki bealis eat sáhte dohkkehit ahte stáhta eiseválddit minerálalága vejolaš mearrideami bokte, eai čuovo daid olmmošrievttálaš standárddaid, mat gustojit sápmelaččaide álgoálbmogin ja maid stáhta lea geatnegahttojuvvon čuovvut.

Sámediggi várre garrasepmosit dan vuostá ahte dohkkehit dakkár minerálaláhkaevttohusa dan hámis mii das lea dál. Čuovusin šaddá ahte láhka, dan sajis go ovddidit mineráldoaimmaid, caggá dakkár doaimmaid davvin. Sámediggi ii sáhte dohkkehit dakkár doaimmaid mat muddejuvvojit dakkár lágas, mii ii fuolat sámi vuoigatvuodaid.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 29.05.09 dii. 11.15.

Vuolláičállit leat lohkat čoahkkinbeavdegirjji, ja leat gávnahan ahte čoahkkingirjái fievrriduvvon mearrádusat leat nu movt Sámediggi mearridii.

Karášjohka 19.01.2015

Čoahkkinjođihangoddi

Jarle Jonassen
jođiheaddji

Inger Jørstad

Tone Finnesen

Per Edvind Varsi

Susanne Amalie Andersen